Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 691
DUMINICA 4 M A R T I E 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Oratoria parlamentară

După războiu, viața parlamentară a fost foarte agitată. Intraseră masele în arena politică. Fuseseră primite cu pumni și ele răspunseseră în acelaș fel.

Era mai mult o busculadă în jurul tribunei, decît o discuție civilizată.

In aceste condiții, era greu de vorbit de-o elocvență parlamentară. Aveau loc mai mult dialoguri. Cu greu vre-un orator, printre vociferări, își putea plasa un discurs întreg.

Iată însă că partidul, care venise la Cameră în numele țărănimii, a încetat de-a mai fi ostracizat. A luat puterea — și încă de mai multe ori. Iar lupta electorală, — cu toate fraudele și violențele care persistă, — a încetat de-a mai fi o fază dintr'un războiu civil.

Inainte — elocvența se rezuma într'o interjecție sau într'un pumn, izbit în tribună.

Astăzi raporturile între partide s'au mai normalizat — chiar fără mult trâmbițata „destindere", ajunsă acum un fel de cuvânt de rușine.

A sosit timpul și pentru elocvență.

Și cum parlamentul are vorbitori de mâna întâia — indiferent de partid — ne-am propus să-i urmărim în activitatea lor oratorică.

„Adevĕrul literar" va publica regulat o cronică parlamentară — prin care vor trece cei ce se vor ilustra la tribună.

Regretăm că nu-l vom auzi pe d. C. Stere la Cameră — d-sa optând pentru Senat. Și parcă mai ușor i-a mers cu deputații aleși, decât cu senatorii numiți...

Ne amintim — la acest început de cronică parlamentară — de figura expresivă a d-lui Stere, la tribună, cu tot sufletul adunat în ochi... de pe care oratorul dădea laoparte, din când în când șuvițele de păr în dezordine. Cu mâna la spate, primblându-se prin fața tribunii, sau cu pumnul delicat înfipt în tribună — d. Stere desprindea din el frază după frază, ca bucăți de cărbune într'o mină subt lovituri de cazma. La început, cădeau încet și greu cuvintele. Pe urmă — pornea avalanșa blocurilor.

Fie subt aplauze sau huidueli, — el, când luat înainte de elanul mulțimii, când întărâtat de ura adversarilor, dădea atac de front, cu ochi surâzători sau cu dinți încleștați.

Il vom asculta pe d. Stere la conferințe sau întruniri publice — dacă d-sa, după executarea a zece mandate populare separat, nu va fi lăsat să le execute colectiv.

Vom aștepta, nerăbdători, restul volumelor din tragedia lui Vanea Răutu — și desigur un lung șir de memorii, cu oameni și fapte, care își au locul rezervat în fresca istoriei noastre politice. Este așteptat pictorul de talent pentru a-i imortaliza.

Reîntorși în asistența parlamentului, vom urmări pe artiștii cuvântului — căutând a reda și suportul de convingere al vorbelor fiecăruia.

Ne-am plictisit de retorismul de conveniență. Parcă vedem pe politiciani invectivându-se în incintă cu ultima violență — pentruca, peste câteva minute, să ia împreună ceaiul la bufet într'o dulce tandrețã.

Vor urmări în special pe oamenii dintr'o bucată care, sinceri și cu curaj, își susțin părerile — fără nici o șovăire.

Vom acorda toată atenția tinerelor talente, care se vor manifesta.

Dela deschiderea Camerelor și până astăzi — s'a afirmat d. Victor Iamandi, subsecretar de stat la Ministerul de Interne, ca un talentat orator de primul ordin.

Deși nu nou parlamentar, d-sa a avut acum prilejul să se manifeste — în amplele discuții relativ la evenimentele predominante ale ceasului de față.

Oratorul a dovedit pătrundere, abilitate, spirit logic, elan și vervă — totul turnat într'o formă aleasă.

In unul din numerele viitoare, vom face portretul acestui orator de mare talent.

Este timpul, după atâtea harțe politice, ca spiritele să se liniștească în arena publică — iar oratorii să treacă dela vociferări la discursuri bine chibzuite și frumos rostite.

Nefăcând parte din nici o tabără politică, — vom avea deplina obiectivitate de a scoate în relief numai talentul autentic al oratorilor.

M. SEVASTOS

George Barbieri — Plajă

Tragedia Vienei

Viena de altădată

Revista „Cuvântul Liber" își consacră ultimul număr, în bună parte, evenimentelor din Viena.

Dintre articolele publicate, remarcăm paginile d-lor B. Brănișteanu și Gr. Gama — care prezintă tragedia Vienei nu numai în date, dar și cu o ascuțită durere pentru ceiace se petrece acum... cu melancolie după ceiace a fost...

Reproducem din articolul d-lui Gr Gama următorul pasaj:

„Umblam prin străzile laterale din „Innere Stadt" și mă gândeam la câte evenimente au văzut în viața lor acele case vechi, când privirea mi s'a oprit asupra unei căsuțe cu un singur etaj, și cu o poartă mare de lemn, purtând o firmă: „Restaurant zur Tabakspfeife, vormals zum güldenen Drachen (1534—1616)". Adică „Restaurantul la pipa de tutun, fost la Zmeul de aur (1534—1616)". Cu alte cuvinte, restaurantul în forma de atunci, exista din 1616, iar mai înainte acelaș restaurant, dar sub alt nume, exista din 1534. Cu toată sărăcia mea de atunci, m'am dus într'o seară să văd și eu înfățișarea unui restaurant atât de vechiu. Am găsit o sală mare cu dușumea de piatră, în careuri mari, cu mese lungi de lemn și cu bănci în loc de scaune, plin până la ultimul loc de un public select. Deși nu avea muzică, publicul, in grupuri evident alcătuite la întâmplare, se înfățișa în cea mai mare animație. Cântece, petrecere, într'un cuvânt „Gemütlichkeit", voie bună, în cel mai pur stil vienez. Simțeai parcă atmosfera neschimbată de trei sute de ani, ambianța din care a ieșit apoi un Schubert, un Strauss; societatea în care cu 40 de ani mai înainte s'a simțit bine Eminescu și care chiar atunci inspira pe Lehar, în culmea succesului. Viena își continua tradiția care-i dusese faima în toate colțurile lumii".

D. Brănișteanu de-asemeni nu se mărginește a discuta evenimentele. D-sa alunecă în trecut — spre zilele romantice ale Vienei.

„Ingroziți, iubitorii de pretutindeni ai Vienei, — spune d-sa, — își imaginează orașul acesta frumos, așezat pe unul din cele mai mari fluvii ale continentului, înconjurat de o cunună de dealuri și munți la picioarele cărora se întinde și din vârful cărora privirea îl îmbrățișează în toată splendoarea poziției sale naturale, între arborii faimosului Wienerwald, cunoscut ca și Dunărea albastră, din valsurile lui Johan Strauss, mai mult decât din geografie. In mijlocul acestei naturi pacinice și îmbiând la poezie, în liniștea grădinilor pe cari Beethoven și-a plimbat altădată inspirațiunea tragică, unde a surprins el, glasul naturei, în mijlocul străzilor și ulicioarelor tăcute, cu casele, cârciumile și mustăriile lor istorice, unde un Schubert scotea parcă din mânecă nemuritoarele sale Lieduri, în preajma palatelor cari au adăpostit nu nu mai factori ai istoriei Austriei, ci, în vremea de mărire a Habsburgilor, factori ai istoriei europene, ai istoriei universale, pe drumurile ce duc în cartierele muncitorești, unde se amestecă cu architectura nouă a blokhausurilor construite de muncitori, pentru muncitori, vestigiile foburgurilor de altă dată, ale satelor cu nume pitorești, cari ele singure spun povestiri adevărate despre viața, temperamentul și apucăturile oamenilor ce trăesc în ele, totdeauna dornici de o viață, de nu mai bună, în tot cazul mai veselă, cu femei frumoase și voioase, cu mâncare bună, cu un vinișor savuros, cu „Schrammeln", cu lăutari cari cântă lieduri vechi și noi, făcute nu se știe de cine, dar toate zicând ceva de Viena, de frumusețea ei, de humorul populației sale, de optimismul ei meridional, care-o face să fie convinsă că orice i s'ar întâmpla, nimic nu i se poate întâmpla, căci Viena rămâne Viena, — în mijlocul acestei idile, pe care nici înfrângerea și prăbușirea marelui imperiu, nici criza economică, nu a putut-o turbura, deodată.

Pe stradele'ncrucișate
de flacări orbitoare,
Suiți pe baricade
de bulgări de granit,
Se mișc' batalioane
a plebei proletare".

Wiener Blut

Evenimentele din Viena au reținut asupră-le, — cu ochi indurerați, scăldați în vis, — și pe redactorii revistei „Incotro?".

In ultimul număr al acestei publicații, d. Tudor Șoimaru publică un articol străbătut de un cald fior de poezie.

Citâm două pasagii:

„Pentrucă aici, în Viena, s'a dansat și s'a cântat mai mult decât pe tot globul. Aici — în inserare — pe-o poartă din Hoffburg porneau arhiducii, purtători ai Ordinului de Malta, ai Lânei de Aur sau Vulturului Negru — să întâlnească vreo Gretel din Praterstern — sau o dezamăgită balerină a Operii Imperiale în căutare „d'une ame-soeur". Spre „Eisvogel"-ul din Prater, alergau în dulce dezordine Liechtensteinii și Neipergii, Hoyoșii și Leuzendorfii, Ahnenburgii și Mensdorfii, mari șambelani și mareșali ai Curții — căpitanii gardei de corp ungare, consilierii aulici, ofițerii de dragoni și husarii, sau comandanții de elită ai acelor „Kaiserjäger" tirolezi. Pentru ei, Viena, odată cu felinarele, aprindea dulcea melodie a simțurilor — când în grădinile cu dalii imense — în sunetele divine ale „Dunării albastre" stârnite de-o capelă de dame — se începeau prin boschete amoruri romantice. In poeticul și popularul Prater s'au început și sfârșit iubiri patetice — s'au contractat căsătorii morganatice — în timp ce imensa roată de moși se învârtea continuu, simbolic, ca și cum ar fi vrut să păstreze vie în ochii amanților cât de puțin stabilă e viața. Și din idilele acestea reale, nebune și sincere, — din tot acest amestec de romantic și neprevăzut — au eșit alte tandre și ireale idile, ale atâtor marionete de carnaval, dirijate din umbră de un Strauss, Eylser și Lehar".

Iar mai departe:

„Minunată Vienă, în care Eva *pornea în căutarea vre-unui* Conte de Luxemburg *și* Studentul cerșetor *suspina — luând mahalaua drept martor — în fața* „Casei cu trei fete"; *în care* Vânzătorul de Pasări *își descoperea subit,* Suflet de artist; Prințesa dolarilor *se căsătorea cu* „Voevodul Țiganilor" *iar* „După divorț" *se asvârlea în brațele* Țăranului voios. *Oraș fericit, în care* Contesa Maritza *căuta un* Prinț *și* bandit *în acelaș timp; în care* Vice Amiral *vindea „Curse și grătare" ca să poată face dragoste cu o fetișcană dela țară, iar* „Lumpatius Vagabondus" *pornea la* „Manevrele de toamnă" *ca soldații de ciocolată din* „Der Lustige Kriege". *Ce viață, ce melodie! Da, Viena era un imens cântec.* Liliacul *cânta, nu numai în inserare — ci și ziua. Cântau* „Doamnele în hermină" *și* „Prințesele de Carnaval" — *cântau mustul din Grinzingen și lucrătoarele din Florisdorf, cântau funcționarii de pe Mariahilfer și negustorii de pe Graben — cântau gogoșile dela Eisvogel — și prăjiturile dela Sacher, dansau mesele dela Ronacher și sfinții din turnul cu ceas în Am Hof; cântau oamenii și dealurile dela Veslau — și Alpii tirolezi își aveau simfonia — și Dunărea albastră, cânta și ea odată cu ingheț?atele dela Meissl und Schaden și viorile dela Sacher. Un amestec bizar și pirandelian de real și ireal, în sunetele de vals, își ducea viața dublă și confundată — de nu mai puteai distinge".*

C. Isachie — Nud

HELADA

Plecarea lui Hector

„Soție scumpă — spuse Hector — mai bi
„Să pier cu toate oasele din trup rupte
„De cât, ținându-mă departe de lupte,
„Să necinstesc pe toți ai mei, și pe tin

Copilul însă n'a putut să-l cunoască
Sub greutatea-armurei sale de-arcadă,
Și-a strâns cu spaimă ochii să nu mai vc
Mobilitatea egretei de pe cască.

Eroul a surâs în el ca părinte,
A pus jos casca plină de strălucire,
Și-a strâns feciorul la piept cu 'nsuflețir
Și 'n ochii lui căscați s'a uitat fierbinte.

Privirea lui cu ape 'n ea de lagună
Ardea cu soarele 'n adânc cât o roată,
Și ziua 'naripată de vară, toată,
Ii strălucea pe frunte ca o cunună.

N. DAVIDESCU

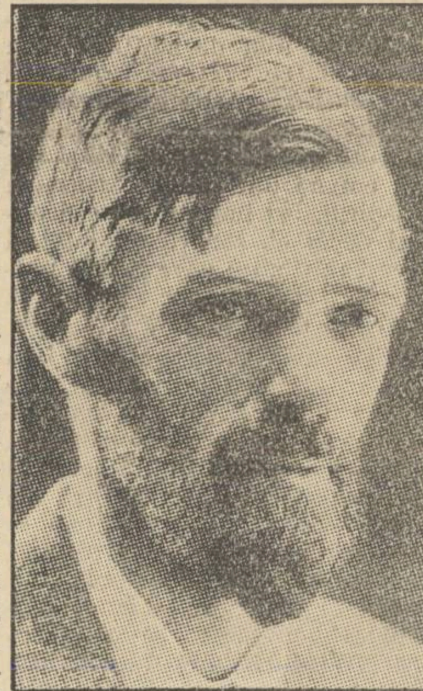
D. H. Lawrence în Noul Mexic

Este, desigur, îndeobște cunoscut că autorul Amantului Doamnei Chatterlev *a fost un straniu și exasperat rătăcitor care, refugiindu-se de colo până colo în căutarea unui colț de lume unde să se simtă împăcat cu el și cu cei din jurul său, a făcut înconjurul pământului.*

Dar este poate mai puțin cunoscută importanța care a avut-o șederea lui în Mexic și cu deosebire în Noul Mexic. Importanță atât pentru viața și opera lui cât și pentru cei care nutresc interes și simpatie pentru această ciudată personalitate. Căci datorită acestei șederi într'un ținut aproape virgin, astăzi putem avea asupra vieții și caracterului lui D. H. Lawrence preciziuni pasionante. Preciziuni reunite inteligent și curagios într'un volum intitulat „Viața mea cu Lawrence în Noul Mexic" *de către aceea care a reușit să-l convingă pe autorul* „Femeilor în Dragoste" *să părăsească Europa și să vină să se fixeze printre Indieni.*

Cine este acest curios personagiu? Iată cum îl descrie marele pictor și scriitor Jacques Emile Blanche — *care prezintă cititorilor francezi volumul d-nei Mabel Dodge Luban:*

„In preajma Crăciunului din 1911 o doamnă îmi telefonă de la hotelul unde descinsese la Paris, pentru a-mi cere o întâlnire. Câteva minute mai târziu,

ea sună la ușa mea și intră în atelier sfioasă, învelită toată în blănuri întunecate pe care străluceau fulgi de zăpadă. Atitudinea ei modestă, blândețea vocii și jena ei m'au frapat prin contrast cu chipul ei ferm de a se exprima. Trebuia să-mi dau imediat cuvântul că accept propunerea de a executa portretul ei și al fiului său la Florența. Când își scoase blana și apăru într'unul din aceste costume orientale puțin Bakst, pe care marele croitor Poiret le confecționa pentru o anumită clientelă bogată, am înțeles că americanca venise la mine împinsă de dorința de a cunoaște pe pictorul lui Nijinsky, al Karsavinei și Idei Rubinstein, prietenul lui Diaghilew.

O seară la teatru și o convorbire mai lungă, avută împreună, m'au edificat îndeajuns. Aveam de a face cu una din acele femei de prodigioasă personalitate, foarte cultă, care părea că a depășit cu mult modelele noastre și entuziasmele noastre pentru anumite puncte de vedere.

In curând îmi fură povestite tot felul de istorii fabuloase de unii pudibonzi Florentini autohtoni care nu erau admiși la vila Curonia, unde doamna Dodge intenționa să mă găzduiască toată primăvara. Invitație pe care am declinat-o bănuind că viața zilnică cu esteții anglo-saxoni, germani, ruși, („intelligenza" exotică „dei coli") mi-ar influența lucrul și mi-ar stânjeni studiile prin muzee și împrejurimi.

Cu toate acestea am petrecut deseori și mult timp la Curonia, admirabil loc, una din cele mai vechi vile, ascunse de privirile turiștilor îndărătul zidurilor acoperite cu iriși și care mărginesc drumurile pline de cotituri și povârnișuri ce șerpuesc pe coasta colinelor.

Musafirii vilei Curonia

In spatele lui Poggio Imperiale, deasupra grădinilor Boboli, domeniul acopere imponzanta întindere a unei ridicături fertile, unde familia Dodge avea livezi de măslini și viță de vie. Dimineața, Mabel, purtând pe cap o pălărie mare de păstoriță și pe braț un coșuleț cu ouă, se întorcea dela plimbare la vilă. Toată lumea umbla foarte câmpenește îmbrăcată până la ora la care începea prin saloane defilarea curioșilor ce-și procurase o carte de introducere și a prietenilor ocazionali. Zic prieteni ocazionali pentrucă întocmai ca la micile curți de altă dată ca și pe plajele moderne cei care azi se adorau, mâne se detestau.

In timp ce d-na Mabel Dodge poza într'o sală mare, unde fiecare fereastră încadra un peisagiu sublim de munți având ca fond Chartreuse-a sf. Emma sau domul unei biserici, simțeam plutind peste toate un fel de mister. Ședința era întreruptă de obișnuiții vilei, care alunecau pe covoare ca niște umbre șoptind între ei și dispărând dintr'odată. O femee în costum de pelerin, care se ducea pe jos dela Veneția la Roma; un tânăr efeb, cu trăsături feminine care copia picturi de Botticelli, Gordon Craig și la Condamine, creatorul la Londra al rolului lui Herod din Salomeea lui Oscar Wilde discutau despre decoruri și punere în scenă. Fantome păreau că rătăcesc pe coridoare. O formă umană ridica pe ascuns o draperie. La început mă simțeam stânjenit, dar mă liniștean văzând cât de impasibil rămânea modelul meu. Certuri, gelozii, îndepărtau timp de câteva săptămâni pe vizitatorii cu care începusem să mă obișnuesc. Ce făceam tot restul timpului? Dar mai presus de orice nu trebue să pui întrebări.

Ofelia cu părul împletit cu alge și flori pe care seara în ajun, în timpul unui bal costumat, au adus-o brancardierii pe o targă, azi dimineață dejuna îmbrăcată în pantalon de cowboy. Se spunea că a vrut să se înece și că servitorii au căutat-o la lumina felinarelor în bazine, în timp ce măștile jucau dansuri scoțiene în sunetele cimpoiului și tamburinei unei Esmeralda care era însăși Mabel Dodge. Copilul din cor, bucălat și fardat, care în ajun ridica trena unui prelat, era un om de cinci zeci de ani însărcinat să poarte bastoanele de golf.

De câtă favoare se bucurau pe atunci travestiurile și mascaradele acelea, la acești desrădăcinați al căror climat obișnuit este Toscana, Veneția și Capri! Foarte mulți din acești agreabil „farnientes" își aleseseră ca domiciliu câte o căsuță în apropiere de Curonia.

Această vilă istorică construită după planurile lui Rafael, poate mai puțin majestuoasă în proporții ca acele vile atribuite lui Michel Angelo, era proaspăt restaurată de către al doilea bărbat al lui Mabel, d. Edwin Dodge. D-na Dodge, îmbrăcată într'o gandourah portocalie și purtând pe cap un turban oriental, îmi spunea odată: „Intr'o zi o să mă vezi într'o fustă de muselină, à la Berthe Morisot. Vei putea picta un tablou pentru fiecare din avatarele mele. Eu nu sunt din acelea care se pot statornici"... Și urmărind cu o privire enigmatică dansul flăcărilor și al rotocoalelor de fum din căminul imens, încontinuu

(Continuare în pag. II-a)

încărcat cu trunchiuri de măslin, părea că citește prevestirea tuturor viitoarelor ei transformări. Câte odată nimic nu o putea sustrage din amorțirea în care cădea. La ce se gândea? Unde se afla? La mii de poște de noi. Nedându-și încă seama că se născuse pentru a scrie, îndoindu-se de facultățile ei creatoare, simțea o nevoe stranie de a inspira pe artiști, de a le sugera opere, după capriciosul ei ideal. Astfel, a hotărât ca Edwin Dodge să renunțe la arhitectură și să devină autor dramatic. Când îi auzeam pașii la etajul de sus, deasupra sălii celei mari, Mabel spunea: „Edwin lucrează la comedia lui. Se agită, asta înseamnă că nu merge".

D-na Dodge se simți însă în curând obosită de a fi isbutit să pună pe picioare complexa organizație a vilei Curonia care era un fel de cenaclu de spirite alese nu fără a comunica însă și cu aristocrații vechilor palate cum și cu mondenii din hotelurile la modă. A nu fi decât „une maîtresse de maison", fie și cea mai în evidență, având deci o serie de datorii plictisitoare — iată ce o exaspera. Deaceea proectă să cedeze domeniul tinerilor pictori săraci din Montparnasse, care să facă un fel de vilă Medicis și a cubismului.

Avatarurile d-nei Mabel Luhan

Dar veni războiul. Exaltată, Mabel scria, dela Reims, în timpul primului bombardament, că se înscrie ca infirmieră. O lună mai târziu, devenită pacifistă, părăsește sângeroasa Europă pentru a conduce comuniștii pe străzile New-Yorkului. Cortegiile acestea erau foarte estetice și teatrale și erau puse în scenă de Gordon Craig. Cât timp a durat această fază de proselitism social nu știu. Divorțată, ea se căsătorește cu un pictor evreu rus, Maurice Sterne: cea de a treia încercare conjugală. I-am pierdut urma până la călătoria în Noul-Mexic. Și de acolo îmi scrie ca d-nă Luhan, prin 1920, că a găsit adevărul în mijlocul pieilor roșii, într'o țară tânără care sugerează ideea copilăriei omenirii. Repudiind pictorul ei rus, a devenit soția umilă, fericită și entuziasmată a unui șef indian, pe care-l smulsese prin luptă aprigă familiei, nevestei și tribului lui.

Mabel locuind într'un cort! Mabel fără madonele ei sieneze, fără toate vechiturile medievale, fără vazele de China și fără biblioteca pe care o păstrează Edwin Dodge la Florența? Toți prietenii ei se întreabă cât va dura tête-à-tête-ul dintre creatura aceasta supra-civilizată, care se remarcase în toate cercurile intelectuale din New-York și bărbatul acela frust, care era Tony Luhan? Vorbește limba engleză destul de prost și simplu, respectă toate superstițiile strămoșești, pe care nici nu încearcă să-i-le schimbe fiica magnaților din Buffalo, care erau așa de disprețuitori față de „oamenii de culoare". Dar răbdare. Ne-au fost trimise fotografii: în mijlocul așezării rurale s'au ridicat grajduri, hambare, o vilă — toate după gustul d-nei Luhan. Fură construite de asemenea pavilioane din ghips roz într'un stil compozit, mexican, colonial. Pavilioane ce urmează a găzdui alți invitați pe care d-na Luhan îi va recolta din elita inteligenței transatlantice. Boema literară nu este numai apanagiul Europei decadente, cu care de altfel Mabel Luhan nu va rupe legăturile. Să vie numai D. H. Lawrence și va fi câștigat cauzei Indienilor. El va fi poetul și pictorul acestei minunate priveliști care se desfășoară în jurul fiefului soților Luhan, și care păstrează urmele zdruncinărilor geologice primordiale".

Fără Mabel Dodge care l-a fascinat pe Lawrence și l-a convins—pe el și pe soția lui—să vină în Mexic, deslănțuind o adevărată dramă, este foarte sigur — cum adaugă și Jacques Emile Blanche — că o mare parte din opera sa nu ar fi fost scrisă. Și nici Mabel nu s'ar fi gândit să scrie pasionantele sale Memorii.

Inainte de a reda cele mai interesante pasagii din acest roman trăit intens, socotim interesant acest portret al lui D. H. Lawrence. El este extras dintr'o scrisoare a unei tinere fete care se pare că a fost unica femee cu care marele scriitor și-a înșelat nevasta:

Portretul lui Lawrence

„Lawrence e înalt, dar atât de subțire și se ține tot timpul atât de aplecat, încât pare scund. Capul pare greu pentru corpul său delicat. In totul îți dă impresia unei extreme fragilități. Mișcările-i sunt vioae și sigure. Are o pădure deasă de păr ușor încărunțit, tuns drept pe frunte și căzând în bucle „à la grecque". O barbă roșie fină și mătăsoasă face contrast cu părul. Are ochii foarte mari, cenușii într'o figură lungă, slabă, cu bărbie exagerat de mare, defect care nu se remarcă grație bărbii. Buza inferioară este de un roșu atât de violent încât barba roșcată pare trandafirie. In mijlocul feței nasul scurt și mare, aproape vulgar, pare foarte puțin distins.

De rest ar fi absurd de vorbit cuiva, care i-a citit cărțile, pentrucă nici un alt scriitor nu e mai viu și mai întreg în cărțile lui ca Lawrence. Romanul lui „Fii și Amanți" este o imagine perfect autentică a propriei lui vieți. Și evenimentele sunt, cred, absolut veridice. Moartea mamei lui l-a ucis aproape. El avea un complex al lui Oedip atât de înspăimântător încât socotesc că era necesar pentru el să scrie aceea carte.

Soția lui mi-a povestit că atunci când scria despre moartea mamei lui, ea a trăit câteva săptămâni de groază.

Omul

Cred însă că vreți să vă vorbesc mai mult despre omul care a fost Lawrence. Ei bine. Lawrence este personagiul cel mai fascinant pe care l-am întâlnit vreodată. Prima oară când l-am cunoscut, a vorbit o după amiază întreagă aproape fără întrerupere. Lucrul acesta îl face imediat cu toată spontaneitatea, dacă simte oarecare simpatie la cel ce îl ascultă. Vorbește tot atât de strălucit cum scrie, și cu aceeași franchețã. Ați citit „Femei în Dragoste"? Aceea carte e însuși Lawrence. E rezultatul filozofiei lui, și din ea emană un fel de mesagiu inspirat. Nu importă că ești altfel decât el, sau că nu înțelegi acest misticism care îi este particular, căci te face să crezi în el când este lângă tine.

Cea mai mică critică însă sau ostilitate îl înfurie. In imprecațiuni e superb. N'am auzit niciodată ceva asemănător. Nu cruță pe nimeni. S'a certat cu toată lumea și spune că n'a avut prieten cu care să nu se fi supărat. Și cu toate aceste, am observat că tocmai acei prieteni sunt întotdeauna fericiți de a putea să se reîntoarcă la el, fără frică de a îndura acelaș tratatament. Lawrence e în realitate un puritan, dar inteligența lui reacționează cu atâta violență contra temperamentului său pe care-l urăște încât se distruge pe el însuși. El nu poate să exprime tot ce firea lui are atât de admirabil de blând. Și cu toate acestea el e omul cel mai bun din lume. Țăranii satului unde trăia el, îl adorau. Ei vedeau în el un nou mântuitor, venit să le predice o Evanghelie pe care ei nu o puteau înțelege, dar în care aveau o încredere nesfârșită, doar pentrucă el era acela care o predica.

Lawrence duce viața unui muncitor. El zice că va continua să trăiască așa, ori cât de mare ar fi vreodată averea sa. Și îl cred.

Când am fost să-l vizitez, locuia cu soția sa într'o casă mică de țară, construită din piatră și care se compunea numai din trei camere de o curățenie meticuloasă, și asta în mare parte grație lui Lawrence. Ei își preparau mâncărurile în căminul din camera în care stăteau toată ziua. L'am văzut chiar pe Lawrence spălând rufe cu toate că, de obiceiu, le dădeau la spălătoreasă. Banul nu înseamnă nimic pentru Lawrence. El e extrem de cumpătat, doar dintr'o zgârcenie pe care o datorează eredității munci'orești. Insă ar împărți tot ce are fără ezitare. Casa mică, curată și plină de soare, era de cea mai frumoasă simplicitate pe care am cunoscut-o vreodată.

Soția lui Lawrence

Soția lui Lawrence e o germană înaltă și albă care, fiică de ofițer prusian, nu cunoscuse în copilăria ei decât luxul. Ea e încă foarte puțin practică și puținul ce-l știe din ale casei l-a învățat dela Lawrence. Este o fire expansivă de copil, o fire bogată și veselă care nu trăește decât din emoțiile ei. Povestea vieții ei sentimentale și erotice e povestită toată în poemele: Look, We have.

Ea e numai soare și lumină, pe când Lawrence e posomorât, parcă ar duce întotdeauna o povară. Foarte rareori e într'adevăr vesel. In fond este tocmai tipul Anglo-Saxonului închis pe care îl urăște cu o ură atât de amară. In cărțile lui îl putem cunoaște mai bine, pentrucă el scrie tot ceeace nu poate spune. Și Dumnezeu știe, cu toate astea, câte le spune. Dezordinea sa interioară îl consumă însă. Constituția lui fizică e foarte delicată. El spune că e întotdeauna sănătos când e fericit. Se spune că ar fi atins la plămâni. Doctorii n'au găsit niciodată nimic. Eu cred că a fost atins la plămâni, când era încă adolescent, dar se pare că e vindecat.

Tot timpul vine lume la el în pelerinagiu. Lawrence are oroare de asta; dar se poartă extrem de frumos cu vizitatorii săi. Puterea lui de observație e de necrezut. Când ești în fața lui, simți că nu există un colțișor în gândirea ta unde Lawrence să nu pătrundă; el înțelege tot și iartă tot. Și el însuși se desvălue cu cea mai mare sinceritate. E incapabil să reprime un gest de enervare sau ori ce altă impulsiune. Trebue ca totul să izbucnească ca un torent.

Lawrence nu poate trăi în orașele mari. Agitația îl omoară. Atenția îi este tot timpul prea mult solicitată. Războiul a fost pentru el un eveniment teribil contra căruia a reacționat cu atâta intensitate încât era cât pe aci să-i fie fatală".

Intr'un număr viitor vom reda prima întâlnire — întâlnire intr'adevăr patetică — dintre Mabel Dodge Luhan și D. H. Lawrence.

MIMY GOLDENBERG

Actualități științifice

Putem vedea prin piele?

Fiziologul german Ehrenwald, în urma unor îndelungate cercetări, a ajuns la concluzia că în senzațiile optice ale omului joacă un rol important, nu numai ochiul, ci — până la un anumit punct întreaga piele a corpului.

S'a constatat astfel, prin câteva experiențe, că persoanele expuse radiațiilor luminii roșii, galbene și portocalii, execută în mod reflex anumite mișcări, îndreptându-și brațele spre isvorul de lumină, deși nu-l văd cu ochii.

Din această cauză, Ehrenwald denumește grupa cuprinzând culorile menționate: „grupa pozitivă".

Dimpotrivă, culoarea albastră și cea verde provoacă mișcări în senz contrariu, din care cauză sunt considerate ca formând „grupa negativă".

Pielea lucrează de fapt ca un transformator optico-mecanic, transformând lumina în mișcare.

Această funcțiune a pielei servește organismelor inferioare pentru orientare și prin evoluție s'a menținut într'o anumită măsură la întreaga scală zoologică, până la om.

Dece nu vedem noaptea?

Savantul irlandez A. Jores a stabilit că omul nu vede noaptea, pe întuneric, din cauza absenței sau insuficienței unui hormon special, care permite vederea în întuneric. In cazul omului, e nevoie de o durată de timp relativ mai mare, pentru adaptarea ochiului la lipsa de lumină. Injectând hormonul menționat în organism, se obține o reducere progresivă a acestei durate de adaptare a ochiului.

Cantitatea din acest hormon existentă în organismul diferitelor viețuitoare e variabilă dela o specie la alta. Astfel, omul posedă 0,2 unități, găina numai 0,05 unități și pisica — animal nocturn prin excelență — 3 unități.

Electricitatea impotriva gerului

Pentru a apăra construcțiile în beton împotriva gerului, trebue în general să încălzim multă vreme.

După cercetările technicianului german H. Bohlin, suntem acum în măsură să producem această încălzire printr'un procedeu mai sigur și mai eftin, cu ajutorul unui curent electric alternativ.

In acest procedeu, consumația necesară reprezintă un kilowat-oră pentru fiecare centimetru cub de beton și un grad Celsius, urcare de temperatură.

Se pare deasemenea că rezistența betonului este influențată în mod favorabil prin această operațiune.

Raze ce pătrund blocuri de oțel

Cu prilejul recentelor încercări de măsurare a razelor cosmice, — actualizate de repetatele ascensiuni în stratosferă — profesorul german W. Kolhörster — prin experiențe făcute în minele din Stassfurt — a demonstrat că există raze atât de pătrunzătoare, încât pot străbate un bloc de plumb, gros de 50 de metri. Acțiunea lor este formidabilă.

Pentru a putea produce în mod artificial asemenea radiațiuni, am avea nevoie să creiăm în laborator o tensiune de un bilion de volți.

In locul transfuziunilor de sânge

Din moment ce a fost recunoscută existența grupelor sanguine și s'a reușit astfel să se înlăture marile riscuri ale transfuziunii de sânge, această operație a devenit o practică la modă în terapeutica medicală.

Ea a fost aplicată, de multe ori chiar și în cazul în care nu era absolut necesară.

Astăzi însă medicina este mult mai rezervată în această privință și folosește adesea, în locul transfuziunii, soluțiuni compuse în mod artificial, ca substitut al sângelui pierdut.

Singura soluție folosită înainte, în acest scop, era așa numita „soluție salină". Aceasta prezenta însă marele neajuns de a fi lipsită de o serie întreagă de săruri existente în sânge. Pe de altă parte, soluțiunile care cuprindeau toate sărurile din sânge, nu puteau fi folosite în practica medicală, sub forma lor sterilă. Abia acum vreo doi ani s'a ajuns în mod definitiv la o soluție satisfăcătoare, așa numita soluție de „tutofuxină".

Intrucât rezultatele obținute pe această cale au fost excelente, s'a ajuns la concluzia că în foarte multe cazuri transfuziunile de sânge pot fi înlocuite cu succes prin injecțiune de „tutofuxină".

Rezultatul e cu atât mai prețios, cu cât nu întotdeauna avem la dispoziție și persoana gata de a procura sângele de care avem nevoie.

Optzeci de miliarde bacterii...

Recentele cercetări științifice, practicate în Statele Unite asupra terenurilor îngrășate și neîngrășate, au dus la o serie de constatări senzaționale.

Ca titlu de curiozitate, semnalăm că examenul microscopic-bactereologic a arătat că un kilogram de pământ îngrășat conține nu mai puțin de 80 de miliarde de bacterii, al căror rol este să producă prin activitatea lor „humus-ul".

Agentul guturaiului

Profesorul american dr. Dochez, dela Universitatea Columbia din New-York, pe baza unor serioase cercetări experimentale, susține că adevăratul agent al guturaiului nu-l formează bacteriile vizibile în mucoasele nazale, ci o toxină invizibilă, care se filtrează în organism.

Bacteriile ce apar — în cazul guturaiului — pe căile respiratorii, nu sunt de fapt cauza, ci consecința boalei.

Cercetătorul american a examinat mai de-aproape, în acest scop, o serie de oameni și cimpanzei, întrucât s'a descoperit că la maimuțe guturaiul are cam acelaș proces de evoluție ca și la oameni.

O soluție, cu care și-a clătit nările un bolnav de guturai, a fost injectată în nasul unor maimuțe sănătoase. Animalele inoculate se îmbolnăveau imediat de guturaiu, după un interval de 24—48 de ore și boala dura una până la două săptămâni. Aceleași rezultate s'au obținut și la om.

Dochez a cercetat deasemenea dacă toxina guturaiului își menține efectele ei vătămătoare, chiar și în afară de corpul omului sau animalului și dacă ea poate fi cultivată în mod artificial.

Rezultatul a fost că în lichidul filtrat, toxina guturaiului își conservă întregul ei efect, timp de cel puțin 13 zile. După acest interval, s'a obținut — prin injectarea ei în organism — 9 îmbolnăviri din 12 cazuri. Deasemenea, cultura toxinei în afară de organism a dat rezultate pozitive.

Se pare deasemenea că toxina menționată provoacă și infecțiunile nazale și bucale, preparând totdeodată și terenul pentru o insinuare mai ușoară a bacteriilor din afară.

Carnea și ficatul

P. Lassalière și A. Peycelon au făcut o serie de experiențe asupra cânilor pentru a obține o creștere a greutății lor hrănindu-i cu carne friptă sau cu ficat de vițel.

Carnea friptă s'a revelat mult superioară ficatului de vițel în acțiunea ce are asupra nutriției generale.

I. S.

Cronica muzicală

Concertele Enescu

George Enescu *s'a oprit anul acesta un răstimp mai îndelungat printre noi, pentru a ne dărui, cu mai multă generozitate ca oricând, prilejuri de rară desfătare artistică.*

Deosebit de semnificativ ni se pare însă faptul că de rândul acesta nu numai neîntrecutul maestru al viorii — ci și animatorul de mase orchestrale, dirijorul excepțional, care se lasă mai rar admirat la noi, apare pe estrada Ateneului, pentru a conduce nu unul, ci o serie întreagă de concerte simfonice. E îndoelnic totuși că acest fapt va fi considerat mai mult decât un frumos eveniment muzical — și că va avea cuvenita consecință — părerea comună — și deosebit de comodă — fiind că maestrul Enescu preferă să fie un musafir în patria sa.

E greu de găsit cuvinte noi și nimerite — după atâtea câte s'au spus — pentru a zugrăvi arta cu care George Enescu tălmăcește prin coardele vrăjite ale viorii sale paginile inspirate ale lui Beethoven, Bach *sau* Cesar Franck *— și răstălmăcește pe cele de laborioase complicații armonice ale unui* Bloch *sau* Grieg. *Neîntrecuta* „Sonată Kreutzer", *căreia nu vedem întrucât banala povestire a lui Tolstoi i-ar putea mări sau — cu atât mai puțin — întuneca valoarea, capătă, sub arcușul imaterial al maestrului Enescu, o interpretare desăvârșită muzicală, în care prestidigitațiunea cu care ne obosesc alți violoniști, mai ales în „Andante con variazioni" n'are nici un rol.*

Ciclul concertelor simfonice, pe care George Enescu le dirijează pe de rost, s'a deschis într'o atmosferă de romantism, cu execuția „Simfoniei în Do major" *(a doua) de* Schumann, *compozitor care apare atât de rar în programele concertelor noastre de orice fel și pe care maestrul Enescu a ținut să-l despăgubească, dând simfoniei o vigoare și-o căldură care nu-i aparține decât parțial. Poetica* „Idilă a lui Siegfried" *de* Wagner *și* „Capriciul spaniol" *de* Rimsky-Korsakoff *— strălucitoare dar superficială compoziție față de cele ale lui* de Falla *— au completat programul primului concert simfonic. In cel de al doilea în afară de* „Șase cântece" *de d.* Mihail Jora *— pe versuri de d.* Adrian Maniu *— în care nota comică, puțin potrivită temperamentului interpretului, d.* Gabriel Popescu, *predomină — și de* Simfonia a opta *de Beethoven, de nerecunoscut sub bagheta maestrului Enescu, am ascultat cu plăcere „Simfonia de școală", uimitoarea dovadă de precocitate a compozitorului — de 14 ani — George Enescu. Nu se poate vorbi încă de un stil propriu în această operă — ci de o asimilare minunată a stilurilor compozitorilor admirați și de o siguranță fără greș în întrebuințarea lor. — Programul ne ajută să ne amintim însă că există încă două simfonii, o sonată pentru vioară și pian în stil românesc, o operă „Oedip" din care cel puțin fragmente s'ar putea executa, toate ale creatorului Enescu și toate persecutate de muzicanții noștri, care acordă o atenție deosebită numai celor două rapsodii. Oare n'a sosit încă momentul ca publicul românesc să cunoască toate operele celui mai mare compozitor român?*

N.

Caleidoscop

Origina cărților de joc

A murit la New-York cel mai mare fabricant de cărți de joc din lume, Charles Flint, care a lăsat un capital de peste 200 milioane de dolari, rezultat timp de 30 de ani din vânzarea „mărfii".

Cu această ocazie ziarele engleze publică date și fapte noui asupra originei cărților de joc.

Cine și când le-a inventat? Cum au intrat în uzul general?

Există o legendă că, de-abia pe la 1678, cărțile de joc au apărut în Europa, provenind din China. Fabricantul Flint a dovedit însă că acest joc a fost cunoscut Europenilor cu vreo trei secole mai înainte de 1678. Flint a lăsat o arhivă în care se află, de pildă, date autentice scoase din scriptele curții regale franceze din 1489.

Trezorierul regelui Carol VI, un oarecare Charles Poupard, a scris, cu propria-i mână, următoarea frază în condicile trezoreriei:

...„Pictorului Jackmain Grigonnaire i s'au plătit 56 de „sous" parizieni, pentru trei jocuri de cărți de aur de diferite culori, confecționate pentru distracția Regelui"...

Mai târziu, pe vremea lui Carol VII, acelaș Grigonnaire a modificat și perfecționat cărțile de joc. El a dat figurilor nume simbolice care s'au păstrat până în vremurile noastre.

Cei patru regi reprezintă patru monarhii: Iudeia, Macedonia, Roma și Franța și poartă numele respective: David, Alexandru, Cezar și Carol cel Mare.

Cele patru dame simbolizează patru virtuți: dama de treflă e regina Maria a Franței de atunci, dama de pică — Jeanna d'Arc, dama de caro — Agnesse Sorel și dama de cupă — Izabela de Bavaria.

Cei patru valeți simbolizează îndrăzneala și bravura, și au fost la început imagini ale cavalerilor vestiți din epocile lui Carol cel Mare și Carol al VII-lea.

Celelalte cărți de joc reprezintă diferite alegorii militare după gustul acelor timpuri.

Cupa e emblema bravurii, pica și caro-ul — emblema armelor de luptă, iar trefla — partea sedentară și aprovizionarea.

Așii sunt banii: nervul principal al războiului.

„G. B. S." și feministele

La un recent meeting organizat de feministele engleze pentru a discuta „dacă femeile măritate trebue să-și câștige existența", a fost rugat Bernard Shaw să ție o mică conferință.

Ilustrul „G. B. S". cum e numit acolo, a refuzat însă în următorii termeni:

„Nimic nu va putea să mă facă vreodată să vorbesc în favoarea dreptului femeilor la un meeting... N'am pierdut niciodată ocazia de a le susține drepturile prin scrierile mele. Dar — am mai repetat acelaș lucru și în alte ocazii — vanitatea mea personală mă oprește de a risca să fiu purtat în triumf de aceste militante prea eloquente și de a fi răsplătit matern ca un mic „don Quichotte" trimis la culcare.

Ce figură ași face la 77 de ani predicând drepturile femeii măritate?"

Autorul operei „Sainte Jeanne" a adăugat cu mult umor:

— „Eu sunt primul care m'am gândit că femeile măritate au dreptul de a-și câștiga existența. Ar trebui însă ca atunci când au reușit în carieră, să nu permită bărbaților să profite... ceiace de altfel se grăbesc să facă de îndată ce au o sută de lei în buzunar.

Pentruce se vinde o carte

Editorii suedezi au făcut o anchetă prin care căutau să afle motivele care călăuzesc în alegerea unei cărți.

Această anchetă stabilește că unu la sută, contribue aspectul cărții; 1,56 — librarul; trei — numele autorului; cinci — anunțurile; șapte — sfaturile prietenilor; opt — titlul cărții și treizeci — criticile literare.

Confuzie

La moartea profesorului Richer, toate jurnalele au anunțat moartea lui Charles Richet, membru al Academiei de medicină, autor de studii savante, care a avut astfel plăcerea să-și vadă expusă fotografia, să-și citească discursurile funebre și să primească condoleanțele prietenilor.

Charles Richet, care-și păstrează finețea de spirit, cu toată vârsta înaintată, a exclamat:

„Ce plăcut e să trăești după ce-ai murit!"

Corespondența lui Cehov

„Revue Hebdomadaire" a publicat o culegere de scrisori ale marelui romancier rus Anton Cehov, după traducerea lui Denis Roches, care sunt de mare interes.

Intr'una din ele, adresată d-nei Maria Kisseliov, datată din 15 Ianuarie 1887, revendică cu multă vervă, pentru scriitor, dreptul de a-și alege liber subiectele și de a-și îndrepta investigațiile asupra micimilor omului.

El invocă astfel pe cei vechi.

„Nu știu cine are dreptate: Homer, Shakespeare, Lope de Vega, Anticii în general, — care nu se temeau să scormonească în gunoi dar care moralmente, erau mult mai solizi decât noi — sau scriitorii moderni foarte pudici pe hârtie, dar cinici în suflet și fapte".

Mai departe, Cehov își dă părerea asupra responsabilităților morale ale scriitorului.

„Sunt persoane capabile să fie demoralizate chiar de-o literatură pentru copii; sunt și alții, care caută cu o plăcere particulară în Psalmii și Proverbele lui Solomon, pasagiile cele mai scabroase.

Sunt de asemenea și alte firi, care devin cu atât mai pure cu cât cunosc mai de aproape mocirla existenții".

Intr'o scrisoare din 18 Ianuarie 1887 adresată unchiului său Mitsofan Cehov, celebrul scriitor vorbește despre succesele sale.

„Trebue să vă spun că'n prezent sunt scriitorul cel mai la modă la Petersburg. Aceasta se poate vedea din jurnalele și revistele care s'au ocupat de mine la sfârșitul anului 1886, și care au făcut caz de mine mai mult chiar decât meritam. Rezultatul acestei reputații literare a fost o abundență de comande și oferte de colaborare, deci o muncă intensă și o mare oboseală".

De sigur și foarte mici venituri. La 4 Mai, în acelaș an Cehov scrie lui Nicolae Leikin că nu i-au mai rămas decât cincizeci și trei de ruble.

„Trebuie să-ți strângi aripile și să-ți lingi buzele atunci când vrei să mănânci.

Acuma călătoresc în clasa treia. Indată ce nu-mi vor mai rămâne decât douăzeci de ruble, mă voi îndrepta spre Moscova, ca să n'ajung să cerșesc.

Ah! dacă-aș avea două sau trei sute de ruble, aș avea ce arăta lumii!...

Iubirea de animale

Germanii sunt un popor care iubește mai mult cânii decât pisicile. La Berlin nu se vede ca la Paris în fiecare cameră de portar o pisică. Se găsesc totuși persoane care duc dragostea lor față de pisici peste limitele normale, până la manie.

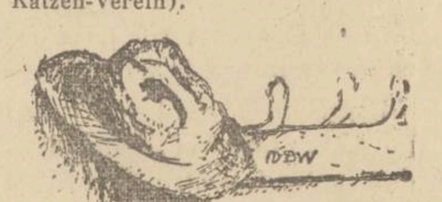
Acesta e cazul unui scriitor care a sustras de curând câteva manuscrise prețioase dela Biblioteca Națională. Toată lumea a rămas consternată când a auzit că scriitorul a vândut manuscrisele ca să poată plăti hrana numeroaselor sale pisici.

In toate diminețile, înainte de-a începe lucrul, se ducea într'o grădină unde-l întâmpinau toate pisicile din vecini. El le aducea de mâncare și avea grije să le dea pe la prieteni unde le plătea pensiunea.

Scriitorul a fondat mai multe azile unde-și trimetea parasitele.

La Berlin există și azi cinci azile de acest fel, care-au fost fondate și sunt întreținute de mari iubitori ai pisicilor. Se mai găsesc încă și altele întreținute de particulari. Există și o publicație lunară intitulată „Pisica noastră" care servește ca intermediar pentru îmbunătățirea rasei pisicilor.

Pisica are poate între toate animalele domestice privilegiul de-a avea nu numai prieteni ci și dușmani. La Munster (Westfalia) există o ligă contra pisicilor (Anti-Katzen-Verein).

„Cuvinte potrivite și... încrucișate"

După cum s'a mai anunțat, editura „Adeverul" acordă următoarele premii pentru cititorii cari au reușit să descifreze toate jocurile de spirit din volumul d-lui Tudor Arghezi:

***Premiul I:* 1.500 lei, în numerar.**

***Premiul II:* 1.000 lei în numerar.**

***Premiul III:* 500 lei în numerar.**

BONURI DE CARȚI

Editura „Adeverul" mai acordă și următoarele bonuri pentru cumpărat volume literare:

***Premiul IV:* un bon în valoare de 500 lei.**

***Premiul V:* 10 (zece) bonuri în valoare de 200 lei fiecare.**

***Premiul VI: Un abonament* pe 1 an la „Adeverul literar și artistic".**

***N. B. — Deslegările se trimit în tot cursul lunii Martie, pe adresa „Adeverului literar", purtând mențiunea: „pentru cuvinte potrivite și... încrucișate"*, fără a se adăoga și cuponul.**

Pe măsură ce le vom mele participanților. La primi, vom publica și nu-tragerea premiilor însă nu iau parte decât cei cari — după ce au fost publicați — trimit într'un plic, separat, cuponul dela sfârșitul volumului.

Tablete

Un roman...

O mamă protestantă a vrut să facă din copilul ei o ființă superioară, un pàstor. Era ambiția ei. Prima parte fusese rezolvată, noul născut fiind băiat. Rămânea a doua: să-şi vadă copilul pàstor, mai importantă şi mai dificilă. Ea îşi dete seama încă din ziua lehuziei că pe lângă instrucţiunea dela 7 ani în sus, copilul trebuie pregătit din leagăn pentru calea Dumnezeirii. Mama era o femee energică, poseda literatură şi învăţase din cărţile americane că şi la trusteri şi la apaşi voinţa face totul. Pentru că nu putea s'o ceară deocamdată unui copil, şi-a pus în mişcare propria ei voinţă.

Mai întâi trebuia să interzică băiatului sculat pe picioare, ieşirea din apartament. Copilul trebuia împiedicat să fluiere, să ţie mâinile în buzunar, să-şi puie cotul pe masă, să strănute mai tare, să stea lungit. Trebuia să se distingă de ceilalţi copii cari ştiau să înjure şi să se joace. Timpul trebuia întrebuinţat cu folos.

Copilul petrecu Duminici monotone, uitându-se din dosul draperiilor ferestrii la copiii vulgari, tăvăliţi în ţărînă, în vreme ce mama lui, într'o cameră mai depărtată vorbea cu tânărul părinte, un practicant cu principii, probabil, despre strălucitul viitor al odraslei.

Pentru ca voinţa să fie formală şi efectivă, copilul n'avea voie să se mişte cu zgomot. Rămânea ore întregi în scaun, privind afară, cu ochii înlăcrimaţi, fără să ghicească de ce. Nici nu era în stare să se întrebe. Copiii săreau de-a capra, mulţi din ei prost îmbrăcaţi şi murdari. El era gătit ca un copil avut. Mamă-sa dese ori îi spusese că trebuie să fie desgustat de aceşti copii, de toţi copiii; totuş, el, din ascunzişul ferestrei ar fi preferat să poată îmbrăţişa copiii murdari, prăfuiţi şi veseli.

El n'avea voie să meargă singur la cabinet. Trebuia s'o cheme pe mamă-sa. Ea îi confecţionase nişte pantaloni foarte complicaţi, care nu se descheiau; din acei, fără îndoială, de care poartă pàstorii religiei celei adevărate şi unice, deoarece ei consideră pantalonii cu nasturi imorali. Unul care nu putea să tolereze alcoolul şi nu căzuse în viciul fumatului, era cunoscut prin luptele lui pentru interzicerea expunerii în vitrinele de îmbrăcăminte a oricărui gen de pantalon şi fustă, dorind pentru neamul omenesc drept credincios chiar o atrofiere raţională şi mai repede treptată a mădularelor inferioare. Când viitorul pàstor, ajutat de mâinile mamei, era în sfârşit obligat să facă ceeace la alţi copii se numea „pipi", el trebuia să se uite într'altă parte, de pildă în sus. Şi nici de acest drept nu trebuia să uzeze prea mult. S'ar fi putut să se simtă bine cu băşicuţa golită şi nu era permis. Viaţa unui om ales din scutec, trebuie să fie un Calvar. Să fim mulţumiţi că ne urcăm calvarul îmbrăcaţi în şeviot şi cu încălţăminte care ne garantează de jupuirea picioarelor.

Copilul trebuia să mulţumească pentru orice lucru, măcar făgăduit şi cu scadenţă târzie. Dacă mamă-sa îl bătea, el trebuia să facă o metanie pe un genunchi şi să-i sărute mâna. Câteodată, la început, încercase să reziste. Părinţii l-au bătut dese ori atât de sistematic, încât micul seminarist, aducându-şi aminte, se supunea din teroare. Săruta mâinile mamei şi chiar biciul cu care era bătut. In afară de aceasta, el trebuia să aducă singur nuiaua cu care era, cum se zice în termeni de bună educaţie, corectat.

Copilul atinse vârsta de 7 ani. Trebuia să meargă la şcoală. Ştia să citească, să scrie şi cunoştea pe de rost tabela lui Pytagora. Avea o superioritate precisă faţă de toţi camarazii lui. In schimb, nu înţelegea lecţiile profesorului. Cu suferinţă el trecu primii patru ani de studii. Ingrijoraţi, prietenii îşi declarară, cam târziu, opiniile lor şi mama avu o puternică răscolire în suflet. Va să zică, fiul ei nu o să poate ajunge pàstorul visat. Incercă să-şi dea socoteală: dezastru; copilul era idiot.

Atunci părinţii căzură într'alt exces. Cumpărară o bicicletă, o motocicletă, un aparat fotografic, o puşcă de vânătoare, copilului. Ii aduseră câini dresaţi, o maimuţă, un papagal, un kanguru. Economiile ce le strânseseră în vederea studiilor lui de carieră, le întrebuinţară pentru distracţii.

Casa, liniştită, închisă cu obloane, deveni un loc de petreceri, de zi şi noapte, Copilul fu copleşit de dragoste. Delirul de acum era tot atât de dureros ca şi viaţa din trecut. Copilul nu înţelegea nimic. Părea că visează mereu, încremenit pe un scaun în dosul unei ferestre; lacrimile îi curgeau în neştire şi pieptul îi suspina dela sine, fără împărecheri cu gândul, ca burduful unei armonici fără octave. Prin faţa ferestrei vinete trecea destinul lui.

Ceilalţi copii crescură oameni. El la fel dar tot nu înţelegea nimic, mintea şi ochii lui erau reci. Judecata nu-l ajuta. Cuvântul vesel îi lăsa aceeaşi impresie neutră ca şi cuvântul trist. Nu cunoştea nici mila, nici ura, era o materie perfect inertă, ca aceea, pe care nişte oameni egoişti, demenţi şi laşi o doresc pentru câte o ţară întreagă şi pentru pământul întreg.

El nu făcea bine, şi nu făcea rău.

Işi pierdu părinţii şi rămase singur. Ar fi trebuit să fie cel puţin un nemernic, un asasin, pentru a participa într'o formă, cât de puţin, la activitatea complexă a universului. Sclipiri momentane păreau să-i arate uneori ceva deosebit, dar nu aveau durată.

Ca dintr'un fund de fântână, el vedea un moment o umbră de trecător, care nu se gândea că fântâna ar putea să fie locuită şi căruia chiar de se gândea, îi era frică. Din fântâna lui se auzea par'că un murmur de voci, rareori, sau ieşea un parfum de flori, sau ceva ca un cântec. Câte o rază se juca fugitiv pe marginea ascunzişului subteran.

Casa a fost vândută. Moştenitorul fu spoliat. El a venit toată viaţa dinaintea ferestrei pe care o cunoştea. Acolo în tot timpul copilăriei era un scaun, scaunul din care el n'avea voie să se mişte. Şi plângea, nu ştia de ce.

T. ARGHEZI

PLASTICA

Decorativul are fără îndoială într'însul un conţinut literar.

Pornind dela armonii exclusiv exterioare, arta decorativă îşi caută şi la noi suportul în alunecările imaginative mai precis orientate ale literatorilor.

Astfel, Mimi Pinson, Hamlet, Werther, Dama cu camelii, Sapho, Cleopatra, Carmen, Salomea, Madame Butterfly şi Cavalerul tristei figuri Don Quichotte de la Mancha — au găsit în pictura noastră un interpret cu fantezie bogată, original în combinarea cu adevărat senzaţională a culorilor.

E d. *N. Alexandrescu-Caramanlău*, bun pictor de teatru, a cărui expoziţie dela Cartea Românească ilustrează viziuni lirice în meşteşugite contraste de culoare.

Compoziţiile d-lui Caramanlău au toate calităţile genului ilustrativ, atât de puţin practicat la noi.

In sine, e drept, genul însuşi ţine de-o ordine artistică inferioară.

Numai decorul, afişul şi cărţile pentru copii îi mai legitimează existenţa.

✶

Coasta de argint a Mării Negre apare într'o nouă şi personală interpretare în Balcicurile acuarelate expuse de d. *Ştefan Constantinescu* în sala Mozart.

Pictorul s'a oprit mai mult asupra pitorescului, asupra motivului poetic, şi n'a căutat să redea cu tot dinadinsul caracterul luminii locale.

Aceasta face întrucâtva şi valoarea deosebită a expoziţiei.

Armoniile cromatice obţin efecte preţioase. Verdele mai ales predomină, dând prospeţime şi insufleţire priveliştilor.

✶

In aceiaşi sală, pictorul *Hrandt Avakian* prezintă peisaje bucureştene în ulei şi desen, executate într'o factură sobră, urmărind atent caracterul atmosferei şi adevărul din natură.

In special desenele şi cele câteva schiţe acuarelate de cabaret sunt notaţii sugestive, care dovedesc un talent puternic, remarcat în atâtea rânduri la Saloanele Oficiale şi în expoziţiile proprii.

Magda Iorga — Portret

Ladislas Keleti — Gaz

Vecinătatea d-lui *S. Triester* nu alterează deloc armonia celor două ansambluri citate mai sus.

S. Triester — Interior

Naturile moarte ale acestui înzestrat artist sunt modelate cu grijă în culoare, izbutind să redea intimitatea lucrurilor, ceva din poezia lor misterioasă şi din cântecul lor calm.

D. Triester ştie să scoată accente plastice impresionante dintr'o armură medievală, dintr'o bucătărie veche, dintr'un serviciu de cafea.

Florile înviorează culori moarte...

✶

La Paris a avut loc vernisajul Salonului Independenţilor: pictură, sculptură şi ceramică.

Deschiderea s'a făcut cu mai mult fast anul acesta, pentru sărbătorirea a cincizeci de ani dela înfiinţare.

Inceputurile acestui atât de discutat salon au fost din cele mai grele: câţiva artişti, refuzaţi la Saloanele Oficiale, ca să dovedească nedreptatea ce li se făcea, au constituit societatea revoluţionară a Independenţilor.

Criticile severe, zeflemelele, amărăciunile de tot felul n'au izbutit să oprească dezvoltarea acestui salon, care contează în istoria artelor franceze.

La inaugurare, a asistat anul acesta însuşi Preşedintele Republicii.

Unii membri ai Salonului poartă acum pe piept crucea Legiunii de Onoare; iar cei decedaţi sunt glorii universal recunoscute, pe unii adăpostindu-i cu cinste chiar Muzeul Luvru.

H. BLAZIAN

Viorica Grigorescu — Peisaj

Botoşanii de altă dată

In revista „Voiajul" d. Gr. Trancu-Iaşi publică câteva pagini de amintiri, care privesc într'un punct şi „Adevĕrul Literar".

Le reproducem mai jos:

TREI ETAPE

Cu harabaua am pornit, co... ..n Tg. Frumos, via Hârlău, pentru a-mi vedea rudele din Botoşani. Sunt ani de atunci! Era după Iaşi, primul oraş mare pe care îl vedeam.

Imi aduc aminte de oamenii de pe atunci, de locuri, de obiceiuri. Vreau să insist mai mult asupra celui de al doilea drum al meu la Botoşani — cu trenul. Eram funcţionar la Banca Naţională. Pe vremea aceea, între 1895—1900 erau numai un director şi un contabil la sucursala locală. Ori de câte ori contabilul pleca, mi se dădea ordin să plec la Botoşani, spre a-l înlocui.

Director, îmi aduc aminte, era G. Pădure, actualmente pensionar, locuind la Brăila, şi contabil, N. Vişineanu.

Banca Naţională îşi avea sediul într'un local mic, unde în afară de birouri se afla şi locuinţa directorului. Eu şedeam la o mătuşă a mea. Şi cu toate că eram băiat tânăr, cu o situaţie făcută, totuşi studiam, citeam, mă pregăteam şi, dacă m'ar fi întrebat cineva pentru care scop munceam, nu i-aşi fi putut răspunde. Totuş fiecare zi mă prindea mai bine pregătit, decât ziua de ieri.

Se cuvine să reamintesc şi spiritul în care era condusă în acea vreme Banca Naţională. Intâi mi se fixase indemnizaţie de transport la Botoşani suma de 12 lei. Peste puţin timp, mult regretatul Eug. Carada, calculând că nu trebue să mănânc la Vereşti, mi-a redus indemnizaţia la 10 lei pe zi. Cum stăteam la mătuşa mea, — „misiunea" mea la Botoşani îmi era foarte rentabilă, plus că petreceam câteva zile în altă atmosferă decât aceea cu care eram obişnuit. Pe atunci, localurile „en vogue" de petrecere erau grădinile „Vârnav" şi „France", vis-à-vis de teatrul vechiu Silberman.

DEBUTUL DE AUTOR

In legătură cu păcatele tinereţii, aflaţi că aici am avut primii fiori de autor, care îşi aşteaptă gândul eternizat în literele tiparului.

La un depozit de ziare, de prin centrul de atunci, am luat tremurând şi plin de emoţie „Adevĕrul Literar" din anul 1892—93, spre a-mi vedea prima poezie tradusă după „Vorrei Morire" de Tosti: „Aş vrea să mor, când cerul e limpede, senin...".

Imi reamintesc nu numai de păcatele tinereţii, ci şi de avizele de efecte, scontate, pe care le făceam la Banca Naţională, graţie cărora am putut să cunosc toată viaţa economică a Botoşanilor de altă dată şi a împrejurimilor.

CU AUTOMOBILUL

După 30 de ani, am revenit iar la Botoşani, de astădată nu cu harabaua, nu cu trenul, ci cu automobilul. Nu mai eram nici copil, nici funcţionar, ci fost ministru şi, după o viaţă de muncă, primit la gara Vereşti de colegi, contabili, reprezentanţi ai instituţiilor de credit, de amici politici, etc.

PROGRESELE BOTOŞANILOR

Am fost adânc impresionat de progresele realizate de acest oraş şi dacă am văzut şi alte târguri progresând, aici însă realizările edilitare sunt de necontestat. Străzi frumoase, pavate, canalizate, dau Botoşanilor un aspect cu totul deosebit. Teatrul în care mi-am ţinut conferinţa este un templu. Am evocat acolo toate umbrele pe care le aveam în jurul nostru, şi cu osebire figura marelui nostru poet Eminescu.

N'am uitat venind aici, ceiace datoreşte gândirea şi presa românească acestui mare centru de cultură. Dar ceiace m'a impresionat mai mult la Botoşani, a fost aranjamentul palatului Camerei de comerţ, cu expoziţia regională permanentă, ce poate rivaliza cu multe manifestaţii similare din Occident.

Poezia celor două Rusii

de Alexis Nour

După Racine, mort în 1699, poezia franceză a vegetat o sută de ani, a amorţit şi părea că este cu totul răsuflată.

Voltaire, după o expresie foarte nimerită a lui Théodore de Banville, „scria versuri atât de proaste cum numai un om genial poate să scrie"...

Toţi ceilalţi poeţi francezi din secolul al XVIII-lea sunt inferiori chiar lui Voltaire, şi numai André Chénier (1762-1794) a strălucit solitar, dispărând apoi fără să lase urme adânci...

Dar când a apărut, după 1830, „pleiada lui Hugo" — tot temperamentul romantic francez a reînviat şi a crescut atât de mult, încât ecourile acestei înviorări extraordinare au ajuns până în zilele noastre.

Poezia rusească îşi are şi ea un „Racine" al ei: pe Puşchin (1799-1837); dar din versul puşchinian, după o sută de ani, nu mai poate creşte o altă fiinţă...

Poezia post-puşchiniană a culminat în poporanismul lui Necrasov (în floare între 1855-1875) şi mai târziu în „modernismul" reformat de Block.

Acuma, toţi teoreticianii critici literari competenţi, atât în Rusia Sovietică cât şi din „diaspora" emigraţiei, afirmă că centrul de greutate al literaturii ruse se va deplasa tot mai departe de poezia versificată, în viitorul mai apropiat; după care va veni, poate, o zguduire a vieţii, care va aduce poeziei forme noui, un nou rost şi un nou suflu.

Până atunci, talentele poetice nu vor întâlni condiţii prielnice de desvoltare, ci se vor irosi mereu, deşi nu de mult, până la moartea lui Block (1919), poezia era pentru ruşi punctul central şi cel mai important din literatură.

Block a jucat cam acelaş rol pentru poezia rusă ca André Chénier pe vremea pre-revoluţionară din Franţa, cu deosebire că Block s'a stins de neurastenie şi inaniţie, pe când Chénier a murit ghilotinat.

★

Astăzi, în emigrare, scriu poezii unii contimporani ai lui Block, cu Balmont în frunte, şi apar volumaşe de versuri ruseşti pe la Shanghai, Paris, Praga, Helsingfors, Harbin şi Revel sau Belgrad; dar aceste volumaşe nu reprezintă nici literatura şi nici poezia în sensul serios al cuvântului.

La Paris, versurile ruseşti se scriu, din punct de vedere technic, mai bine decât la... Shanghai. La Paris atmosfera literară rusească e şi mai puternică, iar iluzia unei „mari" societăţi culte ruseşti se justifică prin numeroşi emigranţi stabiliţi acolo. Şi totuşi, cititorii ruşi nu arată decât o crudă indiferenţă faţă de poezia curentă, aşa că poeţii scriu pentru ei înşişi, pentru doi-trei prieteni sau rivali, şi se consolează cu ideia că vor fi preţuiţi în viitor.

Şi nu se astâmpără această „energie poetică" cu toate că temeiul ei natural, ţara şi viaţa rusească autentică, îi lipseşte cu desăvârşire.

Domeniul versurilor ar fi adus viitorului, poate o recoltă strălucită, dacă intelectualitatea rusă emigrată ar lăsa acum rima să se odihnească. Pământul e istovit, şi nu mai poate să producă nimic.

Nu că autorii ar fi lipsiţi de talent, — deşi unii dintre ei habar n'au de diferenţa între iambi şi trohei, iar alţii scriu o poezie de şasesprezece rânduri şi o numesc „sonet".

In genere, se simte nelinişte unor bune talente, dar cuprinsul şi orizontul poeziei ruseşti, lipsite de ţară, s'au şi îngustat, s'au redus, nerămânând decât două motive principale: visul căsuţei proprii, în loc de mansarda pariziană, şi continuitatea nemulţumirii intelectuale aduse din Rusia; fiindcă versurile care cântă trecutul şi tind spre patria pierdută, sunt în majoritate prea şovine şi nu merită decât numele de pamflet de dreapta, patetic versificat.

Emigrantul rus visează să fugă de la Europenii cei ospitalieri, să fugă —

din frigul vieţii lor
mărețe mondiale,
la caldul vetrei proprii,
lipsite de-orice fast...

El scrie:

Oricât ar zice lumea că nu din dărnicia
Unei pomeni străine avem acest bordei,
Ci din idei înalte şi taine muzicale
Clădim o Casă nouă a Duhului etern
Şi scriem cu „C" mare acest cuvânt de „Casă", —
Adam şi Ahasverus ne sunt premergători;
Oricând şi-oriunde trupul îşi cere adăpost,
Chiar vegetarea minţii nu poate fi 'mplinită
La cele patru vânturi. Visăm deci o căsuţă,
Care să fie scrisă cu un „c" cât de mic.

etc, etc....

Al doilea motiv, adică nemulţumirea intelectuală adusă din Rusia se exprimă aşa:

La brazii cei bătrâni-îs urâte
Aspecte de monahi smeriţi
Cu mânecile-crengi cârpite,
Cu feţe de blagosloviţi.

Tânjala lor cea clericală,
Reţeaua acelor spre cer,
Subliniază cu sfială
Urâtul plaiu rusesc sub ger.

Cu toate că vedeţi, desigur, o modificare esenţială adusă printr'o astfel de poezie de revoltă faţă de faimoasa expresie *l'âme slave*, mistic, tolstoian, etc., — e locul să repetăm ceiace a spus de mult Valeriu Brusov, care vine în rândul al doilea după Block, în ierarhia poeţilor ruşi moderni, recent morţi:

— Scrieţi, domnilor, mai bine, în proză!

✶

Să trecem acuma dincolo de festul „cordon sanitar" dintre Marea Neagră şi Baltică.

In Rusia Sovietică sunt astăzi unii versificatori foarte talentaţi, care îşi irosesc însă inspiraţia, cântând în superlative realizările colectivismului, ceiace exclude orice putinţă de a trasa vre-o „cale nouă" pentru o nouă poezie — lirică, dramatică, sentimentală, tragică sau romantică, indiferent.

Până în ultimul timp, au fost acolo totuşi anunţate „vremuri şi drumuri noui" în legătură cu

(Continuare în pag. IV-a)

Afi frumoasă nu e minune, ci minune e a păstra frumuseţea.

Fiecare femeie vrea să fie frumoasă fiecare femeie poate fi frumoasă prin minunatul produs LA REINE DES CREMES care menţine tenul fraged şi înlătură orice impurităţi.

La reine des crèmes
PARIS

apariţia unui poet cu numele de Pasternac. A fost o greşală. Cât timp acest Pasternac a fost nebulos, i s'a putut atribui „suflu nou" mulţumită talentului său autentic.

Critici zeloşi l'au proclamat novator şi... „Columb" al poeziei. Dar când Pasternac a dat la iveală două volume: „Acte de călătorie" şi „A doua naştere", — critica a oftat, lipsită fiind de speranţele exagerate.

Pasternac e foarte curios, interesant, dar el nu prezintă ceva autentic şi nou. Temele lui nu sunt personale, tratarea lor n'are şira spinării viguroasă şi se clatină prin toate păcatele în care cad şi ceilalţi poeţi, cântând opera de clădire a colectivismului.

Când se eliberează însă de obsesia oficialităţii economice şi tehnice, atunci prin trăsăturile sale apar portretele, oarecum modificate în stil romantic-futurist, ale celor trei talente dispărute, sinucise: Severeanin, Esenin şi Maiacovschi, din pleiada care a urmat grupării Block-Brusov...

In afară de Pasternac, este un strălucit versificator Selvinschi, dar acesta e nevoit să scrie tone întregi de hârtie cu versuri, în care cititorul găseşte rar câte-o strofă minunată.

Apoi urmează Lugovscoi, Braun, Procofiev şi Zabolotchi. Acesta din urmă se preface cu o artă inimitabilă.

Se ştie că nu e greu pentru o păpuşă să joace un rol de om viu; şi e nespus de dificil ca un om să joace rolul de păpuşă mecanizată, automată.

Zabolotchi îşi compune versurile cu atâta dezinvoltură, fermecătoare în rolul său de erou naiv, ghinionist sau cretin, din galeria tipilor comici ai lui Zoşcenco, încât trebue să fie cel puţin de zece ori mai inteligent decât sunt confraţii lui, aliniaţi întru cântarea formidabilei tehnologii sovietice.

✶

Figura lui Stalin, care singur, într'adevăr, are tenacitatea şi perseverenţa necunoscute încă în istorie, şi nu e capabil de vre-un compromis în urmărirea scopurilor propuse sie însuşi, faţă de o întreagă lume de duşmani sau de sacrificaţi, — inspiră pe toţi poeţii sovietici.

Omul acesta din fruntea unei organizaţii formidabil disciplinate, păzit cu o străşnicie care pare că exclude orice ideie de dispariţie forţată sau dorită chiar de dânsul; ascetul care nu cunoaşte zguduiri sufleteşti, zbuciumuri şi îndoieli; care sacrifică pe un Troţchi sau un Racovschi tot aşa de uşor cum suprimă mii şi milioane de „materiale umane" nepotrivite cu planul său de a ferici omenirea; dictatorul, bazat pe ideile atâtor predecesori celebri, cruzi şi blajini, realişti şi visători, — este realmente un pivot minunat pentru o lume de oameni, chiar cei ridicaţi „deasupra moralei", din care îşi creiase anturajul.

In clipe de succese sau insuccese sângeroase, în momente de îndoială şi descurajare generală, care au fost cunoscute până şi lui Lenin, numai Stalin e în stare să-şi menţină standardul imperturbabil de convingeri şi dispoziţii. Şi fiindcă acest fapt e cunoscut în toată Rusia Sovietică, însăşi ideia că la Cremlin se află *un singur om* într'adevăr cel mai tare şi încăpăţânat, corespunde setei de stabilitate a omului sovietic, îi atinge imaginaţia sau îl face să-i cânte ode, de care Stalin nici măcar nu află, dar care sunt ticluite absolut la fel cu maniera „poeţilor-curtezani" ai regilor medievali.

In fruntea acestor din urmă stă Demian Bednâi.

Terminul de „Vojdi" — Conducător, se aplică lui Stalin în poezie foarte des. Mai înainte au fost „Vojdii Noştri", la plural. Astăzi a rămas un singur „Vojdi" pe care nici nu e nevoe să-l numeşti, după cum nu se simte nevoia în Europa de precizarea: cine anume este „Duce" sau „Führer".

Dar, dat fiind că în limba rusă „VOJDI" nu rimează decât cu „dojdi" care este „ploaia", să vă închipuiţi cât de des poeţii aduc ploaie!

Marieta Şaghinian cântă:

El, dascălul nostru şi „Vojdi",
Vorbea, şi din fiecare cuvânt
Picura o picătură de „dojdi"
Răcoros, peste nervii încordaţi,
Ca ciocănaşe de note muzicale
Peste clavirul unui pian.

A. Procofiev improvizează:

Sunt gata fulgerele, tunetele,
vântul şi „dojdi",
Dar nu se va retrage din faţa
lor „Vojdi"!

V. Sannicov:

In geruri, în viscol, pe burniţă
şi „dojdi",
Să ştii, proletare, cu tine e
„Vojdi"!

P. Martovschi:

Asupra solului sovietic căzu,
ca un „dojdi",
Cu toată-a lui vlaga şi voinţa
— „Vojdi"!

Despre vre-o renaştere a poeziei din Rusia Sovietică pot vorbi numai aceia care *apriori* s'au rostit că în Rusia totul înfloreşte, totul renaşte şi nu este nici o limită pentru cuceriri, realizări sau descoperiri în orice domeniu al culturii şi al civilizaţiei.

✶

La o serbare poetică din Moscova, urmată de o dispută în cursul cinei colegiale, Lunacearschi, comisarul Instrucţiei, mort de curând, s'a exprimat astfel asupra poeziei sovietice, ca gen artistic legat prin succesiune de tradiţionalul puşchinianism, necrasovianism şi blockianism:

— Cât despre formă, poezia noastră nu este o extravaganţă sau un oarecare manierism, ci un vas scump, solid şi bun, plin de un vin nou şi fin...

Mare glumeţ a fost Lunacearschi! In loc de compliment, a pronunţat o sentinţă de condamnare a poeziei sovietice.

Vasul poeziei ruseşti e într'adevăr modelat într'un mod glorios; nişte maeştri geniali s'au căznit mult creînd acest obiect de artă în cursul a două secole, începând cu Antioh Cantemir şi Lomonosov.

Dar. Poezia ca atare începe din clipa când vasul şi vinul devin unul şi acelaş lucru.

Poezia, chiar cea magnifică, tehnică şi economică din ţara Sovietelor, decretându-se „vinul cel nou şi fin", îşi închiriază şi-şi însuşeşte un vas vechiu, lucrat de alţii... Iar vinul... dar cine nu ştie că vinul cel mai fin nu poate fi cel nou?!...

✶

Rezumăm. Deşi se mai scriu versuri frumoase pe suprafaţa „celor două Rusii", nu poate fi vorba de o „epocă nouă" în poezie, sau de talente care ar aduce un suflu nou. Cele două motive noui din poezia emigranţilor ruşi: năzuinţa spre un „cămin propriu cât de mic" şi revolta intelectuală; sau cele două inovaţii: versurile economico-tehnice şi odele cu proslăvirea „conducătorilor", — nu promit să traseze calea spre o nouă lume poetică.

ALEXIS NOUR

Eveline

James Joyce

Şedea la fereastră, privind cum amurgul învăluia strada. Işi sprijinea capul de perdelele dela fereastră şi în nări simţea mirosul de creton prăfuit. Era obosită.

Puţină lume trecea. Omul din ultima locuinţă trecu, în drum spre casă; ea îi auzi paşii bocănind pe caldarâmul tare şi după aceia scârţâind pe cărarea presărată cu cenuşă, din faţa caselor noui, roşii. Odinioară era acolo un câmp pe care se jucau ei de obiceiu, în fiecare seară, cu copiii altora. Pe urmă un om din Belfast cumpărase câmpul şi clădise case pe el — nu nişte căsuţe cafenii, ca ale lor, ci case arătoase de cărămidă, cu acoperişuri strălucitoare. Copiii de pe strada lor se jucau împreună pe câmpul acela — fraţii Devine, Water, Dunn, micul Keogh cel şchiop, ea şi cu fraţii şi surorile ei. Ernst, ce-i drept, nu se juca niciodată: era prea mare. Tatăl ei avea obiceiul să-i gonească de pe câmp cu basotnul; dar în deobşte micul Keogh sta la pândă şi striga când îl vedea pe tatăl ei venind. Totuşi par'că erau destul de fericiţi pe atunci. Tatăl ei nu ajunsese în aşa hal; şi pe urmă, mama ei trăia încă. Era mult de atunci; ea şi fraţii şi surorile ei erau toţi mari; mama murise. Tizzie Dunn murise şi el, iar familia Water plecase înnapoi în Anglia. Toate se schimbă. Acum trebuia să plece şi ea ca şi ceilalţi, să-şi lase casa.

Casa! Privea în jurul ei, prin odae, revăzând toate obiectele casnice, pe care de ani de zile le ştergea de praf odată pe săptămână, minunându-se de unde Dumnezeu venea atâta praf. Poate că n'o să mai vadă niciodată toate lucrurile acestea familiare, de care nu visase vreodată să se despartă. Şi totuşi după atâţia ani tot nu aflase încă numele preotului, a cărui fotografie îngălbenită atârna pe perete de-asupra harmoniului stricat, alături de gravura în culori a cuvioasei Margareta Maria Alacoque. Era un prieten din şcoală al tatălui ei. De câte ori arăta fotografia asta unui musafir, tatăl ei avea obiceiul să treacă mai departe cu o vorbă inidiferentă:

„Acum el este la Melbourne".

Ea se hotărîse să plece, să-şi lase casa. Era lucru cuminte? Incerca să cântărească fiecare latură a problemei. La ea acasă, oricum, avea adăpost şi hrană: avea pe cei pe care-i ştiuse toată viaţa în jurul ei. Fireşte, trebuia să lucreze din greu, şi acasă şi la slujbă. Ce-or să zică despre ea la Magazin, când or afla că a fugit cu un băiat? Or să spună că e nebună, poate; şi în locul ei va fi găsit altcineva, printr'un anunţ la ziar. Miss Gavan o să fie bucuroasă. Era veşnic cu gura pe ea, mai ales când erau oameni de faţă.

„Miss Hill, nu vezi că doamnele aşteaptă?".

„Fii mai sprintenă, te rog, Miss Hill".

N'o să plângă mult, plecând dela Magazin.

Dar în noua ei casă, într'o ţară depărtată şi necunoscută, n'o să mai fie aşa. Atunci o să fie măritată — ea Eveline. Lumea o să fie respectuoasă cu ea, atunci. N'o să fie tratată cum fusese mama ei. Chiar acum, deşi avea peste nouăsprezece ani, simţea că o ameninţă uneori violenţa tatălui ei. Ştia că din asta s'a ales cu palpitaţiile ei. Când erau mai mici, tatăl ei nu sărise niciodată la ea, ca la Harry şi la Ernest, fiindcă era fată; dar în timpul din urmă începuse să o ameninţe şi să spună ce i-ar face el, dacă s'ar gândi la biata mamă, moartă. Şi acum ea n'avea pe nimeni s'o apere. Ernest murise iar Harry, care se făcuse zugrav de biserici, era aproape întotdeauna dus unde-va la ţară. Pe lângă asta, veşnica sfadă pentru bani, Sâmbătă seara, începuse s'o obosească peste măsură. Ea dădea totdeauna în casă toată leafa ei — şapte şilingi — şi Harry trimetea totdeauna şi el ce putea, dar greutatea era să capete vre-un ban dela tatăl ei. El zicea că ea are obiceiul să risipească banii, că n'are cap, că n'are el chef să-i dea banii munciţi din greu ca să-i arunce ea pe fereastră, şi multe altele, fiindcă de-obiceiu Sâmbătă seara era băut rău de tot. La urmă îi dădea banii şi o întreba dacă are de gând să cumpere ceva de mâncare pentru Duminecă. Atunci ea trebuia să alerge cât putea de repede la târguială, ţinând strâns în mână geanta neagră de piele, în timp ce-şi făcea drum cu coatele prin mulţime; se întorcea acasă târziu, împovărată de merinde. Nu era lucru uşor să ţie casa şi să aibă grije să trimită regulat la şcoală pe cei doi fraţi mai mici ce rămăseseră în seama ei, şi să le dea regulat de mâncare. Era muncă grea — viaţă grea — dar acum, când era gata s'o părăsească, nu i se părea o viaţă chiar atât de nesuferită.

Era gata să înceapă altă viaţă, cu Frank. Frank era foarte bun, voinic, deschis la inimă. Ea trebuia să plece cu el pe vaporul de noapte, ca să-i fie soţie şi să trăiască împreună cu el la Buenos-Aires, unde avea el o locuinţă care o aştepta. Ce bine îşi aducea aminte de prima oară când l'a văzut: el locuia într'o casă pe strada mare, unde mergea ea în vizită la cine-va. Parcă fusese acum câteva săptămâni. El sta în poartă, cu pălăria ţuguiată dată pe ceafă şi cu părul năvălind deasupra unei feţe de bronz. Pe urmă se cunoscuseră. De obiceiu el o aştepta afară, lângă Magazin, în fiece seară şi o conducea acasă. Lui îi plăcea grozav muzica şi chiar cânta puţin. Lumea ştia că se au bine şi când cânta el despre fata care iubeşte un marinar, ea se simţea totdeauna stânjenită, dar bucuroasă. La început fusese o distracţie pentru ea să aibă un cavaler; pe urmă începuse să ţină la el. Ştia să povestească despre ţări îndepărtate. Incepuse ca ucenic pe bord, cu o liră sterlină pe lună, pe un vapor care mergea în Canada. Ii spunea numele vaselor pe care fusese şi numele feluritelor servicii. Trecuse cu vaporul prin strâmtoarea lui Magellan şi-i spunea poveşti despre grozavii Patagonezi. Călcase cu piciorul drept, la Buenos Aires, zicea el, şi venise înapoi în ţară numai în plimbare. Fireşte, tatăl ei aflase povestea şi-o oprise să mai stea de vorbă cu el.

„Cunosc eu pe marinarii ăştia", spunea el.

Intr'o zi el se certase cu Frank şi după aceia ea fusese nevoită să-şi întâlnească iubitul în taină.

Amurgul sporea, în stradă. Albul celor două scrisori din poala ei abea se mai zărea. Una era pentru Harry; cealaltă pentru tatăl ei. Ernest fusese fratele ei favorit, dar ţinea şi la Harry. In ultimul timp, băgase de seamă ea, tata îmbătrânise; o să-i simtă lipsa. Uneori putea fi tare simpatic. Nu de mult, când zăcuse ea în pat o zi, el îi cetise tare o poveste cu strigoi şi-i prăjise felii de pâne. Altădată pe când trăia mama, merseseră cu toţii să mănânce pe iarbă la Hill of Howth. Işi aducea aminte cum îşi pusese tata pălăria mamei, ca să facă pe copii să râdă.

Timpul trecea repede, dar ea şedea mai departe la fereastră, rezemându-şi capul de perdea şi respirând mirosul de creton prăfuit. Departe pe stradă se auzea o flaşnetă. Eveline ştia melodia. Ciudat să vină tocmai în noaptea asta, ca să-i amintească de făgăduiala făcută mamei, făgăduiala ei că o să ţină casa mai departe, cât o putea de mult. Işi aducea aminte de cea din urmă noapte de boală a mamei sale: se afla iar în odaia închisă, întunecată, de cealaltă parte a sălii şi de afară se auzea un cântec italian, melancolic. Flaşnetarul căpătase un ban şi porunca să plece de acolo. Işi amintea de tatăl ei, păşind ţanţoş înapoi în odaia bolnavei şi zicând:

„Afurisiţi Italieni! să vie tocmai aici!"

Pe când sta pe gânduri, vedenia jalnică a vieţii mamei sale o atinse cu vraja-i până în fundul sufletului — viaţa aceia de jertfe de toate zilele, încheiată prin nebunia dela sfârşit. Tremura auzind iar glasul mamei sale, care spunea neîntrerupt, cu stăruinţă prostească:

„Derevaun seraun! Derevaun seraun!".

Se ridică deodată împinsă de groază. Să fugă! Trebue să fugă! Frank o s'o scape. El o să-i dea viaţă, poate chiar şi iubire. Dar voia să trăiască. De ce să fie nenorocită? Avea şi ea drept la fericire. Frank o s'o ia în braţe, s'o strângă la piept. El o s'o scape.

. . . .

Ea sta în mijlocul mulţimii neastâmpărate, în port, la Zidul de Nord. El o ţinea de mână şi ea ştia că vorbeşte cu ea, că spune ceva despre călătorie, iarăşi şi iarăşi. Portul era plin de soldaţi cu cufere cafenii. Prin uşile largi ale şoproanelor zărea fugar grămada neagră a vaporului, zăcând alături de peretele cheiului, cu ferestrele luminate. Ea nu răspundea nimic. Işi simţea obrajii palizi şi reci şi, din fundul unui labirint de suferinţe, ruga pe Dumnezeu s'o călăuzească, să-i arate care e datoria ei. Vaporul arunca în ceaţă o şuerătură prelungă, jalnică. Dacă pleca, mâne ar fi fost pe mare cu Frank, plutind spre Buenos Aires. Işi luaseră biletele de vapor. Putea să mai dea îndărăt, după tot ce făcuse el pentru ea? Sbuciumul trezise în trupul ei un fel de greaţă; ea îşi mişca buzele într'o rugă mută, fierbinte.

Un clopot răsună până în fundul sufletului său. Simţi că Frank o apucă de mână;

„Vino!".

Toate mările din lume se învârteau în jurul ei. El o târa spre ele: voia s'o înnece. Ea se agăţa cu amândouă mânile de bara de fier.

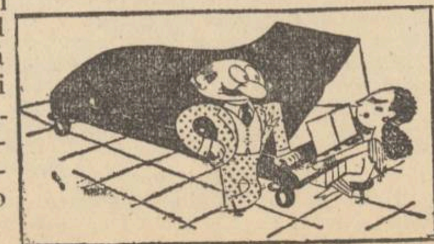
„Vino!"

Nu! Nu! Nu! Era cu neputinţă. Mânile ei se încleştau nebuneşte de fier. Din mijlocul mărilor ea scoase un strigăt de spaimă.

„Eveline! Evvy!"

El se repezise dincolo de barieră şi o chema să-l urmeze. I se striga să înainteze, dar el tot o mai chema. Ea întoarse faţa-i albă spre el, pasivă, ca o vietate neputincioasă. Ochii ei nu-i trimiseră nici un semn de iubire, de rămas bun, sau de recunoaştere.

Din englezeşte de M.

EA. — Ştii să cânţi la pian?
EL. — Nu-ţi pot răspunde... N'am încercat niciodată...

PRIMII PAŞI

Rânduri pentru Magda

Trebue să mărturisesc dintru început fiinţei cu numele alb şi parfumat ca miezul de migdală că pornind la zugrăvirea portretului de faţă, am fost cuprins de sfială şi ezitare, asemenea artistului care—având deoparte modelul splendid şi viu şi de altă parte lutul inert dar maleabil — se teme că nu-l va putea modela aidoma chipului uman înfăţişat. Potrivirea şi îmbinarea culorilor, conturul şi umbrele cer iscusinţă şi talent. Pentru ca lutul acela să capete viaţă şi expresie, e nevoie ca artistul să-i dăruiască o părticică din sufletul său chinuit şi frământat.

Iar pentru alcătuirea portretului tău moral a fost nevoie să mă transpun cu gândul în cămăruţele sufletului tău, să scotocesc labirintul acela complex şi matur şi de acolo, prin intuiţie să scot la lumină elementele de care am nevoie acum.

Parcă te văd, Magdo, cum — ajunsă la acest punct al lecturii, — pui foaia deoparte şi exclami cu un surâs perlat de îngăduinţă sau strâmbât a dispreţ:

— Literatură !

Şi totuşi pentru ca portretul de faţă să nu aibă lapidaritatea caracterizărilor de la „rubrica grafologică", „literatura" aceasta sinceră şi plină se impune. Ba eu îmi permit să pretind chiar că nici nu e literatură: în faţa hârtiei albe am învăţat să nu pozez şi să nu mint (nici măcar... artistic). Mai degrabă socot că vorba e făcută să ascundă gândurile adevărate, după cum ţi-am mai spus-o cândva.

✶

Dacă-i adevărat că ochii sunt oglinda sufletului, atunci privirea ta — când ascuţită şi întrebătoare, când pierdută vag în depărtările albastre, niciodată însă desmierdătoare şi languroasă — e edificatoare: un fond sensibil, romantic, având tremurările firului de păianjen pe care s'a altoit o fire cerebrală, rece şi higroscopic de curioasă. Iată ce ar trăda privirea. Iar capriciul de femee, inevitabil regimentului dv. feminin ar consta atunci din alternanţa acestor două faţete sufleteşti.

Toana, capriciul, e un dar specific feminin. El dă variaţie şi culoare femeii. In paranteză : cel mai delicios liqueur pe care l-am gustat cândva se numea „Caprice de femme".

La tine, Magdo, capriciul se manifestă când prin atitudinea afectuoasă, plină de căldură, cu saluturi însoţite de „Pa", când prin ţinuta rece, inaccesibilă, polară, la temperatura căreia poţi fabrica... aerul lichid. Uneori prezinţi ondulări de animal felin şi inteligent la blana căruia eşti ispitit să-ţi încălzeşti sufletul; alteori, rezerva englezoaicei puritane, rigidă, casantă şi incizivă. Ambele înfăţişări sunt însoţite mereu de un aer de distincţie, pe care eu l-am numit aristocratic. Chiar atunci însă, când eşti pisica tolănită sub căldura soarelui, care toarce somnolând şi leneş gânduri vagi şi incoherente, nu ai pasivitatea aceea a femeii, pasivitate pe care o cunoşti atât de bine pe cât de străină îţi este. Spirit viu şi ascuţit, cu răspunsuri prompte, cu săgeţi directe (uneori de o nedreptate dureroasă), ai reuşit să-mi prezinţi câteodată pe tava convorbirilor noastre consideraţii de o subtilitate savuroasă. Şi le-am gustat cu atât mai multă poftă, cu cât nu eram obişnuit să le aud din gura unei femei.

Pasiuni, dorinţi, patimi, îţi sunt necunoscute; firea ta deschisă nu le înglobează. Tu eşti fiinţa căreia îi place să asculte din gura altor camarade lamentări sentimentale (că „El" a întârziat la rendez-vous, deci... sau că i-a sărutat azi mâna mai puţin afectuos, deci...)

Dar desigur că, uneori, sara, când lumina zilei prinde să se destrame lăsând întunericul să cuprindă firea toată, când în odaie toate obiectele capătă umbre gigante şi un semiobscur tainic inundă interiorul, tu, culcată pe canapea, cu mânile încrucişate sub cap, distingi cum se conturează în fund silueta unui tânăr care nu e bineînţeles, miop şi care are peste 1.60 m. înălţime. Bănuesc că aceasta e reveria în care te complaci uneori...

Confidenţele ascultate te amuză poate fiindcă te regăseşti — cu visuri cu tot, — în ele. Ai râde desigur, poate chiar dispreţuitor, când cineva ţi-ar spune patetic:

Doute de la clarté des étoiles
Doute de la lumière, du soleil
Doute que la vérité soit vraie
Mais ne doute pas de mon
amour,

dar ele ar avea o rezonanţă profundă şi melodioasă în interiorul tău sufletesc.

Şi însfârşit posezi însuşirea cea mai însemnată cu care eu îţi prevăd un viitor aureolat de succese: când ochi te caută şi inimi te doresc intens şi avid, tu nu te dărueşti lor decât lent, rar şi fugar ca apariţia acelor corpi cereşti, îndelung aşteaptă dar a căror lumină o oferă cu atâta sgârcenie. Iar în inimă rămâne aroma eternă a parfumului de crin care te face mai cu nerăbdare aşteptată pentru următoarea ta întârziată şi sgârcită apariţie.

Ţi-aduci aminte, Magdo, când, la Teatrul Naţional, înainte de a ne cunoaşte, ne-am găsit deodată în dreptul unei uşi — unul în faţa celuilalt? O clipă am rămas surprinşi pe loc. Eu ţi-am deschis apoi uşa sălii de spectacol şi tu mi-ai strecurat un „mersi" discret, abia şoptit, ca un fragment de susur de izvor, dispărând apoi în massa spectatorilor.

Iată un exemplu. Şi aş putea să-ţi mai ofer nenumărate din care concluzia de mai sus să reiasă cu aceiaşi tărie.

✶

Poate că lucrurile pe care ţi le-am spus mai sus îţi sunt cunoscute, poate banale. Şi atunci m'aş asemăna lui Pat şi Patachon, care au plecat la Polul Nord ca să exploateze... ghiaţa vânzând-o Eschimoşilor.

Poate că portretul de faţă e fad fără ca să atingă, nici pe departe, aspectul real al fiinţei tale şi atunci, Magdo, îţi cer de o mie de ori iertare.

Dar dacă figura creionată mai sus are o câtuşi de mică asemănare cu modelul original, permite-mi, te rog, să rămân mai departe acelaş sincer, dar prudent prieten al tău.

RADU RAMNIC

Librăria Universala ALCALAY & Co.

BUCUREŞTI I, CALEA VICTORIEI 27

intotdeauna în curent cu ultimele noutăţi recomandă următoarele:

FRANCEZE:

Mercier Eugène: La spiritualité Byzantine	Fr.	25
Hans Sachs: Bubi ou l'Histoire de Caligula	„	20
Havelock Ellis: Precis de Psychologie sexuelle	„	35
Augier E.: Mécanismes et Conscience	„	30
Antoine Zischka: La guerre secrète pour le Petrole	„	20
A. Cohen: Le Talmud	„	40
St. Zweig: Marie Antoinette	„	30
P. Frederic: Machines et Asie	„	15
G. Oudard: Attrait de Moscou	„	12
Denis Saurat: Histoire des Religions	„	25
E. Lennhoff: Histoire des Sociétés Politiques secrètes	„	25
H. Capitant: Les grands arrêts de la jurisprudence Civile	„	60
Louis Reynaud: L'âme allemande.	„	12
P. Nicolle et Mouilleseaux: Pour nettoyer les écuries d'Augias	„	12
Allain: Propos de Politique	„	15
P. Morand: Rococo	„	15
D. P. Vachet: Psychologie du Vice	„	15
Georg Bernard: Le suicide de la republique Allemande	„	18
Fr. Mauriac: Journal	„	12
F de Brinon: France-Allemagne 1918—1934	„	15
P. Ferdonnet: Face à Hitler	„	12
J. Richard Bloch: Offrande à la Politique	„	15
Ar. Labriola: L'État et la Crise	„	15
J. Duret: Le Marxisme et les crises	„	15
P. Guitard: Chômage	„	10
Norah C. James: Jalousie (roman)	„	12
Rosita Girardot: Confession d'une Femme	„	12
Jvan Bounine: Le Village	„	15
A. Fraccaroli: Le paradis des jeunes filles (roman)	„	12
Jules Romains: Les hommes de bonne volonté (roman) 6 vols. a	„	12

ROMÂNEŞTI:

Luca Gheorghiade: A doua viaţă a lui Şerban Varu (roman)	Lei	60
Victor Margueritte: Camaradele	„	50
Lawrence: Femei în dragoste	„	80
Miral: A fost ameţitor (roman)	„	70
H. St. Streitman: Mi separe că...	„	60
Al. Lascarov Moldovanu: Mamina (roman)	„	50
Mircea Eliade: Intoarcerea din rai	„	100
Cezar Petrescu: Aurul negru	„	90
Mihail Sadoveanu: Creanga de aur	„	65
M. Sevastos: Aventurile din strada grădinilor	„	60
Profira Sadoveanu: Mormolocul (roman)	„	58
V. Demetrius: Monahul Damian (roman)	„	40
Ion Totu: Geografie sentimentală	„	60
Camil Petrescu: Patul lui Procust (ed. II sporită)	„	100
Gala Galaction: Doctorul Taifun (roman)	„	60
Mihail Sadoveanu: Foi de toamnă (nuvele)	„	40
F. Aderca: Mireasa multiplă (roman)	„	20
Ionel Teodoreanu: Golia (2 vol.)	„	120
Lawrence: Amantul Doamnei Chatterley (ed. IV)	„	60
I. Peltz: Calea Văcăreşti (2 vol.)	„	120
Cezar Petrescu: Apostol (roman)	„	70
Victor Ion Popa: Velerim şi Veler Doamne	„	80
I. St. Ioachimescu: Prispa vraciului (roman)	„	50
Ion Călugăru: Don Juan Cocoşatul	„	80
Lew. Gumilewsky: Stradela câinilor	„	50
Lucrezzia Kar: Sexul de peste drum (roman)	„	80
I. Ludo: Mesia poate să aştepte	„	60
N. Iorga: Orizonturile mele. O viaţă de om (3 vol.)	„	300
Lawrence: Armăsarul Doamnei Lou	„	60
I. Petrovici: Din amintirile unui fost dregător	„	7
I. Petrovici: Din cronica filosofiei româneşti	„	14

SUB TIPAR:

Damian Stănoiu. — Parada norocului
Teodor Răşcanu. — Ileana lupului.
Ury Benador. — Ghetto veac XX.
Jose Carretero. — Femeia bine plătită.

Se primesc abonamente lunare cu preţuri f. avantajoase, la toate ziarele şi publicaţiile române şi străine.

Comenzile pentru provincie se expediază şi contra-ramburs.

Cronica coreografică

Ana Pavlova, ultima vestală a dansului

„Pavlova este pentru dans ceeace a fost Racine pentru poezie, Poussin pentru pictură, Glück pentru muzică" — așa definea Vaudoyer arta sugestivă a acestei ultime interprete a Terpsichorei. Cu Ana Pavlova se închide, de altfel, un ciclu artistic, care a avut adepți și novatori și va rămâne totdeauna în istoria dansului.

A fost singura femee care a folosit canoanele artei clasice, închinându-le sufletul și grația și inteligenta expresie a corpului ei.

Acum trei ani, în Ianuarie, o

ANA PAVLOVA

moarte violentă a răpit-o de pe scenă, la Aja, când era în plină maturitate artistică și tocmai când se pregătea pentru un turneu în cele două Americi și 'n Japonia. A murit la patruzeci și șase de ani, în plină vitalitate artistică.

Nu puteai să asiști la un spectacol al Pavlovei fără să ieși turburat sau stăpânit de un sentiment de înălțare, căci arta ei era plină de imagini minunate și de creații fantastice.

Pe scenă era transfigurată și părea imaterială. Un complex de elemente se întrunea în arta ei: armonia plastică a corpului technica mișcărilor, stilul și linia generală după care alcătuia minunatele-i dansuri.

Arta acestei dansatoare era elaborată după un studiu îndelungat al anatomiei, și empirism nu ai fi aflat niciodată în creațiile ei.

Inainte de a interpreta *Moartea lebedei,* care a fost un mare triumf, Pavlova a studiat figurile și atitudinile sale observând lebedele care înotau în bazinul din grădina ei.

Intr'o pagină autobiografică ne povestește că dansul a fost din cei dintâi ani, singura ei pasiune. Trăia pe acea vreme cu mamă-sa la Petersburg. La zece ani a fost primită la Școala imperială de baletiste, unde o disciplină de cazarmă și o asprime neobișnuită se punea în educația elevelor.

La 16 ani părăsi școala. Primul turneu l-a făcut în 1907, oprindu-se în centrele mari, trecând la Riga, apoi la Helsingfors, pe urmă la Stockholm, la Praga și la Berlin.

In Suedia, regele Oscar i-a conferit medalia pentru Litere și Arte. La Stockholm, poporul o primi ca pe o regină. O însoți pretutindeni în nesfârșite aclamații. Și când Pavlova a întrebat pe slujnica dela hotel pentru ce este atât de entuziasmiat poporul, tânăra Ana a primit acest răspuns:

— Doamnă i-ați făcut fericiți, îngăduindu-le să uite pentru un ceas, tristețile vieții!

Dintre creațiile Pavlovei, *Giselle* rămâne în amintirea tuturor ca o desăvârșită interpretare coreografică. Un biograf al ei spune: „Opera aceasta a deschis artistei porțile către glorie"... numele Pavlovei se înscrie alături de cele mai mari dansatoare".

Giselle a fost scrisă de Gautier, care se inspirase dintr'o carte a lui Heine: *De l'Allemagne.* Muzica se datorește lui Adam. In *Giselle,* o lume fantastică se mișcă în decorul plăzmuit ca într'un vis fericit din legendele aurite. Silfide și Nimfe apar într'un scenariu plin de ciudate lumini; iar alături de ele se mișcă geniile binelui și răului, precum și alte ființe mitologice, alcătuind o simfonie de efecte surprinzătoare.

Numai Pavlova putea să reușească, în secolul al douăzecilea să scoată din uitare dansul fastuos din *Giselle,* continuând o tradiție care părea stinsă pentru totdeauna.

A doua creație mare a Anei Pavlova a fost *Moartea lebedei.* Saint-Saëns compusese mai multe partituri pe care le reunise sub titlul de „Carnavalul animalelor". Aici este cuprinsă și „Moartea lebedei", unde melodia, neînsemnată din punct de vedere muzical, fusese făcută pentru harpă. Din cele trei elemente, — muzica, coreografie și executarea, — tot executarea a fost aceea care a contribuit la succesul baletului.

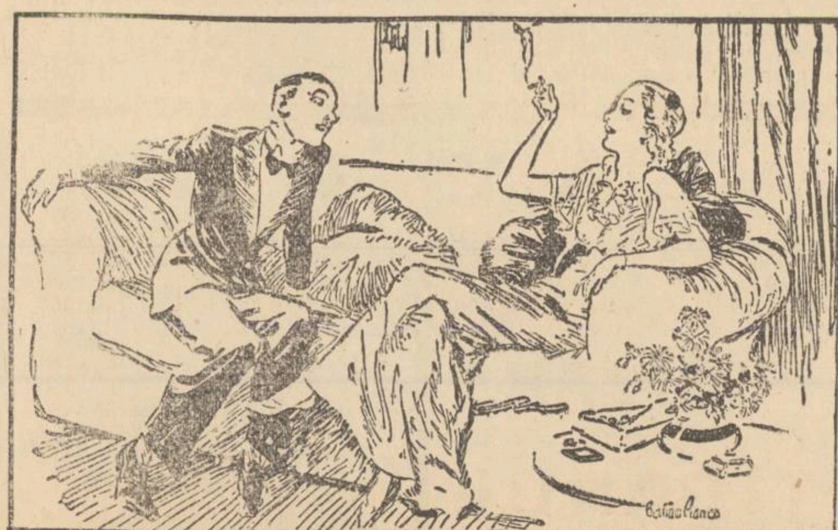
O harpă cântă nespus de dulce, o lebădă frumoasă moare în deplină singurătate, în lumina blândă a lunii ce se topește ca un vis, o privire care se stinge, două brațe ce imită fâlfâitul aripelor...

Unii comentatori ai artei coreografice a marei Pavlova au spus că în unele creații a fost o neîntrecută imitatoare a animalelor. Este adevărat că studiul și observarea naturii i-au slujit în alcătuirea imaginilor sale vii și surprinzătoare. Dar n'a fost numai atât.

Imitarea animalelor se poate întrevedea în *Lebăda,* în *Libelula,* în *Fluturele* sau în *Californian Poppy.* Dar toate aceste realizări nu sunt, în fond, decât interpretarea plastică a emoțiilor sale. De aici a pornit marea ei forță de expresivitate.

In dansurile orientale a dat suggestive creații în *Dans Sirian,* după muzica lui Saint-Saëns și'n *Bachanala* lui Glazounoff. Muzica lui Chopin i-a inspirat *Les feuilles d'Automne,* Rubinstein i-a oferit muzica sa pentru *Noapte* și *Valse Caprice.* E demn să fie amintit, din șirul de dansuri istorice ale sale, *Gavotte Pavlova* și *Menuetul în stil antic* după Marinuzzi.

Cu Ana Pavlova se încheie o nobilă tradiție, care a ridicat dansul pe culmile celor mai frumoase creații. Arta ei divină și marea-i sensibilitate, nimeni nu și le va putea însuși. Iar cine n'a văzut-o niciodată, se va mulțumi cu un pelerinaj romantic în grădina Luxemburgului și va căuta, printre mirtul verde și răsuri, grupul statuar pe care Malvina Hoffmann l-a sculptat ca să înfățișeze pe Pavlova și Volinine în una din cele mai frumoase atitudini din dansul Bachanalei.

— Și ce-are să zică tatăl d-tale de logodna noastră?
— Are să fie încântat. El totdeauna e încântat

Casa de la poartă

In „vizită"

Dejunul s'a isprăvit. Patru glasuri de copii se reped, în cor:

— Săru' mâna!

— Să vă fie de bine...

Mă învârt în scaunul meu, mai înalt decât ale celorlalți. Imi scutur fărămiturile prinse în faldurii rochiței și o scociorăsc pe cea care s'a vârât, colțuroasă, în șosetă. Surprind privirea iute a tatei, zâmbetul mamei. Au și înțeles! Cum înțeleg ei, înainte de a le spune, ce gânduri am eu?.... Acum, aș putea să plec fără să mai cer voie: dacă știu... Dar nu se poate. Nu-i frumos.

Sar de pe scaun fără să-mi mai închipui, ca atunci când n'am ce face, că mă arunc dintr'un turn înalt.

— Apoi... eu mă duc o leacă în vizită „la poartă"....

— Iar? se miră prefăcut măicuța.

— Are să te dea afară într'o bună zi, zice tata, serios.

Mă supăr.

— Cum să mă dea afară, dacă dumnealui m'a invitat?...

„Dumnealui" e domnul Neculai Frunză, chiriașul căsuței noastre de lângă poartă. Stă acolo singur. Il îngrijește o femee bătrână, scurtă, grasă și cu ochelari: bab' Ana. Și e bine în odaia lui conu' Neculai, plină de cărți, de jurnale și de bibelouri demodate care-și au fiecare numele și beteșugul lui. Fița, pisica de marmoră neagră, nu mai are coadă: și-a prăpădit-o la un mutat. Lui Bijucă îi lipsește o labă. Iar lui Ducipal, bidiviul de bronz, deatâta ierni petrecute pe sobă, la căldură, i s'au muiat picioarele. Și stă îngenunchiat, parcă așteaptă să-i sară în șea amazoana de porțelan fără un zuluf și cu chibritelniță în faldurii rochiei.

In odaie miroase totdeauna a ceva bun. Și toate stau așa de cuminți la locul lor, încât nu se poate să fie cineva obraznic acolo. Chiar Margareta, fetița neagră și fără astâmpăr, când intră se face mică, își lipește coatele de trup și se așează spășită pe-un scăueș, frecându-și doar pantofiorii unul de altul. Iși înghite în grabă și fără plăcere prăjiturica, bodogănește un „mersi" de mântuială și iese ca din pușcă. O aud izbind cu gust portița și tropăind îndesat pe cărărușă, —ca să se desmorțească. Mă gâdilă râsul în gât: știu ce-o să se întâmple. Conu' Neculai se apleacă și cercetează locul unde a stat Margareta: trebue să fie pe-acolo, pe undeva, un pai, o ață, o fărămitură ori o bucățică de scobitoare. Ia fărașul de după bibliotecă, culege cu două degete gunoiul și iese cu el pe cerdac, de unde-l suflă tocmai în stradă. Pe urmă se așează iar la locul lui, să-și citească jurnalul.

De deasupra patului, din rama lată de lemn mohorât, femeia cu ochii închiși ascultă cum foșnesc, rar, filele întoarse.... E o fotografie veche, scoasă parcă pe o placă de fildeș. O cucoană tânără, prea dreaptă între pernele unui fotoliu, cu ochii strânși. Poartă pe cap o cununiță de flori de sub care-i ies sfredelii zulufilor. Peste volanele înfoiate, mânile-i stau cuminți, încrucișate pe piept. Parcă ascultă ceva, parcă așteaptă ceva....

Am întrebat odată pe bab' Ana:

— Cine-i cucoana asta care a adormit la fotograf?

— Nu te mai uita atâta la ea, duduiță.... că nu-i pentru mata.

— Da' dece doarme?

— Nu doarme... Asta-i nevasta boerului. O murit la o săptămână după nuntă, de inimă. Ș'o fotografiat-o moartă. — Doamne iartă-mă! De-atunci o rămas dumnealui cam așa....

Și bab' Ana a fluturat în dreptul tâmplei mâna cu degetele răsfirate...

Conu' Neculai păturește jurnalul și-l așează sub Bijucă.

— Așa.... Acuma, bem o cafea, fetițo?

Desigur că bem. O face conu' Neculai, cu mâna lui. E amăruie și aromată. El o bea dintr'o ceașcă de ceai, cu o pansea mare în relief pe-un șold. Eu o beau dintr'o cešcuță cât un degetar, dar înflorită tot cu o pansea.

— Suflă!

Asta-i treaba mea: să sting spirtul.

Mâna bătrânului tremură. Sub scoica linguriții se clatină o picătură brună: cade?... nu cade?... N'a căzut. Dintr'o linguriță mi s'a umplut ceșcuța. Și are și caimac.

— Da' de-o țigară, ce-ai zice mata acuma?....

Gluma asta o spune totdeauna conu' Neculai, când răstoarnă ibricul, cu drojdie cu tot în ceașca cea mare.

Acum ceștile stau alături pe tabla. Una mare tare, cealaltă mititică, mititică, fiecare cu panseluța ei. Și amândouă înalță câte un firișor de abur, tremurat și dulce...

— Ce râzi, fetițo?

— Ceașca matale a fătat un pui, coane Neculai....

Vedenii

Bab' Ana cârpește ciorapi la fereastră. Conu' Neculai e dus, „la pensie". Mi-a spus să-l aștept. Asta însamnă că vine cu ceva bun.

Mi-e somn. Intre perne, sub portretul moartei, mi-am făcut un cotlon moale și călduț. Mă cuibăresc în el ca o mâță.

Mi-e somn... Dar de data asta vreau să știu când adorm. Nu mai vreau să cad în vis ca o proastă, fără să știu când. Acum... Ba nu, nu încă... Nici acum.....

Țin ochii deschiși. Adun în ei lumina ferestrei. Lumina se sfarmă în bucățele și mi se așează pe frunte, pe mâni.... parcă-i grea. Vreau s'o scutur, dar nu mai pot mișca mâna.

D-aici, de unde stau, nu se vede portretul femeii cu ochii închiși. Cu atâta mai bine. Imi vine să cânt. Poate chiar cânt și nu mă aud: dacă dorm.... Oare bab' Ana mă aude? Ea țârâie ciorapi pe-un ou de lemn, și-i cad ochelarii de pe nas. Și eu cânt și nu mă aud. Ca un gramofon. Numai el cântă, și-l aude toată lumea, dar el singur nu se aude: dacă-i gramofon....

Ape colorate mi se clatină peste ochi. Intâi una roșie, apoi una violetă, mohorâtă. Acum, e una verde... E o pădure. O cărare, brazi întunecați, ferigi aurii și tufe încâlcite, de mure. Parcă-i la mânăstire, în poenița de sus, până unde avem voie să ne ducem singuri noi, copiii. Uite și trunchiul căzut deacurmezișul poenii, cu coaja lui ruginită și măcinată de vreme, pe sub care foesc furnici cu capul mare și gândăcei roșii suflați cu aur și cu antene de ață neagră.

In vale e pârâul, ascuns pe sub buturugi și tufăriș. E răcoare. Vine umezeală dinspre pârâu și din adâncul pădurii, dar aici, pe trunchiu, e soare. Și putregaiul e călduț și moale, de catifea castanie...

A troznit în vale o creangă uscată. Pe urmă alta, mai aproape, vine cineva... E un călugăr. Cu capul gol, cu picioarele goale, cu rasa verzuie și peticită, vine încet, mormăind un cântec de strană. Se apleacă, adună ceva de jos, pune în traistă și iar urcă, cu ochii în pământ, povârnișul zburlit al râpei.

— Ce culegi acolo, părinte? Râșcovi sau gălbiori?....

Călugărul își ridică spre mine privirea spălăcită. Și, fără veste, ochii încep a i-se mări, ca de spaimă. Și cresc, și-i cuprind toată fața, toată poiana, toată valea, tot cerul.... Și din toate câte au fost nu rămâne decât o pată spălăcită și 'n mijlocul ei o pupilă cât o cireașă amară...

Mă întorc între perne. Aud cum izbește în mâna mea, inima mică și speriată.... Mă sperii așa, ca o proastă! Doar sunt aici, în odaia lui conu' Neculai. Sunt singură și e noapte. Luna albastră și-a lipit obrazul de geam și-a înălțat din sprâncene.... Nu, nu-s singură. Jos, pe covor, se mișcă ceva. Mă ridic într'un cot, să văd mai bine. E o arătare ciudată, o făptură mică și zgrunțuroasă ca un nod de copac bătrân.

Se mișcă în salturi, ca o broască, și-și sucește fără rost brațele scurte și subțiri. Ochii, cu albul de fildeș și cu lumina în culoarea bălților stătute, nu clipesc. Și oricum se întoarce și se sucește trupul de scoarță, ochii rămân pe loc, cu privirea înghețată. Incerc să intru în vorbă:

— Cum te chiamă pe mata?

Dar nu-mi aud glasul. Strig mai tare, strig până nu mai pot. Oare-s mută?... Și atunci văd mai bine că ochii morți se uită țintă, cu spaima încremenită, la fotografia veche a femeii cu ochii închiși...

Cineva mă scutură de umăr:

— Ce-ai visat, duduiță, de plângi? Vrei o lecuță de apă rece? Cu șerbet?....

Bab' Ana și-a aplecat ochelarii turburi deasupra mea.

— Lasă, nu mai suspina că nu-i nimica... Deschide fuguța ochii și privește pe geam, că îndată uiți ce-ai visat!

Am deschis ochii mari. Lumina mi i-a înțepat cu ace lungi de ghiață. Am stat mult cu privirea dusă pe fereastră până peste clopotnițele Cetățuii, și am așteptat să uit visul rău.

Dar nu l-am uitat....

Bastonachi

Umblu prin odaie, amețită, aplecată peste oglinda de bărbierit a bunicului. Acolo, în fundul ei, se clatină, întors, abisul tavanului. Fiecare pas mă poate arunca la fund. Mi-e inima aninată de-un firișor șubred: spaima dulce....

Nu mă pot opri. Calc pe marginea prăpăstiei. Incă un pas — și gata. Prăpastia merge cu mine. Dar dacă, în clipa asta, stă pe loc?.... Așa-i de bine!

— Ascultă, Fasolică...

Cobor în goană treptele bucuriei, cu sufletul la gură... Știu ce mă așteaptă: când îmi spune „Fasolică", Icuță îmi cere ceva. Și știe că la mângâerea asta a lui, eu nu mă pot împotrivi.

Icuță e băiat de liceu. Invață la cea mai mare școală din lume. O școală cu atâtea trepte în fața, că nimeni nu le știe numărul. Am întrebat și pe tata. Nici el nu știe. Numai Margareta zice că-s douăzeci și trei, dar ea spune așa ca să ne facă în ciudă, mie și lui Icuță.

Nici o fată, din câte vin să se joace cu mine, n'are frate ca al meu. Are-o uniformă, — parcă-i ofițer mititel în mare ținută. Și are ochi albaștri... In fiecare Duminică mă scol înaintea lui și-i lustruesc bumbii uniformei, ca totul și cu totul de aur. Am și dosit unul, de cel mic, dela mânecă. La primăvară am să mi-l fac mărțișor.

— Fasolică dragă, du-te fuga la conu' Neculai și spune-i să-mi facă traducerea asta la germană, că-i a dracului de grea...

Bănuiam eu că asta-i. Iar să mă duc!... Mă văd în ușă, cu cartea învelită în albastru sub pestelcuță.... Incepe să mă apese ceva pe gât.

— Iți dau un bastonachi, Fasolică.

— Intreg?

— Intreg.

— De cel verde?

— De cel verde...

Inhăț cartea și pornesc voinicește către primejdie. Conu' Neculai e bine dispus. O să fie ușor....

— Da' ce, vin turcii?

— Nu...

— Mda... văd. Dă cartea încoace. Iar i-i lene ghinărarului? Ori face o partidă de sodron în ograda bisericii cu diavolul de soră-ta?... Da' să știi că plata o iau eu. Ce-ți dă?

— Un bastonachi... verde.

— Bun, îmi place. Ai să mi-l aduci mie. Eu fac traducerea, eu trebuie să primesc plata...

Aștept, ghemuită pe prag. Mă simt așa, parcă-s o păpușă de petică. Bătrânul mormăie cuvinte păgânești și scrie. Gata. Pleç fără nici un chef, târâind picioarele.

Icuță, ghinărarul, mă așteaptă. E roș de joacă și de bucurie.

— Să trăești, Fasolică!

Am în mână un bastonachi de zahăr, verde, răsucit frumos ca o lumânărică de pom. Inchid ochii: e așa de ușor, de parcă n'am nimic în palmă. Mai bine n'aș avea nimic!

O iau încetișor pe lângă zid, spre „poartă". E parfumat, oare? Miroase a mintă, și parcă-i mai lung ca de obiceiu. Adică s'ar cunoaște dacă aș mușca o bucățică?

Mi s'a umplut gura cu așchii de sticlă, dulci și răcoroase. Când respir, bate vântul printre dinți. E cel mai proaspăt și mai sfărâmicios bastonachi de pe lume. Ce i-o fi venit lui conu' Niculai, tocmai azi?...

Imi trec prin gând vorbele Margaretei:

— Moșneag țicnit!...

Nu-i frumos să spun așa. Și nici măcar nu-i adevărat. Da' ce i-o fi venit azi?... Parcă dumnealui n'are cu ce'și cumpăra un bastonachi?

Bețișorul de zahăr a scăzut la jumătate. Topesc capătul în gură, să nu se cunoască de unde am mușcat. Deschid ușa cu mâna încleiată.

— Cine-i?

— Eu... am adus bastonachi.

— Așa?... Ei, bravo matale. Dă-l încoace. Așa ciugulit cum e, am să-l mănânc... când mi-or crește dinții... Da' până atunci, mănâncă-i mata pe iștilalți...

Și conu' Neculai îmi întinde ca pe un buchet, o testea de bastonachi legată cu un fir de ață roșie.

Povești

Cerdăcuțul e cu fața la stradă. Deoparte și de alta e închis cu câte doi drugi de mesteacăn încrucișați ca semnul înmulțirii.

Când e frumos afară și umbra trece de colțul casei, conu' Neculai iese pe cerdac. Dar cerdacul e așa de mic, încât abia încap pe el cele patru picioare ale scaunului. Picioarele bătrânului, în ghete cu gumă oleacă mai mari ca ale mele, nu mai au loc decât sub scaun. Eu stau pe treaptă, pe un covoraș bine scuturat de colb și măturat cu măturița cea curată din cui.

Aici se spun poveștile, pe înserat. Rar trece câte cineva pe stradă. Miroase dulce și greu a floare de salcâm. E cald...

— „...Ș'atunci s'a luat iar Făt-frumos la luptă cu zmăul. Și calul cel năzdrăvan, după ce a înghițit o tavă cu jăratec, l-a ridicat pe Făt-frumos până 'n slava cerului. Și când a căzut peste zmău, zmăul a făcut numai atâta: Hâc!... Și a mai pierdut oleacă din putere..."

In fund, pe lumina potolită a cerului, scena mi se desenează în umbre cenușii deasupra dealurilor Cetățuii.

Zmăul luptă singur, fără arme și fără cal, cu Făt-frumos și cu toate puterile cerului și ale pământului. Corbul solomonit îi ciupește ochii. Fântâna cu apă vie, care-l adapă pe Făt-frumos, își ascunde răcoarea în adâncul verde al pietrelor cu mușchi și nu-i dă zmăului decât broaște râioase și chiftirițe. Ghinda și nucile fermecate sar de pe copaci și-l pocnesc în cap. Albinele îl înțeapă otrăvit și toate lighioanele Sfintei Dumineci îi arată din umbră colții amenințători. E flămând și gol, e ars de soare și bătut de vânt. Nimeni nu-i ține partea, nimeni nu-l ajută. Și n'are altă vină decât că i-a fost și lui dragă, — lui, urîtului și săracului, — o fată frumoasă de împărat.

Nu mai pot! Mă ridic și mă așez la loc, de câteva ori la șir, îndesat, pe covorașul meu. Mi-e ciudă. Sunt rea. Am gust de sfadă.

— Nu pot să-l sufăr!

— Pe cine nu poți mata să-l suferi? întreabă încetișor conu' Neculai, cu glasul de poveste.

— Pe Făt-frumos. Că-i prost.

Bătrânul coboară ochii în creștetul meu și-și ia glasul de

toate zilele. Povestea s'a risipit peste dealuri.

— Cum asta: prost?

— Da... Că tot alții fac treabă în locul lui. Da' ia să se puie la trântă dreaptă cu zmăul, fără Sfânta Duminecă, fără paloș descântat, fără fântână cu apă vie...

— Doar el a curățit fântâna de frunze și de gunoaie...

— A curățit-o... că-i era sete.

— Și când s'a prefăcut Sfânta Duminecă în cerșetoare, ca să-i încerce inima, el i-a dat de pomană, nu zmăul...

— I-a dat, că era fecior de împărat ș'avea galbeni cu căușul... Da' zmăul, de unde era să-i deie, dacă și el era calic?

Nici eu nu dau nimic la săraci, când îmi cer, pe drum. Dacă n'am... Și pentru asta să-mi scoată corbii un ochiu și să mă înțepe toate viespile de pe lume?

— Așa spui acu... dar când ai să crești mare ș'are să vie Făt-frumos...

— Nu-i adevărat. Eu cu zmăul am să mă mărit!

— Dar e urît foc! stăruie bătrânul.

Mă uit la el peste cap. Bărbuța-i tremură de râs și ochii i s'au făcut mici, mici, ca două linioare.

— Da' parcă mata ești frumos?...

OTILIA CAZIMIR

Carnet burlesc

Pe ring, doamnelor!

Norei

Un afiş al unui cinematograf din centrul oraşului, „Rio”, ne convoca la o mare inovaţie. Pentru prima dată în România vom asista la matchuri de box feminine.

Box feminin? Mă gândeam că aceste matchuri nu vor evoca desenurile amuzante pe care caricaturistul Jean Weber le-a consacrat, adineaori, luptătoarelor. O carte bună şi vântul glacial de-afară mă invitau să rămân acasă. Dar de-odată mă gândii la reputaţia mea de cronicar în curent cu toate...

Nu, mă voi duce!...

Un public numeros şi foarte elegant a ţinut să asiste. Nuanţele delicate şi fragede ale tualetelor, mătăsoasa transparenţă a ciorapilor, aurul oxigenat al părului, pun chiar o notă de lux... Doamnele sunt enervate de aşteptare, ca şi mantourile lor de seară, micile cape, care atârnă pe fotoliile goale cu oboseală şi, deasemeni, cu eticheta croitoresei... Căci doar spectacolul nu-i făcut numai pentru box!...

Deşi puţin numeroase, glasul ascuţit al doamnelor serveşte de apreciabil sprijin orchestraţiei.

Numai cunoscătorii din primele rânduri rămân tăcuţi şi aşteaptă pauza ca să schimbe impresii categorice. Prin spaţiul sălii flutură un miros amestecat din esenţă de brad, de parfum scump, de miros de femei... Această sinteză produce asupra nervilor aproape acelaş efect ca şi mirosul pudrei. Speakerul, apărut între frânghiile ringului improvizat depe scenă, întovărăşit de zece fete, considerabile ca forme, explică şi recomandă pe boxeuze: toate, — nu ştiu cum se face — sunt reprezentantele unei ţări, deşi aşi jura că aparţin toate aceleaşi ţări cu valsuri şi Dunăre albastră...

Primele boxeuze, sprintene şi suple, în costume de bae, se strecoară abil printre frânghii...

„Time” şi bang! sunetul gongului.

Cum sună gongul, una din ele se repede asupra celeilalte şi-i aplică o serie de pumni.

— Aşa, bine! strigă publicul.

Dar după câteva minute ale primului round, lumea începe să strige, căci lupta nu-i atât de serioasă pentru apetiturile sanguinare.

— Dă-i mai tare! La plex!...

Cunoscătorii găsesc că pugilistele nu se izbesc prea serios. Pentru al doilea match, combatantele sunt inegale ca forţe. Prima, cu talia ei suplă şi cambrată, dă în acelaş timp o impresie de forţă şi de graţie. Este, prin gesturile ei armonioase şi pozele ei estetice, o adevărată operă de artă. Căci cu adevărat, un corp frumos, vibrând de o tinereţe arzătoare, nu-i o operă de artă? Pe când contemplam astfel pe viitoarea boxeuză, ascultam cântând în memoria mea două versuri ale poetului:

Chair de la femme, argile
idéale, ô merveille!
O pénétration sublime de
l'esprit!...

Dar, de pe acum, secunda lega la pumnii boxeuzei mănuşile de box şi eram gata să regret urâţenia acestor instrumente de luptă care transformau imediat pe fata suplă şi liberă într'un fel de sclavă propusă unui joc de circ.

Adversara e o femeie mică, cu forme mai pline, pe care programul o indică ca reprezentanta Ungariei. Părea sigur că va învinge şi mă întrebam cum se poate să se puie faţă în faţă, boxeuze de forţe aşa de inegale.

Făcui această observaţie vecinului meu, care părea foarte în curent cu aceste matchuri, în care sexul frumos se dovedea că poate concura sexul de vis-à-vis. Imi răspunse, ridicând din umeri:

— Aşa-i boxul! Asta nu-i luptă! Aici trebue să ai tehnică!

— Nu zic altfel, dar de obiceiu, greutatea trebue să fie apropiată, ceeace nu-i cazul!

— Aşi, să nu-ţi fie nici o teamă! Uite, eu unul aşi paria pe cea mai slabă! Dacă vrei, poţi paria cu mine!

Acceptai bucuros şi, în ciuda asigurărilor vecinului meu, mă şi vedeam plecat cu o sută de lei în plus în buzunar...

Matchul începu, zbuciumat şi inegal. Arbitrul se interpunea în răstimpuri şi despărţea cuplul strâns în încleştări neîngăduite. Ambele luptau cu aceeaş ardoare şi ripostau cu vigoare la lovituri. Dar deodată, reprezentanta Ungariei trimite un swing în maxilarul adversarei, care se clatină, apoi cade, acoperindu-şi faţa cu mânile, în atitudine suferindă, de copil pedepsit...

Imi privesc vecinul cu coada ochiului, dar el nu pare deloc emoţionat de înfrângerea provizorie a celei pe care pontase.

De altfel, după ce arbitrul numărase până la patru, ea ţâşni de jos, părând gata să se bată cu o energie regăsită...

Cealaltă se repede, se izbeşte de un stâlp al ringului, îl zguduie, frânghiile cedează şi i se încolăcesc de picioare, adevărate coloane ionice...

Spectatorii se aprind şi gustă un fel de senzaţie sadică gândind că poate, peste puţin timp, aceste buze roşii, aceşti dinţi albi, care strălucesc în lumina becurilor care inundă ringul, aceste nasuri regulate, aceşti ochi cu priviri expresive se vor înroşi de sânge, se vor turti....

Adolescenţi care vor să aibă aerul cinic şi care, de cele mai multe ori nu-i decât naiv; burghezi cu aparenţă respectabilă; bucureşteni sceptici în căutare de nou; ziarişti în căutarea unui subiect... urmăresc cu toţii fazele matchului...

Când să se scoale, reprezentanta Ungariei primeşte o lovitură drept în maxilar şi se întinde, în toată greutatea ei, pe ring, ducând cu ea, odată cu speranţele mele, şi o piesă nouă-nouţă de 100 lei, pariată pe ea...

— Dar orice s'ar spune, fata asta, atât de fragilă, să bată un colos! Cine ar fi crezut-o! făcui eu, cu tristeţe.

— Nu trebue să judeci niciodată oamenii după aparenţă, murmură vecinul meu, băgând suta în buzunar.

Vecinul meu s'a sculat, s'a aşezat, ceva mai în colo, în căutarea altui pariu.

Celelalte matchuri se succed şi se aseamănă. O oarecare impresie de monotonie se degajă şi se pare că, contrariu a ceeace s'ar putea crede, elementul care lipseşte acestor matchuri este cel al riscului, al incertitudinii.

La ieşire, îmi găsesc vecinul stând de vorbă, în hall, cu o tânără blondină. Mă apropiu şi aud, fără voia mea:

— Dacă nu mi-ar fi teamă, aşi boxa şi eu! Dar vezi d-ta, mi-e frică, sunt prea multe riscuri!...

— Cine ţi-a mai băgat şi ideia asta în cap? o chestionă vecinul meu, dispreţuitor.

— Cum, dar dacă boxezi? Să primeşti atâtea lovituri!

— Ei, şi, ce-i cu asta! S'ar spune că habar n'ai de lucrurile astea!

— Cum, protestă blondina, am destulă experienţă!

Dar, oricât, mi-ar fi frică! Când te-ar lovi odată, ţi-ar putea turti nasul, să-ţi scoată un ochiu!...

— Aşi! cum crezi că fetele care au boxat adineaori ar face asta, dacă ar avea vreun risc? Ce, sunt proaste, să-şi desfigureze faţa! Asta-i doar capitalul lor!

— Atunci nu mai înţeleg nimic!

— Dar cum crezi d-ta, că matchurile care le-ai văzut adineaori sunt adevărate? Totu-i aranjat, fetiţo! In seara asta, Ungaria a trebuit să fie învinsă, aşa era aranjat. Mâne, o să-şi ia şi ea revanşa... Ai înţeles acum?...

— Aha! da, da!...

— Atunci, dacă vrei, treci mâne pe la hotel, să iscălim contractul!

— Dar cine-i domnul ăsta? întreb eu pe un plasator.

— E impresarul boxeuzelor!

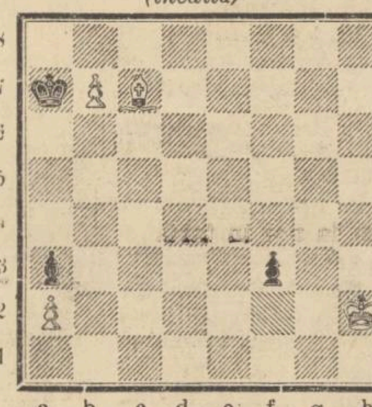
Mi-amintii: „Nu trebue să judeci niciodată oamenii după aparenţă!”; într'adevăr: l-am crezut un simplu spectator, când colo el era organizatorul şi „managerul” boxeuzelor.

O lecţie în plus şi o piesă de 100 lei în minus!

PAUL B. MARIAN

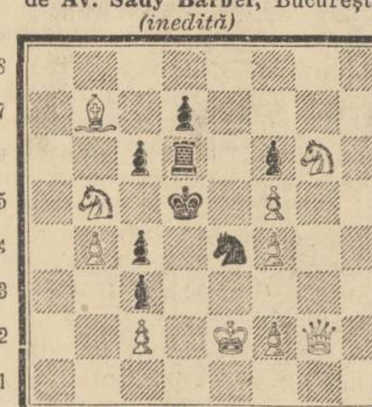
Cronica Şahului

PROBLEMA No. 695
de **Iacob D. Friedmann**, Buhuşi.
(inedită)

4 + 3 = 7
Mat ajutor invers în 4 mutări.

PROBLEMA No. 696
de **Av. Sady Barber**, Bucureşti
(inedită)

10 + 8 = 18
Mat invers în 3 mutări.

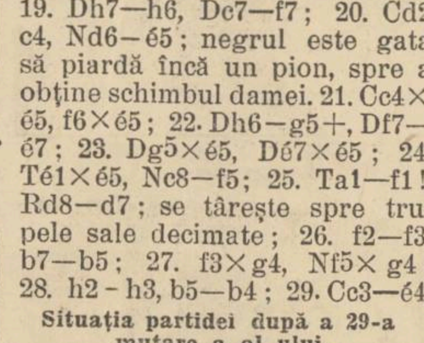
PARTIDA No. 177

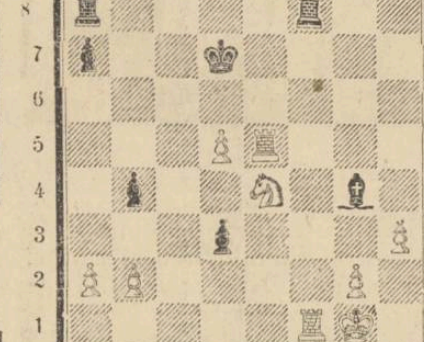
Jucată în match la Leningrad în Decembrie 1933.
ALB: Botvinnik. **NEGRU: Flohr.**

Apărarea Caro-Kann

1. é2—é4, c7—c6; 2. d2—d4, d7—d5; 3. é4×d5, c6×d5; 4. c2—c4, Cg8—f6; 5. Cb1—c3, Cb8—c6; 6. Nc1—g5, o noutate care pare să fie foarte favorabilă pentru alb, mai mult chiar decât obişnuita Cf3. 6..., d5×c4; 7. d4—d5!, Cc6—é5; 8. Dd1—d4; Cé5—d3+; 9. Nf1×d3, c4×t3; 10. Cg1—f3! Această mutare este superioară schimbări imediate la f6. 10..., g7—g6; slab jucat; singura mutare corectă ar fi fost é6. 11. Ng5×f6, é7×f6; 12. 0—0. Dd8—b6; 13. Tf1—é1+, artileria albă se pune la lucru; 13..., Re8—d8; 14. Dd4—h4!, ameninţă Cé5. 14..., g6—g5; Negru trebue să se hotărască la slăbirea aripei regelui, căci la Ne7 ar fi urmat T×e7 şi alb câştigă. 15. Dh4—h5, Nf8—d6; 16. Dh5×h7, Th8—f8; 17. Df7×h7, ce schimbare de decor: acum alb are un pion în plus şi îşi conservă şi iniţiativa. Nenorocirea negrului stă în nedesvoltarea aripei damei. 17..., g5—g4; 18. Cf3—d2, Db6—c7; 19. Dh7—h6, Dc7—f7; 20. Cd2—c4, Nd6—é5; negrul este gata să piardă încă un pion, spre a obţine schimbul damei. 21. Cc4×é5, f6×é5; 22. Dh6—g5+, Df7—é7; 23. Dg5×é5, Dé7×é5; 24. Té1×é5, Nc8—f5; 25. Ta1—f1!, Rd8—d7; se târeşte spre trupele sale decimate; 26. f2—f3, b7—b5; 27. f3×g4, Nf5×g4; 28. h2-h3, b5—b4; 29. Cc3—é4,

Situaţia partidei după a 29-a mutare a al ului.
Negru: Flohr.

Alb: Botvinnik.

ultima mutare a negrului conţine o cursă; într'adevăr dacă alb în loc de Cé4 ar fi jucat T×f8, ar fi urmat b×c; T×a8, d4 şi negru stă mai bine; iar la h×g, ar fi urmat b×c; b×c, T×f1+; R×f1, Tc8 şi negru are o poziţie mai favorabilă. 29..., Tf8×f1+; 30. Rg1×f1, Ta8—f8+; 31. Rf1—é1, Ng4—f5; 32. g2—g4, cântec fără cuvinte; 32..., Nf5—g6: 33. Té5—é6 şi negru abandonebză.

(Note după Dr. Tartakower, L'Echiquier 1934).

P. I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Cinematograful

Inchiderea spectacolelor

Din pricina morţii regelui Belgiei toate spectacolele au fost închise. Fireşte, în România. Francezilor nu le-a trecut nici un moment prin gând aşa ceva, deşi Belgia şi Franţa sunt două ţări mult mai ca să zicem aşa „surori”. Este un exemplu tipic decât ştim noi să fim de mitocani. Se numeşte mitocan mai ales acela care, când se pune să fie mă rog delicat, sare dincolo de cal. Am întrebat pe un domn dela Regalul Nostru Departament al Afacerilor Străine — care tocmai era trimis în misiune la Bruxelles în momentul morţii regelui Ferdinand I, — ce s'a întâmplat în Belgia cu acest prilej, şi mi-a răspuns că, în semn de doliu, se ridicase steagul negru deasupra imobilului care adăpostea regala noastră legaţiune din Bruxelles.

Această, „aflare-în-treabă-cu-ori-ce-preţ”, această bună-voinţă de a fi amabili fără să ni-o ceară nimeni îmi aminteşte o scenă foarte dureroasă la care am asistat la Iaşi. Un tânăr candidat la o catedră se ţinea, pe stradă, după fostul profesor Cuza, care o ştergea iute înainte şi-i spunea, peste umăr: „vă interzic să vă consideraţi protejatul meu”. Atunci am putut pentru prima oară analiza cât de agasante trebue să fie declaraţiile de devotament când ele sunt făcute fără să fim întrebaţi.

Să presupunem însă că aşa suntem noi, generoşi, şi că ne place să ne manifestăm sentimentele prin sacrificiu şi privaţiuni. Dar nu-i curios că aceste sacrificii ne aranjăm a le face pe spinarea altuia? Ce aţi zice dacă oridecâte ori moare câte un aviator, guvernul ar decreta că timp de două zile ţapul de bere va costa cu 80% mai ieftin? Este exact aceeaş situaţie... Pentru ce doliile naţionale să fie suportate de o singură categorie de contribuabili? Credeţi că bunioară medicii ar consimţi să li se impună de fiecare sărbătoare ortodoxă ca toate consultaţiile lor să fie gratuite? Şi afară de faptul nejuridic de a pune un impozit pe o singură categorie de cetăţeni, nu este oare imoral să facem cadouri din buzunarul altuia?

De altfel, acei ce iau asemenea măsuri magnanime pe spinarea altuia, trebue să afle că ele foarte adesea duc la rezultate exact opuse scopului urmărit, rezultate uneori destul de curioase. Imi aduc aminte de ziua când cinematografele fuseseră închise în semn de doliu pentru moartea regentului Buzdugan. Toată lumea ştie că Buzdugan fusese un om luminat, prob, învăţat, capabil şi cumpătat la minte, care a ocupat cu un rar prestigiu locul înalt la care se suise. Cred că nimeni în toată ţara nu avea nici umbra umbrei vre-unui sentiment ostil faţă de acest om profund onorabil. Vine ziua închiderii localurilor de spectacol. Intâmplător mă găseam pe Bulevard, în cartierul cinematografelor, pe la ora şase, oră la care cetăţenii de toate categoriile vin pâlcuri-pâlcuri la reprezentaţiile de filme care le vor da o stenică şi bine-meritată destindere a preocupărilor lor care — nu e nevoie să spun — nu-s de cele mai multe ori foarte trandafirii. Este o recreaţie la care omul care munceşte are dreptul. Ajuns în faţa localului, cetăţeanul se oprea, dădea să intre, şi se lovea de uşa încuiată; întreba de ce, sau îşi amintea de chestia cu doliul regentului. Şi atunci — vă spun ca martor auri-ocular — cel puţin unu din doi, — slobozea o straşnică înjurătură la adresa defunctului. Aşa dar asta recoltaseră pioşii noştri moralişti pe punga altuia; au obţinut întru slăvirea memoriei marelui dispărut — ca mai multe mii de cetăţeni să înjure cum ştim noi pe un om de treabă, care nu făcuse nimănui nici un rău, şi care cu siguranţă merita un tratament mai bun.

Astfel ironia involuntară a lucrurilor îşi bate uneori joc cu cruzime de nerozia conştientă a oamenilor.

Filme trecute

Am uitat să vorbesc de un film remarcabil: Submarinul fantomă”. Este mai întâi un summum în materie de prezentare tehnică a războiului naval. Torpilele acelea gigantice, prevăzute cu motoraş şi elice, care îşi fac drum străbătând automobil dealungul apelor şi debarcând în flancul unui cuirasat pe care îl fac praf; apoi minele de adâncime pe care le vedem explodând la dreapta şi la stânga unui submarin care evoluiază prin fundul oceanului ca un peşte uriaş şi agil; şi toate astea văzute limpede, „ca 'n palmă”, sunt dovezi sigure de minunile materiale pe care le poate săvârşi arta contemporană a filmului.

Afară de asta, atmosfera de războiu, de pasiuni scurte, ordinare şi paroxistice cum sunt toate amorurile şi elanurile din acele perioade de scoborâre a nivelului spiritual; ambianţa de sacrificii enorme şi mânate din spate cu biciul, ambianţa de grabă, superficialitate şi nerăbdare febrilă caracteristice acestor epoci — toate acestea erau redate cu o veridicitate impresionantă, graţie unui decupaj excelent şi unor actori de mâna întâi (în deosebi Montgommery şi Madge Evans).

Pe Madge Evans cititorii au mai văzut-o în „Dineu la ora opt”. Dar acolo, deşi are un rol de o mare importanţă, ea totuşi nu joacă — şi nici nu trebue să joace. Insemnătatea rolului ei acolo este o însemnătate „de contrast”. Intr'un mediu general de oameni hărţuiţi de gânduri „terre-à-terre”, de socoteli de bani, ambiţie, carieră, snobism monden, ea este o fată, o fată adevărată, care iubeşte. Este singura zonă de oxigen dintr'un film întreg unde toţi respiră greu. Este singurul val de vânt şi de răcoare. Pentru asta, Madge Evans nu are nevoie să joace, ci doar să „fie”. Frumuseţea ei gravă, e deajuns.

In filmul cestălalt — „Submarinul fantomă”, — Madge Evans joacă; şi, trebue să o recunosc, cu un real talent.

Incă un cuvânt. Acest admirabil film, dacă mi-ar fi căzut în lotul meu de cenzură, l-aşi fi interzis fără ezitare. Rareori am văzut un spectacol atât de imoral tocmai din pricina iscusinţei artistice cu care ne face să ne placă distrugerea, ruperea, trimiterea la moarte a sute de oameni pe care nici nu-i cunoaştem, etc., etc. Este contrariul filmului pacifist, care ne arată inanitatea şi sărăcia eroismului de războiu.

Filme viitoare

Printre filmele care se vor reprezenta la Bucureşti semnalăm unul întitulat „Melodia uitată”. Filmul este european, şi anume englezesc, şi-i interesant mai întâi pentrucă e fără „romance” (femeile nu joacă nici un rol sexual), al doilea pentrucă eroul principal se numeşte în film Jack Payne, este dirijor de orchestră, şi este jucat de un actor care se numeşte în viaţa civilă tot Jack Payne, care este în viaţa civilă tot dirijor de orchestră, şi chiar unul din cei mai renumiţi din Londra (ceeace nu-i puţin lucru). In al treilea rând, interesul filmului e pur muzical. Anecdota nu contează, ci-i doar simplu pretext pentru o serie de concerte de jazz dintre cele mai agreabile.

Filme actuale

Despre filme actuale nu pot vorbi atâta vreme cât rulează comedia americană „Trei şi Una” (Garry Cooper, Miriam Hopkins şi Frederich March), care le eclipsează pe toate celelalte, şi despre care am mai vorbit deja ca de unul din cele mai nostime lucruri ce am văzut vreodată.

D. I. SUCHIANU

Cărţi

M. Sadoveanu: Creanga de Aur. Ed. „Cartea Românească” Bucureşti, 1934. Preţul 65 lei.
Profira Sadoveanu: Mormolocul. Ed. „Cartea Românească”, Bucureşti, 1934. Preţul 58 lei.
Octavian C. Tăslăuanu, fost ministru: Valuri Politice. Ed. „Bucovina”, Bucureşti, 1934. Preţul 125 lei.
Dr. I. Westfried: De Douleur. Ed. 9 Doin-Paris, 1934.
George Strat, profesor universitar: Despre necesitatea unui nou ideal naţional (Extras din revista „Libertatea”), Bucureşti, 1933. Preţul 5 lei.
I. C. Popescu-Polyglet: Epigrame. Tip. „Eminescu”, Craiova, 1934.

A APARUT:
PLASTICA
DE H. BLAZIAN
130 CLISEE 150 LEI

Apare în curând în EDITURA ALCALAY & Co.

Teodor Răşcanu — ILEANA LUPULUI — ROMAN
Clifford Moore — AL DOILEA AMANT AL D-NEI CHATTERLEY — ROMAN
Ury Benador — GHETTO VEAC XX — ROMAN
Jose Carretero — FEMEIA BINE PLĂTITĂ — ROMAN
Damian Stănoiu — PARADA NOROCULUI — ROMAN
D. H. Lawrence — FECIOARA ŞI ŢIGANUL — NUVELE

A APARUT şi se găsesc la toate librăriile
D. H. LAWRENCE „Femei în Dragoste“
VICTOR MARGUERITTE „CAMARADELE“
H. ST. STREITMAN „MI SE PARE CA...“
LUCA GHEORGHIADE „A doua viaţă a lui Şerban Varu“

Cinci milioane de sclavi

Lady Simon, soția lui Sir John Simon, ministrul de externe al Angliei, publică în ultimul număr din „Le mois" un articol intitulat „Sunt în lume 5.000.000 de sclavi care așteaptă să fie desrobiți".

Autoarea arată că sclavia dăinueește încă, din nenorocire, în foarte multe țări.

In 1833, când Anglia decreta suprimarea robiei, sclavii erau în număr de 700.000.

Astăzi, numărul lor, împrăștiat în diferite părți ale lumii, trece de 5 milioane.

Acum o sută de ani guvernul britanic cunoștea precis numărul sclavilor. In epoca noastră numărul lor este nedeterminat și mai surprinzător e faptul că există nenumărate sisteme de sclavie, începând dela tratamentul binevoitor până la cele mai degradante condițiuni omenești.

Lady Simon arată că din punct de vedere al cruzimilor, ororile din trecut supraviețuesc nestăvilite și în secolul al XX-lea. Aceleași masacre, acelaș jaf care întovărășeau târgurile de sclavi, aceiași oarbă lăcomie a traficanților de carne vie. Biciul și lanțurile n'au dispărut ca mijloc de tortură și nici fierul înroșit.

D. Coate, care are 20 de ani de experiență colonială, vorbind despre sclavia copiilor, povestește că „biciuirea, spânzurarea parțială, opărirea cu apă clocotită, apoi călușul, cătușele — în vederea torturilor cu fierul înroșit — și alte cruzimi exercitate asupra copiilor, sunt departe de a fi dispărut".

Un alt misionar afirmă că sclavii sunt ciopârțiți de vii prin ciupituri de clește, sau spânzurați de glezne. Altora li se toarnă untdelemn încins pe gât. Pentru toate aceste crime înspăimântătoare nu se aplică nici o pedeapsă.

E de observat că Societatea Națiunilor combate sclavia în toate manifestațiunile ei: rapt, comerț și posesie. Sub una sau două din aceste forme, sclavia este din plin practicată pe imense întinderi în China, Arabia, Liberia și Abisinia.

In China sunt vândute mai ales femeile. Vânzarea se face printr'un sistem foarte vechiu și profund înrădăcinat, care se numește Mouï-Tsai, și care constă din vinderea copilelor de către părinți sau tutori, altor persoane care le întrebuințează pentru treburi casnice. Uneori aceste copile sunt aduse la spital în agonie din cauza muncilor excesive...

La Hong Kong, unde administrația a făcut eforturi pentru sistematizarea sclaviei, în vederea abolirii ei definitive, mii de copii se găsesc totuși înscriși ca „mouï-tsaiști". Pe toată întinderea Chinei sunt nu mai puțin de două milioane de sclave. In ultimii ani s'au vândut 400.000 sclavi provenind numai din provincia Chansi.

In Arabia, unde sunt cel puțin 700.000 de sclavi, târgurile consacrate comerțului de sclavi se țin în mod oficial în orașele principale.

Intr'o scrisoare adresată Societății „Anti-Slavery", d. Rutter spune: „Târgul de sclavi dela Meca se ține pe o stradă care duce spre una din porțile Sfintei Moschei. Sclavii sunt așezați la anumite ore din zi pe bănci de piatră, plasate în fața caselor, și sunt expuși astfel încât trecătorii să-i poată cerceta în voie".

Incărcături umane sunt duse prin deșert până la malurile Arabiei și expediate prin caravane în marile centre ale Hedjazului.

Kessel povestește o convorbire pe care a avut-o cu proprietarul unei corăbii care ascunsese o încărcătură de sclavi în momentul în care era pe punctul de a fi prins de un vas de războî britanic. Trei sclavi fură aruncați peste bord și în timp ce vasul stopa pentru a salva cele trei victime, corabia cu sclavi reușea să se pună în siguranță.

In Arabia și în Abisinia se practică desgustătorul sistem numit „fabricarea de sclavi". Servicii special amenajate și conduse de femei furnizează copii. Fiecare femee primește o bună recompensă când aduce un copil la târg.

Acest procedeu l-a determinat pe Maharadjahul din Nepal să libereze acum câțiva ani 57.880 de sclavi din regatul său.

Interesele plasate în menținerea sclaviei sunt însă atât de considerabile încât pentru a putea înfăptui acest lucru a trebuit să-i încredințeze pe proprietarii de sclavi că desrobirea nu constitue de loc pentru el o „afacere".

In cursul ultimilor zece ani, guvernul britanic a liberat în Tanganiyka 185.000 de sclavi. In Sierra s'au desrobit 215.000 de servitori-sclavi, iar în Birmania 7500. In sfârșit, în Haïle Sélassié, împăratul Abisiniei a promulgat o lege prin care ordonă desrobirea tuturor sclavilor din regatul etiopian.

Care va fi rezultatul acestei legi? Nu există o țară mai profund pătrunsă de spiritul sclaviei decât Abisinia.

Martori oculari afirmă că fiecare abisinian posedă unul sau mai mulți sclavi. Sunt unii Rași care au câte 15.000 sclavi. In general, în toată Abisinia sunt cel puțin două milioane de sclavi. Sclavia e sprijinită aci de biserică, (Christian Church) și marii proprietari se servesc de sclavi ca monedă de schimb pentru a-și procura arme și muniții.

Acum o privire asupra Liberiei, care numără 2.500.000 de suflete.

Condițiile de viață ale locuitorilor de acolo constitue un paradox, care inspiră milă.

Americanii, idealiști, care au întemeiat acest Stat, credeau că oamenii aceștia, care au suferit atât de mult din cauza sclaviei, vor fi primii care vor împiedica reapariția acestui flagel. S'au înșelat. Această mână de negri desrobiți începură imediat să robească pe băștinași cu o cruzime și un rafinament care întreceau aproape pe cele din vremurile trecute.

Prin grija comisiei speciale a Societății Națiunilor, a apărut de curând o dare de seamă prin care se descriu mizeriile îndurate de locuitori din Liberia, provocând indignarea întregii lumi civilizate.

Sclavia e o crimă împotriva speței umane.

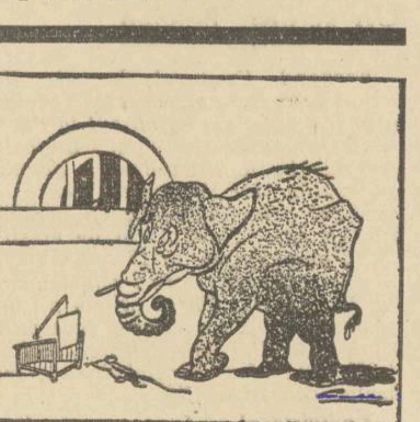
Marea Britanie a reușit să formeze o nouă comisiune care să se ocupe de această chestiune.

Toată lumea e gata să dea marea bătălie a istoriei omenirii, acea care va suprima definitiv sclavia.

Până acum, națiunile au ezitat să aducă altor popoare acuzări precise în privința practicării sclaviei.

Societatea Națiunilor va realiza acest lucru grație acestei comisiuni, — constituindu-se un birou internațional care va strânge și examina în detaliu enorma cantitate de dovezi care există și au fost verificate.

Lady Simon închee, spunând că popoarele vor trebui să înțeleagă că au în această afacere o responsabilitate personală și că unanimitatea opiniei publice este singura forță capabilă de a înlătura sclavia pentru totdeauna.

ELEFANTUL. — Fii atent, șoricelule! Mi se pare că ni se întind curse...

Cărți și reviste

Marile centenare artistice ale anului 1934

In 1934 vor fi comemorate centenarele câtorva pictori celebri.

La Nürenberg s'a născut acum 500 de ani Michel Wohlgemut, maestrul lui Albrecht Dürer. Wohlgemut, sculptor și gravor în lemn, pictor de subiecte religioase, era socotit în orașul său natal, unde a trăit până la 85 de ani, drept cel mai mare artist al timpului său. De atunci gloria i-a fost mereu diminuată în profitul elevilor săi.

Dimpotrivă, renumele lui Corregio, mort în 1534, a crescut după moarte.

Antonio Allegri zis Corregio, după localitatea sa natală, a dus o viață tihnită, între soție și cei patru copii ai lui, spre deosebire de ceilalți pictori ai Renașterii care au fost mari călători. Corregio a fost sgârcit și lacom.

O sută de ani mai târziu moare la Roma pictorul francez Jean de Boullogne zis Le Valentin. Venit în Italia de tânăr, el și-a petrecut toată viața aici. Valentin a fost un realist în genul lui Sebastian Bourdon și Le Nain, un admirabil desenator care se desăvârșise în reproducerea curtizanelor, muzicanților și ghicitorilor.

In 1634 se naște Van der Meulen. Artistul, de origină brabanconă, deveni pictorul regelui Franței, Ludovic al XIV-lea, pe care îl urmă în războaie, la vânătoare și în călătorii.

Le Brun, care era directorul manufacturilor de gobelinuri, îl ajută să vină la Paris, îl făcu colaboratorul său principal și lucră cu dânsul modele de tapiţerie.

Reputația lui o datorează *victoriilor* pe care le-a pictat pentru castelele dela Versailles și Marly.

In 1634 Poussin isprăvea o serie de bacanale intitulate: „Triumful Florei".

Rembrandt se căsători în acelaș an cu Saskia. Velasquez își mărită fata cea mare, care avea 14 ani, cu elevul său Martinez del Mazo. Callot murise cu un an mai de vreme.

In 1734 Chardin expunea primele sale tablouri, reproducând obiceiuri burgheze.

In 1834 s'au născut pictorii Paul Guigou și Degas, geniu amar și singuratic.

In 1834 Ingres a suportat un eșec cu „Sf. Symphorian" și Delacroix a expus la Salon „Les Femmes d'Alger".

In sfârșit, în 1834 s'a născut Nicolae Grigorescu, căruia oficialitatea românească va trebui să-i consacre o atentă retrospectivă în Salonul cel mai apropiat.

Almanach der Psychoanalyse 1934 - Internationaler Psychoanalitischer Verlag - Wien.

Almanachul psihoanalitic, care a împlinit nouă ani de existență, ne oferă pe lângă un vast material, referitor la posibilitățile de aplicare ale psihologiei profunde, și un bogat tablou al internaționalității colaboratorilor săi.

In primul plan figurează *Sigmund Freud*, cu două fragmente caracteristice din ultima sa operă: „Zum Problem der Telepathie" și „Die psychischen Instanzen". Dr. *Ernest Jones*, președintele asociației psihanalitice internaționale, publică o conferință — ținută la societatea de radiodifuziune britanică — despre teoria viselor, a lui Freud, intitulată „Have dreams a meaning". *Maria Bonaparte*, prințesa Greciei, care și-a creat un frumos nume în urma unei serii de publicații analitice, cercetează în „De la mort et des fleurs" sensul simbolic al ofrandei florilor aduse morților. Medicul englez *Edward Glover* desvoltă anumite laturi pe care le are de cercetat psihoanalistul, preocupat de problema războiului și a păcii. Medicul parisian *René Laforgues* e reprezentat prin un fragment din volumul Baudelaire încătușat: „Masochismul și tendințele de autoflagelare la Charles Baudelaire". *Theodor Reik* dedică memoriei lui Arthur Schnitzler câteva reflecții profunde în jurul morții și a iubirii.

O podoabă a almanachului o constitue esseul istoricului literar elvețian *Walter Muschgs*: „Dichtung als archaisches Erbe". Intr'o limbă de o rară sclipire, autorul, contrar concepției uzuale despre natura poeziei, demonstrează caracterul ei arhaic, născut din adâncurile mitului și visului. *Heinrich Meng* tratează interesanta temă a redresării organismului omenesc prin acțiunea sufletească, și în special prin acțiunea cosmetică a terapiei analitice. Conducătorul ambulatorium-ului psihanalitic din Viena, dr. *Eduard Hitschmann* — într'un concentrat articol, împodobit cu exemple literare — ne previne față de tipul „bărbatului narcisian", al omului frumos, preocupat numai de sine însuși.

Edoardo Weiss, dela Roma, face o sinteză clară a stadiului confesiunilor psihanalitice despre supra-eu, care, sub forma conștiinței, etc., joacă un rol atât de important în viața noastră sufletească.

Din opera postumă a lui *Victor Tausch*, autorii almanachului publică o contribuție la psihopatologia vieții cotidiene: „Ibsen, der Apotheker". Insfârșit atragem luarea aminte asupra considerațiunilor strălucitului pedagog vienez *August Aichhorn*, despre povața educativă. Cazurile instructive descrise de el, ne dau totodată dovada unei neobișnuite intuiții a sufletului omenesc.

Suntem siguri că, după citirea acestui almanach, lectorii serioși vor fi tentați să pătrundă tot mai adânc în domeniul științei psihoanalitice, care e pe cale să fie îndeaproape cercetat și la noi în țară.

A. B.

— Când m'am însurat, nu credeam că o femee costă atât de scump...
— Scump, dar ține..

Din lumea antichității clasice

Iubirea lui Catul

Se știe, că dintre toți poeții elegiaci ai Romei, Catul a fost fără îndoială cel mai puternic și cel mai original ca inspirație. Se știe iarăș că această inspirație, plină de cel mai cald avânt o datorește unei femei, care dacă i-a fost fatală, costându-l poate chiar viața, l-a făcut în schimb să creieze cele mai nemuritoare elegii. Cine a fost această Lesbia, pseudonim luat de poet de la admirația pe care o avea pentru Safo și dat iubitei sale în chip atât de pregnant? Dela scriitorul Apuleius, autorul „Măgarului de aur" știm că pseudonimul grec ascunde pe una din cele mai vestite frumuseți ale Romei din ultimul veac al republicei. Care dintre tinerii eleganți, contemporani cu Cicero și Cezar, nu cunoscuse pe Clodia, rafinata și frumoasa soră a demagogului Clodius, cel mai vițios și mai bătăios donjuan al Romei?

Cultă, bogată, de o statură maiestuoasă, această „Hera Boopis", cum o numeau admiratorii, atrăgea în saloanele ei tot ceea ce avea capitala lumii romane mai distins. In casa ei din Roma, în splendidele-i grădini de pe malul Tibrului și mai ales în somptuoasa-i vilă de la Baiae, Clodia dădea serbări strălucite. In juru-i roiau tinerii snobi, ca fluturii în jurul unei lumini orbitoare, și cași ei, mulți dintre acești „lions" ai Romei se consumau în focul iubirii acestei nobile cu apucături și instincte de josnică curtizană. In adevăr, deși măritată cu Metellus Celer, un militar capabil, dar un soț nemanierat și mărginit, Clodia nu refuza pe nimeni. Cei mai înalți nobili și cei mai de jos oameni din plebe se bucurau pe întrecute de favorurile acestei Junone, care n'avea nimic din castitatea zeiței cu care era comparată. Clodia era în apogeul ei, când o cunoscu tânărul Catul. Plin de un focos temperament, având douăzeci și șase de ani și o casă cu o frumoasă bibliotecă în Roma, Catul se putea mândri că e și posesorul unui frumos domeniu în ținutul sabinic. Venea de la Verona, unde avea de asemenea o însemnată avere de la părinți și se stabilise la Roma. Cult, fiind unul din cei mai buni elevi ai gramaticului și poetului Valerius Cato, Catul aduce la Roma entuziasmul pentru liricii greci și avântul de a creea și el producții similare cu modelele elene. Imbrățișat peste tot cu căldură, având relații înalte, cunoscând din copilărie pe Cezar și alți politiciani de seamă ai Romei, Catul nu se simte un străin în această mare capitală, în care viciile cele mai mari se întâlneau cu virtuțile cele mai strălucite. Când cunoaște pe Lesbia, ea era — cum am spus — în plină maturitate a farmecelor ei. Cu șapte ani mai în vârstă ca poetul, Lesbia e „la femme à trente ans", care știe toate rafinamentele și artificiile de a momi și prinde în cursă pe tinerii novici. Junele din Verona, provincialul avântat și focos, e ca orbit la prima vedere a Clodiei...

Ca un zeu ceresc fericit îmi pare,
Ba — de-ar fi permis — mai presus ca zeii
Fericit i-acel ce mereu te vede,
Mereu te-aude

*

Dulce de-mi surâzi, simțurile toate
Sguduite-mi simt, bietul, și-o privire,
Lesbia, de-mi arunci, răsuflarea-mi toată
Se-îneacă 'n pieptu-mi

*

Amuțită-mi simt limba, simt prin membre
Cum îmi fuge foc, prin urechi vuiește
Vuietul lor surd, iar pe ochi s'așterne
Negura nopții.

Cu timpul însă se desmetecește și poetul începe să o atace metodic și cu artă. Intr'una din elegii el pizmuește pasărea favorită a iubitei. „Ar dori să fie măcar o clipă în locu-i, pentru a se putea odihni pe degetu-i gingaș, încălzindu-se apoi la inimioara-i dragă". Când moare pasărea, el o bocește în versuri de o caldă duioșie, rămase de atunci ca model în poezia latină. Grație unui amic comun, Allius, care le pune la dispoziție casa lui pentru întâlnirile lor, Catul își vede îndeplinite toate dorințele. El jubilează, triumfând, și iubirea Lesbiei îl umple de un entuziasm fără margini.

De aceea dă-mi, Lesbia, sărutări o mie, apoi o sută
Apoi iar o mie și din nou o sută,
Mai departe încă o mie și iarăși o sută
Și dacă miile de sărutări sânt multe, să le amestecăm
Unele cu altele până le-om pierde șirul...

E așa de încântat, încât la un moment speră chiar că, după moartea soțului, Lesbia va fi pentru totdeauna a lui. Curând însă vine desamăgirea. Soțul Lesbiei moare în adevăr, otrăvit poate de însuși Clodius, fratele cu care sora avea relații cunoscute chiar poetului, dar Lesbia rămâne de aci înainte o „lustige witve". Catul vede cu amar cum iubita-i se răcește mereu de el și suferă îngrozitor. Pe lângă chinurile geloziei încep a-l munci acum și chinurile boalei care avea să-l răpuie: ftizia. La toate aceste nenorociri se mai adaugă una și mai mare: moartea fratelui său. Atunci Catul se retrage la Verona unde caută să se consoleze cu singurătatea și cu traduceri din poetul alexandrin Calimach. Iubirea Lesbiei n'o uită însă, cu toate că amicii din Roma îl înștiințează mereu de trădările-i nenumărate. La ur-

(Continuare în pag. 8-a)

Cronica literară

Breviar de poezie bucovineană contemporană

De câtăva vreme observăm în provinciile desrobite o recoltă de reviste și volume de literatură deosebită, cu atât mai vrednică de notat cu cât s'ar fi părut că după războiu aceste provincii erau lipsite cu totul de preocuparea literară. A trecut însfârșit prima febră politicianistă și noua generație care se ridică se îndreaptă cu încredere către ocupațiile spirituale. Bucovina a fost cea dintâi provincie orientată spre viața culturală, căci în vreme ce în Ardeal nu exista până mai deunăzi o publicație de literatură și idei Bucovina avea două foarte însemnate, *Junimea literară și Glasul Bucovinei* (acesta din urmă ziar cu un foileton de literatură). In ultimii ani se observă o mișcare literară de tineri. După ce în parte au încercat a publica prin revistele bucureștene, acești tineri s'au adunat laolaltă și într'un gest de mândrie regională, din care nu lipsește poate (ca la tineri în genere, când după anumite atitudini polemice) și anume pofidă pentru centrul putred care nu-i vede, au alcătuit o mică editură locală. Numeroase sunt broșurile pe care le-am primit din partea acestei edituri și numai împrejurări neprielnice m'au împiedicat să mă ocup de ele până acum. Un lucru îl pot spune de la început. Un ciudat modernism se amestecă la acești tineri autori cu o notă de ortodoxism gândirist sau cu un sentimentalism etic de undă veche. Li s'a părut acestor tineri că mișcarea literară bucovineană este așa de însemnată, mai cu seamă în câmpul poeziei, încât s'au încumetat a tipări o antologie de poeme în care sunt folosiți *douăzeci și unu* de autori. Douăzeci și unu de poeți într'o provincie așa de mică, iată un număr impresionant! Bucovina devine astfel o grădină a poeziei.

Am citit cu atenție broșura și pot afirma că în virtutea unei cuminţenii generale a acestor poeți (virtute cu totul negativă) faptul este cu totul îmbucurător din punct de vedere *cultural*. Asta dovedește interes pentru poezie, posibilitate de progres și existența unui mediu prielnic ivirii unui adevărat poet. Am datoria însă de a nu mă lăsa prins de sentimente culturale și de a spune celor douăzeci și unu de autori adevărul, singurul care, sub raportul artei, le poate fi de folos. Din tot volumul am reținut doar *Sempiternum* de Iulian Vesper în care circulă un oarecare fior metafizic al timpului etern curgător.

Nu s'au ridicat vâslele, timpul nu te-a învălmășit
numai minutele ți-au viscolit umerii.
. . . .
Ca o taină de codru ți-ascult răsuflarea
și culcușul tălpilor ți-l presimt înflorit
în noaptea străbunilor.
Acum vii ca un val peste coline de seară
până la țărmul timpului meu
. . . .
S'au ridicat pânzele, timpul ne umbrește

și o strofă din *Culegător de spice* de Gh. Antonovici:

Incă nu știau că-i zi dulăii...
Fluierul tăcea ascuns în brâu,
să'nvețe-a spune proaspăt cântul văii
pentru mieii creți ca undele'n părâu.

Dar acestea, dat fiind caracterul fragmentar al culegerii, sunt lucruri întâmplătoare care nu ne îndreptățesc să dăm o judecată de valoare asupra autorilor. Celelalte versuri? Fără vină, desigur. Dar fără acel suflu interior ce se chiamă poezie.

Unul cântă

Peste 'ntregul câmp de veci,
numai liniște și pace;
umbra mea și-a ta, măi frate
una tace, alta tace.

cu un amestec anost de ton familiar popular și înaltă muzică de sfere care dovedește o desăvârșită lipsă de sinceritate a punctului de plecare.

Altul înalță o rugăciune prozaică și solemnă în care maiuscula din *Te* vrea să ne arate sentimentul religios.

O, Doamne, seacă izvoarele durerii
Ce sufletu-mi rănesc
Și cu ploaia binecuvântată a bucuriei și luminei
Mă plouă să Te preamăresc.

Versuri banale ca

In ritmul suspinelor ude,
Cu spectrul amarului dus,
Plâng multe, duioase și nude
Regrete, cum altele nu's.

par scoase dintr'o romanță muzicală.

E o dezorientare în aceste poezii, o silință de a spune ceva fără sentimentul sigur a ceeace înseamnă poezie, care te uimește. De aci tonul leșinat, absurd, discursiv, fragmentar, naiv pastelist sau sentimentalist. Limba e săracă sau siluită, invenția lexicală stă alături de supărătorul neologism sau dialectalism. Poeții noștri n'au un model hotărît, nu sunt tiranizați de vreun maestru, ca cel puțin să vedem la ei resfrângerea în ton minor a unei anume lirice. Imitațiile sunt palide și lipsite de o rațiune emotivă personală și dau de bănuit numaidecât intenția pur intelectuală de a face o demonstrațiune.

Citiți o poezie cu înfățișare modernistă, cu un nu știu ce barbian:

Expui cochet în zâmbet exclusa revenire
și clipa retrăirii mirifice'n elișeu
dar alt trecut, mai propriu, în tristă risipire
contestă redempțiunea durerii'n Dumnezeu.

Intrerupând extazul fictivei mântuiri,
— concretă numai carnea crispată și informă —
absorbi realitatea fatalei isvodiri
în tragicul absenței trăiri prin gând și normă!

Ce mai balivernă, ce naivă elucubrație cu pretenții de mallarmeanism! Schimonositurile acestea nu sunt pentru Bucovina. De acolo așteptăm lucruri netezi, în limbă răcoroasă și parfumată ca o inimă de codru, o sinceritate a simțirii mai bine țărănească și primitivă decât așa de ridicol cultă.

Când tinerii autori din antologie se dedau la un gen mai simplu descriptiv, apoi atunci descripția e prea de tot plată și voit neroadă, de acea nerozie simulată în care excelau unii poeți moderniști de acum un deceniu.

Când vine popa cu crucea și Iordanul
stau să-i pupe mâna și să le stropească cu struțul de busuioc.
să se mărite și să aibă noroc
c'așa crede, plin de superstiții, țăranul.

Poezia trebue să cuprindă stări. Ce sunt bunăoară aerele aceste profetice, gândirile aceste frânte și fără sens, în fața unui spectacol abia schițat?

In pântece de lan fertil, moșnege,
svârlit-am, ieri, sămânță bună și'ncolți.
E primăvară, știu c'a răsări,
dar nu știu, toamna, rod de voiu culege.

Cineva ar fi îndreptățit să afirme că paloarea de frunze ieșite'n beciu ale acestor versuri e un semn de anemie poetică, de lipsă de talent. Nu putem încă ști asta. Poeții citați nu pot fi vinovați de ceeace compilatorii antologiei au extras din opera lor. Probabil de altfel că sunt foarte tineri. Vremea ne va învrednici ca din atâția cultivatori de versuri să ne alegem cu un poet. Nu e mai puțin adevărat că pleiada poeților bucovineni de care ne-am ocupat e grozav de dezorientată, ceeace ne'ndeamnă să-i sfătuim să lase ofensiva regională și, tipărind mai puțin, să studieze mai mult natura poeziei.

G. CALINESCU

mă se reîntoarce la cuibul părăsit, se împacă iarăş cu Lesbia şi-i din nou în culmea fericirii. Dar aceasta nu ţinu mult. Lesbia îl părăseşte a doua oară şi atunci poetul, bolnav şi sărăcit, pleacă în Bithynia cu guvernatorul Memmius, ca să-şi refacă acolo sănătatea-i sdruncinată şi să-şi garnisească iar punga „în care de mult îşi ţeseau păianjenii pânzele". Dar nici călătoriile prin vestitele oraşe ale Asiei, nici vizitarea mormântului fratelui drag, pe coastele Troadei, nu-l fac să uite pe Lesbia. O iubeşte mereu, deşi află numai grozăvii despre ea. Aşa, Caelius, orator vestit şi vechi adorator al ei, o numeşte „Quadrantarix" (prostituată care se vinde pe patru bani), iar marele Cicero, în procesul acestuia, o încarcă cu cele mai monstruoase acuzaţii.

La întoarcere-i, poetul se convinge însfârşit şi el de adevărul acestor învinuiri. Atunci, plin de ura unei iubiri atât de rău răsplătite, îi adresează versuri de ocară, o numeşte „moecha putida" (desfrânată puturoasă) şi-i cere înapoi caietele de versuri date ei. Zadarnic Lesbia mai încearcă o nouă împăcare. Catul respinge indignat pe cei ce veniseră în numele ei şi-i spune că de acum totul e sfârşit.

Nu te mai bizui de aci înainte
pe iubirea mea.
Din vina ta ea a pierit ca
floarea,
Care crescând la marginea
livezii, e călcată de plug
Şi se veştejeşte.

O respinge şi totuş o iubeşte mai departe. O doreşte mereu, dar, ca adevărat Roman, e prea mândru de a se mai întoarce la ea. Şi moare amărât, în floarea vârstei şi în culmea gloriei, la care nu puţin contribuise şi iubirea Lesbiei.

I. M. MARINESCU

Cronica gastronomică

Secretele Yvonei: Cremă de şocolată la ceşti

*Yvona e bucuroasă. Îi pare bine că nu mai scriu despre ea în revistă. Mi-a spus Marta: îi e teribil de frică să nu ghicească cineva cine e. Ştie că-i imposibil, dar oricum, preferă să nu vadă acest nume în capul cronicii. Asta explică de altfel titlul de mai sus. Sunt curios să văd cum o să mă primească Duminică la dejun. Ştiu că la primul fel vom face pace: am învăţat bucătarul să facă o omletă verde *. E excelentă.*

Sunt sigur că asta o va epata. Deocamdată s'o chem la telefon şi să-i mai cer o reţetă, căci dacă nu trimit articolul cu prima poştă, rămâne „Adevărul literar" văduvoi de gastronomic.

— Allo! Allo! Yvone?

— Da eu !

— Dudue, aici un admirator care te-a recunoscut imediat la cronica gastronomică, după semnalmente.

— Nu mai spune prosti că-ţi recunosc vocea.

— Nu te bucură că nu te-am mai citat?

— Ba încă cum! Dar îmi juri că nu mă mai pui în cronici?

— Foi de gastronome!

— *Să nu fie* serment d'ivrogne!

— Dacă vrei!

— Nu, nu, te rog! Dar văd că nu te jenezi să furi din caetul meu cât poţi.

— C'est le premier pas qui coûte!

— Et le second qui rapporte!

— Au început să-ţi placă dulciurile!

— *N'a spus poetul:* de la douceur, avant toute chose ?

— La masă e... après.

— Mai bine să încetăm acest vocabular biling. Te-aşi ruga să-mi dictezi o reţetă pentru numărul viitor.

— Bilinge-te pe bot.

—Bine! Nu-mi rămâne decât că caut în reţetele mele o mâncare căreia să-i convie romanticul titlu de: idealul Yvonei.

— Nu, nu! Uite, mă duc să caut caetul şi-ţi dictez.

Vrai o vremă de şocolată la ceşti?

— Cum să nu? Sunt numai urechi şi stilo.

—Şi eu numai gură.

— Şi stil.

— Hai scrie, c'o să ne tae comunicaţia.

— Dictează, ascult!

— Câte persoane, atâtea batoane.....

— E în versuri?

— Ne jucăm, sau dictăm?

— Colaborăm!

— Vezi te rog să nu 'ncetăm!

— Ba mă rog, s'avem pardon!

— Nu glumi la telefon!

— Halt! Iaca scriu!

— Ziceam: câte persoane, atâtea batoane de şocolată, linguri de zahăr şi ouă.

— ... şi ouă.

— Iai şocolata, o pui într'o tingire de dulceaţă şi o ţii pe marginea maşinei de gătit până ce se topeşte.

— ... până ce se to....

— peşte. Aşa. Adaugi apoi două-trei linguri de apă fierbinte, s'o subţiezi puţin.

— ...puţin.

— O scoţi dela foc, adaugi zahărul şi gălbinuşurile dela ouă, unul câte unul ca să se încorporeze bine.

— Bine.

— Nu mă aproba, scrie.

— N'am aprobat. Am spus bine, ca să te anunţ c'am scris.

— Bun.

— Să scriu bun?

— Sfârşeşte-odată!

— Am sfârşit! Acum începe tu.

— Scrie mai departe: La sfârşit adaugi albuşurile, spumă.

— Spumă.

— Adică bătute bine.

— Zăpadă.

— Omăt, cum zicem noi.

— Eu nu zic.

—Scrii, sau nu?

— ...sau nu?

— Ai scris şi asta?

— Parol că din distracţie.

— Unde ai ajuns?

— La bine.

— Ce bine?

— Bătute bine.

— Scrie mai departe: mesteci uşor până se încorporează şi ele.

— Scris.

— Mai departe: Pe urmă se toarnă la ceşti, se pune la rece şi în momentul de a servi, se adaugă puţină frişcă proaspăt bătută, sau câteva migdale prăjite, sau şi una şi alta.

Se serveşte cu langues de chats, *sau cu bişcoturi de şampanie.*

— Şi cu merçi, pentru Yvona!

AL. O. TEODOREANU

P. S. — Yvona a uitat că în momentul în care pui albuşurile, trebue să adaugi şi rom. Eu, nu.

* Reţeta o voi comunica cetitorilor în unul din numerele viitoare. N'am nici un interes să-mi epuizez reţetele de vreme ce le am pe ale Yvonei.

Cronica mizantropului

Despre mâinile murdare

Despre impuritatea membrelor superioare la poporul român s'ar putea spune multe. Mă mărginesc astăzi să exemplific această caracteristică autochtonă la unii încasatori de tramvai. Societatea de tramvaie din Capitală, urmărind probabil o demonstraţiune etnică, alege personalul său, în destul de multe cazuri, printre persoanele analfabete, cu falca de jos proeminentă şi bestială. Ca să dea impresia virilităţii încasatorii de tramvaie nu se rad decât rar, aşa încât faţa lor hirsută pe care apa nu poate pătrunde ia forma unei turbe murdare sau a unui gunoi intrat în putrefacţie. Dinţii galbeni ai acestor animale răspândesc o aromă fetidă pe care călătorul trebuie s'o suporte în aplecarea impiegatului asupra sa. Societatea nu dă şorţuri sau uniforme higienice, plăcându-i varietatea. Astfel încasatorii se înfăţişează îmbrăcaţi în dimii acre de sudori şi unsuroase de secreţiuni. Plăcerea cea mai mare a încasatorului de tramvai este ca în aglomeraţie să se frece de tine, să te îmbibe cu toată duhoarea ce emană din trupul său rău mirositor. Comoara acestor funcţionari o formează însă mânile : nişte mâni crăpate, brăzdate de şanţuri de negreaţă, unsuroase, pline încă de duhoarea funcţiunilor de peste zi. Moneda măruntă frecată de aceste mâni capătă miros şi patină şi ţi se lipeşte de mână. Uneori încasatorii de tramvai sunt nişte brute imbecile, incapabile de cea mai mică înţelegere, scursuri ale mahalalelor satelor care nu ştiu să întrebuinţeze nici cea mai mică formă de deferenţă. Societatea cultivă aceste gunoaie umane din lipsa obicinuită de bun simţ social al românului, pentrucă nu-şi închipuie că un călător ar putea pretinde ca încasatorul să aibă o ţinută elegantă şi cuviincioasă şi o mână desinfectată sau acoperită cu mănuşi. Călătoria în tramvai este câte odată cea mai mare suferinţă, pe care trebue totuş s'o suport de atâtea ori. Şi nu mă îndoiesc că mulţi vor fi simţind aceiaş repulsie. Dar e în concepţia românului că totul e zadarnic în această ţară.

Dar vatmanii? Se cunoaşte în genere violenţa şi cruditatea în expresie a conducătorilor de vehicule. Insă tramvaiul e tramvai. In el călătoresc femei, copii de şcoală. Vatmanul simte o plăcere deosebită, sub ochii încurajatori ai unui eventual controlor, să stropească cu invective pe duşmanul din faţă al vagonului său, enumerând cu patos toate piesele anatomice de care noi ne ruşinăm. Ţigănia aceasta inevitabilă şi ineducabilă la firile de slugi pe care le angajează societatea nu pare a pune pe gânduri. Şi cu toate acestea e unul din focarele de infecţie morală a masselor.

Societatea a angajat şi un anume personal feminin care la capete de linii mătură şi desinfectează vagoanele. Acestea sunt uneori prostuituate de sate care se sbenguesc cu personalul, în vreme ce acesta scuipă în chip de repaos pe scândurile vagonului. A intra într'un vagon când „mătură" femeia de serviciu înseamnă să te sinucizi.

Când vom putea vedea vatmani şi încasatori aleşi din aţâţi şomeri intelectuali, elegant îmbrăcaţi, stilaţi şi cu mânile curate?

ARISTARC

Noaptea de şase Februarie...

In plină revoluţie reporterii furnicau purtând benzi cu numele ziarului căruia aparţineau, pe pălărie, ca să nu fie luaţi de poliţie drept rebeli. In vreme ce garda mobilă trăgea focuri de revolver în piaţa Concordiei, te împiedicai la fiece pas de fotografii presei cu lămpile lor de magnezie, iar camioanele cu operatori de cinema se îmbulzeau unde era încăerarea mai grozavă.

Cafeneaua Weber, care mai păstrează încă atmosfera şi tradiţia vechilor cafenele dispărute, a fost sortită să ia o parte activă şi generoasă în noaptea de 6 Februarie. Ea s'a improvizat de bună voie în infirmerie pentru răniţi. Femei aşteptau în cafenea pe răniţi şi-i bandajau. Patronii cumpărau bandaje şi pansamente de la Farmaciile apropiate şi rechiziţionau serviciile medicilor ce le eşeau în cale. Sala cea mare a restaurantului a devenit o sală de spital improvizat, de unde se evacuau răniţii pansaţi provizor şi se repartizau la spitalele Parisului. Tot işi obişnuiţii şi-au luat cafeaua dimineaţă în două săli mai mici ale clădirii.

Este asemenea de observat că la căderea Imperiului al II-lea şi când s'a întemeiat Republica a treia, poporul francez a făcut apel, în mod instinctiv, la bătrânii oameni de stat ca să-l salveze în momentele de criză.

La 1871 a fost chemat Thiers,* *a cărui carieră părea terminată şi care totuşi a trăit o parte atât de importantă în viaţa tinerii republici şi a contribuit la consolidarea ei.*

La 1817 s'a făcut apel la alt mare bătrân, Clemenceau, Le Père de la Victoire. In 1926 s'a apelat la Poincaré care se retrăsese din funcţia cea mai înaltă a Republicii şi a revenit la politica activă, salvând francul, prin reputaţia cinstei sale, spiritul său precis şi atitudinea sa calmă şi măsurată. Acum au făcut apel la Doumergue. S'a stabilit un obiceiu şi s'a creiat o tradiţie.

Curiozităţi ştiinţifice

Cui aparţine Polul Sud?

Amiralul american Byrd, care, cum se ştie, se află în drum spre Polul Sud, pentru a face noi explorări aeriene în căutarea unor regiuni necunoscute, are misiunea să anexeze Statelor Unite orice întindere de pământ ce descoperă.

Globul pământesc a ajuns atât de mic, încât naţiunile caută expansiunea chiar şi în regiunile veşnic îngheţate.

Cui aparţin însă regiunile Polului Sud?

Cu ocazia primei expediţii a lui Byrd, acum patru sau cinci ani, a avut loc o discuţie pe această temă între Anglia şi America.

Imperiul Britanic revendică drepturile de prim ocupant.

Cel care pentru prima dată, în 1822, a reuşit să ajungă până la latitudinea de 74 grade, a fost într'adevăr, un englez, James Waddell.

Tot un englez, Clark Ross, a atins, în 1840, paralela a 79-a, cea mai înaltă latitudine atinsă pe vremea aceia.

In ceiace priveşte posesia Polului Sud propriu zis, dacă această posesie poate avea vre-o valoare şi dacă admitem că ea trebue să revie patriei exploratorului care a reuşit să atingă cel dintâi acest punct al globului, nici Anglia, nici America n'au nici un drept.

Primul om care a atins, la 14 Decembrie 1911, Polul Sud, a fost Norvegianul Amundsen. El a stat acolo două zile. A constatat apoi că a găsit, cât se putea vedea ochiul, numai ghiaţă şi s'a întors, fără să mai cerceteze restul.

Englezii nu vor putea revendica deci dreptul de proprietate dacă Norvegia nu renunţă la această colonie îndepărtată, deoarece căpitanul englez Scott, care a murit la întoarcerea sa în împrejurări tragice, a reuşit să atingă Polul Sud abia o lună după Norvegianul Amundsen. In orice caz, Americanii vin numai în rândul al treilea.

Totuşi: al cui este Polul Sud?

Deocamdată al focelor şi al pinguinilor.

— Dragul meu, să nu cumva să iai avionul la întoarcere. Gândeşte-te la mine şi la copiii noştri.

Însemnări

Sărbătorirea d-lui I. Livescu

La Academia regală de muzică şi artă dramatică a fost sărbătorit d. Ion Livescu, profesor la această Academie şi director al Teatrului Naţional din Chişinău, — cu prilejul împlinirii a 40 de ani de activitate artistică.

D. Ion Livescu, ca profesor şi actor, a adus o notă nouă pe scena teatrului românesc, fiind unul din cei mai străluciţi reprezentanţi ai şcoalei realiste care a înlăturat vechile procedee declamatorii.

„Am deschis o luptă aprigă, spune d. Livescu, împotriva unei ruşini sociale care acaparase în special teatrul. Această ruşine era declamaţia. Fără accentul sincer al firescului, lumea care vine la teatru, nu te poate crede pe cuvânt.

Nazalizări, tonuri emfatice şi pedante, bolborosiri pretenţioase de semidocţi, atitudini şi gesturi diagnosticate „teatrale" ca o ofensă a artei, iată o sumedenie de procedee învechite şi false din tiparul cărora arta trebuia să iasă scălciată şi schimonosită.

ION LIVESCU

Cu acest nou program de luptă, m'am înfăţişat în carieră cu credinţa că în teatru efectele mari se obţin numai cu mijloace simple.

Şi falanga din care făceam parte şi care adera la aceste mijloace pentru revendicarea prestigiului în artă, — care sub nici un cuvânt, nu poate reuşi, dacă nu e omenească,— număra pe Liciu, Sturdza, Radovici, Demetriade şi alţii. Steagul a rămas însă în mânile celor care mai trăim, în ale lui Soreanu şi ale mele, ca şi în ale celor ceva mai tineri decât noi, adăpaţi la aceiaşi şcoală".

Noul humanism al lui Gorki

Gorki a publicat de curând un manifest în care defineşte în linii mari educaţia colectivistă şi sovietică. El propune întâi o dezrădăcinare :

„Trebuie să privim educaţia copilului în aşa fel, încât să se desăvârşească ruptura cu puterea de atracţie, conştientă şi inconştientă, a trecutului, din cea mai fragedă vârstă".

Iar afirmaţia esenţială din acest manifest este că „technica liberează omul". Se ştie de altfel de mult, că polul educaţiei marxiste este technica. Rămâne însă de văzut dacă technica poate elibera omul şi de grija problemelor sufleteşti, de neliniştea interioară. El vrea să se explice copiilor ştiinţific basmele... el care şi-a trăit cele mai fericite clipe ale copilăriei sale chinuite în feeria creiată de basme şi mai ales de basmele bunicăi. Dar putem noi schimba firea adevărată a copilului, putem noi omorî în el farmecul visului? Dacă vom distruge basmele creiate de imaginaţia generaţiilor trecute nu-şi vor crea copiii alte basme în locul lor?

Pentru crearea acestui nou humanian Gorki reclamă constituirea de scriitori în grupe... Se poate oare creia un humanism pe această cale?

Formă şi conţinut

O polemică nesfârşită, o adevărată bătălie literară se dă de multă vreme în Italia între formaliştii grupaţi în jurul revistei „Italia letteraria" şi „conţinutiştii", din jurul hebdomadarului „Oggi".

Titta Rosa încearcă acum o conciliere, pentru a ajunge la un sfârşit, în revista „Domus".

Ce este conţinutul? Materia abstractă a poeziei. Aceasta ar însemna că conţinutul precedează oarecum arta. Dar el nu există decât ca materie brută, pasiune, idei. Numai prin transformarea *care i-o dă forma începe el, însă, a exista ca artă. Conţinutul brut se găseşte în mintea tuturora, puterea de a-i da forma însă nu este posedată decât de aleşi, de artişti.*

Dacă dorim deci o artă care să nu fie decât conţinut, aceia nu se mai poate numi artă. Este deci o absurditate.

Dar examinând situaţia reală a literelor din timpul nostru vom găsi poeţi, care se gândesc numai la formă, ca atare, o formă căreia nu-i corespunde nici o materie abstractă pe care trebuie să o transforme. In loc deci de a sublima poetic un conţinut, poetul se preocupă exclusiv de vorbe, care sunt concepute ca sunete pure, la perioade care sunt privite ca un simplu joc de cadenţă. Prin aceasta se distruge legătura firească între conţinut şi formă, iar forma ea însăşi devine materie abstractă. In polemica dintre unii şi alţii fără îndoială că „conţinutiştii"

au dreptate, dar n'au ştiut să găsească argumente estetice şi doveditoare. Deci discuţia rămâne deschisă...

Besht

La Varşovia s'a pus în vânzare un manuscris ebraic, cu 30.000 franci. E vorba de rugăciunile lui Israel B. Eliezer Baal Sham-Tob (în prescurtare curentă: Besht), marele mistic evreu din sec. XVIII, fondatorul Hassidismului.

Cum el nu a lăsat nici o manifestare scrisă a doctrinei sale, ai cărei interpreţi s'au făcut mai târziu discipolii săi, comentând-o mai mult sau mai puţin conform adevărului, relicva aceasta are pentru lumea ebraică o valoare excepţională, cu atât mai mult cu cât Besht a fost apostolul rugăciunii.

Naşterea lui Israel Eliezer se situiază în chip imprecis către anul 1700, într'un sătuleţ dintre graniţa Poloniei şi Moldova.

Legenda spune că părinţii săi erau aproape centenari când a venit el pe lume, — favoare datorită meritelor lor sfinte. A primit pronumele de Israel pentruca profeţia lui Isaia să se îndeplinească.

Adevărul este însă că a fost fiul unor oameni mai bătrâni, circumstanţă favorabilă intelectualităţii sale.

De tânăr, Besht s'a ocupat, ca supraveghetor, de tineretul şcolar, ca adolescent, îşi petrecea timpul liber în păduri, în contact de adoraţie cu natura.

A avut darul să comunice elevilor entuziasmul său, de a trece dela ritualul verbal la învăţătura sa despre rugăciune.

S'a însurat la optsprezece ani, şi şi-a pierdut de timpuriu soţia. A devenit apoi profesor la Flust, şi s'a recăsătorit cu sora talmudismului Gerson Kutower. Se stabili într'un sat din Carpaţi, renunţând la viaţa îmbelşugată, pentru a se apropia de cei umili.

Cumpără o cârciumă unde făcea apostolat.

Eliezer nu credea în păcatul iremediabil. Bunătatea lui câştigă încrederea populaţiei umile din Polonia.

Doctrina lui era colorată de panteism. D-zeu se manifestă în toate lucrurile şi răul nu există decât prin relativism, adică în spiritul omului.

Idealul omului este a fi superior şi a se recunoaşte ca operă a lui D-zeu.

Besht rămase credincios Talmudului, cu toate că ironiza pe talmudişti. Nu combătea rabinismul.

Mai presus de toate, el proslăvea rugăciunea. Rugăciunea este legarea sentimentului de unitate cu D-zeu, starea sufletului în care omul părăseşte concepţia existenţei sale separate şi se uneşte cu D-zeu.

Această învăţătură a bucuriei, această aspiraţie către fericire, dă personalităţii lui Besht tot relieful.

El a murit în Mai 1760 în Galiţia.

Nu se cunoaşte nici o publicaţie a manuscrisului de rugăciuni.

De aceia, relicva aceasta a unui om care a fost un precursor, este considerată ca o comoară pentru lumea evreiască de azi.

Un scriitor belgian

Fernand Crommelynk *este flamand prin firea şi calitatea specială a operei sale, deşi e născut la Paris, dintr'o mamă franceză. Educaţia şi-a făcut-o la Bruxelles, a debutat sub egida lui Verhaeren, care i-a prefaţat prima versiune în versuri, într'un act:* „Sculptorul de măşti", *după ce debutase, la 18 ani, cu altă piesă în versuri, care i-a fost jucată în Théâtre Du Parc:* „Nous n'irons plus au Bois". *De altfel el face parte dintr'o familie de artişti, căci chiar tatăl său a fost o celebritate a teatrului din Bruxelles.*

La Paris el se face cunoscut reprezentând o piesă în trei acte, care nu e decât prelucrarea şi amplificarea „Sculptorului de măşti", *ce devine astfel o piesă în trei acte.*

Altă piesă a sa „Les Amants Puérils" *era pe punctul de a fi pusă în scenă când izbucni războiul.*

După doi ani, el întemeie „Le Théâtre volant", *compunând şi jucând el însuşi pe scena teatrului său, unde a dovedit minunatul său talent de actor. Inteligent, sensibil, el se prezintă ca un comedian de forţă. Iar după războiu pe scena lui Lugné-Poë dobândeşte un succes strălucit, în lumea întreagă, cu farsa genială „Le cocu magnifique".*

După „Tripes d'or" *şi „Carine", care a provocat pasionate admiraţii şi violente contestaţii, a repurtat un nou succes de curând cu piesa* „La Femme qu'a le coeur trop petit". *In toată opera sa ceiace impresionează în primul loc e forma de o desăvârşire şi o slefuire fără de pereche.*

Parisul în Evul Mediu

Despre vechea cetate Luteţia, nu se ştie prea mult. Inainte de cucerirea Romanilor era o insulă înconjurată de mlaştini, care făceau din ea un „opidum" şi o ţintă a năvălitorilor.

Romanii au mărit-o, ridicând pe malul stâng al Senei un oraş înfrumuseţat cu terme şi arene, care a fost complect distrus de barbari. In secolul al III-lea a fost transformat în „castellum", iar în secolul al V-lea şi-a schimbat numele de Luteţia în acela de Paris.

Clovis face din Paris capitala regatului său. Locuitorii oraşului, sunt în majoritate creştini, iar la 512 Sfânta Genevieva este făcută patroana Parisului.

Puterea preoţilor creşte, ajungând să echivaleze cu a regilor. Datorită acestui fapt se ridică mai multe catedrale, între care şi Saint-Germain-des-Près.

La 586 Parisul este distrus de un incendiu, — iar trei ani mai târziu, asediat de Normanzi, scapă datorită vitejiei locuitorilor.

Abia în secolul al X-lea începe aci o viaţă liniştită. Se ridică biserici şi spitale; pretutindeni se fac târguri. Malul drept începe să fie îngrijit sub domnia lui Filip August.

La sfârşitul secolului al XII-lea oraşul este complect transformat: poduri unesc cele două maluri ale Senei; case şi biserici noui înfrumuseţează Parisul.

In acelaş timp începe să se desvolte viaţa intelectuală. Universitatea atrage privirile tuturor naţiunilor.

Locuitorii sunt împărţiţi în corporaţii pe cartiere, cu legi şi obiceiuri proprii. Afară de corporaţii mai sunt grupele formate din Evrei şi Lombarzi.

Acesta este aspectul Parisului până în secolul al XIV-lea, — înfăţişat de d. Pierre Champion în revista „Mercure de France".

Mărunte

■ „ILEANA LUPULUI" de *Teodor Râşcanu*, care va apare în curând de sub teascurile *Editurei Alcalay & Co.*, va fi negreşit cel mai pasionant şi mai impresionant dintre romanele bune apărute în ultimul timp. Atât prin dramatismul subiectului său, cuprins în cadrul realităţii vieţii celor de la ţară, cât şi prin maniera demnă de scriitorii ruşi — cu care autorul ne înfăţişează acele realităţi, „ILEANA LUPULUI" se va număra printre operele care vor rămâne definitiv în literatura noastră.

■ *Ury Benador*, „GHETTO VEAC XX", o turburătoare frescă a uliţei evreeşti din România: năzuinţe, victorii şi prăbuşiri, individuale şi colective, specific evreeşti şi general omeneşti.

Evreii între ei, în faţa înconjurimii şi a veacului.

Autorul cu tumultoasă viaţă interioară, a participat intens la toate trăirile ghettoului din ţară şi îl înfăţişează cu acea firească subiectivitate care e a uliţei însăşi.

Ury Benador bine cunoscut în viaţa culturală evreească s'a relevat în literatura română cu trei piese a un act care au luat premiul pe 1924 al Asociaţiei criticilor dramatici şi muzicali.

Din 1925 când ele au apărut în volum împreună cu alte două piese, *Ury Benador* n'a mai tipărit nimic.

GHETTO VEAC XX e, după atâta vreme, întâiul său roman şi înfăţişează uliţa de la noi cu vastă şi profundă cunoaştere şi cu un dinamism răscolitor.

Apare în curând în editura *Alcalay.*

Nemaipomenit!

Revista „Magazinul" deşi şi-a mărit numărul paginilor la 160 şi şi-a îmbunătăţit condiţiile technice de apariţie se vinde cu preţul minim de lei 20.

Pe lângă un bogat material beletristic conţine complet şi tragedia Richard III-lea de W. Shakespeare.

Nu uitaţi să-l cereţi la toate chioşcurile din ţară.

— Ce-ar fi să le invităm la supeu?
— Cum? Pe toate patru?

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 692
DUMINICA 11 MARTIE 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Dela critică la recenzie

Literatura, jună căsătorită, cu menaj ambigu între realitate și imaginație, a acceptat în domiciliul ei, după morala clasică, pe soacră... Soacra literaturii este critica.

In deobște simbolizată într'o bătrână austeră, gen Voltaire, cu ochii răi, cu nasul tăios și ascuțit, cu bărbia proeminentă și cu gura înfundată și fără dinți, critica a rezistat totuși la toate vicisitudinile și zilele grele, printr'o tenacitate impresionantă.

Critica a suferit de longevitate, ceiace a demonstrat încă odată că ființele, chiar fictive, atunci când își turbură existența cu puțină răutate, o duc timp îndelungat.

Irascibilitatea estetică nu trebue confundată cu starea de enervare sau de nemulțumire sentimentală. Ea e o stare a rațiunii care excită centrele nervoase și le întreține vii, și nu o stare de senzație care să demoralizeze și să deprime orice efort estetic.

Mizeria din junele menaj al literaturii, în care se trăește pe cât se mai trăește numai cu imaginația, a trebuit să se răsfrângă, într'o dreaptă măsură și asupra tuturor celor care trăesc sub acelaș acoperiș.

La viața modernă și agitată pe care o impune evoluția, literatura pare să se fi adaptat. Ea este de gen feminin și constitue oarecum un simbol de tinerețe.

Femeile tinere sunt cel mai adaptabil material din univers.

Literatura a devenit frivolă, s'a difuzat, și face de toate, anticipând asupra evoluției latente.

Critica însă nu a putut rezista.

A sucombat, cu toată gravitatea ei, slăbind până la inaniție, cu ochii pe geam, după un „material" de studiu care nu a mai venit.

Anchilozată prin defectul de construcție a propriului ei organism, ea nu mai poate stăpâni elanul de aventură și de desfrâu al literaturii care întrebuințează acum și cuvinte obscene și face fapte necuviincioase.

Literatura însă nu poate scăpa de ochiul și de „critica" măruntă a mahalalei și a vecinilor.

Aceștia, fără a adânci psihologia determinantă a unui gest, îl relatează numai, privind cu înțelesuri.

Mai mult decât literatura, critica a pierdut azi contactul cu tradiția ei, cu străbunii care erau serioși, drepți, obiectivi și studioși.

Nimic nu ar trebui să explice logic această regretabilă deperire.

Ea însamnă lipsa unei preocupări adânci de problemele sociale și rezultantele lor, care pot determina evoluția și destinele unei literaturi.

Vechea discuție a celor două tabere: „artă pentru artă și artă cu tendințe" este răsuflată dar nu încă elucidată. In locul acestor formule interogative, a rămas un mic cuvânt, cuprinzător și luminos, ca pe-un frontispiciu dărâmat pe care se mai citește numai atât: „artă".

Și totuși o conștiință dureroasă de om impune chiar cu sacrificiul estetic o participare decentă dar aprigă prin convingere, a literaturii la viața și evoluția socială.

Altfel rostul ei, ireal, frumos prin inutilitate și puritate, rămâne steril și samănă a floare artificială de hârtie colorată.

Ori care ar fi însă preocupările literaturei și oricât de redus ar fi contactul ei cu realitățile sociale de astăzi, o critică serioasă trebue să stabilească aceste raporturi, să le fixeze originile și justificarea. Trebue să analizeze cauzele și efectele chiar ale acestei îndepărtări de vâltorile sociale, dacă o asemenea îndepărtare este o realitate. Turnul de fildeș al artei literare nu este așa de iluzoriu și ireal încât să fie cu totul lipsit de un contact cu realitatea.

Dar, mai ales în epoci de mari frământări și prefaceri sociale literatura nu poate rămânea izolată. In tradiția ei cea mai onorabilă nu este o asemenea desinteresare neumană. Au fost desigur în toate timpurile „clerici" care au trădat, dar totdeauna trădătorii au fost mai puțini și mai neînsemnați decât oștile luptătoare.

Literatura de astăzi se simte fără legătură cu trecutul, fără tradiție, fără respect de ceiace a fost, fără o țintă întrevăzută în viitor.

Din această cauză o teribilă anarhie ierarhică, o cumplită confuziune de valori; nimic nu se mai cotează „oficial" sau serios la bursa literară. Totul se oferă și se cumpără ce se poate. Acoperirea aur o face instinctul sexual păstrat în subsolul cel mai de jos al ființei omenești, ca singura excitare la viață.

Publicul cititor este complect dezorientat. Il păcălesc titlurile, autorii, coperțile, benzile cu inscripții, dările de seamă amicale.

Este o frivolitate consternantă nu numai în literatura propriu zisă dar în parte și în ceiace trebuia să fie critica literară. Puțini mai au sau mai vor să aibă timpul necesar pentru critică adevărată privită ca un complex și ca un monitor social al artei.

Parcă, din toată această sbuciumată și variată activitate de-acum, nimic nu ar trebui să reziste timpului și să rămâe.

Parcă totul ar fi numai ca o înjghebare de expoziție a artei: 1934; cu barăci destinate să dăinuiască numai o lună, cu artificii, cu strigăte de bâlci.

Pierzând caracterul de adâncime și seriozitate, literatura ca și critica literară, pierde acel prestigiu pe care trebue să-l aibă pentru a-l impune, orice disciplină intelectuală. Critica literară a evoluat spre recenzia comodă, fără mare priză, fără prea mare răspundere, fără nici o documentare.

Nici o carte apărută, nici un autor de astăzi nu ar merita parcă cinstea unei cercetări cum se cuvine. I se acordă un foileton sau, cum se mai spune, un „subsol" menit să complecteze mai mult o estetică de paginație cotidiană decât o estetică în sine. Denumirea aceasta de „subsol" poate avea și o semnificație simbolică.

Opera literară ca și autorul respectiv sunt tratați individual și izolat, fără nici un contact cu trecutul propriu sau colectiv; și sunt prezentați ca niște fenomene deslipite de orice ambianțe, căzute parcă din constelații.

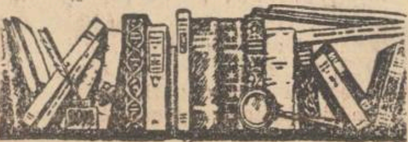
Fără documentarea și fără adâncirea inerente unei critici, recenzia este sentențioasă și arbitrară. De aici alunecarea spre bună voință sau rancună personală, și jocul inevitabil între osana și injurie.

In această ușuratecă dezorientare D-nii G. Călinescu, Șerban Cioculescu, Perpessicius și încă puțini alții, sunt singurul sprijin și singura nădejde.

Familia literară are nevoe în casă de prezența rea și ancestrală a criticei bătrâne, pentru păstrarea unui prestigiu, altfel compromis.

Cine vrea s'o facă pe baba? Mai sunt locuri vacante.

DEMOSTENE BOTEZ

Marius Bunescu — Arsana Zograf (Muntele Athos)

Din viață — nu din cărți

Enescu

Sub impresia concertelor Enescu, — mulți admiratori ai acestui mare artist, entuziasmați de beția artei lui și în panică din pricina apropiatei plecări a vrăjitorului muzical, au venit la redacție și ne-au cerut să le publicăm dorința.

Ei vor ca maestrul Enescu să rămână în țară, unde s'a format un public muzical — capabil să-l aprecieze și gata ori când să-i populeze concertele.

Acești admiratori apelează la stat cași la instituțiile particulare de cultură pentru a găsi o soluție tehnică.

Nu cunoaștem împrejurările care l-au determinat pe Enescu să se expatrieze.

Știm însă de ce a plecat din țară Agata Bârsescu: n'a găsit aici primirea cuvenită.

Un lucru e sigur. Oficialitatea românească nu face niciodată ceeace trebue față de un artist de talent — uneori nici publicul.

In cazul Enescu, vedem că publicul începe să se miște. E un progres.

Așteptăm ca — după public — să se antreneze și oficialitatea.

Femeia - preot

Parlamentul norvegian a dat femeilor dreptul de a ocupa posturi diplomatice și de a fi numite consiliere de stat.

Cât pe ce femeile erau să capete și dreptul de a fi preot. Le-a lipsit un vot.

E inutil a repeta că noi suntem partizani ai drepturilor femeii.

Ținem să recunoaștem cu satisfacție că și literatura — preocupată atât de mult în țările nordice de problema eliberării femeii — a contribuit mult la abolirea sclavajului feminin.

Nu ne surprinde nici eventualitatea femeii-preot. Dimpotrivă!

Spovedania în fața unui bărbat — când acesta nu ți-i apropiat sufletește — e jenantă, chiar când el este preot. Ai impresia că între amândouă sufletele este un grilaj de fier.

Cu o femee însă — lucrurile se schimbă. Chiar o copilă care leagănă în brațe o păpușă, are ceva matern. Dar încă o femee în vârstă, cu sufletu-i delicat — și care a suferit în plus loviturile soartei: boala, moartea celor din jur — cași decepțiile...

Dar pe lângă îndemnul spre confesiune, pe care ești tentat s'o faci chiar primei femei întâlnite — credinciosul, cu sufletul torturat, vrea și o mângâere.

Și... mângâere, cine îți poate da, mai duios și mai cald, decât o femee?

Iată de ce — dacă aș fi fost în parlamentul norvegian — aș fi dat acel vot care a lipsit... pentru femeia-confesor.

O punere la punct

In unul din numerele trecute, am luat apărarea d-lui Dumitrescu-Ismană — scos din magistratură pentru motive neserioase.

Astăzi primim o scrisoare explicativă din partea victimei.

D. Dumitrescu ne explică cum stă pricina. D-sa spune că, înainte de a intra în magistratură, discutase cu un judecător de instrucție eventuala căsătorie cu sora acestuia—sub rezerva îndeplinirii unor condițiuni. Neîndeplinindu-se condițiunea, proectul de mariaj căzuse baltă. De-aici furia judecătorului de instrucție care a reușit să se răzbune pe cel ce trebuia să-i fie cumnat.

Nu știm dacă lucrul este exact. Rămâne ca Ministerul — printr'o anchetă — să-l verifice.

Pe noi însă ne-a surprins faptul, că un judecător a putut fi scos din magistratură pentru un motiv ridicol: o vizită galantă, cu circumstanța agravantă — că eroina și-a permis a sta cu țigara în gură și a bea cafea în locuința d-lui Dumitrescu.

Ea avea conștiința că nu face nici un păcat.

Și în materie penală — intenția e totul...

M. SEVASTOS

Plecare

Ascult cum nu știu cine îmi dă mereu de veste
Că-i pe aproape ceasul de stingere 'n trecut,
Când fără de toiagul și coiful din poveste,
Eu depe lumea asta m'oi face nevăzut.

Așa cum cade frunza sau picurul de ploaie,
Cum se distramă fulgul sau contenește-un vânt,
Cum iarba sub povoara unui gândac se 'ndoaie,
Așa și eu voi trece de-aici depe pământ.

Și n'am putut pricepe nici cerul și nici lutul,
N'am înțeles ce spune un greer sau un spic,
Necontenit din suflet mi-am prăpădit avutul,
Din multele strădanii nu s'a ales nimic.

Spun bun-rămas acestor odihnitoare stele
Și arborilor mândri și blândului mohor,
Spun bun-rămas și mie și amintirii mele,
Spun bun-rămas țărânii sub care-am să scobor.

Duc dincolo de mine minunile clipitei,
Duc viermilor luceferi ce sparg singurătăți,
Le duc și frumusețea și zâmbetul iubitei
Și gândul plin de lacrimi și de eternități.

Duc dincolo de mine tăceri de lună nouă
Și tinere mirezme de câmpuri, în plămâni;
Vă mulțumesc, picioare, și vouă ochi, și vouă
Că v'am muncit atâta iertați-mă, voi, mâni.

Vă mulțumesc amurguri ce răsunați pe ape,
Cu gureșele păsări și zumzete de stup.
Mă ierte și groparul ce s'o căzni să-mi sape
Cu bine vouă, oameni... adio ție, trup.

Mi-s zilele uitate ca ploile prin lacuri,
In zare tinerețea-i părăginit cireș.
Pământ, îți cer iertare c'am poposit din veacuri,
Imi cer iertare mie că viața-mi a dat greș.

... Mai zăbovind pierd anii, sorb soare bun și proaspăt,
Ucid în colțul gurii câte-un suspin amar,
Căci din nimic pe lume am fost chemat ca oaspăt
Și fără coiful magic, din lume-am să dispar...

GEORGE LESNEA

Casa de la poartă

Cu tramvaiul

— Jucăm o concină „prădată" ori mergem la plimbare, Fetițo?

— Cu tramvaiul?

— Cu tramvaiul, dacă vrei mata...

— Chiar?

— Chiar... Iaca, eu îs gata.

Conu' Neculai Frunză își cercetează cravata mare și neagră de rips, — „pleaftura", cum îi zice Margareta, — făcută gata și prinsă de butonul gulerului c'un fel de tăbliță cu bortă. Iși șterge de pe haine un gunoi imaginar, și-o ia încetișor spre poartă. Va-să-zică, e „chiar"! Mă uit după el cu un fel de milă protectoare:

— Tare-i mititel, saracu!

Și dau fuga acasă să-mi schimb rochița. Mama mă întâmpină în ușă:

— Să-ți iei și pardesiul, că'n desară se lasă rece...

Rămân o clipă fără glas, fără putere. M'a fulgerat în inimă o bănuială veche: mama e solomonăriță! Dacă s'ar da peste cap s'ar preface într'o babă mititică, gheboasă, zbârcită și cu nasul mare... Solomonăriță! Altfel, cum ar ști ea totdeauna ce-i în gândul meu? De unde știe că eu am venit acuma să-mi schimb rochița ca să mă duc la plimbare cu conu' Neculai de la poartă?

Mă îmbrac în silă, trăgând cu coada ochiului la mama. Liniștită, și-a luat pe genunchi panerașul de lucru. Se uită la mine cu ochii calzi de zâmbet.

— Vino'ncoace să te 'nchei!

Nu se poate: mama nu-i solomonăriță. Am să mă mai gândesc eu la asta, — altădată. Acuma, conu' Neculai trebue să fi ajuns în colț și se uită înapoi, să vadă dacă vin....

Stăm pe platformă. Mă țin cu o mână de bara călduță de fier, cu ceilaltă de mâna tovarășului meu. Mă clatin și amețesc puțin. Clopotul dogit parcă sună în capul meu. Inăuntru, o fetiță ș'un băețel stau în genunchi pe bancă, cu nasurile turtite de geam. Ei văd bine și nu amețesc, ca mine...

— Coane Neculai, dece nu stăm și noi jos, ca „lumea"?

— Nu, Fetițo, că înăuntru miroase a tramvai...

Alta, acuma! A ce poate să miroase în tramvai, dacă nu a tramvai?...

E cald... Și mama care m'a făcut să-mi mai iau și pardesiul! Dacă m'aș apleca puțin și l'aș lăsa să cadă de subsuoară? Tot e „din vechiu"...

Pe dinaintea mea începe să defileze peisajul demult cunoscut, dar mereu altul. Case mohorâte, cu storurile lăsate peste răcoarea dinăuntru, stropite cu glodul toamnelor careau trecut...

E cald... Iarna, prin spațiile care se deschid și se închid între ziduri, sclipește în soare, nins, dealul Tatarașilor: o poză de Crăciun. Mai departe, cimitirul cu borbota de fum a castanilor goi, Moara-de-Vânt cu șirul de plopi rânduiți pe culme și cu bisericuța subțire și străină...

Ne-am oprit. In față, gardul de scânduri tivit cu omăt... Deasupra lui, crenguțele de liliac încărcate cu promoroacă scutură'n drum bobițe de lumină.

— La ce te gândești, Fetițo?

Tresar.

— La cum are să fie la iarnă...

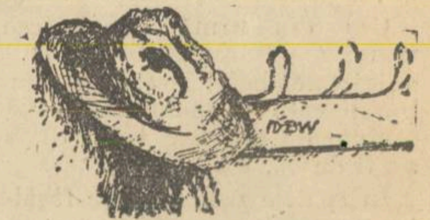
Conu' Neculai râde. S'a isprăvit... In fața mea, deasupra gardului străin, frunzele liliacului dorm în soarele de vară, colbăite, uscate, de tinichea.

Bucuria albă și rece a visului mi s'a prăbușit în suflet.

E cald, mi-e sete. Tramvaiul mă clatină. Pardesiul e greu pe brațul ostenit. Și-i colb...

La picioarele mele, o precupeață grasă așează două coșuri cu găini care cârâie; găinile se uită crunt la mine, se sbat și împrăștie miros iute de coteț.

Mai bine rămâneam acasă și jucam o concină prădată, în casa de la poartă!

La „Copou"

Dar nu totdeauna plimbarea noastră e „chiar". Atunci, conu' Neculai nu-și pune cravata neagră, nici n'o pornește singur înainte.

— Unde mergem, coane Neculai?

— Unde poftești mata... Eu aș zice să mergem la Copou...

Știu eu unde-i „Copoul" nostru. Nu-mi mai schimb rochia. Nici măcar nu-mi scot pestelcuța. Ne luăm de mână. Mâna tovarășului meu e uscată: parcă poartă veșnic mănuși nevăzute din hârtie de țigară.

O luăm încetișor, pe jos Când ne jucăm de-a Copoul, conu' Neculai are gust de vorbă. Imi place.

— ...Iaca, am ajuns în Târgu-Cucului! O ieșit lumea la soare, că-i Sâmbătă. Miroase de prin dugheni a fum de lampă... și a gaz, că s'o lăut fetele Vineri sara. Mănâncă semințe și se plimbă doi câte doi, și-s bucuroși că-i sărbătoare și vreme bună. Și desară au să se ducă la cinematograf...

Suntem în dreptul „colțului" nostru. O găină porumbacă scurmă în mijlocul drumului și o căruță cu gunoi trece agale spre Bahlui. Dar conu' Neculai și cu mine nu le vedem: noi suntem în Târgu-Cucului.

— ...Am ajuns la Teatru. Da' vrednici am mai fost!... Iaca și Miron Costin, care se uită la noi și zice'n gândul lui că tare mai suntem noi proști.

— Dece suntem proști?

— Așa, știe el ce știe... Da' mata vezi mai bine: cât arată ceasul dela Mitropolie?

Număr gâștele care se scaldă în balta de lângă cișmeaua bisericuții noastre.

— Patru... răspund eu cu ochii mici, ca și cum m'aș uita departe, la ceasul Mitropoliei.

— Așa? Uite, domnule, cum trece vremea! Noroc că am ajuns la Copou. Stăm olecuță pe bancă?

Conu' Neculai întinde jurnalul pe banca din ograda bisericii. Prin jurnal și prin rochiță simt căldura scândurii bătute de soare.

Mă uit printre ostrețele gardului în cimitir. Demult nu se mai îngroapă morți aici. Un singur mormânt înalță din iarba voinică crucea lui de fier cu spițe ruginite, în care-i aninată, de când lumea, o coroniță de porțelan și de mărgele al-

(Continuare în pag. II-a)

OTILIA CAZIMIR

bastre. Tremură un păiuş subţire, parcă-i un fir de tămâie.

A mişcat iarba într'un loc... Mă dau mai aproape de conu' Neculai.

— Nu mergem acasă?

— De pe-acuma?... Stai să ne mai hodinim oleacă...

Trebuie să văd ce-i. Mă tem, dar trebuie...

Din iarbă a răsărit Haralamb, nepotul dascălului. Stă în patru labe şi se strâmbă la mine. Are-o limbă lungă şi roşie. şi se uită încrucişat şi pocit. Şi nu se gândeşte că acolo, subt iarbă, subt el, sunt morţi bătrâni!

Intorc capul.

— Iaca şi muzica militară!... Auzi?

Conu' Neculai ridică în dreptul bărbuţii un deget subţire care tremură. Imi înghit, cu noduri, râsul:

— Da, aud...

Haralamb, exasperat că nu-i dau atenţie, cântă de foc pe-un firişor de iarbă „şapte gâşte potcovite"...

Plouă cu ghiaţă

Imi iau cireşile în pumn şi mă duc să le mănânc pe cerdăcuţ la conu' Neculai.

Cireşe hultoane, albe şi tari. Pocnesc în dinţi şi-s bune... Da ce fac cu sâmburii?

Conu' Neculai doarme, de-acasă nu se vede: am să-i scuip în stradă, ca băeţii. Cel dintâi sare pe trotuar, — tare-i vesel! Al doilea, tocmai în drum. Dacă merge aşa, am să ajung ca Haralamb, care scuipă printre dinţi până pe cellalt trotoar, în ciuda lui Icuţă, care nu poate decât până'n mijlocul străzii...

Cea din urmă cireşă, cea mai bună... Imi umflu pieptul voiniceşte: acù-i acù! Dar sâmburele cald şi luciu îmi scapă înainte de a-i face vânt. Unde s'o fi dus?...

In spatele uşii se aude fâşâitul pantofilor de casă: vine conu' Neculai. Şi sâmburele, pe unde-o fi?...

Uşa se deschide în rate, ca totdeauna.

— Aici îmi erai?

Dar zâmbetul prevestitor de-o cafeluţă ori de-o concină prădată pe zece bani, se şterge dintr'o dată, cum împrăştie Tasia dintr'o singură ştersătură cu petica, desenele mele pe colbul mesuţii din sală... Sâmburele! Eu îl caut de-atâta vreme — şi conu'Neculai l-a zărit de cum a deschis uşa. Rupe o bucăţică de jurnal, culege vinovatul de jos, coboară rar şi îndesat treptele şi aruncă mototolul în drum: Nu spune nimic, dar fiecare pas, fiecare gest al lui, e o amarnică dojană.

A intrat în casă, fără să se uite măcar la mine. Mă razăm de uşă şi aştept. Poate-i trece...

Uite Marin, olteanul cu cireşe. Am să aştept până nu s'o mai vedea după colţ... Dar conu' Neculai tot nu se arată. Aud foşnet de jurnal. Ceteşte, singur.

Să mă duc să-i cer iertare? Da' parcă ce-am făcut? Mare lucru, un sâmbure! Acasă, am răsturnat pe faţa de masă o farfurioară întreagă cu sâmburi, şi încă de cireşe amare, şi nu mi-a zis nimeni nimic. Şi el...

Cobor bocănind treptele cerdacului şi mă duc deadreptul la Margareta, s'o poftesc la o partidă de şodron în ograda bisericii, fiindcă ştiu că asta nu-i place *lui*...

Vine întunericul pe sus, zburătăcit de vânt.

Cu fruntea lipită de geam, mă uit cum se îndoaie copacii în colbul roşcat, stârnit de toate măturoaiele furtunii. Imi scrâşneşte colbul între dinţi.

— Are ce şterge mâne Conu' Neculai!...

Tună, hurducat. S'a făcut vânăt în odaie. Dar conu' Neculai îşi face înainte „pasiansul". Poate să şi trăznească, din partea lui!

Dârdâie fereastra. Imi desprind fruntea de pe geam. Se lipise. In locul ei, a rămas o pată. Scot repede batista. Dar în loc să se şteargă, pata se întinde mai tare. Tot năcazuri, azi!

A fulgerat roş... Pe urmă albastru, pe urmă iar roş.

Ceva mic şi alb a bătut în geam şi s'a rostogolit pe scândura cerdăcuţului.

Piatră!

Incă o bobiţă, — parcă-i un sâmbure de cireşă hultoană. Alt sâmbure.... mulţi.... tot mai mulţi... Cerdăcuţul e alb.

Râd încetişor, pe urmă mai tare.

— Dece râzi mata, Fetiţo?

Nu pot să-i spun lui conu' Neculai, acuma, după ce i-a trecut supărarea, dece râd. Nici nu pot să râd înainte aşa, singură: numai proştii şi nebunii râd singuri. Nici acasă nu mă pot duce, pe vremea asta... Ce-i de făcut?

Trec alături, la Baba Ana.

— Piatră! zic. Şi râd înainte.

— Piatră, de!... Da'ce râzi aşa?

— Râd... că mănâncă îngerii cireşe hultoane şi scuipă toţi sâmburii pe cerdac la conu' Neculai...

Descântecul

Conu' Neculai citeşte nemţeşte. Citeşte tare, din cartea cea cu poleială pe margini.

— Inţelegi ceva, Fetiţo?

Strâng umerii şi plec ochii, umilită.

— Nimica.

— Pacat, că tare-i frumos! Eu când îs suparat, cetesc — şi parcă-mi mai trece...

Descântecul păgân se deşiră, monoton şi aspru. Nu înţeleg nimic. Am o îndoială: oare conu' Neculai înţelege ceva, ori numai se face?

Nu înţeleg. Dar, dintre toate celelalte, desprind un cuvânt, unul singur, cuvântul meu: *Morgen*. Imi place. Il aştept de cum se deschide cartea. Uneori, descântecul se isprăveşte fără ca bătrânul să fi rostit cuvântul meu. Alte ori îl spune de câte două şi trei ori. Atunci, sunt bucuroasă. Când îl aud, am o uşoară emoţie. Parcă mă înţeapă în piept un ac subţire încălzit în foc, aşa de subţire că nici nu doare.

Ce putere o fi având cuvântul acesta?...

Am să întreb pe Nuţa. Ea trebuie să ştie. Nuţa e mare, e domnişoară. Poartă rochii lungi şi-şi răsuceşte în fiecare sară părul blond, şuviţă cu şuviţă, pe nişte spelci strîmbe. Are să se facă doctoreasă.

O găsesc în odăiţa din fund. Invaţă pe nişte cărţi mari de te-apucă groaza, cu poze urîte care arată oameni întorşi pe dos.

— Nuţă... *Morgen*...

Nuţa nici nu'şi ridică năsucul ascuţit din carte:

— Lasă-mă 'n pace, boţ cu ochi, că mâne am examen!

Când spun sara rugăciunea, mă poticnesc la un cuvânt pe care nu-l înţeleg.

„Tatăl nostru *careleştin* ceruri".

Ce-o fi însemnând *careleştin?*

Nu-mi vine s'o întreb pe mama. Dar vorba asta nu-mi dă pace. Imi vine s'o strig, s'o cânt: *careleştin!*

Poate că ştie Icuţă ce 'nseamnă?

Il caut. Nu-i prin casă. Stă subt nucul din fundul grădinii, numai în cămaşă, cu mânile subt cap şi cântă obraznic, ca să-mi facă în ciudă:

La revedere
Copilă dragă,
Ţara mă chiamă,
Da' nu mă duc!

...Să-l audă tata!

— Icuţă!

— Ce-i?

— Icuţă, ce 'nsamnă *careleştin?*

— Moft! Nu 'nsamnă nimica.

Când învaţă Margareta la aritmetică, mă fac mititică într'un colţ şi ascult. Dacă mă prinde, mă dă afară.

Fetiţa bodogăneşte tare, când subţire, când gros; face cucoane pe caet; ridică scaunul în două picioare; se răsuceşte şi mototoleşte covorul subt masă. Din când în când, scoate limba vărgată de creion şi se uită la ea cruciş, cu ochii ei prea albaştri.

Azi am auzit un cuvânt nou, un cuvânt greu, pe care-l spun mereu, bucuroasă că-l pot rosti fără să mă 'ncurc, de frică să nu-l uit: *paralelipiped*.

Paralelipiped... ăsta trebuie să fi având putere, nu glumă! Nu mai pot sta în loc.

— Ce 'nsamnă *paralelipiped*, Margaretă?

Fetiţa se 'ntoarce cu scaun cu tot şi se răsteşte la mine:

— Ce cauţi aici, mă rog?

— Vreau să-mi spui ce-i aceia *paralelipiped*...

— Lasă-mă 'n pace. Eşti o proastă ş'o caraghioasă cu paralelipipedul tău...

Nimeresc în bucătărie la Tasia. Femeia se uită peste gard în uliţa de dindos şi râde. Mă sui pe cuşca puilor şi mă uit şi eu... Se sfădeşte o ţigancă cu un ţigan. Ea goală subt polcuţa roşie şi scurtă, îşi svârle braţele în sus, ocăreşte pe limba ei tocată şi se smulge, obidită, de cozile împletite cu bani de argint. El, zdravăn, înfipt adânc în ciubote, cu o căldare uriaşă în spate, înjură îndesat, pe româneşte.

Imi place. Nu mai am răbdare.

— Tasio, ce 'nsamnă...

Femeia râde cu ochii ei alburii, de lipovancă.

— Nu 'nsamnă nimica, duduiţă... da' mata să nu mai spui aşa să te-audă cineva, că-i ruşine,

Ţiganii s'au depărtat. Tasia a intrat în bucătărie. Am rămas singură în soare, cocoţată pe cuşcă. Repet cuvintele nouţe...

Cum e ruşine, dacă nu 'nsamnă nimic?...

Din toate vorbele fără înţeles, cu putere ascunsă şi vicleană, a căror taină nimeni nu vrea să mi-o deslege, mi-am făcut singură un descântec. Un descântec ca acela pe care l-a spus Sfânta Vineri când a lipit capul lui Făt-Frumos de trunchiul căzut în ţărînă, de-a deschis feciorul ochii şi s'a întins la soare şi a zis: — „Bre, că greu am mai dormit!"

Un descântec ca acela pe care-l mormăie Tasia când îmi pune pe frunte un benghiu cald de cenuşă muiată în apa în care-a stâns trei cărbuni. Nu 'nsamnă nimic descântecul Tasiei, — dar are putere: îndată îmi trece durerea de cap.

Descântecul meu are şi el putere. L-am încercat.

Sunt pe stradă, cu Nuţa. Tramvaiul vine fuga de la deal; şi-a luat vânt.

Dintr'o ogradă, alungat de-un dulău urît, zbugheşte 'n drum un căţel roş cu coada răsturnată pe spinare.

— Nuţă, uite-un câne cu toartă!

Zăpăcit, căţelul o ia dealungul şinelor. Din urmă, tramvaiul vine în goană, sunând amarnic din clopot. Şi de pe-un trotoar, şi de pe cellalt, lumea-i strigă şi-l alungă. Speriat, căţelul se opreşte la mijloc, drept între şine. Il calcă!

Nu mai e timp de pierdut. Inchid ochii şi spun repede descântecul... O hurducătură grea, zornăit de geamuri şi o clipă de linişte... Deschid ochii. Tramvaiul s'a oprit, la o palmă de câne.

— Ce noroc, Doamne! zice Nuţa, albă ca pălăria ei de olandă şi cu o mână încleştată în dantela crăvăţii.

Mă umflu în pene, pe tăcute. Numai eu ştiu de ce s'a oprit tramvaiul! Dacă nu eram eu...

Dar nu spun nimănui nimic. Incepe a-mi fi frică mie singură de puterea descântecului meu...

Tasia a ieşit cu puiul în drum: un puişor alb cu gâtul gol. Subt pestelcă, ţine cuţitul.

— N'o să treacă nimeni să i-l taie... n'o să treacă nimeni...

Ba trece!

— Cireşè-cirèee!

Marin olteanul îşi leapădă coşurile cu cireşe şi întinde mâna spre pui.

Acù-i acù! Spun repede descântecul, în gând.

Marin ascute cuţitul pe marginea trotoarului. Şi cuţitul ţipă, ascuţit şi strepezit, subt fruntea mea.

Spun descântecul cu glas, odată încet, odată tare.

Marin apucă puiul de aripi şi-l propteşte subt talpă. I-a întins gâtul: gâtul gol, gâtul subţire, gâtul roş...

Incep să ţip, bătând pământul pe loc cu papuceii, frământându-mi trupul, strângându-mi în palme tâmplele astupate. Vreau să fug şi nu pot. Vreau să închid ochii şi nu pot. Imi urlu în gura mare descântecul tainic, îl împrăştii dealungul străzii, îl arunc ca pe un blestem cerului nepăsător.

Marin a scăpat cuţitul din mână şi mă priveşte speriat. Puiul i-a alunecat de subt talpă şi, ciufulit, îşi caută loc să intre 'n ogradă. Nu mai e nevoie de descântec. Vreau să mă opresc, dar e prea târziu. Imi aud strigătul ca pe ceva străin, de care mă apăr cu mânile, cu tot trupul.

Mă simt luată pe sus.

— I-o venit rău din pricina puiului... lămureşte Tasia, vinovată.

Nu mi-i rău. Mi-ar fi chiar bine, dac'aş putea să tac...

Conu' Neculai a ieşit şi el în uşa casei de la poartă. Şi-a pus mâna culbec la ureche şi ascultă atent, ascultă tot mai nedumerit descântecul meu păgân, din care nimeni nu trebuie şi nu poate să înţeleagă nimic.

Şi 'n răstimpul unei respiraţii dureroase, din învălmăşeala de glasuri din jurul meu, — deslușesc pe cel mai domol, pe cel mai trist:

— Fetiţa asta e cam nebună...

OTILIA CAZIMIR

Piese istorice şi patriotice in Germania

Cuvântul de ordine în Germania — mai cu seamă în ceeace priveşte teatrul — este eroismul. Acum şase ani, el era căutat în actualitate ; astăzi (oboseală sau insucces?) e căutat în istorie. Asistăm la o avalanşe de piese istorice aşa încât chiar moda recentă a biografiilor dramatizate din Anglia nu-i poate fi comparată. Calitatea literară este mediocră, dar moda merge.

Actualităţi ştiinţifice

Scara de sensibilitate a ochiului omenesc

Dacă ochiul nostru nu e obosit şi se deprinde cu un întuneric perfect, suntem în măsură să recunoaştem chiar şi lumina slabă pe care o emite o lumânare normală la o distanţă de 3 km.

Sensibilitatea aproape neverosimil de mare a ochiului nostru a fost pusă în evidenţă prin câteva experienţe practice, care aveau ca scop să stabilească raza de vizibilitate a unui far luminos de pe coasta mării.

Pentru ca ochiul nostru să reacţioneze la impresiuni luminoase atât de slabe, este neapărat necesar ca să domnească de jur împrejur un întuneric absolut, şi raza de lumină să se desprindă dintr'un fond cu totul negru.

Incercările în această direcţie au arătat că în nopţile cu lună plină, avem nevoie — pentru aceiaş vizibilitate — de o sursă luminoasă de 50 de ori mai puternică decât în nopţile întunecoase.

Semnificaţia fiziologică a tremuratului

Un medic italian, dr. Guarotti, a făcut de curând o remarcabilă descoperire pe tărâmul fiziologiei.

El a arătat că atunci când tremură de frig, organismul omenesc se apără de fapt împotriva unei temperaturi prea joase, provocând reacţiuni care tind să producă o căldură mai mare în interiorul corpului.

Cu alte cuvinte, tremurăturile nu sunt decât mijlocul pe care l-a ales natura ca să combată frigul. Şi'ntr'adevăr, se produce astfel la suprafaţa corpului o contracţiune a vaselor sanguine, ceiace sileşte sângele să circule din vasele mai mici în cele mai mari. Se obţine astfel o alimentare cu sânge a acelor porţiuni, care se găseau înainte în imediata apropiere a pielei, şi care ajung apoi să fie scăldate de un alt sânge mai cald, pornit dela inimă.

Aşa dar, tremuratul rezultă din necesitatea expansiunii vaselor sanguine mai mari, ceiace dă loc la contracţiuni spasmodice.

Acelaş medic, pe baza studiilor speciale făcute în această materie, susţine deasemenea că, respirând adânc pe nas, mărim oxidaţia sângelui şi producem o încălzire mai intensă a corpului.

Absorbţia sunetelor în aerul umed

Deşi regimul de temperatură şi de umiditate în studio-uri şi în sălile de concert nu suferă în general variaţiuni prea mari, totuş — ca măsură de precauţiune — condiţiunile acustice în aceste localuri au fost cercetate în mod minuţios, la diferitele grade de temperatură şi umezeală.

Rezultatul cercetărilor a fost că amortizarea sunetelor creşte dela 10 la o sută de ori, în cazul când umiditatea aerului se măreşte numai cu 0,4%.

Dacă mărim conţinutul de umiditate în atmosfera sălii, se pierde în mare parte influenţa ei asupra amortizării sunetelor.

Interesant e faptul că numai conţinutul în oxigen al aerului contează în mecanismul acestor anomalii. Intr'adevăr, s'a constatat că efectul pomenit nu se produce de loc într'o atmosferă numai cu azot şi în schimb, este de vreo cinci ori mai puternic într'o atmosferă numai cu oxigen.

Aceste fenomene au fost examinate în încăperi mici, cubice şi cu pereţi metalici. Pentru a împiedica formarea unor unde staţionare şi a provoca o repartizare uniformă a energiei sonore în încăperea examinată, s'au folosit dispozitive care asigurau o continuă mişcare a aerului.

Cercetări arheologice în Statele - Unite

Cele câteva veacuri ce s'au scurs dela descoperirea Americei reprezintă singura epocă, în care putem cunoaşte, mai precis istoria acestui continent şi a locuitorilor săi.

Dar America adăpostea fiinţe omeneşti încă acum vreo 15—20.000 de ani. Se crede că primii emigranţi au fost de rasă mongolă şi au pătruns prin strâmtoarea Behringstar. Indienii actuali ar fi descendenţii lor.

O serie de recente cercetări arheologice făcute în noul continent, au condus la rezultate din cele mai interesante. Astfel, s'au descoperit în regiunea Minesotta, din Statele Unite, osemintele unei femei tinere de tip mongol, care — după părerea specialiştilor — ar fi trăit acum vreo 20.000 de ani.

Mărturiile unei epoci atât de îndepărtate sunt, fireşte, destul de rare. Dar, pe de altă parte s'au găsit tot în Statele Unite, numeroase ruine de o origină ceva mai recentă, care ne permit să ne facem o ideie asupra moravurilor populaţiilor care au trăit aci înaintea emigraţiei europene.

Această populaţie se ocupa în deosebi cu agricultura şi nu cunoştea scrierea. Avea în schimb o artă arhitectonică destul de desvoltată, după cum o dovedesc ruinele construcţiilor desgropate.

Vârsta acestor vestigii şi ruine a putut fi evaluată cu preciziune, graţie unei metode originale, datorită doctorului A. E. Douglas dela universitatea din Arizona. Metoda se bazează pe variaţiile periodice ale activităţii solare.

Se ştie că petele solare variază ca număr şi întindere după un ciclu de 11 ani, ciclu pe care îl regăsim pe pământ în toate fenomenele naturale, influenţate de activitatea solară (în special în ceiace priveşte temperatura şi frecvenţa ploilor). Creşterea vegetalelor ne permite astfel să observăm acelaş ciclu pe trunchiurile de arbori tăiate transversal. Un studiu atent descoperă diferitele caracteristice în constituţia dungilor radiale de creştere, care se reproduc cam la fiecare 11 ani. E deajuns să comparăm între ele, două bucăţi de lemn din ce în ce mai îndepărtate, pentru a stabili astfel o cronologie adevărată şi completă.

Pe calea aceasta, cercetătorii au putut împinge examenul lor până la anul 700 înainte de Christos. S'a observat astfel că între anii 1650 şi 1725, perioadă în care n'a putut fi observată nici o pată solară, modelele de lemne corespunzătoare nu acuzau nici-o diferenţă în constituţia dungilor radiale. Acest procedeu original ne permite să fixăm cu preciziune data construcţiei vechilor edificii şi prin aceasta se impune ca un preţios auxiliar al arheologiei.

Mărunte

■ *A apărut „Dragoste cu termen redus" roman de d. N. Crevedia.*

Autorul savurosului mănunchiu de nuvele şi schiţe „Bacalaureatul lui Puiu", ornează de astădată vitrina literară a anului în curs cu o perlă rară.

E vorba de noul roman apărut în Editura „Cugetarea" sub titlul sugestiv de mai sus.

Spre deosebire de alte opere de umor, care se remarcă printr'un comic de situaţie, în romanul de faţă avem un comic pur, un comic de mişcare — cum se zice — de o calitate superioară, ceea ce-l face să se situeze pe o treaptă mult mai înaltă decât cele în deobşte cunoscute.

■ *Premiile scriitorilor tineri needitaţi decernate sub auspiciile Fundaţiilor Culturale Regale de către Comitetul celor şapte, prezidat de d. Prof. Tudor Vianu şi compus din d-nii Şerban Cioculescu, Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Romulus Dianu, Petru Comarnescu şi Ion Cantacuzino au fost distribuite, cu majoritate de voturi, precum urmează:*

Premiile pentru esseu: *d-lui Emil Cioran pentru manuscrisul „Pe culmile disperării"; d-lui Constantin Noica pentru manuscrisul „Mathesis" şi d-lui Eugen Ionescu pentru manuscrisul „Nu".*

Premiile pentru poesie: *d-lui Vladimir Carnavali pentru volumul „Poesii"; d-lui Horia Stamatu pentru volumul „Memnon"; d-lui Eugen Jebeleanu pentru volumul „Inimi sub săbii şi d-lui Dragoş Vrânceanu pentru volumul „Cloşca cu puii de aur".*

Comitetul şi-a asumat sarcina să găsească editori acestor volume, cu intenţia de a permanentiza aceste premii.

■ *A apărut „Vieţile Sfinţilor" fascicula IV de d. Al. Lascarov-Moldovanu.*

■ *A apărut „Dincolo de cotidian" (opinii literare şi filosofice) de d. Gr. Tăuşan.*

Cartea cu titlul de mai sus conţine o serie de articole disparate, care au totuşi o unitate de concepţii.

Kant şi Bergson, Freud, viaţa intimă a câtorva oameni mari dela noi şi de aiurea, o evocare a lui Nicolae Vaschide sau Haşdeu, o viziune rapidă asupra originalului Antoine, — toate se regăsesc în paginile scrise, colorat şi viu, de către cunoscutul nostru publicist.

Redacţia, Str. Const. Mille, 5—9

■ „ILEANA LUPULUI" de *Teodor Râşcanu*, care va apare în curând de sub teascurile *Editurei Alcalay & Co.*, va fi negreşit cel mai pasionant şi mai impresionant dintre romanele bune apărute în ultimul timp. Atât prin dramatismul subiectului său, cuprins în cadrul realităţii vieţii celor de la ţară, cât şi prin maniera demnă de scriitorii ruşi — cu care autorul ne înfăţişează acele realităţi, „ILEANA LUPULUI" se va număra printre operele care vor rămâne definitiv în literatura noastră.

A apărut:

VIAŢA ROMANEASCĂ

Revistă de literatură, artă şi ideologie

1934. Anul XXVI, 15 Februarie, No. 3

IOAN CIOCARLAN, *Primăvara în grădină;* MIRCEA STREINUL, *Vesperală* (poezie); AL. DIMA, *Motive hegeliene în scrisul eminescian;* APOSTOL HORIN, *Autobiografie;* RADU PERIANU, *Şcoala naţională publică.*

MISCELLANEA: Dela reportaj la literatură şi înapoi, *Liviu Teodoru.*

CRONICA LITERARĂ: *Ion Pillat* (Scutul Minervii), *V. Voiculescu* (La pragul minunii), *G. Călinescu.*

CULTURA *(Biografii)* Benjamin Franklin, *Petru Comarnescu.*

CRONICA POLITICĂ: Din jurnalul unui reporter: N. Titulescu, *D. Stela.*

CRONICA ECONOMICĂ: Incotro merge Roosevelt?, *T. Cristureanu.*

REVISTA REVISTELOR: *(Române)* Cultura poporului, Libertatea, Cadran, Litere, Gând românesc. *(Străine)*, O săptămână la Berlin, Un stat evreesc, Un roman şi o comedie cu cheie.

CARICATURA.

Pentru tot ce priveşte redacţia — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă 6—7.

Metagnomie

Analize

Pluxit. — Aţi suferit mult — prea mult. Existenţa Dvs., agitată, zbuciumată, cu urcuşuri şi coborâşuri subite, v'a istovit nervii, dar v'a lăsat aproape neştirbit optimismul. După o destul de îndelungată epocă de stagnare, vă aşteaptă o nouă ascensiune, ale cărei prime simptome — dacă nu s'au arătat încă — se vor face vizibile curând. Va fi însă nevoie să desfăşuraţi multă energie, şi mai cu seamă multă prudenţă. O triere circumspectă a relaţiunilor Dvs. e cu totul recomandabilă.

Ma cherry. — Situaţia Dv., actuală se datoreşte faptului că nu aţi considerat cu destulă seriozitate problema pe care viaţa v'a pus-o la un moment dat. Aţi cedat nu pentrucă aţi iubit, ci pentrucă aţi avut nevoie de o declanşare a unor tendinţe prea îndelung refulate. Omul de care vorbiţi nu merită dragostea Dvs. — e un ins cu desăvârşite lipsit de scrupule — iar Dvs., nu-l iubiţi, ci sunteţi legată de el printr'un complex de sentiment de alt ordin. Răul nu este însă fără remediu. Trebuie numai să aveţi tăria de a face să înceteze starea de lucruri de acum, şi să aşteptaţi clipa — poate nu prea îndepărtată — când veţi întâlni un bărbat potrivit aspiraţiilor Dvs., pe care să-l puteţi iubi cu adevărat, şi a căruia cinste să vă îndemne să-i mărturisiţi totul, spre a realiza, astfel, o căsnicie întemeiată pe adevărată înţelegere.

I. M. RADAUŢI. — Inteligenţă pătrunztăoare. Gândire analitică. Nervi foarte sensibili. Uşor surmenaj. Singurătate. Nesociabilitate. Putere de muncă, dar o voinţă şovăelnică, lesne influenţabilă. Căutaţi, prin toate mijloacele, să combateţi deprimarea şi melancolia care vă stăpânesc de câtăva vreme.

Iram. — Vă aflaţi înaintea unei cotituri primejdioase a vieţii Dvs. Pasul pe care voiţi să-l faceţi e prematur. Evitaţi — sau amânaţi, pe cât posibil — în orice chip.

Mella Allem. — In caracterul Dvs., se pot găsi trăsături cari vă pot fi dezavantajoase Dvs., personal —dar în niciun caz primejdioase pentru cei din jurul Dvs. Acea prietenie despre care vorbiţi s'a rupt din pricini independente de persoana Dvs. Incercaţi să puneţi mai mult echilibru în sentimente, şi mai multă linişte în nervi.

Un tânăr sărac. — Fire sensibilă, meditativă, idealistă. Totală lipsă de spirit practic. Ordine, disciplină, uneori pedanteric—dar voinţă, forţă de acţiune si de realizare, foarte reduse. Vitalitate. O viaţă sexuală anormală. Nevoie de dragoste. Nehotărâre. Incercaţi să intraţi într'o viaţă de muncă intensă, şi să depăşiţi preocuparea de propria persoană. Descotorosiţi-vă de utopiile sociale, cari vă falşifică viziunea vieţii şi vă anulează veritabilele elanuri.

Galex Răd. — Inteligenţă activă, mobilă, multilaterală. Claritate şi logică în gândire. Ordine în acţiune, dar haos în viaţa sentimentală. Sensibilitate reţinută. Susceptibilitate, Egogentrism. Totuşi tendinţe de fraternizare. Oboseală. Nemulţumiri de ordin familiar. Deprimare. Infrângeţi-vă orgoliul.

Galuatea. — Pozitivism în gândire, pragmatism în acţiune, romantism în sentimente. Egoism în toate împrejurările. Capricii. Totuşi aspiraţii către o desăvârşire a armoniei interioare. Tendinţe contradictorii. Orgoliu. Autocratism. Ambiţii. Nelinişte.

Doctorul Taifun. — Problema Dvs. e simplă şi se va rezolvi prin căsătorie: complexul Dvs. sufletesc e de origină sexuală.

M.

P. S. în cuprinsul acestei rubrici cititorii pot obţine în mod absolut gratuit o *analiză metagnomică sumară, numai dacă solicită* o asemenea analiză *dintr'o reală necesitate de viaţă.*

Pentru aceasta sunt suficiente câteva rânduri scrise firesc, indiferent copiate sau nu, cu creionul sau cerneală, etc. Pentru mai multă preciziune în răspunsuri să se indice data exactă a naşterii, pe stil nou (ziua, luna, anul — dacă e posibil şi ora).

Eventual să se asocieze şi o fotografie, pe care ne obligăm s'o restituim la cerere.

Scrisorile trebuie să fie însoţite de *trei cupoane*, succesive de tipul celui de mai jos.

Adeverul Litera
CUPON No. 9
Metagnomie

Tablete

Tu, ţie.

Centrele mari, oraşele întăresc spiritul prin contradictoriul permanent al tezelor în luptă. Pe şesurile singuratice şi în plaiurile chiliei îi lipseşte aerului corpul. Contradicţiunea e necesară.

Trotuoarele seara, sunetul paşilor pe grinzile lui, lumea grămădită în rafturile de beton şi piatră, prezenţa şi absenţa intr'acelaş timp al lumii, simetria spaţiului geometric. Cugetarea zice:

„Lumi necunoscute, suprapuse în jurul meu şi care nu mă cunosc. Trebue să le silesc să mă ştie. Toţi trec, toţi lucrează, toţi mă văd; nimeni nu mă cunoaşte. Nu voieşte să mă afle nici unul. Fiecare în parte nu reprezintă nimic".

Nu! puterea lor e ca puterea mării adunate, din care o găleată iţi aminteşte ironic Oceanul. Intr'un pahar vijelii, catastrofe, zguduiri: — Ce departe e forţa valului stâncos, care dărâmă construcţiile industriei, ştiinţei, şi le aruncă la morţi! Un om singur, luat şi pus lângă tine pe o bancă, în parc, la o masă, nu-ţi poate da ideia acelei puteri din viaţa istoriei, care zdrobeşte, spulberă şi ridică naufragiul zilnic în marginea cifrelor generale. Aşa că poţi crede, prin eroare, că puterea colectivă e un basm. Toate surcelele strânse subt căldare sunt un jar.

Nu scoate peştele din apă ca să poţi avea măsura lui. Nu importă ce se uneşte; o bandă de briganzi e o putere — şi puterea n'are definiţiune.

Cugetarea zice:

„Acestei puteri vreau să mă fac cunoscut. Ea trebuie să sufere jugul meu al unuia singur, botniţa, hamul. Când o lume mârâie la un singur om; când porneşte să-l sfâşie, ea îl suportă şi-l ascultă. Poate să fie ceva mai plăcut decât într'o unde care te-a aruncat din ea afară să te întorci cu fulgerul şi cu tridentul? Iată-mă ,sunt. Puterea voastră nu mă poate stârpi. Turbarea vulgului acceptă personalitatea, rumegând în silă. Personalitatea e totdeauna Fiul lui Dumnezeu.

Sensaţiile de aşa voinţă, de încovoierea mulţimilor subt o voinţă, se dobândesc în centrele dense, între orizonturile înăbuşite de sudoare de om, de inimi, de minţi. Vrei să le stăpâneşti şi să le răstorni, trăgând din fortificaţiile singurătăţii în carnea vie a credinţelor răstignite. Dacă te împotriveşti timpului tău, nu o faci numai din pricină că erorile şi cruzimea ei trebuiesc judecate. Voinţa ta e de sens ostentativ. Plăteşti suferinţa dascălilor tăi. Ii răzbuni. Loveşti cu drugi de judecată. Vorbeşti putere cu putere. Cel ce gândeşte în chilia lui şi bate, nu ştie totdeauna ce puteri îi stau în mâni. Nu înţeleg că un om se poate simţi nenorocit şi se poate suprima singur, când stă această putere în el. Aglomeraţiile slujesc... ispitesc bărbatul şi-i fac osatura.

In mulţime nu poţi înfige rădăcini şi lua din ele viaţa. Numărul cu care te multiplici pentru obţinerea unui car de rămăşiţe, a unui produs în exponenţi e neîncăpător. Să trăeşti în el ca un pustnic între arbori în mişcare. Să umbli în el cu sabia ridicată. Să nu te faci potecă moale pentru picioare multe şi ţărâna plastică pentru păstrarea urmelor de tălpi. Să umbli în număr încins cu cerc de fier, astru cu atmosferă personală, în care sateliţii sunt strict distanţaţi. Nutrit cu tot ce găseşti mai bun în el, niciodată ameţit. Să bei ce poate stoarce — şi nu da nici lacrimile de o parte. Ocoleşte văgăuna pierzaniei de sine. Revocă femeia din climatul, în care lucrurile sunt fără sex. Iubeşte; nu-ţi pierde însă din vedere chilia de sus din turn, unde trebuie să fii singur, ca un orologiu. Dragostea întoarce la creteţ spiritul din zbor!

Mulţi, foarte mulţi scapără focul la fragedă vârstă din slăbiciune de maimuţă pentru ceeace se capătă cu auzul şi ochii. Un viţeluş pudrat şi dulce, o purcică, le răstoarnă cobiliţa cu apă de aur. Auzi un răget în fraza consolatoare: „Şi eu am gândit aşa, dar eram mai tânăr; m'am cuminţit...".

Puţini şi-au prins mâna în dinţii maşinii şi s'au smuls, lăsându-şi braţul în roţi. Cine ştie şi poate să-şi piardă braţul fără căinţă? Căci cuminţilor, evoluţionaţilor li-i frică. O iluzie i-a scos de un cot din cireadă şi îndată s'au văzut singuri şi-au fugit înapoi. Lasă omul fără doică, între munţii sufletului şi numai dacă nu va căuta să se facă nevăzut ai să-l ştii ce este.

Mânzul măgăriţei nu se depărtează de ugerul situat lângă coadă.

Societatea te strică. Ideea iese ca un făt lepădat. Intr'o controversă animată, numărul prostiilor rostite e imens. O mie de elemente într'un singur interlocutor rup direcţia gândirii. Singurătate, sprijin sever, miros de umbră neîmpuţit de năduşeli. Căţelul intelectual ţi-a umplut gura de scârbă. Tăcere: preludiu.

E trebuincios ca un spirit care se vrea crescut — cetina sus! — să nu cunoască pe nimeni.

Jos laba! Cine gândeşte, gândeşte pentru necunoscut. Cine spune că gândeşte pentru prieteni şi partizani şi că o colaborare de cenaclu favorizează insul? Individualităţile se exclud la contact şi prietenii nu pot să fie de idei. O tiranie se exercită totdeauna: fiecare să-şi stăpânească republica lui. Atitudine stinsă între oameni. Gândirea iubeşte cenuşiul corect şi izolat al stâncilor, pe care te ridici pe brânci. De aceea, politeţea croită, convenţională rămâne lucrul cel mai fin pe care l-au inventat elitele, Numai că ea trebue să slujească la ceva, şi la ceva mai mult decât o izolare de lăscăi în cutii sociale.

Aglomeraţia stagnează. Opiniunea publică e de aceiaşi opiniune, şi nu se oţelesc pistoalele în piaţă. Cei ce poartă cardinalele în podul palmei sunt puţini în aglomeraţii. Viaţa oraşelor: străzi, circuri, teatre. Lăsaţi cărţile să vie la mine, pe adresa peşterii.

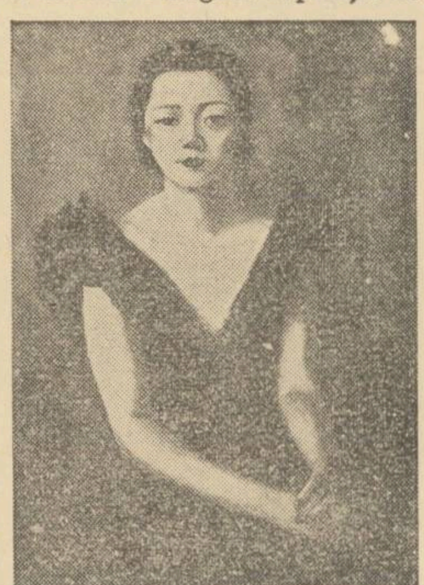
E alunecuş: pune patine de săbii. Trebuie şi sânge pe călcâiul tău.

T. ARGHEZI

Ştefan Popescu — Peisaj

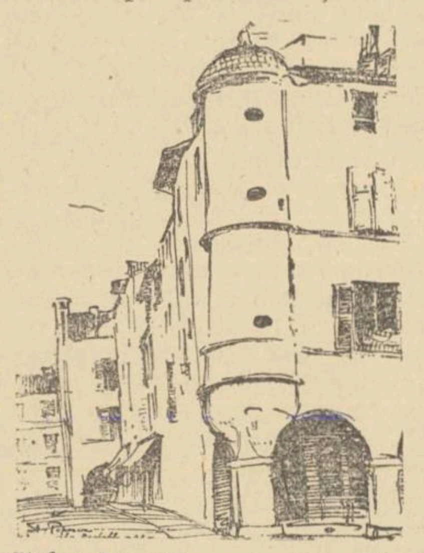
PLASTICA

In luminoasele săli ale Fundaţiei Dalles, d. *Ştefan Popescu* a deschis o bogată expoziţie de uleiuri, acuarele, desene şi gravuri, menite să ilustreze cu opere caracteristice diversele etape de sensibilitate, creaţie şi transfigurare artistică străbătute de pictor în decurs de treizeci de ani.

Marius Bunescu — Chika Nicolau

Este o manifestare de maturitate deplină, care dă prilej publicului să cunoască marile posibilităţi creatoare ale unui talent de netăgăduit prestigiu.

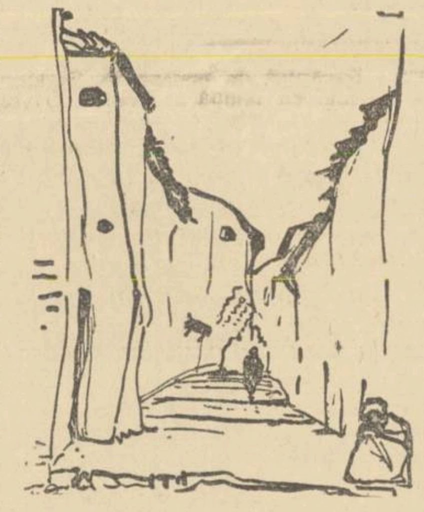
Pasionat al priveliştei de aer liber, d. Ştefan Popescu a cutreerat aproape toată ţara românească, şi-a deschis generos paleta în faţa locurilor pitoreşti dela noi şi de sub alte orizonturi, notând în pânză şi pe albul hârtiei, cu vigoare plastică şi cu înţelegere de poet, momente expresive din vasta întindere a naturii.

Ştefan Popescu — Desen

Popasurile fără număr ale pictorului au descoperit frumuseţi nouă la Predeal, la Alba Iulia, pe Valea Trotuşului, şi, deopotrivă, la Nürenberg şi Cap Ferrat, pe Bosfor şi în Alger.

Prin puterea artei sale, d. Ştefan Popescu imprimă ţinuturilor vizitate o vibraţie cu desăvârşire inedită, creându-le din nou în conştiinţa publicului, mai vii şi mai evocatoare.

Paleta d-lui Ştefan Popescu sfâşie soare şi desmembrează privelişti în fărâme de sentiment, în tresăriri spontane de viaţă.

Ştefan Popescu — Desen

Fără să literaturizeze expresia, pictorul îşi învălue viziunile în subtile poeme cromatice.

Fiecare tablou transcrie o emoţie, un gând muzical, o poezie fără cuvinte, un ritm original de linii, forme şi culori.

Posomorît cu Marrakeşul şi cu oamenii năpădiţi de revărsarea fierbinte a soarelui, — nostalgic cu Stambulul uniform, — vesel în luminozitatea stenică a Balcicului şi Caliacrei, — senin şi odihnit la Florica, pictorul îşi verifică plastic impresiile şi se realizează pe sine în zeci de ipostaze colorate.

Niciodată, poate, numărul n'a fost mai strâns legat de calitate.

Am trecut prin toate sălile, am urmărit — marcată elocvent — desfăşurarea în întindere a muncii d-lui Ştefan Popescu din 1903 până astăzi, şi ne-am pomenit din nou în faţa aceloraşi tablouri, şi-am revenit apoi iar, şi nu ni s'a părut nici mult, nici obositor, nici monoton.

E darul artei mari de a întreţine mereu proaspătă satisfacţia estetică.

Şi d. Ştefan Popescu trăeşte nestânjenit în artă.

✱

In atelierul de la Muzeul Simu, pictorul *Marius Bunescu* şi-a deschis expoziţia sa anuală.

Şi de data asta, în lucrări puţine ca număr, selecţionate cu grijă, artistul ne arată măsura unor strădanii necontenit revelatoare.

In imaginile dela Muntele Athos, în peisajul bucureştean şi în naturile statice, culoarea d-lui Bunescu a ajuns la acea rafinată putere de expresie care transformă lucrurile şi viaţa.

Straiul bogat de lumină şi noutatea materiei năzuesc realizarea unei lumi ideale, pătrunsă de fiorul frumuseţii.

E numai artă în fiecare strop de culoare şi o dragoste adâncă pentru meşteşugul greu de pictor.

Puţini artişti îşi dau silinţa să aducă cerul în paleta lor. Cei mai mulţi practică pictura ca pe orice altă meserie, preocupaţi numai de final şi fără interes pentru elaborare, pentru procesul de creaţie în sine.

Dl. Marius Bunescu e dintre rarii meşteri care-şi pun întrebări în faţa materiei, care sunt frământaţi de nelinişte interioară la transcrierea pretextului din natură.

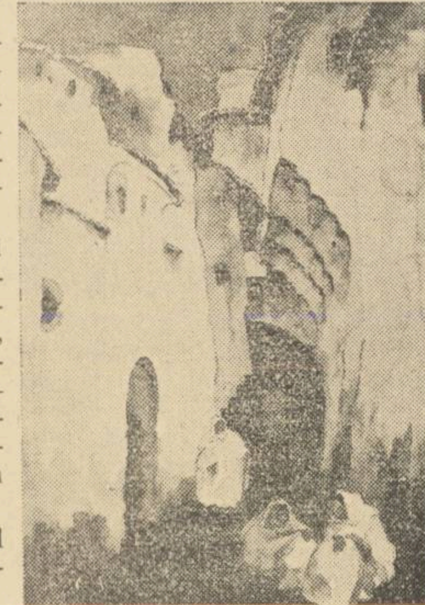
Care dintre pictorii noştri şi-a mai pus în gând să portreteze, ca dânsul, dezolarea citadină?

Cine-a mai avut curajul să descopere armonii şi vibraţii în sărăcia uscată a unor arbori desfrunziţi?

Dl. Bunescu e neîntrecut în genul pe care-l ilustrează.

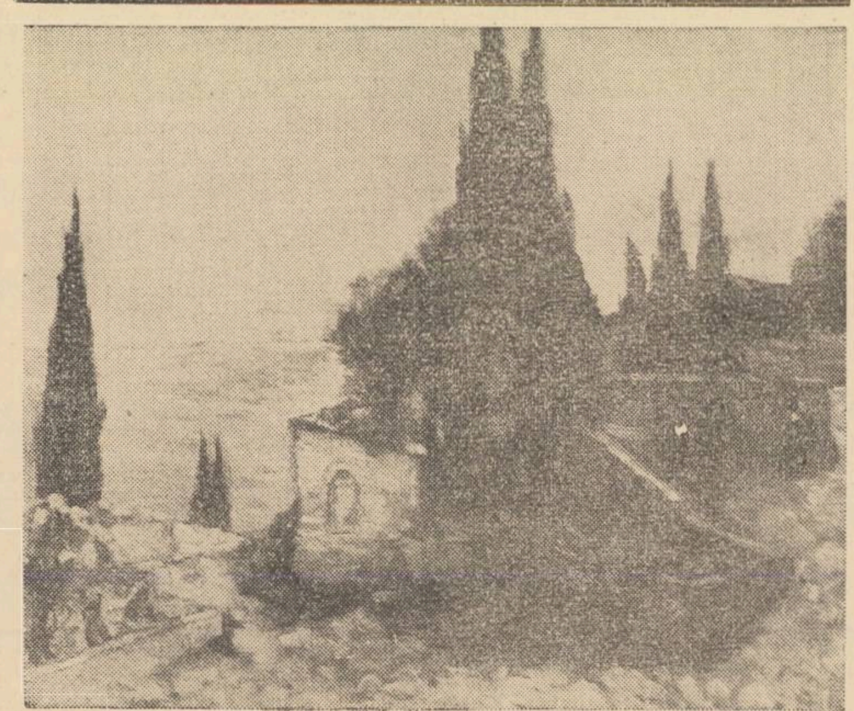
Iernile d-sale sunt calde şi mătăsoase, natura moartă e simfonie cromatică surdinizată, portretul e revelaţie expresivă.

In toată opera acestui pictor tresare acea insezisabilă nuanţă de veşnicie care e apanagiul puţinilor aleşi.

Ştefan Popescu — Acuarelă

Pentru tot ce cunoaştem şi pentru ceiace bănuim în aceste rodnice eforturi — omagiul nostru modest se asociază cu toată căldura la elogiul celor ce ştiu să preţuiască formele vii ale frumosului în artă.

H. BLAZIAN

Marius Bunescu — Xeropatam (Muntele Athos)

Uliul

Fetiţa a ridicat spre mine ochii luminos albaştri şi mi-a arătat cu un gest al buzelor, cartea:

— Pentru mâne avem de învăţat despre Uliu — şi mi-i aşa de urît! Ţii minte cât necaz mi-a făcut astă vară uliul din Arman care-mi fura în fiecare zi câte un pui.

Ştiam.

Mă hotărîsem să-l pândesc chiar eu şi-mi aşezasem un scăunaş în grădina unde forfoteau pufuşorii galbeni cu ochii de mărgea. Stăteam cu o carte pe genunchi, cu puşca lângă mine şi priveam cu ochii micşoraţi în soare.

Ştiam că în fiecare dimineaţă apare sus de tot un punct negru care pluteşte multă vreme în recunoaştere; apoi lunecă spre pământ când pe o aripă, când pe cealaltă — descriind curbe de o eleganţă perfectă. Numai când socotea că distanţa dintre el şi pământ poate fi străbătută într'o clipă, venea cu capul în jos — vertiginos.

Sub ochii mei uimiţi de frumuseţea sborului — s'a înălţat ducând un pui cu trupuşorul mai mic decât un puf de pudră. Pasările au cârâit jalnic — am strigat şi eu de necaz; dar era prea târziu. Departe, tot la înălţimea soarelui, dispărea ca un punct — uliul.

Atunci — ca şi acum, mi-am amintit de Djarry, un diplomat turc care a petrecut o vară la Constanţa.

Au trecut mulţi ani.

Constanţa atrăgea pe atunci toată lumea elegantă. Eram de o săptămână la Mare şi-mi făceam o adevărată bucurie să viu în fiecare dimineaţă la cinci, pe dig. Mă scoboram grăbită, cu picioarele în sandale albe, scorojite de apă, şi-mi reluam acelaş loc pe ultima treaptă — privind înaintea soarelui ca pe o potecă pe care aştepţi să vină cineva. Intorsesem spatele spre port, ca să nu văd mişcarea de acolo.

Numai marea se frământa sub ochii mei. Uneori era de un albastru transparent pe care valurile păreau volane de dantelă, mişcate de vânt. Alteori — agitată — părea că fumegă în valuri.

Soarele se ridica încet, punând aur în fiecare strop de apă.

Şi 'n fiecare dimineaţă, aveam mândria că se săvârşeşte ceva înălţător — numai pentru mine, de care prietenii mei de Cazino nu vor afla.

Prima oară când am auzit voci pe dig — m'am întors intrigată. Cei doi bărbaţi care se apropiau, îmi erau complect necunoscuţi.

Unul din ei era foarte tânăr, înalt şi purta capul sus ca pe un reflector pentru soare. Razele pătrunseseră prin fiecare inel al părului castaniu — se oglindiseră din plin în ochii albaştri şi 'n fruntea frumos boltită — şi lunecaseră pe gâtul cu pielea subţire ca de fată. Avea un mers care lega armonios funcţiunea întregului ţesut muscular şi, sub hainele de flanelă albă, se desina un trup de efeb.

Au trecut pe lângă mine fără să mă fi gândit să cercetez figura celuilalt. Din spate i-am văzut silueta mai puţin înaltă, cu mers liniştit şi fruntea înclinată contra soarelui. Părul îi lucea ca o crustă neagră.

Seara la Cazino ne-a fost prezentat cel mai tânăr ca fiul ministrului Marei Britanii, la Bucureşti; iar celălalt, un diplomat turc care-şi făcuse studiile în Anglia.

Englezul îl striga — Djarry.

I-am văzut pe amândoi la masa de joc, arătând temperamente deosebite. Englezul juca şi pierdea cu indiferenţă, revenind la dans cu gura luminoasă de bucurie. Era atât de perfect frumos, încât am crezut că descopăr în el pe eroul aventurilor din sezonul acela.

Djarry juca toată noaptea cu perseverenţă, deşi părea preocupat de altceva. Privirea îi luneca necontenit în jurul mesei, iar degetele lungi mângâiau un porte-cigarettes. In ochii de culoarea chihlibarului, privirea era vagă şi învăluitoare ca fumul de tămâie. Purta monoclu şi deabia mai târziu mi-am dat seama ce putere concentra în ochiul stâng, celălalt fiind acoperit de sticla care ziua reflecta razele solare, iar noaptea toate luminile Cazinoului.

Il observam de câteva minute, când a ridicat privirea spre mine şi mi-a zâmbit peste capetele celor care îi câştigau din nou o sumă importantă. Englezul era lângă el şi-i servea de contrast: râdea şi se agita ca la prima lecţie de scrimă.

Djarry n'a râs niciodată şi cred că avea dinţi urîţi sub buzele palide. Dar ce nuanţe avea zâmbetul acela insinuant— deabia schiţat. Simţeam toată atenţia sălii îndreptată spre el — nu spre celălalt a cărui perfecţiune fizică, ar fi justificat-o.

✱

In seara balului, Djarry a venit târziu.

O săptămână de întâlniri la tennis, pe vapor şi în escursia cu automobilele, îl asigurase că va fi aşteptat. A salutat rece şi a rămas la Bar mai mult de un ceas — deşi promisese să danseze.

Insfârşit s'a hotărît şi a traversat sala cu pas măsurat ţinând mâna stângă în buzunar şi capul înclinat uşor spre spate, transformând monoclul într'o scânteiere de lumini.

Printre prietenele mele, primul dans era aşteptat cu speranţe. Djarry a dansat prima şi a doua oară cu o femee urîtă — dar un diplomat nu trebue să arate care este femeia pe care o preferă.

Aşa au gândit ele şi toate gurile roşii au surîs.

Djarry avea un gest de a cuprinde talia, aducând braţul încet — făcându-se aşteptat — apoi lunecând ca un arcuş sub care vibrai. Mâna care o sprijinea pe a ta îţi încălzea degetele impregnându-le de parfum. Nu am desluşit niciodată cu ce se parfuma, fiind un amestec de prea multe esenţe — un parfum complicat ca sufletul omenesc.

Am văzut femei care au făcut înconjurul sălii în braţele lui, căutându-i privirea cu o recunoştinţă pasionată. Cercul de prietene s'a dizolvat ca sub puterea unui acid, suspectându-se reciproc.

Din întunericul de pe terasă l-am urmărit dansând insistent cu o femee foarte tânără, un

(Continuare în pag. IV-a)

A apărut

FATA DE AZI — IATĂ ROMANUL TAU!

Un roman complect de 272 pagini. Numai 12 lei. De vânzare la librării şi chioşcuri.

Reputaţia acestui produs binefăcător al epidermei, este recunoscută şi apreciată de toate femeile din înalta societate. „La Reine de Crèmes" este un adevărat tonic al tenului şi şi-a creat faima, graţie compoziţiei inegalabile. Incercaţi încă astăzi această minunată cremă

La Reine des Crèmes este una din cele mai reuşite creme de înfrumuseţare, cunoscute până azi. Ea previne şi înlătură ridurile timpurii.

La reine des crèmes PARIS

Privirea admiratorilor urmăreşte femeia frumoasă!

copil aproape, pe care o știam singură la Constanța. Și dintr'odată brațele lui Djarry miau părut aripi și piruetele elegante — zbor de uliu.

Trupșorul mic semăna așa de mult cu cel acoperit de puf galben — răpit sub ochii mei. Sala de bal adăpostea pui inconștienți de pericolul ce plutea deasupra capului lor.

Uliul a revenit lângă o prietenă a mea căreia îi arătase cu o zi înainte toată atenția dar pe care o neglijase cu voință în seara balului. Am văzut-o la început intrigată — apoi tristă și în cele din urmă exasperată.

Jarry o dorea în dispoziția asta.

S'a apropiat de ea cu un surîs amar, de om care a fost nevoit să se lipsească de o bucurie. A rugat-o frumos să-i facă onoarea de a accepta un dans cu el. Se simțise toată seara suspectat de soțul ei și fusese nevoit să-i îndepărteze bănuielile dansând cu cealaltă.

(Soțul prietenei mele nu părăsise sala de joc toată noaptea).

Aceiași poveste o repetase întocmai și altor două. Toate astea le spunea cu o voce în care parcă auzeam spărgându-se farfuriuțe de porțelan japonez.

Impresia, că pentru fiecare frază a lui, se sparg porțelanuri de preț — nu m'a părăsit două luni, cât l'am văzut.

Prietena mea a ezitat. Am văzut-o lăsând repede genele în jos — cu gura întredeschisă: parcă i-ar fi lipsit aerul.

Djarry s'a extaziat spontan în fața gurii ei și a murmurat ca pentru el:

— Ce gură!

Când a început să danseze, ducea în brațe o ființă a cărei voință scăzuse la jumătate. Toate femeile de acolo erau în puterea uliului.

*

Care a fost prima și care cea din urmă — nu știu; dar toate au trecut prin vila cu trandafiri roșii ca de Șiraz.

După două luni, când vaporul pleca cu Djarry — am văzut-o la debarcader pe femeia aceia mică, pe care Uliul o destinase ca primă pradă — dar de care nu se atinsese.

MARIE JEANNE STRAJESCU

Curiozități

Frecvența actuală a manifestărilor alcoolice la femee

Până în anii din urmă se constatase o frecvență a manifestărilor alcoolice mai mare la bărbaț decât la femee. Constatările de astăzi au dat un rezultat contrariu.

Incă din 1924 Chauford și Brodin semnalau acest rezultat într'o comunicare făcută la Societatea medicală a spitalelor, iar Jean Paraf și H. P. Klotz, — bazați pe cercetările lor, printre bolnavii internați în secția lor la spitalul Laennéc, — au ajuns la concluzia că manifestările alcoolice sunt mai frecvente la femee decât la bărbat. Aceasta se datorește numărului din ce în ce mai mare al femeilor, care lucrează în uzine sau ateliere .

In aceiași epocă, alcoolismul cunoaște o scădere la bărbați din cauza șomajului și a crizei economice. De asemenea e logic să se țină seama de sensibilitatea mai mare a femeii.

O broască detectiv

La Londra, a fost de curând prezentată în cadrul expoziției inventatorilor, o broască de siguranță, care indică dacă a intrat sau a ieșit cineva dintr'o cameră și anume în ce moment.

Acest detectiv mecanic are aspectul unei broaște obicinuite, dar ascunde în interior un minuscul rulou de hârtie, care înregistrează automatic, fiecare deschidere și închidere a ușii.

Orice persoană, care dorește să între în odaie, trebuie să posede o cheie personală, pentru a-și... proba identitatea. Ușa nu se deschide dacă ferestrele sunt deschise, lucru ce constitue o siguranță împotriva spărgătorilor.

18 fete pe ghiață

Norei

Un destin crud ținându-mă îndepărtat, pentru moment, de Sinaia, Brașov și Predeal, mă văd silit să caut în București un derivativ oarecare nenorocirii mele. Combinată cu întâm-

plarea, o informație sportivă într'un mare cotidian m'a înștiințat — ce fericire! — că parcul Oteteleșeanu s'a transformat în adevărată stațiune de iarnă, unde sportul de iarnă domnește în stăpân... Eram convocat la un match de hockey feminin.

M'am repezit și numai opera nefastă a moliilor m'a împiedicat să-mi îmbrac un splendid pull-over cubist, pe care-l aveam de anul trecut, judecat de mine foarte indicat pentru circumstanță. Dar, vai! pull-overul meu era catastrofic!.... Reputația mea de vechi sportiv era în joc. Dar, fie ce-o fi! O să mă duc și fără el! Cu atât mai mult, cât sunt un mare amator al sporturilor de iarnă, deși nu le practic. De altfel, părinții au o mare vină aici: mi-au interzis întotdeauna, în modul cel mai sever, chiar când eram mic, să mă amestec în ceata celor care practicau aceste sporturi nobile: erau anti-sportivi!

Dar, fie vorba între noi, pot să vă spun acum că, chiar dacă mi-ar fi dat voe să mă lansez, în plină viteză, pe ghiața lunecoasă, n'aș fi profitat niciodată de această autorizație.

Incă de pe atunci m'am înscris, cu multă hotărîre, în categoria sportsmenilor contemplatori, ceeace îți dă o poziție confortabilă, dispensându-te de acele oboseli grele pe care le simt, chiar cei foarte antrenați, practicanții. Din acest motiv un spectator poate să urmărească un mare număr de sporturi.

Și e încă și mai plăcut să le urmărești pe hârtie, decât pe un patinoar, când termometrul indică 20 grade sub zero. Căci, trebue s'o mărturisesc — eu găsesc oarecare farmec să mă găsesc în apropierea unui calorifer...

Dar pentru un match de hockey feminin, ce nu faci! De altfel era și timpul să respir puțin aer pur de zi și rece, care reconfortează, fără fum, fără alcool...

O mulțime numeroasă n'a ezitat să facă drumul până la Oteteleșeanu, ca să asiste la acest spectacol senzațional.

Dacă continuă așa va trebui să te duci în Himalaia; ce scoborâri frumoase, pentru amatorii de ski, ar oferi muntele Everest!...

Echipele, — „Tenis Club" și „Telefon Club" — au apărut pe teren. Urale, exclamații, bravouri care se preling, se pierd pe întinsul ghieței.

— Uite-te, exclamă un domn mai în vârstă, au început și fetele să joace hockey... Numai ca să poarte pantaloni...

Matchul a început pe neașteptate.

— Bravo, Telefon! țipă galeria feminină.

— Hai, Tenis... Nu te lăsa!...

Intr'adevăr, aceste tinere fete au aerul că vor să-și facă mult rău una alteia. Iși dau lovituri cu paleta, picioare în tibii, cad cu toată greutatea pe ghiață. Și, natural, încearcă să strecoare între barele porții, ca o scrisoare care alunecă într'o cutie poștală, puck-ul.

In pauză, unul dela „Tenis", îi spune căpitanei echipei, pedant:

— Duduie, trebue să jucați cu mai mult foc...

— Cu mai mult foc pe frigul ăsta? Nu, zău, știi că ești pretențios!

— Ascultă-mă ce-ți spun eu. Sunt mai multe metode de a juca hockey... D-vs o întrebuințați pe cea proastă! Căci, vezi d-ta, sunt oameni care învață englezește, ducându-se în Anglia, ceiace nu-i împidică să facă totdeauna greșeli de gramatică. Alții învață englezește după cărți și la școală. Aștia nu vor face nici-odată greșeli de sintaxă, dar n'au accentul care ți-l dă numai conversația.

Ai nevoe de ambele metode... Acelaș lucru e și cu hockeyul... Trebue să-l joci, să ai practică, tehnică... Dar tot așa trebue să înveți și cum se joacă. Căci pe ghiață, autodidacții totdeauna nu sunt decât o excepție care confirmă regula...

— Da' pedant te-ai mai făcut, mon vieux, *de când ai fost la campionatele mondiale! răspunde „căpitana" într'un hohot de râs, care îi desvăluie albeața dinților între buzele carminate, ca un colier de perle așezat într'un sipet de pluș roșu.*

Fluerul arbitrului, — ca șueratul unei sirene ce-și cheamă lucrătorii la muncă — a pus capăt discuției.

Matchul a început cu mai multă furie. Puck-ul aleargă, alunecă... Paletele îl întovărășesc, se încrucișează, se ciocnesc.... Culorile costumelor se amestecă, ca să se desprindă din nou, în dârele albe-argintii pe care le fac patinele...

— Ah!

— Oh!

— Ah! dar privește! Ce frumos! exclamă un tânăr blond, a cărui inimă e purtată în vârful paletei unei jucătoare.

Mai mulți ochi malițioși îl privesc deodată.

Soarele a dispărut nu ca la mare, unde își îngrijește plecările asemeni unui tenor care continuă să ție nota până în culise. Ci o șterge englezește, modificând peisagiul. Acum, peste câteva clipe, patinoarul Oteteleșeanu își pierde culorile ca în prada unei anemii fulgerătoare. Din strălucitoare cum era ghiața, ea devine ternă; volumele patinoarelor se destramă, unghiurile se pierd, totul se diluează. E crepusculul, această vârstă ingrată a zilei de iarnă, când aștepți luna care va reînsufleți feeria întreruptă.

Ghiața a devenit de un albastru metalic. S'au aprins becurile și patinoarul pare plin de diamante...

Lângă mine o discuție.

— Ce nostimă e rochia esta...

— Oh! e aceeaș pe care am purtat-o și eri la Suzie...

Sport și frivolitate, ambele feminine!...

...Se aprind țigările...

...Orice s'ar spune, e atât de plăcut să te regăsești într'o atmosferă deosebită și să respiri aerul pur al gheței...

Și acum să mergem la bar, să bem o ceașcă de țuică caldă.

PAUL B. MARIAN

PRIMII PAȘI

In port

La mal stau ancorate sub faldurile sării
Corăbiile negre sosite-acum în port
Și fiecare parcă ascunde câte-un mort
Ce l-au cules în plasă din necuprinsul mării.

Corăbiile triste plecate altădată
Ce s'au întors acuma pe valurile-albastre
Sunt frânte de furtună ca sufletele noastre,
Ca și iubirea noastră ce plânge profanată.

Obidă

MAMEI

Așî vrea să plec în alte lumi departe,
Să evadez din mine cel de eri,
Să las în urmă gânduri și dureri
Pulverizate 'n mine ca 'ntr'o carte.

M'așteaptă 'n ușă gata geamantanul
Și mama stă cu ochii plânși pe pat;
Aud în gară tristul fluerat
Și ceasul cum timid împarte anul.

Și nu mă 'ndur să fac un pas spre ușă...
Mi-aud obida gâlgâind în piept
Așî vrea să rup tăcerea de cenușă;
Dar stau pe loc și nu știu ce aștept.

Și 'ntr'un târziu mă uit mirat prin casă
Văd geamantanul gata așteptând;
Iar mama mă privește-așa duioasă
Că 'ncet-încet mă pomenesc plângând.

C. ȘTEFANIU

Ningea

Olguța trase perdeaua și se uită afară. Ningea... și fulgi grei cădeau alene la pământ. Casele vecinilor păreau îmbrăcate în frișcă și pomii își resfirau mândri ramurile lor albite. In mijlocul drumului doi copii făcuseră un om de zăpadă. Erau mândri de opera lor, o Venus polară. Fumurile albe și vaporoase se ridică leneșe, apoi învinse parcă de o mână nevăzută se lăsau spre pământ, dând impresia unei cețe. In fața casei un grup de vrăbioare sprintene culegeau firimituri. Vesele, guralive, sburdalnice, țineau sfat mare.... iar deasupra lor, din înălțimi, copacii lui Dumnezeu își scuturau floarea lor albă..... ningea.

Olguța se uită la ceas. Era 3 jum. La patru va pleca de acasă. Va merge la librărie. Se duse spre garderobe. In oglindă se reflectau razele dulci ale focului din sobă. Se întoarse și cu ochii ațintiți privi jăratecul. Deasupra lui plutea o fâșie galbenă strălucitoare. Mai în fund o materie vaporoasă violetă căuta să învie cărbunele mort. Olguța simți cu plăcere căldura binefăcătoare a focului. Luă un lemn și îl așeză în așa fel încât să nu turbure liniștea acestei vieți însorite.

Dar el nemilos se trânti cu nepăsare pe fragedul jeratec. Un geamăt prelung, o pocnitură și cărbunii se lăsară învinși. Olguța simți o durere în piept. A omorît o viață! Dar câteva clipe mai târziu, o lumină roșie, vie, îmbrățișă pe îndrăznețul musafir. Olguța se înveseli. Se îmbrăcă și eși. Steluțe albe și ușoare ca niște baletiste, jucau pretutindeni.

O altă viață, se gândi ea. Pe jos, un covor moale și curat se lăsa învins sub nemiloasa talpă a șoșonului. Copii alergau, care mai de care, cu săniuțe și patine. Se suiau pe derdeluș și apoi se lăsau ușori ca niște bile alunecoase.

Fulgi îndrăzneți se înfigeau în haina de blană a Olguței. Alții, se așezau pe obrazul ei tânăr și frumos. Ea se simțea mândră și mai frumoasă cu acest nou vestmânt. Genele ei mari și negre se lăsau grele sub povara albă și prietenoasă a zăpezei, iar ea se simțea ușoară ca înșiși fulgii care-o împodobeau. Mergea sburând.

E o zi prea frumoasă, ea e prea veselă, ca să nu treacă pe la el. Desigur îl va vedea. Dacă nu va fi la fereastră, va fi în curte, pe stradă, sau peste drum la școală.

Intră în librărie, cumpără o carte și eși imediat. Apucă pe o stradă cam întunecoasă dar pe care ea o vedea veșnic însorită. Sbura, nu mergea. Mai avea de trecut un colț, apoi putea să-i vadă casa. Dar se opri deodată. Tremura. Picioarele se mișcau, nesigure. Nu putea înainta. Ce să facă? Să se întoarcă? Dar poate el va vedea! Deschise geanta și-și scoase oglinda. O față distinsă, cu obraji și buze roșii. îi apăru. Ochii mari, verzi, erau umbriți de gene lungi. Era frumoasă!

Trecu colțul. Zări casa. In treacăt deosebi o perdea dată la o parte, nu mult, dar atât cât să se uite un om. Curtea era pustie. Simți o moleșală în tot corpul. Nu l-a văzut! Unde era? Poate chiar în casă! Dar perdeaua dece era dată la o parte? Pe cine vrea să vadă? Auzi niște pași grăbiți în urmă. Inima începu să-i bată puternic. Poate e el! Dar nu, i s'a părut numai, nici nu era nimeni în urmă!

Trecea pe lângă școala lui. Se auzeau mai multe voci. Își aruncă ochii în curte. Doi, trei băeți se jucau cu zăpadă. Ea se uită frumos, melancolic la ei. Băeții, ca în fața unei minuni, lăsară bulgării de zăpadă jos și o priveau cu admirație. Unul șopti: „Entzückend"! Un zâmbet trist flutură pe buzele Olguței: și el tot așa zicea!

Tristă, cu capul plecat, se întorcea acasă.

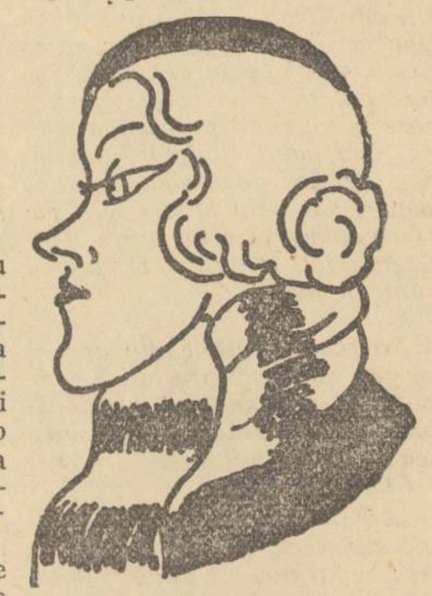
Fulgii o mângâiau ușor pe obraz, dar ea nervoasă se ștergea tot timpul. Copiii pe care-i văzuse la plecare frumoși, i se păreau acum urâți și obraznici.

Intră pe poartă. S'a dus ori și ce speranță! Iși lasă paltonul în vestibul și intră în odaia ei trântind ușa. Se duse la foc. Dar minune: flacără, lemn, cărbune, toți muriseră.

O tristețe neagră se lăsă greoaie în cameră. Cu mânile pe tâmplele fierbinți, Olguța se așeză pe divan. Nu l-a văzut!

Deodată mintea i se lumină. Inima începu să-i bată de veselie. Iși aduse aminte de perdea. Era dată la o parte. El desigur o dăduse! Dece? Poate pentru ea.

Se duse sprintenă la foc și scurmă cu cleștele în cenușa moartă. Ca prin minune apăru un cărbunaș roșu și vioi. Mândru el își arătă culoarea purpurie, disprețuind iadul înconjurător. Ochii Olguței se făcură mari, mari de tot! Era deci adevărat: perdeaua era dată la o parte pentru ea.

Merse la fereastră și se uită afară. O vrăbiuță cu ochii vii și sticloși se uită la ea. Spuse chiar câteva vorbe. Olguța se uită mirată. Vrăbiuța veni aproape de fereastră și cu glasul ei drăgălaș șopti: „Nu fi tristă, fetițo, el m'a trimis să-ți spun că te iubeste".... ...iar deasupra ei, din înălțimi, copacii lui Dumnezeu își scuturau floarea lor albă.... ningea.

B. PANTAZI

Scrisoare

N'am îndrăznit să-ți scriu
Temându-mă că-i prea de vreme.
Acuma n'am a mă mai teme
Și'ți scriu, deși e prea târziu...

V. ANTONESCU

„Cuvinte potrivite și... încrucișate"

După cum s'a mai anunțat, editura „Adeverul" acordă următoarele premii pentru cititorii cari au reușit să descifreze toate jocurile de spirit din volumul d-lui Tudor Arghezi:

***Premiul I:* 1.500 lei, în numerar.**

***Premiul II:* 1.000 lei în numerar.**

***Premiul III:* 500 lei în numerar.**

BONURI DE CARȚI

Editura „Adeverul" mai acordă și următoarele bonuri pentru cumpărat volume literare:

***Premiul IV:* un bon în valoare de 500 lei.**

***Premiul V:* 10 (zece) bonuri în valoare de 200 lei fiecare.**

***Premiul VI: Un abonament* pe 1 an la „Adeverul literar și artistic".**

***N. B. — Deslegările se trimit în tot cursul lunii Martie, pe adresa „Adeverului literar", purtând mențiunea: „pentru cuvinte potrivite și... încrucișate",* fără a se adăoga și cuponul.**

Pe măsură ce le vom mele participanților. La primi, vom publica și nutragerea premiilor însă nu iau parte decât cei cari — după ce au fost publicați — trimit într'un plic, separat, cuponul dela sfârșitul volumului.

I. Siurguciov*

Metamorfoza

— Tu n'ai milă de mine şi nici de întreprinderea mea!, — striga directorul, alergând prin odaie.

Ca să-l înfurii mai tare, a trebuit să-mi păstrez calmul şi să fumez mereu .

— Când ai să spui asta pentru a suta oară am să serbez un jubileu, — i-am răspuns eu.

— O fi întreprinderea mea un moft, dar tu mănânci ,totuşi, şi te îmbraci de pe urma ei!, — strigă el din nou.

— Ai uitat să pomeneşti de locuinţă, cu lumină şi încălzit, — am adăogat.

— Iţi dau pentru această ieşire cincizeci de pesetas, în afară de partea ta!

— Nu iau nici o mie!

— Dar pianul a şi fost aşezat în camion!

— Zăngăneşte tu pe el. Tot ai calitatea care se numeşte tuşeu de bâlciu.

Acest dialog a avut loc la Madrid.

In Spania era mare nelinişte: se petrecea ceva nefiresc, o desordine care anunţă spasmele revoluţiei.

Vatmanii tramvaelor au aerul hotărât al generalilor de pe câmpul de luptă: învârtesc brusc şi violent manivela, nu opresc vagoanele nici la haltele obligatorii.

Numele regelui e hulit în orice adunare de cetăţeni. Orice spirit la adresa lui Alfons („alfons", înseamnă în jargonul mahalalei şi „peşte") sau a numărului „13", e primit cu o năvală de aplauze şi cu aruncarea în sus a pălăriilor.

Poliţiştii nu mai sunt îngâmfaţi ca odinioară, ci au o înfăţişare mizerabilă, vinovată. Bijutierii şi blănarii îşi închid cu un ceas înainte de amurg prăvăliile, prevăzute cu gratii, obloane şi lacăte uriaşe. Ziarele cuprind în partea de sus semne mari de întrebare şi de exclamaţie.

Nimeni nu e preocupat de teatru, înseşi fotoliile rezervate redacţiilor rămân goale, — spectacolele noastre din Barcelona s'au suspendat din lipsa publicului.

De aceia directorul nostru, cum am sosit la Madrid, a recurs la mijloace disperate. A lipit afişe cu litere de un metru, a aruncat pe străzi milioane de reclame. Pe un camion-motor decorat cu steagurile tuturor statelor, a instalat o pianină hodorogită, şi-a îmbrăcat artiştii-pitici în costume de cavaleri medievali cu armuri fantastice...

Iar el şi-a pus fracul, un cilindru mototolit şi mănuşi albe, s'a înarmat cu un cornet-à-piston, şi în halul acesta a pornit la cucerirea Madridului.

La încrucişările străzilor, piticii trebuiau să joace „skeciuri" sau să danseze pe platforma camionului; eu trebuia să cânt la pian, iar el — să trâmbiţeze din cornet şi să răcnească, făcând reclama piticilor din această „celebră trupă regală".

Am întâlnit procesiunea la *Puerto del Sol*. Piaţa aceasta, mereu vie, inima oraşului, clocotea acum în focul politicei... Oamenii se înghesuiau unul într'altul, gesticulau gălăgioşi, se afumau cu nouri de fum de ţigară, se chinuiau de sete, ascultau pe oratori cu ochi holbaţi, cocoţaţi care pe unde puteau, şi cu toţii aşteptau sau informaţii senzaţionale sau alte evenimente.

Toţi vorbeau cu trei tonuri mai sus decât de obicei, iar başii glăsuiau ca nişte falşi tenori. Piaţa a încetat să mai fie piaţă şi părea o imensă şură de pe care s'a luat acoperişul. Era un furnicar de oameni, care, privit de undeva de sus, negreşit că părea foarte mizer şi ridicol.

Simţeam o scârbă şi o indeferenţă ca la o înmormântare străină mie şi m'am bucurat când am văzut că trupa noastră trece de mulţime.

Oamenii, uluiţi la apariţia neaşteptată a camionului şi a piticilor, asurziţi de trâmbiţa stridentă a directorului meu, care scotea parcă semnale de incendiu, au tăcut deodată, aşa cum fac toţi sudicii: au deschis gura, apoi s'au strâns ca sub un teasc din care trebue să iasă grăsime, şi au făcut loc să treacă maşina, tot aşa de supuşi ca Marea Roşie care s'a despărţit în două, lăsând pe Evrei să treacă dincolo.

Procesiunea pusă la cale de directorul meu a uimit prin ciudăţenia ei şi pe oratori. Toată lumea părea că spune: spectacolul acesta are o semnificaţie ascunsă, procesiunea se referă la evenimentele în curs şi arată, poate, o enigmatică preschimbare.

Intr'o turmă care voia să schimbe ţapul înaintaş, se vâra un grup de pitici, tăcuţi, care prevesteau ceva. In lumina soarelui sclipeau lăncile, coifurile, halebardele, pantalonii vărgaţi ai gărzii papale, dantele enorme scrobite, false bijuterii, alama ce lucea ca aurul... Din toată această îngrămădire de cârpe şi de nimicuri, nişte copii cu feţe mici şi înfiorătoare de bătrâni, priveau cu ochi indiferenţi sau trişti lumea adunată acolo.

Platforma se opri în mijlocul pieţii, aproape de pavilionul pentru tramvae, de pe acoperişul căruia un cetăţean ţinea o cuvântare, care se poticni acum la o silabă.

Directorul a nimerit-o foarte bine şi, cu un respect exagerat de clown, îşi scoase cilindrul şi se adresă oratorului:

— Buna ziua, senore!

Oratorul, luat pe neaşteptate, răspunse pe acelaşi ton, de cocoş.

— Buna seara, senore!

Şi se lovi, nu ştiu de ce, cu pălăria peste vârfurile picioarelor.

A urmat veselia generală. Mulţimea aplauda. Aceia care n'au auzit bine, s'au aplecat înainte făcând mâna pâlnie.

Directorul se repezi la pian, lovi capacul cu piciorul şi începu să cânte ca într'un music-hall. Strunele vechi, uzate, au răspuns întâi răguşit şi urlător, apoi parcă s'au aliniat după gamă, şi au început să intoneze ceva care semăna cu marşul „Vulturul cu două capete".

Când a răsunat muzica, mulţimea s'a mai desmeticit şi parcă a priceput. Un obraznic în vestă azurie se sui pe aripa unei roţi şi atinse cu degetul piciorul piticei noastre primadone, Nastasia Grigorievna. Ea se prefăcu că a fost călcată pe bătătură şi dansă, de trei ori, ţinându-se cu mâna de picior.

Semăna cu o figură dintr'o reclamă pentru plasture de bătături, aşa că mulţimea izbucni iarăşi în râs. Figura directorului se însenină definitiv, fiindcă el profesează totdeauna acest adevăr: un râs bun aduce succes sigur.

Pianul, sfârşind cu marşul, începu o arie mai familiară; şi, pe dată, toţi piticii-artişti se scuturară, ca la un semnal de intrare în acţiune.

Nastasia Grigorievna, întinzând mâna, cu o cupă imaginară, îşi ridică puţin şi cochet fusta şi „intră":

— Cine vrea vin — să ceară iute!

Şi corul de pitici, încordându-şi gâtlejurile, răspunse pe ruseşte, pe franţuzeşte, pe englezeşte şi pe nemţeşte, — care cum nimerea:

— Toarnă-mi mie, mai mult!

Mulţimea uită de revoluţie, de ziare, de oratori; gândirea ei se schimbă ca prin farmec, ochii scânteiară de plăcere şi bunătate, şi directorul deveni stăpân pe cugetul şi pe inima acestor oameni.

Ochii lui priveau acum mai familiar şi mai arogant. El înţelesese că a intrat în cuşcă şi că fiara era hipnotizată.

Cât de şireată a fost Roma cu teoria „pâinii şi a spectacolelor"!

Profitând de clipa de atenţie, concentrată asupra lui, directorul îşi scoase brusc cilindrul, puse un megafon la gură şi urlă ca din butoi:

— Siniorine, siniorite şi siniori, bărboşi. raşi, cu mustaţă şi fără, chei şi creţi, bătrâni şi tineri, cucernici şi atei! A sosit trupa sultanului, care înainte şedea pe tronul de diamante, iar acum sapă cartofi cu două pesete pe zi!

Râsul izbucni şi-l aprobă.

— Ştiind că afacerile merg prost, recolta cartofilor e rea, sultanul mi-a dat mie pe moştenitorul său, pentru a-l creşte şi a-l educa; iar eu, stimând peste măsurră Spania, spirrritul ei, literrraturra şi territorriul, Alcazarrul, Grrenada şi strâmtoarea Bab-el-Mandeb, porrtocalele, mandarrinele, untdelemnul de masline şi şalurrile, — l-am şi întors pe acest moştenitor la confesiunea şi credinţa spaniolă — nu înspre *saecula saecutorum!* Şi anume: —

Cu o prefăcută hotărâre, directorul apucă un geamantan şi, apăsând, îl deschise. Băgă înăuntru o labă şi scoase — întâi un căluţ cenuşiu, jucărie, şi apoi pe Vasilică în armura lui Don-Quijote.

Vasilică părea la început că-i nedormit şi jenat, dar după câteva secunde se scutură, se aşeză în poziţie de luptă şi-şi ridică lancia. Toţi au înţeles că asta-i atacul morilor de vânt.

Apoi directorul scoase alt pitic, negru, în costumul lui Sancho-Pancia. Negrul luă din buzunar o sticluţă şi, dând capul pe spate, îşi turnă în gură vinul sau limonata roşie.

— Păziţi-vă buzunarele! Când deschideţi gurile, buzunarul e în pericol! — strigă din răsputeri directorul. — Să vă temeţi de năluci şi de ciumă! La prima îmbolnăvire, adresaţi-vă călugărilor carmeliţi !...

Cu cât mai absurdă era înşirarea aceasta de cuvinte, cu atât mulţimea se entuziasma mai tare. Oratorul stând pe acoperişul pavilionului de tramvai, ghici deodată primejdia situaţiei sale şi strâmbă din nas.

Directorul observă asta, se temu de un eventual contra-atac, şi trecu la fond:

— Veniţi deci la reprezentaţie, bătrâni şi tineri, născuţi şi nenăscuţi! Insărcinatelor li se face reducere, ca la soldaţi! Cine nu vine la teatrul nostru e om rău! Astăzi teatrul e pentru voi ca o bomboană de mentă într'o zi de Iulie! Aşadar, cetăţeni, însemnaţi-vă pe răbojul pantalonilor: preţuri revoluţionare!

— Preţuri revoluţionare! — ţipau în cor piticii.

Din nou— entuziasm. Orice ar fi spus atunci omul acesta ar fi avut succes. Dacă ar fi fost însărcinat să risipească mişcarea de stradă, să ridiculizeze toate titlurile ziarelor, să-şi bată joc de oratorii inspiraţi de momentul politic, — el ar fi obţinut premiul întâiu.

Oamenii se potoliră; erau dezorientaţi. Şi eu am înţeles că structura mulţimii constitue elementul feminin, care înainte de toate se resimte de lovitura dată imaginaţiei...

Ce talent de tribun are directorul meu! Il stimez mult de atunci.

Mulţimea făcu loc, prietenoasă, şi automobilul, ca un spărgător de ghiaţă, îşi croi lesne drumul.

M'am înfundat apoi în străzi lăturalnice, reci şi umbrite, spre îngrămădirile de muzee, biserici, grădini cu ziduri de cetate şi mănăstiri. In aceste cartiere totul era pustiu, iar mie-mi venea să spun: iată lumea asupra căreia se îndreaptă ofensiva dinspre însoritul *Puerto del Sol*.

Trad. de A. N.

* I. Siurguciov, scriitor talentat, eşit din mediul emigranţilor ruşi din Franţa, călătoreşte într'una prin ţările de Sud ale Europei, când cu „corurile de cazaci", când cu „trupele de pitici", în calitate de pianist sau dirijor, şi chiar ca regisor. Schiţa de mai sus prezintă o scenă într'un decor revoluţionar din Madridul de acum doi ani.

Găina sălbatecă

Nu fusesem la vânat în munţi niciodată. Mergeam acum pentru prima oară, în tovărăşia a douăzeci de prieteni şi cunoscuţi, toţi îmbrăcaţi în ţinută de vânătoare, cu bocanci, căciuli şi cojoace, pentru a birui omătul şi gerul şi cu mijlocul încins cu cartuşe, cu traistă la şold şi cu puşca la umăr, pentru a întâmpina cu izbândă vânatul. Eram de curând sosit în oraşul aşternut sub muntele alb de zăpadă şi cernit de pâlcurile dese de brad. Munţii aceştia îi mai văzusem cândva, îmi erau cunoscuţi, dar rostul pentru care trebuia să-i cutreer acum, le dădea nu ştiu cum, o înfăţişare polară şi halucinantă. Ţinta noastră era să vânăm urşi şi mistreţi. Iar dacă vom vedea că acest soiu de vânat nu ne iese în cale, vom trage şi în vânat mic, ca iepuri şi vulpi, sau alte lighioane ce ne-or veni sub foc.

Ajunserăm în fundul vâlcelei, de unde trebuia să ne împrăştiem, pentru a ne lua locurile fixate de doctorul M., şeful nostru, un iscusit vânător, care număra în trecutul său vânătoresc viaţa a şaisprezece urşi. Eram singurul care nu mai vânasem în munţi niciodată. Doctorul ne împărţi la fiecare câte un sector, la depărtare de 200 m. unul de altul şi dându-ne instrucţiunile necesare, privitoare la conduita noastră în faţa vânatului.

Ne înşirarăm astfel fiecare la postul indicat şi eu rămăsei pe un pisc pleşuv, înconjurat de codri de brad şi fag. Aveam consemnul să stau neclintit ca o stâncă, să nu mişc capul nici la dreapta nici la stânga, doar să ascult în cea mai adâncă tăcere, fiindcă urşii şi porcii mistreţi pot trece pe lângă mine fără să mă recunoască, ei văd mişcările, nu formele, şi mai ales, au auz foarte fin.

Am început să pândesc aşa dar în adâncul munţilor, în desăvârşită tăcere şi solitudine, căci deşi tovarăşii mei nu erau prea departe, dar aveau totuş acelaş consemn cu mine, şi nu auziam astfel decât glasurile stranii ale muntelui şi chevnitul îndepărtat al vreunui copoi, sau al vreunui tunet de armă.

Şase ore trebuia să stau acolo nemişcat. La început îmi plăcea să pândesc, cu gândul că eroismul şi iscusinţa mea vor trânti la pământ poate pe cel mai greoiu urs al muntelui. Dar încetul cu încetul curajul şi isteţimea începură să-mi scadă. Un vânt uşor sufla printre brazi şi zăpada se scutura cu clinchet de vârfuri de ace, depunându-se încet pe covorul alb. Incepură să mi se facă păreri.

De câte ori auzeam în spate cel mai mic sgomot, o furnicătură puternică îmi trecea prin tot corpul, părul mi se înăsprea şi căciula mi se ridica pe vârful capului. Mi se părea în fiece moment că aud labele ursului păşind înapoia mea şi aşteptam să-l simt cum mă miroase şi mă cuprinde în braţe. Iar când auziam câte o învolburare de vânt în omăt, mi se părea că un iureş de mistreţi vine în goană să dea peste mine, să mă sfâşie. Aş fi vrut să strig, să chiotesc, să aud glasul celorlalţi, sau să alung prin glasul meu fiara ce ar fi rătăcit prin sectorul meu, dar nu puteam să calc consemnul, şi mai ales nu vream să mă fac de râs cu frica mea. Şi timpul trecea greu şi eu stăteam la postul meu nemişcat, fără să treacă pela mine nici ursul, nici mistreţul, nici măcar vreun iepure fricos, cu care eram obişnuit.

Cum stăteam aşa cu ochii ţintă înainte, într'un pâlc de fagi bătrâni şi golaşi, deodată văd pe o creangă o mogâldeaţă neagră, roşcată, ce stătea deasemenea nemişcată, la o depărtare de cincizeci de metri în faţa mea. Trebue să fie vreo pasăre mare de pradă, îmi închipuii eu deocamdată. Mă gândii să trag. Dar ne înţelesesem să nu tragem în pasări sau veveriţe. La fiece trosnet de creangă sau fâşâit de vânt simţiam furnicături şi asudam. Cu descoperirea acestei mogâldeţe însă atenţia mi se îndreptă mai mult spre ea şi deaci încolo toată mintea mea se concentră să afle ce vietate putea să fie. Hotărît, trebuia să fie pasăre. Stătea nemişcată, sgribulită de frig şi mişcările puţine pe care mi se părea că le face îmi întăreau şi mai mult convingerea că este o pasăre. Dar ce pasăre să fie? Nu prea semăna cu nici una din pasările de munte pe care le cunoşteam eu. Nu era nici vultur nici aquilă, nici măcar uliu, sau bufniţă. Stătea aşa sgribulită şi rotundă, semănând mai mult cu o găină. Dar ce fel de găină poate să fie aceasta, tocmai aici în desişul fagilor de munte? O găină sălbatică trebuie să fie, îmi zisei. Fără îndoială, o găină sălbatică, fiindcă seamănă aşa de bine cu o găină, şi altceva nu poate fi. Descoperirea aceasta mi se păru foarte ingenioasă.

Nu mai văzusem găini sălbatice, dar aceasta putea fi foarte bine o astfel de pasăre, mai ales că semăna aşa de leit cu o găină de curte.

Da, e o găină sălbatică, îmi întării şi mai mult convingerea şi rămăsei la această descoperire. Deacum atenţia însă îmi era iarăş fixată de sgomotele dimprejurul meu. O detunătură de puşcă se auzi destul de aproape, însoţită de un ecou prelung, răsfrânt de văile apropiate şi mi se păru că aud mormăitul gros şi sfâşietor al unui urs. Dar se făcu iarăş linişte şi mă regăsii cu ochii aţintiţi către găina sălbatică. Voiu trage în ea şi tot voiu avea astfel un vânat, dacă nu-mi va cădea în mână altceva mai bun, mă gândii.

Incepu să se însereze şi albul imaculat al zăpezii să devină mat şi fumuriu. Vântul nu mai bătea de loc şi o linişte fără margini împânzea singurătatea stâncilor şi a văilor. Trebuia să sune adunarea, aşa fusese înţelegerea, ca să încetăm până odată cu seara. Deodată aud înapoia mea un uruit de zăpadă şi paşi rari apropiindu-se. Ursul, mă gândii, şi un val de plumb topit îmi năvăli din inimă în toate părţile copului. Rămăsei nemişcat, fără să mai gândesc la puşcă sau la altceva, ci aşteptând aşa să treacă ursul, sau să mă sugrume.

— „Ei, Alecule, ai împuşcat ceva?" răsună la câţiva paşi înapoia mea glasul doctorului, care înainte de a suna adunarea, trecea pe la fiecare să vadă rezultatul vânătoarei.

— „Nimic, doctore", îngânai eu, venindu-mi în fire încetul cu încetul.

„Nimic, dar am descoperit ceva, o găină sălbatică, pe care o voiu ucide cu siguranţă". Şi-i arătai doctorului în direcţia în care vedeam găina sălbatică stând pe cracă nemişcată şi sgribulită.

— „Trage!" îmi recomandă doctorul, încredinţat după spusele mele că trebuie să fie o găină sălbatică. Luai puşca la ochi, mă apropiai mai mult şi cât mai încet să nu mă simtă şi să sboare, ochii şi trăsei. Frunze şi aşchii curseră prin crengi din fagul cu pricina dar găina rămase pe loc, nemişcată.

— „Nu e găină", spuse doctorul zâmbind.

— „Nu se poate", răspunsei eu şi alergai aproape să văd de n'am ucis-o, ori să mai trag încă un foc.

Când m'am apropiat şi am băgat bine de seamă, găina mea sălbatică era o iască, crescută acolo pe cracă, ce nici nu semăna măcar cu o găină.

La un foc mare pe care îl înconjuram toţi tovarăşii de vânătoare şi pe al cărui jar frigeam ficaţi de căprioară, alături de isprăvile celorlalţi vânători, care veniseră toţi cu câte ceva vânat, isprava mea cu găina sălbatică dădea tuturor prilej de haz şi de veselie.

Acesta a fost începutul vânătoarei mele în munţi.

ALEXANDRU VREMEŞ

Din carnetul unui muncitor

Stampă suburbană

A croncănit o cioară peste plopi,
Lăsând pustii maidanele cu gropi
Şi mici cirezi de bivoli muţi şi grei
Se 'ntorc din câmp cu seara după ei.

Cocioabe vechi de lut întind acum
Din zări în zări fuioare lungi de fum
Şi printre vii chircite şi livezi
Işi paşte-amurgul turmele de ezi.

Beteag de-un ochiu un singur felinar
Clipeşte trist în vârful unui par
Şi noaptea, pe sub zbor de lilieci,
Cu luna 'n cârcă vine pe poteci.

CRISTIAN SARBU

O pagină din trecut

Genevieve de Malboissiere

In plin secol al 18-lea, veac atât de hulit sau admirat, a trăit şi s'a sfârşit — abea intrată pe porţile tinereţii — o fată tânără, aproape un copil-minune, Geneviève Randon de Malboissière, şi care a murit din dragoste, într'o vreme când iubirea adevărată nu mai era de mult la modă.

Geneviève de Malboissière a fost fiica unui bancher bogat care a crescut-o în mijlocul unui lux nebun, contrastând dureros cu starea generală a ţării. Copila avu însă norocul să aibă o mamă admirabilă, o femee de cea mai aleasă cultură, şi ceiace era rar pentru vremuri — de o exemplară onestitate. Copila nu fu închisă de părinţi în vreo mânăstire, pentru a i se face educaţie între zidurile reci, ci a primit o îngrijită creştere sub directa supraveghere a mamei, acasă, în familie — desvoltându-i gustul pentru îndeletnicirile intelectuale.

Aceasta într'un chip aproape unic într'un secol care de altfel poseda o considerabilă avalanşă de femei transformate în gazde de filozofi, după o viaţă vijelioasă petrecută în prima tinereţă.

La cincisprezece ani, eroina noastră cunoştea la perfecţie greaca şi latina, apoi italiana. spaniola, germana şi engleza. Profesori cunoscuţi au iniţiat-o în ştiinţele naturale atât dela modă atunci, dar studiile sale de predilecţie erau cele literare.

In saloanele familiei de Malboissière figurau ca obişnuiţi ai casei personagii ca Helvetius, Cassini, Hume, La Condamine, precum şi alte personalităţi notorii străine, în trecere prin Paris.

Geneviève susţinea cu vervă, graţie şi competinţă conversaţia, peste care se adăuga şi farmecul fascinant, dar timid în acelaşi timp al persoanei sale. Inteligenţa sclipitoare adăugată peste cea mai precoce putere de a raţiona, făceau din tânăra pariziană una din răsfăţatele saloanelor unde de altfel se făcea dragoste destulă, dar cu etichetă filosofică.

Tabloul pictat de Michel van Loo ne-o înfăţişează cam rigidă, însă deosebit de atrăgătoare: o frunte imensă cugetătoare, păzită de luminile pătimaşe ale ochilor de o rară expresie, veghind un surâs unde gingăşia se îmbina armonios cu sarcasmul.

Ziua ei era riguros împărţită, dedicată studiilor celor mai serioase, ceiace n'a împiedicat-o însă să fie şi una din strălucitele figuri mondene ale Parisului.

Geneviève de Malboissière a rămas în literatură şi în istorie, deşi a trăit numai ceva mai mult decât fiica d-lui de Perrier, prietenul lui Malherbe, abia douăzeci de ani, căci moartea a răpit-o la 1766, după ce i-a răpit întâiu logodnicul. Timp de cinci ani, de la 1761-1766, tânăra a fost într'o asiduă corespondenţă cu prietena sa Adelaïde Méliaud, mai târziu marchiză La Grange; corespondenţa s'a păstrat şi i-a asigurat un loc onorabil printre epistolierele franceze. Scrisorile acestea nu sunt numai nişte importante documente asupra vieţii franceze a timpului, ci şi adevărate miniaturi cizelate cu un rafinament artistic care este simplicitatea, de unde se poate întrevedea cea mai delicată feminitate.

Fetele de astăzi pălesc faţă de răsfăţata copilă care atunci când emancipatele actuale abia încep a stăpâni ortografia, traducea curent din original pe Herodot.

Din interesantul şi evocatorul volum de scrisori, tipărit în 1866, câteva uşoare spicuiri sunt eloquente.

Iată cum îşi petrecea zilele o fată frumoasă, imens de bogată, alintata saloanelor şi filozofilor, o modestă dar eloquentă excepţie a societăţii în care a trăit:

...„ *Joi dimineaţa, am făcut lecţia de matemateci; am avut apoi timp până la prânz să-mi face cele trei teme, la spaniolă. italiană şi germană. La trei şi jumătate, a venit Ceseron; am dansat. La cinci a sosit mititelul meu profesor de desemn, care a rămas cu mine o oră şi un sfert şi care vine în fiecare zi. După ce a plecat, am cetit douăsprezece capitole din Epictet în greceşte şi am terminat o foarte interesantă tragedie englezească.*

Un program nu din cele mai blânde, de sigur.

De remarcat sincerele şi naivele aprecieri asupra unor autori: ...„*La ţară am recitit absolut complect pe Virgil; m'a distrat cât se poate de bine!*".

Totdeauna a fost atât de sinceră Geneviève, încât trebue s'o credem că s'a distrat cu Virgil.

„...*Am recitit pe Tasso care m'a distrat foarte mult; citesc acum pe Ariost. Nu cred să se fi scris ceva mai nebunesc până acum. Trece dela o istorie la alta fără să fi isprăvit vreuna. Scrie poveşti care câte odată sunt fără noimă. Este vorba de farmece, vrăjitori, cai înaripaţi. Rolandul său străpunge şasezeci de oameni dintr'o lovitură; îl trece întreg împreună cu spada sa, în gura unui balaur, pe care îl străpunge când se găseşte în lăuntrul său. De curând am terminat volumul întâiu. Mă distrează mult cu nebuniile sale. Sunt unele lucruri pe care trebuie să le sai, dacă îl citeşti, şi despre care m'a înştiinţat mama. In cântul al 8-lea, istoria Angelicăi şi a unui călugăr*".

Delicioasă naivitate de şcolăriţă care nu citeşte decât ce-i permite mama.

Rândurile unde eroina scrie prietenei sale, despre moartea canarului, sunt de o delicateţă şi duioşie unică: „*Cu toate grijile ce aveam pentru păsărelele voastre, n'am putut opri foarfecele Parcei. Canarul tău cel micuţ, acel care era băiat, favoritul meu, care stătea în camera la mine, ferit de primejdia ghiarelor Florei, n'a putut scăpa de moarte. Sâmbătă, dându-i seminţe, părea foarte vesel şi se apropie pentru ca să mănânce. Intr'o clipă, a căzut mort. Mi-am închipuit mai întâiu că era numai o ameţeală şi l'am scăldat în vin. Dar tot meşteşugul meu a fost nefolositor. Te las să-ţi închipui cât de supărate am fost, atât eu cât şi biata D-şoara Jaillié căreia era să-i vie rău. Cănăriţa ta n'are ouă; îşi iubeşte mult soţul, şi cred că li s'ar prilejui o mare supărare despărţindu-i*".

Ca orice fată de vârsta ei, Geneviève simte nevoia imperioasă de a-şi revărsa toată curata-i sinceritate şi rezervorul providenţial este frumoasa Adelaïde pentru care n'are secrete.

In lunile de vară petrecute la ţară, ea studiază intens, dar scrie şi mici comedii sau drame pe care le reprezintă în cerc restrâns, după moda timpului, iar succesul nu i-a lipsit. Studiile de istorie naturală îi iau multă vreme, şi-a instalat chiar un mic laborator, cu mânile ei fine.

In orele libere scria Adelaidei şi în curând se ivi, pe orizontul senin al tinerei sale existenţe, un tânăr, vărul său, Randon de Lucenay, un strălucit ofiţer de gardă, oaspele familiei de Malboissière, în timpul verei. Din prietenie curată sentimentele Genevièvei evoluară curând spre dragoste şi din câteva rânduri vedem ce libertate aproape complectă domnea pe atunci relativ la relaţiile între tinerii şi tinerele din înalta societate.

De pildă timpul petrecut de tânărul muşchetar pe lângă frumoasa sa verişoară, era astfel întrebuinţat, încât formal ar face să se cutremure legiunile tuturor demi vierges-lor noastre contimporane.

Geneviève a fost însă pură ca şi florile ei favorite, cele de câmp, în mijlocul cărora îi plăcea să citească maximele lui Epictet.

Iată ce scrie Adelaidei: „*Dela orele opt este în camera mea. asistă la toaleta mea, mă pudrează, îmi pune pantofii, îmi aşează brăţarele, îmi înoadă colierele, îmi pune inelele în degete; la plimbare tot timpul îmi dă braţul. Seara, când D-şoara Jaillé vine să mă caute ca să merg la culcare, el vine cu mine, îmi scoate tot ce a pus de dimineaţă, şi îndată ce-mi*

pun boneta de noapte, se duce; toate zilele la fel"...

Nu-i permit nimic, decât dacă-mi jură că nu-i rău nimic din ceiace vrea să facă".

Sărmana Geneviève de Malboissière cerea adoratorului să-i jure că nu-i nici o nelegiuire dacă-i punea el însuşi pantofii în picioarele care atât de puţini ani au călcat peluzele splendide din jurul castelului unde a visat în scurta-i viaţă!

Şi a nu se uita că suntem în plin secolul 18!

Chipeşul muşchetar nu era însă făcut pentru o fiinţă ca Geneviève, de o rară delicateţă sufletească şi cu predispoziţii care o făceau intelectuală de rasă. Vărul, mult mai pozitiv, a desamăgit-o prin neseriozitatea, datoriile imense şi mai ales lipsa de atenţie. Fu mutat apoi într'o garnizoană îndepărtată şi verişoara rămase cu Herodot şi cu profesorii săi după ce dădu pradă focului câteva pachete grele de scrisori de ale muşchetarului, nu fără regret că se mistuiau şi câteva zile de calmă fericire.

Viaţa cerându-şi imperios drepturile sale îi aduse curînd în cale pe tânărul avocat Du Tartre, bărbat distins care debută sub cele mai favorabile auspicii, printr'un studiu asupra lui Descartes, premiat de Academie. Intre tineri începu o dragoste care poate fi aşezată între iubirile celebre din istorie. Două fiinţe unite prin gusturi, inimă şi fiorii artei şi ai ştiinţei trebuiau să primească binecuvântările altarului.

Moartea nu întârzie însă să dea târcoale în jurul palatului plin cu sculpturi şi picturi al lui Randon de Malboissière. Du Tartre se îmbolnăvi de pojar şi muri în scurt timp, lăsându-şi logodnica pradă unei dureri pe care spiritul său de analiză o agrava.

Intr'o scrisoare către Adelaïde, acum marchiză La Grange, îşi arată golul din sufletu-i chinuit: *„Prietenia ta, duioşia mamei mele, iată tot ce-mi rămâne. Lumea nu mai reprezintă nimic pentru mine".*

In mijlocul celei mai frivole societăţi pe care o cunoştea istoria, acea fată pe care natura a înzestrat-o cu ce avea mai perfect, nu s'a putut consola.

Ajunsă la o epuizare organică după ce suferi şi ea tot de pojar, Geneviève de Malboissière nu întârzie să-şi urmeze iubitul în lumea unde nu se mai sufere. După şase luni a murit. N'a trăit mai mult de douăzeci de ani această fecioară care a lăsat unele dintre cele mai suave scrisori din acest secol, parfumate cu nevinovăţie şi flori de câmp.

AUREL GEORGE STINO

Piatră din stâncă

Piatră din stâncă de munte sterp şi ud.
Vântul se spintecă 'n pântecile tale.
Noaptea-ţi cântă din frunze de dud,
Chiotul brazilor te 'mbracă în zale...

Asculţi departe, înspre Ineu,
Cum zumzăe codrul şi apele.
Cum fâlfâe umbra lui Dumnezeu,
Cum rupe pământul sapele...

Pe lângă tine nu-i cruce, nu-i drum,
Nu-i gură subţire de apă.
Gerul te crapă,
Vântul te spulberă ca pe-o raclă de fum.

In singurătatea adâncă,
Cum eşti de goală şi de grea,
Te-asemeni cu mine piatră din stâncă,
Şi-ţi simt rădăcinile 'n inima mea...

CONST. SALCIA

Antologia dragostei şi a femeii

Victor Hugo

Victor Hugo vorbind despre Iubire şi Femee este zeul care şi-a strâns tot focul Etnei numai pentru sine. Fiecare vers care cântă dragostea, este rupt din agitata sa viaţă, — el care a iubit până la idolatrie şi a dat cel mai rar titlu de nobleţă frumoasei cabotine Juliette Drouhet.

Pentru dânsa a scris versurile eterne, reparatorii şi consolatoare, meritând ele singure un altar din partea obiditelor.

Oh! n' insultez jamais une femme qui tombe!
***Qui sait sous** quel fardau la **pauvre** âme succombe?*
. . . .
La faute en est à nous. A toi, riche! à ton or!...

Dintr'o întreţinută cu trecut clasic şi-a făcut un idol, care însă l-a priceput şi l-a inspirat; perla prefăcută de oameni în noroi, s'a transformat iarăşi în bijuteria minunată, beatificată de iubirea patriarhului. O artistă ratată avu norocul să inspire dintre cele mai înălţătoare versuri, care s'au scris vreodată pentru o femee.

Alături de silueta grandioasă şi adesea bizară a Julietei, pe care o putem urmări triumfătoare, şovăitoare sau chinuită dealungul unei opere întregi, se ridică şi fantoma Adelei, soţia şi mama resemnată, modestă dar suavă, la rându-i idolatră pentru gigantul necredincios.

V. Hugo a cântat femeia în toate chipurile ei pământeşti: soţie, amantă, eroină sau prietenă, şi litaniile sale sunt ecourile puternice ale bolţilor sufletului său titanic, de mare pontifice al iubirii.

Pentru poet, a fi iubit este totul — şi el a iubit cât se poate omeneşte iubi şi a fost şi el iubit — fără iubire neconcepând viaţa.

A iubit şi printre florile păcatului, pe care le-a găsit tot atât de bogat parfumate ca şi pe acele ale virtuţii. Crâmpeele care se înşiră vibrează dealungul unei game oscilând între versetele unei *Cântări a Cântărilor* şi solemne sonorităţi de catedrală.

■ *A iubi înseamnă a savura, în braţele unei fiinţe scumpe, cantitatea de cer pe care D-zeu a pus-o în trup; înseamnă să fii un înger cu gloria de a fi om.*

■ *Creaţiunea este un imens sărut.*

■ *Rugăciunea este sora tremurătoare a dragostei.*

■ *Dragostea plânge pururea şi învinge pretutindeni.*

■ *Bărbatul caută, fecioara aşteaptă, femeia atrage. Leandru o vrea pe Hero, Manon pe Desgrieux.*

■ *Ceiace nu este în trandafiri decât parfum, în femee este tămâie.*

■ *Iubirea este o mare al cărei ţărm este femeia.*

■ *La urma urmii, se prea poate ca femeile să fie nişte visuri.*

■ *Dragostea ne face daruri deasupra simţurilor noastre.*

■ *După ce au iubit, sufletele s'au sfinţit.*

■ *Femei, fiţi slabe! Este atât de încântător să ai slăbiciuni, şi umbra este în firmament pentru a dovedi nevoia pe care o are câte odată de văluri, chiar aurora cea albă şi înseşi stelele.*

■ *Lumina este femee şi nu se dă bătrânilor.*

■ *A cuceri mereu înseamnă să nu te bucuri niciodată de ceva.*

■ *Horaţiu a grăit: Să ne gândim la iubire. Acum şi eu zic: totdeauna să ne gândim.*

■ *Iubirea este legea supremă, este întregul omului.* (V. Hugo: La légende des siècles, etc.).

Marele mag al omenirii, V. Hugo, a băut şi el iubirea, mai mult decât un faun vinul dulce din Sicilia. Altfel nu ne-ar fi cântat-o atât de epic şi jumătate de secol de iubire între titan şi Juliette. Drouhet poate trece fără discuţie în istorie. Fără tovarăşa nelegiuită a geniului său, n'am fi avut poate cele mai multe perle din reliquarul imens al poetului, cea mai sublimă recunoaştere şi reabilitare a umbrei sale, uşoară pradă pentru *alcoviştii* literari ai vremurilor.

A. G. S.

Problema cărţii la radio

Interview cu d. Em. Ocneanu, directorul Ed. „Alcalay"

In faţa microfonului românesc, consacrat din ce în ce mai mult problemelor de cultură, d. Em. Ocneanu, directorul Editurii Alcalay, a fost interviewat, Dumineca trecută, în legătură cu problema cărţii la noi în ţară.

D. Em. Ocneanu consideră activitatea editorială într'o lumină specială, ca pe una din sursele esenţiale de cultură. Departe de a o imagina ca pe o intreprindere industrială sau comercială, editura este pentru d-sa un mijloc puternic de difuzare a literaturii şi a ştiinţei, în massele largi.

Astfel, exercitându-şi activitatea pe temelia acestor principii admirabile, d. Ocneanu a isbutit să ocupe unul din locurile de frunte, în mişcarea noastră culturală. Punctele d-sale de vedere, în legătură cu problemele editoriale, devin, prin urmare, de o importanţă excepţională.

Intrebat, în faţa microfonului, cum priveşte condiţiunile editoriale dela noi, directorul editurii Alcalay a răspuns:

— „Deşi condiţiile editoriale de acum sunt mult mai bune de cât cele dinainte de războiu, când o ediţie de 5000 de exemplare era o raritate, nu se poate spune că comerţul de cărţi este la nivelul celorlalte ramuri de producţie ale ţării. Se tipăresc 5000 de exemplare dintr'o carte literară, când se sconteazá pe un succes sigur. Cărţile celelalte se tipăresc de la 1000 la 3000 cel mult, fără şansa de a fi epuizate. La 18.000.000 locuitori trebue să recunoaştem că e foarte puţin. E de ajuns să privim la ţările din jurul nostru ca să ne dăm seama că pe tărâmul producţiei cărţii avem încă totul de făcut. Trebue să învăţăm de la Cehoslovaci cum să creăm şi să distribuim cartea populară, pentru ţărani şi pentru muncitorii de la oraş. Ceeace ne poate învăţa Italia de azi în privinţa transformării cărţii în aliment de prima necesitate, ţine într'adevăr de miracol. Iar ceeace ne învaţă Germanii, în privinţa ocrotirii editorului, ameninţat să fie jefuit el, adică animatorul vieţii spirituale, de cel dintâi librar de provincie inconştient sau necinstit. Aci stă în primul rând greutatea comerţului de cărţi. Editorul nu este apărat de legislaţia noastră, mai mult decât un negustor oarecare, deşi se ştie că fără editor întreaga viaţă spirituală a ţării ar înceta, iar falimentul unei edituri reprezintă un adevărat doliu naţional".

D. Em. Ocneanu a expus apoi, mijloacele potrivite pentru răspândirea cărţilor, în măsură cât mai largă, şi a subliniat greutăţile de ordin material pe care le suportă editurile, devenite adevărate instituţiuni de jertfă pentru cultură.

Intrebat de activitatea editurii Alcalay", d-sa a declarat:

— „Conduc marea şi vechea editură, „Universala" Alcalay & Co. numai de un an, sunt deci cel mai tânăr director de editură, dar nu sunt novice. Ucenicia în treburile cărţii am făcut-o timp de 25 de ani. Cunosc toate tainele meseriei şi toată însemnătatea ei.

A trebuit să mă ocup în primul rând de cărţi cari reprezintă o necesitate imediată: cărţile oarecum de tehnică culturală.

Luând conducerea editurii am reorganizat şi reinviat vechea şi pururi noua „Bibliotecă pentru Toţi", din care şi-au făcut cultura mulţi, scriitori şi probabil unanimitatea acelora cărora le place încă a se instrui în grădina cărţii literare. In anul 1923 Biblioteca pentru Toţi aproape nu mai exista, fiind aproape cu desăvârşire epuizată. A fost nevoe pentru retipărirea ei de zeci de vagoane de hârtie, de multe maşini tipografice şi de un capital imens. Erau de imprimat peste o mie de numere cam de câte 100 de pagini în câte 7000 exemplare. Fără grija d-lui Demetrius, conducătorul acestui tezaur naţional, au ştiut dacă Biblioteca pentru Toţi şi-ar fi putut redobândi vechea puritate literară. Ii aducem deci aci mulţumirile noastre. Pe lângă vechiul ei caracter enciclopedic, „Biblioteca pentru Toţi" s'a îmbogăţit cu texte noui de actualitate culturală în toate domeniile de la folklor până la filozofie, de la Alexandru Macedon până la viaţa lui Spinoza şi Pedagogia lui Kant.

Sunt tipăriţi în Biblioteca pentru Toţi mai mult de o sută de scriitori români începând cu cronicarii şi un cetitor atent găseşte în Biblioteca pentru toţi numele cele mai ilustre ale tuturor literaturilor. Dacă printr'un cataclism toate bibliotecile lumii ar fi mistuite de foc şi ar scăpa ca prin minune numai colecţia Bibliotecii pentru Toţi, trei sferturi din cultura omenirii contimporane ar fi salvată.

Biblioteca pentru Toţi a desvoltat gustul cititului şi a răspândit până în prezent în toate straturile sociale 25.000.000 exemplare.

EM. OCNEANU

Vom duce mai departe această operă de difuziune culturală, tipărind o bogată colecţie de cunoştinţe folositoare, despre gospodărie, despre agricultură, despre cultura pomilor şi legumelor, despre creşterea păsărilor, despre albinărit şi tot ce interesează pe un bun gospodar.

Tot în rândul lucrărilor de imediată necesitate trebue să trecem ediţiile mari ale clasicilor noştri mai vechi şi mai noui. Am retipărit astfel între alţii operele lui Emil Gârleanu, prozatorul care poate sluji ca îndreptar al tinerilor scriitori. Tot astfel am tipărit Istoria Literaturii române moderne de d. Ovid Densuşianu. Pentru alcătuirea unui bun dicţionar Român-Italian ne-am adresat d-lui prof. Alexandru Marcu, entuziastul propagator al culturii italiene în România, iar pentru un dicţionar Italian-Român d-lor profesori Porn şi Perussi.

Tot în rândul publicaţiilor de necesitate imediată trebue să punem cărţile judiciare, care se tipăresc cu atâta greutate şi necesită din partea editorului un capital însemnat. Am tipărit astfel 20 volume a 1000 pagini „Colecţia HAMANGIU" cuprinzând întreaga legislaţie a României.

Tot astfel „CODUL CIVIL adnotat", care apare sub îngrijirea d-lui preşedinte Georgean, singura lucrare de acest fel cuprinsă în 9 volume a 1000 de pagini.

In ce priveşte activitatea literară editorială din complexa literatură europeană m'am încumetat să tipăresc pe acei scriitori cari pot fi pentru literaţii noştri un stimulent şi o educaţie artistică, iar pentru publicul cetitor un mijloc de perfecţionare a gustului literar.

Din literatura română contimporană, am ales în primul rînd câteva nume tinere. Am publicat astfel de curând romanul d-lui Luca Gheorghiade „A doua viaţă a lui Şerban Varu", de a cărui îndrăzneală în gândire şi stil vom mai auzi desigur cât de curând. Primul său roman se citeşte cu uşurinţă şi e plin de mireazma pădurilor noastre. De curând a apărut ultimul volum de maxime şi reflecţii al d-lui H. St. Streitman, scriitorul avar şi cu stilul şi cu producţia, dar care îşi răscumpără această sgârcenie printr'o adâncime a gândirii şi o perfecţiune formală puţin obişnuite".

Trecând, apoi, la planurile de viitor, d. Em. Ocneanu a schiţat următorul admirabil program:

— „Voi publica un roman al d-lui Liviu Rebreanu intitulat „GORILA" în care robustul nostru romancier ne va prezenta un tablou al Bucureştilor de după războiu. Cunoscut mai mult ca un creator al vieţii rurale, cel mai de seamă romancier al nostru va dovedi în Gorila că are mijloace de a intui şi de a reda şi viaţa atât de complexă a oraşului.

D. N. D. Cocea, cunoscut în ultimul timp prin succesul romanului său „Fecior de Slugă" s'ar fi retras din nou în tăcerea patriarhală de la Sighişoara dacă, mărturisesc fără sfială, nu l-aşi fi sgâlţâit şi nu l-aşi fi reţinut la Bucureşti pentru a scrie un nou roman, în care calităţile sale satirice se vor înfăţişa în splendoarea lor deplină.

D. Aderca, publicistul atât de preţuit atât în domeniul creaţiei literare cât şi al criticii, ne-a încredinţat ultima domniei-sale lucrare „Oameni excepţionali", în care ne prezintă, cu intuiţia şi acuitatea de mult cunoscută, personalităţi mondiale ca: Stalin, Isadora Duncan, Hitler, Wagner, Trebici Lincoln, Eminescu, Ford, Bata, Mustafa Kemal, Sarah Bernard, Delalera, biografii şi analize critice atât de folositoare celui care doreşte să se informeze asupra geografiei morale a timpului nostru.

Voi tipări deasemenea romanul unui vechi publicist, nedreptăţit de împrejurări şi rămas prea multă vreme, din excesivă delicateţă într'o linişte provincială „Ileana Lupului", de d. Teodor Răşcanu. Am credinţa că voi da literaturii româneşti un roman puternic şi de un caracter naţional plin de prospeţime, şi voi repara în acelaş timp o nedreptate.

Nu este nevoe să mai arăt motivele care m'au îndemnat să atrag în cercul editurii noastre pe d. Damian Stănoiu, care a izbutit să câştige în scurt timp admiraţia voioasă a tuturor ştiutorilor de carte de la noi. „Parada Norocului" ne va prezenta pe d. Damian Stănoiu în observator al acelei lumi speciale, cu dramele şi comediile ei care se învârtesc în jurul pasionantelor jocuri de noroc".

*

D. Em. Ocneanu a încheiat exprimându-şi nădejdea fermă şi caldă că intelectualitatea şi cultura românească progresează repede şi elegant, susţinută de eforturile bine orientate şi armonizate ale editorilor iş ale cetitorilor.

A. P.

Un interview al d-lui prof. N. Iorga

Intr'un recent interview, d. prof. N. Iorga, vorbind de preocupările generaţiei de azi, spune între altele:

De câtva timp cercetarea corespondenţii nu-mi ia mai nimica. Inainte vreme îmi trebuiau ceasuri ca să citesc toată corespondenţa care-mi venea. Acuma s'au schimbat lucrurile. Iată: trei ziare şi două prospecte.

De multă vreme, în cinci minute nu mai am ce citi. Şi asta arată o trăsătură de seamă a vremurilor de astăzi. Nimeni nu mai are să te întrebe ceva, să-ţi ceară un sfat. N'ai impresia că oamenii nu mai simt nevoia să-şi comunice gândurile, impresiile? Nu era înainte vreme aşa, orizontul nu era atât de limitat ca astăzi.

Şi în străinătate e la fel. Scrisorile au ajuns să semene a telegrame. Trimiţi cuiva o carte. Peste câtva timp, primeşti o scrisoare, în puţine cuvinte, de simplă mulţumire: „vă mulţumesc pentru cartea trimisă, pe care am s'o citesc cum voi avea vreme".

Intrebat despre „Istoria literaturii române", o lucrare de mari proporţii, comportând două volume şi care va apărea la toamnă, d. Iorga spune:

— Continui istoria literaturii noastre, dela 1866, unde am lăsat-o înainte de războiu. Nu este o lucrare chiar aşa uşoară, căci nu am de gând să-mi public „memoriile" şi să spun că am făcut lucru de istorie.

Sforţările mele se îndreaptă într'un singur punct: să dau fiecăruia locul, pe care-l merită, ţinând seama de mediul în care a trăit. Din acest punct de vedere, sunt o mulţime de nedreptăţi. Pe unii, care şi-au avut rolul lor bine determinat de premergători, istoriile apărute nici nu-i pomenesc; altele se mulţumesc să le indice doar numele şi atât.

Un nedreptăţit din aceştia este poetul profesor Scriban, tatăl arhimandritului, care are unele imagini cu adevărat eminesciene.

A APĂRUT No. 2

REVISTA TEOSOFICA

Cu un bogat şi interesant cuprins

Reincarnarea, un răspuns la problemele vieţii, de Clara Codd; **Creatori de idealuri şi creatori de viaţă,** de R. Smislov; **Isvoarele şi natura Teosofiei,** de I. Cooper; **Ce este Kabala?** de O. Harcourt; **Fanaticul lipsit de fanatism, de Dr.** G. Arundale; **Descoperirea lumii spirituale,** de Sir Oliver Lodge.

Insemnări; Informaţii; Cărţi şi Reviste; Abonamentul lei 180 anual. Exemplarul lei 20; Redacţia şi Administraţia: Calea Griviţei 190, Bucureşti II. De vânzare la principalele librării şi chioşcuri, unde se mai poate găsi şi No. 1.

Cronica Şahului

Moartea lui W. Pauly

Cel mai mare problemist al lumii, W. Pauly, s'a stins Sâmbăta trecută în vârstă de 57 ani. Ştirea a produs — după cum era de aşteptat — o profundă consternare în rândul tuturor şahiştilor din toată lumea. Pentru noi cari scriem aceste rânduri, durerea este cu atât mai mare, cu cât eram obişnuiţi cu participarea sa la reuniunile noastre obişnuite din fiecare Sâmbătă. Amabil şi gata totdeauna de un ajutor nepreţuit, marele maestru dispărut ne-a onorat cu o amiciţie nestrămutată, pe care deasemeni o împărtăşeam.

† WOLFGANG PAULY

Neuitate rămân pentru noi aceste reuniuni în care numeroşi problemişti ascultau cu încântare explicaţiile sale asupra frumoaselor probleme ce le compunea, precum şi în care el analiza problemele celor mai tineri, dându-le îndrumări şi sfaturi şi arătându-le eventualele greşeli.

Dotat cu o putere de muncă extraordinară, dublată de un talent neegalat în şahul mondial, regretatul dispărut lasă un gol imens în toate cercurile cari l'au cunoscut, graţie delicateţei sufletului său precum şi a felului de-a se comporta în toate manifestaţiile vieţii.

W. Pauly s'a născut în Bucureşti la 15 August 1877 din părinţi germani. După studii strălucite de matematici, făcute în Germania, marele dispărut a fost angajat la societatea de asigurare „Patria" şi a activat în această ramură timp de 34 ani, ajungând după fuziunea „Patriei" cu „Dacia-România", subdirector la această ultimă societate. Inainte de războiu s'a ocupat mult şi cu astronomia, descoperind o planetă, care-i poartă numele şi stabilind pentru Bucureşti datele exacte ale diferitelor fenomene cereşti, în special ora exactă a apariţiei eclipselor.

In domeniul şahist şi mai cu seamă în acel al problemelor, regretatul W. Pauly a desfăşurat o activitate seobosită, ajungând — graţie unui talent excepţional şi unei inteligenţe superioare — la titlul pe deplin meritat de cel mai mare problemist al lumii. A compus până'n ultima clipă a vieţii sale câteva mii de probleme, din cari foarte multe premiate la mari concursuri internaţionale.

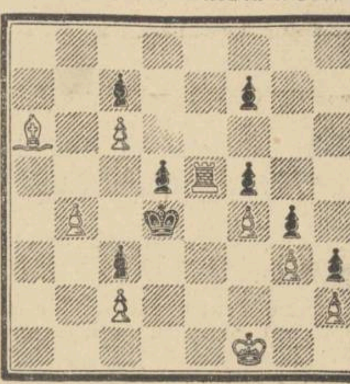
Acum şapte ani, când a împlinit vârsta de 50 ani, toate revistele mari de specialitate precum şi toate rubricile de şah din lume i-au consacrat numere speciale, aducându-i cele mai mari elogii pe deplin meritate. O calitate extraordinară a lui W. Pauly era varietatea compoziţiilor sale, activând atât în problemele regulate cât şi în cele feerice cu un talent creator neîntrecut. Deşi foarte robust, bucurându-se de-o sănătate perfectă, W. Pauly a fost doborât în două zile de-o gripă infecţioară, urmată de uremie şi septicemie. Formidabila lui dragoste pentru şah s'a dovedit până şi în ultimele momente ale vieţii, când, în delirul sbuciumător al agoniei, ultimele lui cuvinte au fost:

Nebenlösung..... Springer f3..... Negreanu.....
Lăsaţi-mă la el....

Plângem moartea marelui dispărut, vărsând o pioasă lacrimă pe mormântul lui.

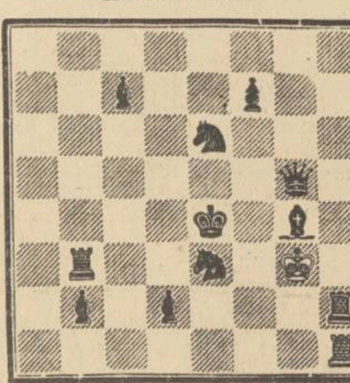
Publicăm mai jos câteva probleme rămase celebre ale mult regretatului W. Pauly.

† W. Pauly
Deutsches Wochenschach 1918

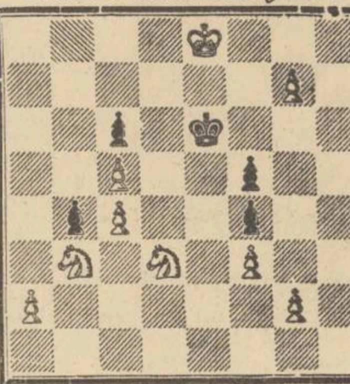
9 + 8 = 17
Mat în 7 mutări.

† W. Pauly
Premiul II Concurs Chess Amateur 1922

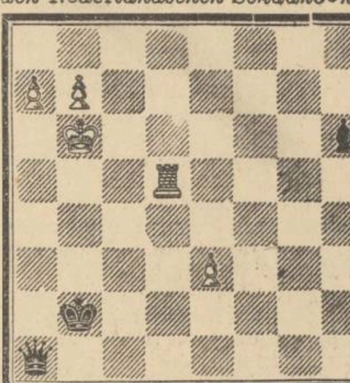
2 + 11 = 13
Mat ajutor în 4 mutări.
Gemen: Turnul h2 şi pionul d2 îşi schimbă locurile.

† W. Pauly
Deutsche Schachzeitung 1928

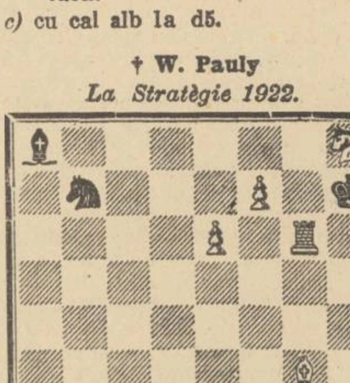
9 + 5 = 14
Mat în 3 mutări.

† W. Pauly
Premiul I concurs „Tijdschrift van den Nederlandschen Schaakbond"

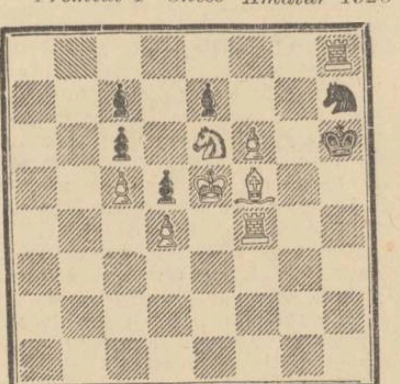
5 + 3 = 8
Mat maximal invers în 2 mutări duble.
a) Poziţia diagramei.
b) cu nebun alb la d5 în loc de turn.
c) cu cal alb la d5.

† W. Pauly
La Stratégie 1922.

8 + 4 = 12
Mat invers în 3 mutări.

† W. Pauly
Premiul I Chess Amatur 1920

8 + 6 = 14
Mat invers în 4 mutări.

*

Rugăm pe cititori să analizeze cu atenţie aceste probleme; vor găsi în ele frumuseţi nebănuite. Le-am ales la întâmplare. Ele nu sunt singurele probleme strălucite ale genialului dispărut.

*

Soluţiile acestor probleme vor fi publicate în numărul viitor.

P. I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Presa despre „Aventurile din Strada Grădinilor"

D. L. Leoneanu publică în ziarul „Opinia" din Iași, o interesantă convorbire cu d. dr. Blumenfeld-Scrutator despre romanul d-lui *M. Sevastos: „Aventurile din strada Grădininilor"*.

Reproducem mai jos răspunsul reputatului ziarist:

— Nu sunt și nu am pretenția de-a fi critic literar, — îmi spuse d. dr. Blumenfeld; dar aceasta nu mă împiedică să constat cu toată sinceritatea că „Aventurile din strada Grădinilor" e o adevărată operă de artă, iar autorul un mare talent, fiindcă în această lucrare se îmbină admirabil un puternic dar de observație cu un mare simț de pătrundere psihologică și facilitate de expresie.

Totul în acest roman e veridic, autentic, văzut și trăit. Toate se perindă ca într'un film și sunt văzute sub aspectul lor real, adică meschin, abject, întunecat și trist.

Autorul știe să cucerească nu numai prin documentul omenesc veșnic nou și interesant pe care ni-l prezintă, ci și prin felul cum îl prezintă. El se servește de mijloace simple pentru a ne descrie viața în toată complexitatea ei. Știe să cugete și să transforme în viziune proprie tot ceia ce a văzut și l-a impresionat. Opera lui nu e prin urmare un roman croit după calapodul obișnuit, cu intrigă și cu un anumit număr de personagii sistematic ierarhizate, ci literatură vie, redând imagina plastică a unor persoane care trăesc.

Cum romanul se petrece în Iași, iar eroii sunt mai toți ieșeni, m'a impresionat adânc descrierea minunat colorată a acelor părți din Iași, care de sus din Sărărie — duc spre dealul Aroneanu, și mai departe spre dunga dela marginea orizontului, indicând malurile Prutului și plaiurile basarabene.

Mi-am amintit cu emoție de această regiune frumoasă și arhaică — de acest al doilea oraș al țării — rămas și azi tot arhaic, dar numai Dumnezeu îl știe în ce stare de mizerie.

Ca gazetar care — prin profesiunea mea — vin în contact cu atâta lume și cunosc viața cu toate conflictele ei și sub toate formele, îmi dau seama cât de real a redat-o d. Sevastos în romanul său. Am regăsit aici atâtea tipuri cunoscute. Viața ieșană e estompată în întregime, așa cum am cunoscut-o și am trăit-o odinioară.

Un coleg a văzut în lucrarea d-lui Sevastos o serie de reportaje.

Dacă prin reportaj înțelegem redarea cu un neîntrecut talent a tot ce frământă, însuflețește, domină și mișcă o întreagă categorie socială, atunci d. Sevastos s'ar putea numi și reporter, și în acest caz nu doresc publicisticei românești altfel de reporteri de cât de calitatea d-sale.

Pentru mine însă el e un artist, sub simțul căruia cade numai ceia ce prea puțini văd. El știe să reliefeze lucrurile așa cum rar e cineva sortit s'o facă.

D. Sevastos e un fin artist al frazei. Scrie ușor, fără efort, cu toată inima. Cunoaște la perfecție limba și resursele ei inedite și nebănuite. Proza sa bogată și fină se citește cu plăcere.

Opera lui îl așează printre artiștii desăvârșiți ai scrisului românesc de astăzi. Și nu sunt mulți.

Keyserling despre Gobineau

Formulând câteva succinte reflexii asupra lui Gobineau, filosoful Keyserling caută să explice pentru ce autorul „Renașterii" este alături de Gustave Le Bon, omul care a exercitat cea mai mare influență istorică, pornită din Franța, și una dintre marile influențe care conduc lumea actuală, cum o dovedește existența național-socialismului.

Pentruce? Desigur nu pentru îndoelnica valoare științifică a ideilor din „Incercare asupra inegalității raselor" nici pentru valoarea literară a acestei opere, ci pentrucă Gobineau a introdus în evoluția istorică un ferment nou: conștiința de rasă.

Nu însă ideia „intelectuală" a pretinsei superiorități a raselor, cum este exploatată azi cugetarea lui. Rasa ca atare poate avea o valoare. Fiecare rasă apreciază în mod propriu această valoare. Mâne, pot fi Negrii aceia care se vor inspira din Gobineau. Faptul că azi sunt „nordicii" care se cred rasă superioară prin excelență, se explică prin aceia că ei au fost printre primii care au pus accentul pe rasă. De aci nu trebue trasă concluzia superiorității lor, cum se face azi.

Keyserling spune că niciodată n'a crezut în ideile rasiste.

Singurii pe care nu-i interesează criza, scandalurile, crahurile....

Cărți și reviste

Stefan Zweig suprapreţuit?

Autorul ascuns sub anonimat al unui articol asupra lui Stefan Zweig (din ultimul număr al revistei enciclopedice „Le Mois" în depozit la librăria Hasefer), găsește popularului scriitor o seamă de lipsuri în creație și tehnică, pe care cititorul, sedus de interesul crescând pe care-l provoacă lectura operelor sale, cu siguranță nu le-ar fi descoperit.

Iată că Stefan Zweig nu e atât de impecabil biograf și romancier pe cât s'ar părea. Lumea cititoare va trebui să-și revizuiască opinia excelentă asupra celui mai gustat — și în orice caz, mai interesant — biograf contimporan.

La Stefan Zweig domină facultățile inteligenței asupra tuturor celorlalte. De aci provine acea impresie de incomplet, de neîmplinit, de puțin profund pe care o lasă operele sale. El nu realizează într'un mod *sensibil*, ceeace este extraordinar în destinul personagiilor, deși *înțelege* în întregime acest destin. Datorită abilității sale, el dă iluzia că simte toată grandoarea eroului său. Ne dăm însă repede seama că ajunge la aceasta datorită „trucajului" său neîntrecut.

Pentru a ilustra lacunele acestea, se analizează câteva fragmente din biografia Mariei Antoinetta. Sprijinindu-se numai pe puterile intuiției, personajul pe care vrea să-l recreeze, apare ca o pură construcție a autorului.

Asemena obiecțiuni i se aduc și în privința romanelor sale, în fond nuvele amplu desvoltate. Dacă ne atașăm povestirilor sale cu cel mai mare interes, aceasta se datorește, artei strălucite cu care Stefan Zweig le conduce către desnodământul totdeauna brutal și impresionant. Combinarea și înlănțuirea situațiilor este impecabilă. Subiectele sale nu se pot ridica însă peste nivelul faptului divers, peste nivelul anecdotei, ca la un Cehov bunioară. Artificiile și arbitrarul nu sunt suficiente mijloace artistice. Stefan Zweig dă prea multă atenție curiozității și încântării cititorului. Opera sa este construită cu o dexteritate remarcabilă, într'o manieră strălucită dar superficială. Scriitorul cunoaște toate resursele meșteșugului său, și le întrebuințează într'un mod impecabil. De aci provine însă neajunsul operei sale: *totul e prea bine făcut*, ceeace amintește că nu e la mijloc decât meșteșugul. Aceasta stă în marginea adevă-

ȘTEFAN ZWEIG

ratei literaturi. De aceea a-l pune alături de Maupassant și Gorki, este exagerat. Stefan Zweig nu trebue subprețuit, dar nici suprapreţuit, cum s'a făcut.

Neue deutsche Blatter,

In ciuda condițiunilor de viață extrem de vitrege, revista scriitorilor refugiați din Germania *„Neue deutsche Blätter*, intră, odată cu numărul pe Februarie, în a doua jumătate a primului an de existență.

Creditul, pe care l-am acordat, dintru început, acestei publicații mensuale, e azi pe deplin garantat de semnăturile a peste șaizeci de autori, dintre care unii cu renume mondial, iar alții cu indiscutabile însușiri literare și critice.

Inregistrăm deci cu vie satisfacție această cruntă izbândă, și relevăm priceputa conducere redacțională, din care fac parte *O. M. Graf, W. Herzfelde* și *Anna Seghers*.

★

Primele pagini ale revistei sunt închinate lui *Ludvig Renn*, autorul cunoscutelor romane „Krieg" și „Nachkrieg", condamnat de judecătorii dela Lipsca la doi ani și jumătate închisoare, pentru ideile sale politice. Autorul articolului menționează un fapt, care ni-l înfățișează pe G. B. Shaw în toată goliciunea cinismului său. Solicitat să intervină pentru eliberarea lui Renn, Shaw a trimis următorul răspuns telegrafic: „Nu-l cunosc pe Renn"!

Bertold Brecht semnează două poezii satirice, intitulate „Hitlerchoräle" — în care biciuiește fățărnicia Führer-ului. *Agnes Smedley* publică a doua și ultima parte din impresionanta nuvelă istorică: „Die Sirenen von Hunan". Realizarea canalului ce leagă Marea Baltică de Marea Albă i-a inspirat lui *Hugo Huppert* ciudatul imn închinat tehnicei sovietice, intitulat „Karelische Rhapsodie". *Oskar Maria Graf* publică un fragment de roman: „Sitinger bleibt obenauf" în care fixează tipul funcționarului de carieră și al patriotului, care strânge bani albi pentru zile negre. Scriitorul ungur *Alexander Barta* e reprezentat printr'o schiță de fin umor satiric.

Ernst Ottwalt, Maria Lazar, Adam Scharrer, F. C. Weisskopf etc., semnează recenzii, glosse și însemnări interesante și viu scrise.

A. B.

„Ce este național-socialismul"

Ultimul număr din „La nouvelle Revue Française" (în depozit la Hasefer) este închinat în întregime lui Gobineau și gobinismului. Viața, opera și gândirea lui Arthur de Gobineau sunt cercetate de cele mai variate condeie.

Bun prilej pentru Leon Trotzky de a face o admirabilă analiză național-socialismului care-și deține principiul din opera diplomatului francez cu preocupări de diletantism cronic, dar cu o profundă influență.

Analiza sociologic-marxistă a lui Trotzky arată cu acea precizie, vervă lucidă și clarviziune recunoscute ,originile filosofice, cauzele sociale imediate și posibilitățile de înfăptuire ale confuzei ideologii care stăpânește spiritul german de astăzi. Național-socialismul, uzurpând noțiunile de revoluție și socialism, se dovedește a fi, după un an de dictatură, cea mai rea formă de imperialism. Capitalul monopolizator are conducerea politică. Concentrarea forțată a tuturor mijloacelor și resurselor unui popor după interesele imperialismului — și aceasta e misiunea istorică reală a dictaturii fasciste — înseamnă pregătirea evidentă pentru un viitor războiu.

Nu putem rezuma aci densul studiu al lui Trotzky. Pentru precizia și valoarea lui explicativă, e bine să fie cetit direct și în întregime. Este unul dintre cele mai bune studii ce s'au scris asupra național-socialismului.

Femeia în opera d-lui C. Stere

Romanul d-lui C. Stere nu-i, desigur, un roman cu teză psihologico-sentimentală, în care să găsim eternul conflict dintre cele două sexe. Dar opera aceasta nici nu poate fi catalogată sub o anumită etichetă literară.

Romanul d-lui Stere închide în paginile celor patru volume — viața reală. Dar nu e o viață — ca a noastră, cei mulți — cu bucurii simple, cu ambiții accesibile. E viața unui om, care ne inspiră teamă și admirație — căci îl simțim venit din alte sfere, precursorul veacurilor viitoare. E privit — de unii cu dragoste , de alții cu ură — dar nimănui nu-i e indiferent. Deaceia mi-a părut atât de interesant felul cum privește femeia. acest prototip al unor lumi mai bune. Căci dacă eroul acestei opere nu-și închină viața la picioarele unei femei, ci o sacrifică unui ideal luminos — totuși și el a întâlnit în drumu-i spinos, femeia... Și vrem să știm ce ecou a lăsat ea, în sufletul acestui fantastic idealist....

Din timpurile preistorice ale literaturii și până în zilele noastre — femeia a fost, de obicei, punctul central al oricărui subiect literar. De cele mai multe ori ea a apărut ca un geniu rău, risipind în juru-i nenorociri. Alteori, figura ei avea acea frumusețe pasivă, incapabilă de concepții mai înalte. In fine, în cele mai multe cazuri, incoloră, incompletă, — un accesoriu al vieței, fără frumusețe ideală.....

Dar autorul lui Vania Răutu descoperă câteva tipuri feminine — aproape unice în frumusețea lor. Și acest „autor" nu-i un cărturar oarceare, ce și-a trecut viața între cafenea și bibliotecă. Omul acesta a renunțat benevol la plăcerile unei vieți ușoare, la toate ispitele ce i se oferau unui tânăr bogat și inteligent, pentruca — în numele unui ideal generos — să cunoască umezeala închisorilor rusești și surghiunul siberian, în cea mai fragedă vârstă. Și pentru acest ideal a suferit — tot ce omenește poate fi imaginat.

Și totuși.... acest mucenic modern, acest gânditor subtil — pe a cărui figură de consul roman durerea a lăsat urme adânci — găsește, în sufletu-i bântuit de furtună gingășia și lirismul cel mai subtil când redă figura unei femei, care a trecut prin viața-i atât de puțin închinată femeii...

...Ilenuța, țărăncuța desprinsă parcă dintr'o pânză de Grigorescu, e prima iubire a lui Vania. E singurul episod mai colorat din sumbra lui viață, iubirea poetică a acestei rustice fecioare. Figura ei e înfățișată cu o gingășie unică. Iubirea Ilenuței — delicată, desinteresată, pasionată și resemnată — răspândește parcă miros de fân proaspăt cosit...

... Dar femeia apare și sub altă lumină în drumul tânărului revoluționar. E „tovarășa Undina", intelectuala energică și fină, fiica unui nobil rus. Seninătatea cu care își sacrifică viața pentru un ideal sublim — o înfășură într'o lumină siderală. Tânăra idealistă e steaua călăuzitoare pentru Răutu. Amintirea ei îi dă încrederea clipelor grele. Sentimentul pe care-l păstrează el „tovarășei Undina" îngropată de vie în închisoarea din Schüsselburg, e un complex al celor mai superioare simțiri omenești.

Tania Lungu nu are nici frumusețea idilică a Ilenuței; nici superioritatea intelectuală a „tovarășei Undina". E o simplă femee al cărei ideal e bărbatul adorat. Fără să-l înțeleagă complect — îl sprijină și-l încurajează pe tânărul revoluționar — deși ea nu-și simte un suflet de erou. Fără să fie iubită — ea iubește și, sacrificându-se omului iubit, are aerul că primește o mare favoare. Dintre cele trei femei, care trec prin viața lui Vania — Tania Lungu e mai simplă, mai comună. Dar profunda ei iubire și naturalețea cu care se sacrifică acestei iubiri — a pus și pe fruntea ei cununa ideală a poeticei Ilenuța și a mucenicei dela Schlusselberg.

Și iată cum acest martir al unui ideal înalt — pe care noi, cu încăpățânare, îl identificăm cu autorul — care la 14 ani se preocupa de reforme sociale, iar la 18 ani — între zidurile închisorii din Odesa, diseca viața pe rândurile scrise de mari cugetători ai lumii — ridică figura feminină dincolo de comun.

Și Vania Răutu nu și-a închinat viața unei femei. Scurtele clipe dăruite ei sunt motive de remușcare pentru conștiința-i severă. El n'a cunoscut bucuria simplă a fiecărui muritor. Suferința l-a însoțit din leagăn. Copilăria și-o petrece cu preocupări superioare vârstei. Tinerețea între zidurile închisorii și pustiul înghețat al tundrelor polare. Mizeriile materiale și continuul sbucium moral nu-i puteau prilejui desvoltarea unui sentimentalism siropos. Și-a impus, de timpuriu, un drum spinos.

Oțelit și îndârjit în lupte, omul care a cunoscut apogeul suferinții — care a văzut lumea dela oșteanul siberian — atât de aproape de animal — până la cel mai rafinat locuitor al marilor metropole — care a acumulat cultura veacurilor și a disecat cele mai complexe teorii — păstrează pentru femee un sentiment plin de gingășie, admirație, recunoștință...

LUCREȚIA DASCALESCU

Cronica literară

Studii eminesciene

Tot mai des apar contribuțiuni eminesciene, ceeace dovedește puterea de propagare a unor inițiative fructuoase. Dacă nu toate aduc un real progres, toate dovedesc interesul pentru viața și opera marelui poet român.

N'am putea totuș numi fericită contribuția unui domn profesor George Potra, intitulată *Mihail Eminescu, Cauzele morții sale*. Principial aceste preocupări sunt penibile și totdeodată greu de documentat. Ce folos putem noi avea din cercetarea ființei fiziologice a lui Eminescu? De ce d. profesor George Potra, dacă profesor este, deși stilul nu prea arată, nu s'a gândit să exalte într'un studiu opera poetului? Când nouă ne lipsesc cărți serioase de istorie literară, mai sunt oameni care să răscolească mizeriile vieții unui poet și să le prezinte în cărți pretențioase și seci cum a fost aceea a d-rului Vlad. D. profesor Potra a dorit, ce-i dreptul să reabiliteze pe Eminescu. Domnia-sa și-a zis că bănuiala unei anume maladii e de natură să arunce o pată infamantă asupra memoriei lui și că versurile unui poet cu sângele bolnav nu vor fi așa de prețioase ca ale unuia sănătos. (Aceasta a fost și opinia răutăcioasă a lui Aron Densușianu). De aceea s'a străduit să găsească un document doveditor că boala aceea de care toți vorbesc, n'a existat. Deși o astfel de problemă e inutilă, totuș întrebăm pe d. Potra: întrucât o boală este mai rușinoasă decât alta? Baudelaire, Heine au avut răul pe care pare să-l fi avut Eminescu și căruia noi nu-i vom face reclama pe care i-o face numind-o și în ciuda intenției, d. Potra. Nimeni n'a căpătat dispreț pentru ceeace nu e un efect al desfrîului ci numai un accident supărător ce i se poate întâmpla, Doamne ferește, și d-lui Potra. Pe cât mi-a fost cu putință eu am evitat în *Viața lui Eminescu* revelarea prea crudă a lucrului de care e vorba, diluându-l în eufemisme. Dar este evident că ipoteza cea mai probabilă, dacă ar fi să ne intereseze asta, e aceea pe care o combate d. Potra și aceasta pentru simplul motiv că medicii au îngrijit pe poet printr'un tratament știut, care a adus totdeauna ameliorări și că Eminescu se plângea de a avea trupul murdărit ca al lui Iov. Mi-e silă să spun mai mult, dar lucrul e la putința de informație a oricui. De altfel autorul broșurii e așa de puțin documentat și așa de plin de importanța studiului său, încât găsind în manuscrisul pretins inedit pe care îl reproduce că greutatea creerului poetului a fost de 1490 gr. se grăbește să pună o notă critică: „G. Călinescu (sic) în *Viața lui M. Eminescu* arată în mod greșit greutatea encefalului de 1400 gr." Ce grozavă eroare! 90 de grame sunt capabile să distrugă folosul unei lucrări! Dar d. Potra putea să vadă, de era orientat, că cifra de 1400 gr. e dată de Corneliu Botez în *Omagiul Gălățenilor* și de acolo reprodusă de toți.

Ce e acum manuscrisul pe care îl produce autorul? Un fel de document stil Octav Minar „în proprietatea mea" și rămas, zice-se, dela poeta Cornelia din Moldova. Insemnarea nu are nicio valoare, firește, fiind un simplu comentariu cu pretenții medicale asupra unor fapte cunoscute. Dar, oricum, pretindem să vedem facsimilul. Și apoi curios lucru! Se afirmă că ms. e așternut cu „vocabular vechiu", motiv pentru care a fost modernizat. Textul însă pare a conține informații recente și este așa de omogen amestecat cu comentariul d-lui Potra, încât nu știi care e contribuția unuia și care a altuia. Nu altfel proceda Octav Minar, care publica texte filosofice eminesciene „din colecția particulară", fără să arate ce e propriu și ce e document. Până la publicarea pretinsului document în facsimil suntem îndreptățiți să-l socotim un fals. Dar și de ar fi autentic, memoriul necunoscutului doctor nu prezintă niciun interes și e numai un pretext pentru d. Potra, care poate nu înțelege o iotă din poezia lui Eminescu, de a se îndesa cu numele lui în bibliografia eminesciană, sub cuvântul unei veneratiuni neinteligente și jignitoare. Remarcăm în treacăt asemănarea ciudată și a stilului d-lui Potra cu acela al lui Octav Minar, deși acesta din urmă e oarecum combătut. Sunt dar îndreptățit să întreb: există un profesor cu numele de George Potra?

★

Se știe că mama poetului Octavian Goga este fiica acelui preot Bratu din Rășinari, care l-a ajutat pe Eminescu să treacă granița în țară, atunci când s'a întors dela Blaj. Acum părintele Ilie Dăianu care ne-a dat prețioase știri asupra șederii poetului în Ardeal, publică în *Gând românesc (No. 1-2)* o convorbire cu d-na Goga.

„Eram o copilă — zice dânsa — de 6—7 ani, voioasă de a-și reaminti copilăria din satul de supt munte. Mi-aduc aminte de Eminescu, cum a venit dela Sibiu la tata, aducând o scrisoare dela Densușianu. Tata l-a primit bucuros, mai ales după ce a citit răvașul, findcă iubea pe scriitori și mai ales pe poeți... L-a primit bucuros pe tânărul oaspe și l-a asigurat de sprijinul său. Era vorba să-i facă rost de un ajutor și să-l treacă peste graniță. A făcut o listă de subscripție, tata a semnat o sumă în fruntea listei, și i-a dat o călăuză care să-l însoțească pe la fruntașii satului.

„Dacă-mi aduc bine aminte a stat două-trei zile la noi, apoi a pornit cu niște oameni de încredere spre „vama cucului".

★

Cea mai complexă contribuțiune eminesciană recentă este însă aceea a d-lui N. Pătrașcu *(Mihai Eminescu)*. Temeiul ei îl formează un studiu mai vechiu, apărut acum mai mult de treizeci de ani, și care a servit tuturor istoricilor vieții lui Eminescu prin informațiile pe care le cuprinde. Acum d. Pătrașcu și-a refăcut această lucrare. In partea biografică suntem măguliți să constatăm că autorul a folosit pe larg pe cercetătorii mai tineri. Studiul d-lui Pătrașcu a fost cel dintâi care a privit criticește opera lui Eminescu, am putea spune chiar monografic. De bună seamă unele capitole sunt cam sumare. Partea despre filosofia poetului nu ni se pare adâncită. Dar în genere opera eminesciană e studiată cu simpatie din toate punctele de vedere și cu multe sugestiuni fericite pentru viitorii cercetători. Vom avea prilejul să discutăm altădată mai de aproape lucrarea d-lui Pătrașcu. Reținem deocamdată încheierea cărții, care înfățișează oarecum definirea lui Eminescu:

„S'ar putea spune și mai mult. Dacă opera lui e expresia ființei neamului românesc, purtată în lume de solia lui providențială, viața lui însăși s'a identificat și ea cu viața poporului nostru. In adevăr, suferințele lui sunt, într'un om, suferințele poporului român; munca lui, fără răgaz și fără răsplată, e munca românului din popor; traiul lui cu privațiuni, cu abstinențe, cu nepăsarea față de persoana lui; rîvna lui de a-și apăra țara de străini; zilele și nopțile lui trăite sub acoperăminte sărace și triste, sunt toate viața poporului român dela țară, atât de umilă, atât de frugală, atât de cu desăvârșire lipsită de toate".

Dintre cercetătorii mai vechi ai lui Eminescu d. N. Pătrașcu ocupă, după opiniunea noastră, locul cel mai de cinste.

G. CĂLINESCU

Cronica gastronomică

nfidelităţi sau Turtiţi de turtă* dulce

Şi Yvone şi Magda au fost multă vreme convinse că eu nu ştiu să prepar dulciuri. Mi-am dat toate ostenelile (şi am şi reuşit), să le scot din minte această justă părere. Ajuns aci, m'am spovedit fiecăreia în parte, spunându-le pe rând, că în adevăr nu ştiu, dar mă bizui pe ea să mă înveţe, pentru a râde de cealaltă. Ca bune prietene au primit. Şi astfel, reţetele Magdei ajungeau în bucătăria Yvonei şi invers. Procedeul meu nu trebue să pară imoral, dat fiind că scopul scuză mijloacele şi că nu urmăream în fond decât interesul public. Astăzi, când nici unul din cele două caete clandestine nu mai conţine taină pentru mine, e momentul să le comunic cetitorului, rugându-l să binecuvânteze în gându-i, frumoasele rezultate ale prieteniei. Mulţumită captării acestor două isvoare, oportune afluente ale stiloului meu, rubrica aceasta şi-a urmat regulat cursul, cu debit constant, în alvia „Adevěrului literar".

Iată acum pomenita reţetă, din caetul Magdei şi experimentată în bucătăria Yvonei.

Material. *Jumătate kgr. miere de albine, jumătate zahăr pisat, 200 gr. nuci pisate sau trecute prin maşină (ad libitum), un pahar rom (nu mare), 2 linguriţe cu vârf cu mirodenii (în proporţia preferată: scorţişoare, nucuşoară şi cuişoare), făcute praf ca la farmacie, o linguriţă cu vârf bicarbonat, 4 ouă întregi, 1 kgr. făină de grâu şi o idee de piper negru.*

Preparaţia. *Pui mierea într'o tingire de dulceaţă pe maşina de gătit. Adaugi zaharul, mirodeniile, foarte puţin piper şi mesteci până se încorporează tot. Când s'a topit zahărul şi mierea e clocotită o torni într'un vas în care este deja pus 1/2 kgr. făină. Mesteci făina astfel opărită cu melesteul de învârtit şerbet, până se face ca o alifie.*

Pui la răcoare, până a doua zi.

A doua zi. *Incălzeşti puţin compoziţia şi adaugi în ea: paharul de rom în care ai disolvat bicarbonatul şi cele 4 ouă unul câte unul, frecând mereu. La sfârşit, adaugi restul de făină şi mesteci bine ca să se încorporeze. Apoi, se întinde pe masa de aluat, presărat cu puţină făină de grâu, în grosime de un deget. Se tae cu pahare de liqueur, ceşti de cafea, sau forme speciale şi se aşează în formele de copt, unse cu unt şi presărate cu făină. Trebue să se coacă foarte bine.*

Se păstrează în gavanoase de sticlă bine astupate, sau în cutii de tinichea. Durează mult şi sunt bune la ceai, cafea cu lapte, sau după masă, cu vin.

AL. O. TEODOREANU

P. S. Mirodeniile nu dau numai aroma ci şi culoarea. Piperul, deşi în cantitate foarte mică dă un gust cu totul particular: e indispensabil.

* Dacă apropierea nu vă place (nici mie de altfel), botezaţi-le altcumva. Eu le zic (et pour cause), *infidelităţi*, dar asta mă priveşte personal şi dumneavoastră nu vă spune nimic.

Cronica teatrală

Desmierdări pierdute

La teatrul „Regina Maria" a avut loc premiera piesei d-lui André Birabeau, „Desmierdări pierdute", pe care publicitatea a calificat-o impropriu: „delicioasa comedie".

...Sunt în „Desmierdări pierdute" atâtea scene de viguros dramatism şi atâtea replici pline de emoţionantă durere încât, balanţa celor trei acte, trebue să cedeze de partea aceasta, — în paguba celor câteva dialoguri spirituale şi calambururi bine reuşite care înfloresc, din loc în loc, pe parcursul piesei.

Un om care-şi bănueşte soţia de infidelitate, care e convins că tovarăşul său e părtaş al adulterului şi care-şi tratează cu câinie fiica, pentrucă socoteşte că ea nu-i aparţine, nu e deloc un subiect amuzant, deşi piesa e semnată de A. Birabeau, autorul excelentei comedii „Le chemin des écoliers" (reprezentată la noi sub titlul, „Inapoi la şcoală") şi al altor succese pariziene: „Un jour de folie", „La fleur d'oranger" etc.

La recentul spectacol al teatrului „Regina Maria" ne-am amintit de o altă comedie a aceluiaşi autor intitulată „Chifforton" şi reprezentată, acum zece ani, pe una din scenele Parisului. E vorba în „Chifforton" de o familie în care tatăl şi fiica îşi poartă cele mai alese sentimente de dragoste. După douăzeci de ani însă, Jeanine — fiica — află crudul adevăr că ea nu e fata celui pe care-l socotea tatăl ei, ci fructul adulterului dintre mama sa şi un artist care, invitat acum după atâţia ani la vila prietenului său (presupusului tată) mărturiseşte Jeanninei printr'un concurs de împrejurări, că el e tatăl ei.

Reciproca acestui subiect l-a condus pe André Birabeau la „Desmierdări pierdute". Situaţiile sunt aici inverse.

Timp de douăzeci de ani Etienne Cogolin bănueşte pe soţia sa şi pe prietenul casii — tovarăş de afaceri — ca parteneri ai adulterului; dar mai ales urăşte pe fiica sa, Henriette, pe care o socoteşte fata prietenului-tovarăş. Henriette, neputând îndura mai departe sălbăticia cruzimii cu care este tratată de tatăl său, fuge şi se instalează la Henry Pailhés, tovarăşul tatălui, şi naşul ei pe care îl crede — şi dânsa — ca fiind adevăratul ei părinte.

Lucrul acesta amuzant, în aparenţă, dar neplăcut, în fond, provoacă o explicaţie între Henry Pailhés şi Doamna Cogolin, din care reesă, făţiş, că nici unul din ei nu poartă nici cea mai fină umbră de vinovăţie şi de necredinţă, prima faţă de bărbat, al doilea faţă de prieten.

Etienne Cogolin, care asculta în dosul uşii, se convinge, deabia acum, că el e într'adevăr tatăl Henriettei. Va încerca să şi-o apropie de aci înainte... Dar prăpastia ce s'a săpat între tată şi fiică — timp de 20 de ani — va întârzia desigur înmugurirea primelor semne de dragoste şi ştergerea urii şi dispreţului cu care se priveau unul pe celălalt.

Teatrul viu, neprevăzut, dialogul sprinten, replicele fine şi scenele ingenioase, bogata facultate de pătrundere psihologică, calitatea de a emoţiona sau de a provoca râsul — toate aceste caracteristici ale lui Birabeau le găsim şi în această ultimă lucrare, reprezentată de teatrul „Regina Maria". Dar, „Desmierdări pierdute" mai conţine în plus o cantitate de elemente de dramă şi de situaţii extrem de delicate, care îndreptăţesc contestaţia pe care am făcut-o la începutul acestei cronici: „Desmierdări pierdute" nu e nici pe departe o delicioasă comedie.

Drama familiei Cogolin, deloc vulgară, perfect veridică, nu a dispus şi nu a amuzat decât pe alocuri pentrucă — să nu uităm — replicele erau scrise de d. André Birabeau. Acest subiect însă tratat — nu mai departe decât de d. Henry Bernstein — s'ar fi menţinut permanent la un ridicat nivel de dureros tragism. Dar şi aşa cum a fost tratată, cu o remarcabilă pudicitate şi cu evitarea scandalului, piesa a plăcut şi a înduioşat. t

A stârnit aprecieri ironice scena în care Etienne Cogolin află adevărul asupra problemei ce-l frământa, *ascultând în dosul uşii*. Ne miră că acest procedeu eftin a fost folosit de d. André Birabeau care, nu se poate să nu fi aflat, din cetite, că întreaga dramaturgie serioasă îl ocoleşte în deslegarea conflictelor.

Distribuţia cuprinzând, în primul rând, pe trei dintre directorii Companiei a intrepretat rolurile cu rară măestrie. D. *Gh. Storin*, în rolul lui Etienne Cogolin, lipsit de dragoste părintească, muncit şi împins de gândul dureros sfredelitor de a înfrâna orice dorinţă sau plăcere a acelei pe care o consideră o pseudo-fiică, a jucat rolul cu deosebită distincţie şi prestanţă şi cu stăpânire de sine.

Rolul delicat al soţiei bănuită de adulter a fost interpretat cu fină inteligenţă de d-na *Lucia St. Bulandra*. Reţinută, calmă, resemnată, d-na Bulandra nu a alunecat niciodată pe panta supărătoare a vulgarităţii şi a scandalului. D. *Tony Bulandra* a fost prietenul casei, un celibatar afemeiat, dar sincer şi corect, pe care încurcăturile din familia Cogolin îl amuzau şi-l indispuneau în aceiaşi măsură. Elegant, bine pus la punct, tânăr, frumos şi mai ales plin de naturaleţă şi degajare, d. Bulandra a repurtat încă un succes.

Au mai jucat: doamna *Maria Sandu*, — cu admirabile resurse de talentată comediană, — d-ra *Elvira Petreanu*, — cu sensibilitate, uneori, dar care a înţeles să se lepede de rigiditatea caracteristică, împrumutându-şi — şi când nu trebue — o mască zâmbitoare asemănătoare celor întrebuinţate de actriţele de revistă, — şi d-ra *Ninela Gusty*, o tânără curajoasă care s'a mişcat frumos pe scenă şi a dat replici simţite.

Decorurile atrăgătoare. Traducerea mulţumitoare şi anonimă. Direcţia de scenă: idem.

LIVIU FLODA

Varia

Michael Wohlgemuth: Cinci sute de ani dela naşterea lui

Michael Wohlgemuth, pictor şi gravor german, s'a născut la Nüremberg în 1434 şi a murit la 1519.

A fost maestrul lui Albrecht Dürer şi gravurile sale, ale căror date sunt certe, sunt cele mai vechi gravuri din şcoala germană.

Ca pictor, Wohlgemuth se distinge prin coloritul viguros şi transparent. Compoziţia tablourilor sale e în general foarte naivă şi atinge câteodată grotescul, prin costumele ciudate ale personajelor. Scenele biblice şi evanghelice prezintă un mare interes pentru istoria artei primitive. Mai toate bisericile vechi din Germania, posedă câteva tablouri de Wohlgemuth.

A pictat pe lemn un mare număr de diptycuri şi retable cu fondul sculptat.

La biserica Sf. Cruce din Nüremberg se află scene din viaţa Sf. Fecioare.

La Heilbronn — scene din viaţa lui Iisus, slujba papei Grigore, Marcgraful Frederic de Hohenzollern şi familia lui.

La pinacoteca din München, Christ în grădina măslinilor, Răstignirea, Coborârea de pe cruce, Invierea, Naşterea Domnului. Cele cinci tablouri provin dela biserica din Hof.

In galeria palatului Schleissheim se află o „Fecioară glorioasă" şi alte tablouri.

La muzeul din Viena — un tablou de altar, pictat pe lemn, compus dintr'un compartiment central şi două perechi de canaturi. Panoul central reprezintă pe Sf. Ieremia în costum de cardinal, în picioare, în faţa tronului. Este o operă capitală şi perfect păstrată, care aşează pe maestru mai aproape de Albrecht Dürer.

La Viena, în galeria Lichtenstein, se află două tablouri de Wohlgemuth: Isus în mijlocul doctorilor şi Tăerea împrejur.

La Luvru — o compoziţie bizară: Isus în faţa lui Pilat.

Opera principală a lui Wohlgemuth, ca gravor, se compune dintr'o serie de planşe destinate să ilustreze Cronica lui Ioan Schedel (Nürenberg 1493, in folio). Acest volum conţine aproape la fiecare pagină o gravură tăiată cu energie şi reproducând, fie un relief de oraş din sec. XV, fie un portret.

Albrecht Dürer a făcut un minunat portret al maestrului său, care se păstrează la pinacoteca din München.

Almanahul judeţului Teleorman înscrie al zecelea an de apariţie cu un cuprinzător sumar. Formatul, mai redus de astădată, îl compensează tehnica — desene şi vignete de artă, tipar îngrijit. Viaţa de un an a judeţului, cu toate ramificaţiile — culturală, socială, economică, — e înregistrată în cronici scurte dar documentate. Printre ele, numeroase poezii strecurate dovedesc că politica n'a acaparat cu totul pe fiii Teleormanului, acest judeţ „prin excelenţă de opoziţie" constatare oglindind acerbitatea democrată a locuitorilor şi pasiunea ce-o depun în trebile publice.

Remarcăm vigurosul articol comemorativ pentru Ion G. Duca, semnat de I. Nedelescu-Zloteşti, cunoscutul scriitor şi ziarist prin perseverenţa căruia apare acest Almanah.

G.

Conferinţe

Renan şi Hegel

Trăind într'o vreme în care domnea superstiţia inteligenţei, era explicabil ca o figură de talia lui Renan, caracterizat tocmai prin strălucirea inteligenţei pure, să termine într'un scepticism elegant şi politicos.

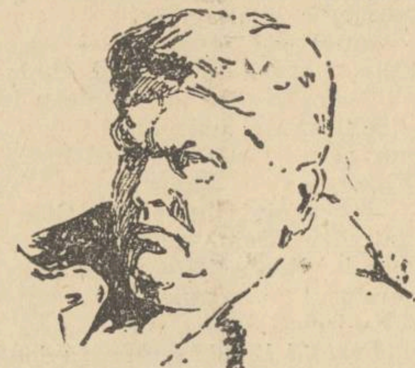
Renan nu este nici scepticul din antichitate, care respinge totul din principiu, nici scepticul secolului XVIII. Admite şi crede în anumite valori ale spiritului.

Intr'o recentă conferinţă, d. Ralea a arătat influenţa pe care Hegel a avut-o asupra autorului rugăciunii depe Acropole. Bretonul a fost toată viaţa lui vrăjit de farmecul obscur al nordicilor. Hegel l-a influenţat îndeosebi foarte puternic. Dela Hegel împrumută ideia primatului Istoriei. Conceptul devenirii universale, al desvoltării progresive a lumii către o Conştiinţă finală era ideia acceptată de Renan ca o încoronare metafizică a cugetării lui.

Această concepţie se împacă cu progresismul şi chiar îl justifică. Renan era progresist. Prin aceasta se integra într'o lungă tradiţie filosofică, clasică spiritului francez progresist prin excelenţă.

Creanga de aur

D. Mihail Sadoveanu a dat la iveală de curând un nou roman intitulat „Creanga de aur". După atâtea romane scrise până acum de pana aleasă a marelui romancier, ale căror subiecte erau îndeosebi culese

din istoria Românilor şi de pe meleagurile noastre, d. Mihail Sadoveanu s'a ocupat în ultima sa carte de un capitol interesant din vechea istorie a Bizanţului — şi în special în vremile sale de corupţie.

Autorul ne prezintă, în cursul acestui roman, mişcarea subterană a unei organizaţii spirituale, —care reacţionând cu toată tăria împotriva răului — deschide perspective pentru dreptatea, înţelegerea şi buna orânduire într'o oameni.

Insemnări

Moartea lui Andrei Belii

A murit la Moscova marele poet şi romancier rus Andrei Belii, Boris Nikolaevici Bugaev — adevăratul său nume — fiul profesorului Bugaev, matematician de forţă. El s'a născut la Moscova în anul 1880.

Belii a debutat în literatură prin culegeri de poeme (Aur în azur, 1904) şi alte compoziţii originale în proza lirică, numite simfonii: prima simfonie, 1902 (publicată mai târziu); Simfonia nordică 1904; Reintoarcerea (a treia simfonie), 1904; şi-o a patra, apărută în 1908. In această epocă a legat o strânsă legătură de prietenie cu poetul Alexandru Block — prietenie care a lăsat o amintire neştearsă în literatura rusă — şi a ocupat imediat un loc preponderant în mişcarea simbolistă, fiind socotit teoreticianul cel mai profund al acestei mişcări. După ce a publicat între anii 1910 şi 1911 trei culegeri de schiţe critice, a scris mai cu seamă în proză. Cea mai reuşită poemă a sa datează din 1921.

In timpul celor zece ani din urmă, Belii a lucrat la marele său roman „Moscova", şi a publicat mai multe volume de amintiri dintre care „Inceput de secol" nu datează de cât de câteva luni.

★

Opera lui Belii, poet, romancier, critic, teosof, estetician, virtuos pestemăsură al versului şi al prozei, e puţin cunoscută în afară de Rusia şi cu toate acestea, prin afinităţile sale occidentale, poate să intereseze mai ales pe cititorul european. Această operă alcătuită din schiţări, improvizaţiuni, trăsături geniale — nu lipsesc de asemenea nici greşelile — e mai ales opera unui scriitor care nu concepe lumea de cât în funcţie de propriul său eu şi care găseşte în toate tentativele de evadare umbra eului său.

Poet — deşi a reuşit din „Prima întâlnire", debutul unui roman în versuri, pe care însă nu l-a mai continuat — Belii face de multe ori impresia unui actor, care în loc să continue monologul început, uitând realitatea, începe să botborosească o confesiune, care n'are nici o legătură cu rolul său. Ca romancier, el a lăsat neterminat extraordinarul său „Kosik Litaev", în care încercase o reconstituire straniu de îndrăzneaţă şi profundă a stărilor de spirit din prima copilărie.

Principalele sale romane „Petersburg" (1918) şi „Moscova" (deasemenea neterminat, dar din care au apărut trei volume)—ca şi bucata intitulată „Chinezul botezat"—încearcă să condenseze conţinutul spiritual al unei epoci întregi, dar nu redau decât un fel de halucinaţie, pe care un suflet solitar încearcă s'o scoată din lumea pe care o reflectă.

La Andrei Belii există aceiaşi hipertrofie a eului ca şi la Marcel Proust, însă fără acea perseverenţă genială care-a permis construirea gigantică a operei „A la recherche du temps perdu", o inaptitudine de a se da cu totul unei opere „a-şi da sufletul ca s'o salveze", ceiace face să te gândeşti la André Gide; o înclinare spre a ceda inconştientului şi de-a proecta umbre asupra lumii, care anticipează adeseori asupra melodelor psihanalitice; şi însfârşit o uşurinţă a cuvântului—lăsând la o parte cuvântul familiar şi sintaxa ordinară, creind din orice o limbă nouă — pe care n'o putem compara decât cu sistemul lui Joyce în anumite pasagii din „Ulysse" şi 'n noua sa operă „Work in Progress".

Trebue să adăugăm că toate aceste trăsături atât de familiare cititorului european de astăzi, apar la Belii cu mulţi ani înainte de războiu, că el nu datoreşte nimic influenţelor venite din afară şi că, din cauză că n'a emigrat ca Bunin şi Remizov, şi-a continuat activitatea aparte în Rusia Sovietică.

Arta de-a spune versurile

D. Jacque Boulenger a publicat un esseu despre arta de a spune versurile.

Il redăm în esenţă.

Ducându-mă acum câţiva ani la Comedia Franceză — spune d-sa — ca să admir un spectacol bun, — am eşit complect scandalizat. Deşi n'am mai fost de atunci, am impresia că nimic nu s'a schimbat. Nenorociţii aceia (vorbesc de actori) aveau de recitat cele mai frumoase versuri franceze şi ei făceau tot posibilul să le transforme în proză. Mai întâi suprimau consoanele, aşa încât şchiopătau complect versurile. Apoi în loc să scoată cât mai mult în evidenţă rima, ei o ascundeau ca pe un viciu ruşinos. Sfârşitul versului nu era marcat decât în caz de absolută necesitate — atunci când era cerut de sens.

In sfârşit, pentru încoronarea operii intercalau tot felul de Oh! şi Han!, care nu făceau decât să falsifice măsura.

Paul Valery a scris de curând despre „Dicţiunea versului". Prima lui observaţie e că esenţa însăşi a poeziei fiind muzica, trebue — atunci când studiezi felul de a recita o piesă în versuri — să porneşti într'o oarecare măsură dela cântec, „să-ţi acomodezi vocea cu plenitudinea sunetului muzical şi s'o scobori la un ton mai puţin vibrant şi care să convie versului", cu alte cuvinte: „să studiezi textul sub raportul modulaţiunilor, al finutei pe care o comportă şi să reduci încetul cu încetul această dispoziţiune — desigur exagerată la început — la proporţiile poeziei".

Paul Valery ştie că poezia se deosebeşte de proză mai întâi prin importanţa pe care i-o dă muzicalităţii şi apoi prin compromisul pe care-l oferă între sunet şi înţeles.

El ne vorbeşte de „esenţa muzicală a poemelor". Cuvântul „muzică" nu trebue luat însă aici în înţelesul strict al cuvântului. Acestea în ce priveşte melodia. Dar ritmul?

In franţuzeşte ritmul e marcat prin diverse accente, care se deplasează după semnificarea frazei, şi prin aceasta dă limbii cadenţe atât de subtile. Aceste cadenţe se observă cu atât mai mult cu cât expresiunea e mai pasionată, mai caldă, — cum se întâmplă în versuri. Iată de ce a nu respecta măsura în cele mai mici modulaţiuni, înseamnă a înşela sensul, contrariu de ceia ce cred „diseurii" şi de ceia ce scriu în toate chipurile Georges Berr şi Brimont, când sfătuesc că în caz de neînţelegere, să se sacrifice măsura înaintea propoziţiunii sintactice. Realmente însă măsura trebue să triumfe, orice s'ar întâmpla.—(Henry de Marigny).

A. Spaier

După stingerea din viaţă a lui Emil Meyerson, Franţa pierde o nouă personalitate filosofică de valoare prin moartea lui A. Spaier, profesor la Universitatea din Caen.

Originar A. Spaier este din Iaşi, unde s'a născut la 1883. A fost elev al Liceului Naţional, iar mai târziu profesor şi director la diferite şcoli israelito-române. De timpuriu semnează articole critice şi cronici literare apreciate în „Pagini libere", redactată de poetul B. Nemţeanu şi în „Convorbirile critice" ale d-lui M. Dragomirescu. Semna cu numele A. Spiru-Bacău. Din această perioadă de activitate a rămas un studiu critic despre Agârbiceanu, Psihologia lui Brătescu-Voineşti, *un studiu despre* Maiorescu *şi* „Consideraţii estetice".

Cariera literară i se deschidea sub bune auspicii. Dar nu perseverează. După scurtă vreme pleacă la Paris, unde studiază filosofia cu Dumas, Levi-Bruhl, Lalande şi Bergson. Acesta din urmă îl invită în cercul său intim preţuindu-i capacitatea.

Isbucnind războiul, luptă la Marna şi Verdun; e rănit de două ori.

După cinci ani îşi reia studiile întrerupte. Reuşeşte primul la un concurs de definitivat şi este profesor de filosofie la liceele din Laval şi Poitiers.

Inainte de a-şi termina doctoratul, este chemat la Universitatea din Caen conferenţiar, iar mai târziu profesor.

In filosofie s'a distins prin o serie de lucrări originale care mărturisesc despre remarcabile însuşiri de gânditor.

„La pense concrète" (ed. Alcan, 1927) este premiată de Academia franceză. Urmează: „La pensée et la quantité" şi studiile: „Pensée par universaux et par individus" (publicat în „Revue de Metaphisique et de Morale", Oct.-Dec. 1928); „Remarques sur la maladresse" (în „Revue Philosophique", Ian.-Febr. 1929); „De la nature de l'instinct" (tot în „Revue Philosophique", Mai-Iunie, 1930); „Sur la notion de l'irrationnel" şi „Pensée et étendue", amândouă publicate în „Recherches Philosophiques" (1931—1932).

Moare la 51 ani, vârstă dela care se mai puteau aştepta lucrări pline de vigoare. Dacă ar mai fi trăit, desigur că Spaier ar mai fi dat interesante lucrări, pentru desăvârşirea unei concepţii proprii.

Cel mai mare filosof al ştiinţelor: Emile Meyerson

Emil Meyerson, cel mai mare filosof al ştiinţelor în Franţa, a fost un lucrător prodigios, despre care se poate zice că nu dormea nopţile nici odată. Aţipea doar după masă, până ce într'o zi nu s'a mai deşteptat.

El a făcut să fie mai bine înţeleasă ştiinţa în scopul, limitele şi nobleţa cercetărilor sale. A făcut să ne dăm seama cum lucrează savantul şi cum înaintează cu trudă şi din greu cugetarea în căutarea ei. Din formidabila sa operă se înalţă, din paginile viguroase şi profunde, ca imn şi o poemă ideală glorificând sforţarea omului de a se înălţa din ce în ce mai sus, peste marginile puterilor sale.

Venind din Polonia, dela Lublin, el devenise parizian de 50 de ani, deşi şi-a păstrat o fizionomie proprie şi originală. In Germania a lucrat cu Bunsen, apoi la 23 de ani a venit în Franţa. Cunoscând admirabil mai multe limbi europene a intrat la Agenţia Havas. Dar ori unde ar fi lucrat, viaţa sa exterioară nu servea de cât ca un cadru cugetării şi vieţii sale interioare. Lucra toată noaptea găsind vreme să facă şi la Biblioteca Naţională lecturi imense, din care mulţumită unei memorii extraordinare, şi-a construit bazele vastelor sale cunoştinţe filosofice, istorice şi ştiinţifice.

El concepea un nucleu de idei pe care le exprima în o sută de pagini, care după luni şi luni de lucru se amplificau şi deveneau cărţi impozante: „Identitate şi Realitate", „Explicaţia în ştiinţe", „Deducţia relativistă", „Indrumarea cugetării". *Cugetarea lui Mayerson părea că se răsfrânge din centrul de unde pleca în unde infinite, iar cartea pe care a scris'o în urmă pare a caracteriza felul său de a cugeta. Ea se numeşte* „Realul şi determinismul în Fizica quantică", *cu o prefaţă a lui Louis de Broglie, care-şi arată admiraţia pentru marele filosof şi omul de ştiinţă ce a fost Meyerson.*

La orele şase seara primea pe oamenii de ştiinţă, pe cugetătorii şi filosofii cei mai mari ai lumii: Levy Brühl, Brunschwig, Lalande, Langevin. Einstein îl vizita de câte ori venea la Paris. Intre cărţile vechi peste care domina fotografia lui Moréas, marele prieten al savantului, se ţineau convorbiri neuitate.

Avea un cap de profet şi patriarh, un suflet plin de nobleţă şi de respect pentru cugetarea altuia.

Nu avea nici un dogmatism, deşi îşi urmărea strâns şi ferm linia sa filosofică. Asculta pe alţii cu o răbdare zâmbitoare şi inima sa era tot atât de caldă pe cât îi era inteligenţa de strălucitoare. O figură de o măreţie antică şi un savant de o complexitate şi o amploare de cugetare rară.

Cărţi

Dr. A. Schmidt: Alimentele şi băuturile noastre (o încercare de popularizare). Ed. „Iconar", Cernăuţi, 1934. Preţul 30 lei.

Dr. S. Irimescu: Cura climatică pentru tuberculoşi. (Extras din „Sănătatea", 1933), Bucureşti. Tip. Curierul Judiciar.

Gheorghe G. Bezrecomâi: No. 2 Din trecutul nostru. Tip. „Uniunea clericilor ortodocşi din Basarabia", Chişinău, 1933. *No. 3—4 Din trecutul nostru.* Armeni în Basarabia, Chişinău, 1933. Preţul 40 lei.

Dr. Nicolae Blatt: Ocrotirea ochilor lucrătorilor industriali, din punct de vedere individual şi social. (Extras din revista Muncii, sănătăţii şi ocrotirilor sociale).

40 ani de activitate artistico-culturală 1892—1933, volum omagial închinat maestrului Ioan I. Livescu. (Din iniţiativa unui comitet de foşti şcolari şi admiratori). Tip. „Curţii Regale", Bucureşti 1934.

Const. Kiriţescu: **Ion G. Duca. Ed. „Cartea Românească", Bucureşti, 1934.**

Reviste

Societatea de Mâne: **No. 1—2 (Ianuarie).**
Abecedar: **No. 41—44 (Februarie).**
Poezia: No. 1 (Ianuarie).
Libertatea: No. 4 (Februarie).
Revista de Igienă socială: **No.2 (Februarie).**
Parlamentul Românesc: **No. 134 (Februarie).**
Frize: No. 1 (Martie).
Ţărănismul No. 9 (Martie).
Viaţa Basarabiei No. 2 (Februarie).
Incotro No. 142 (Martie).
Cuvântul liber No. 17 (Martie).
Convorbiri literare No. 2 (Febr.).
Lumea Nouă No. 2 (Februarie).
Poporul Românesc No. 5 (Martie).
Revista scriitoarelor şi scriitorilor Români No. 1-2 (Ian.-Feb.).
Glas Tânăr No. 9-12 (Noemb.-Feb.).
Viaţa de azi No. 1 (Martie).
Revista C. F. R. No. 2 (Februarie).
Revista Fundaţiilor No. 3 (Martie).
Tribuna ministerelor şi administraţiilor publice No. 3 (Febr.).
Litere *No. 5 (Martie).*
Inmuguriri *No. 1-2 (Ian.-Febr.).*
Satul No. 40 *(Martie).*
Lumina *No. 2 (Martie).*
Aşa *No. 1 (Martie).*

Ziare

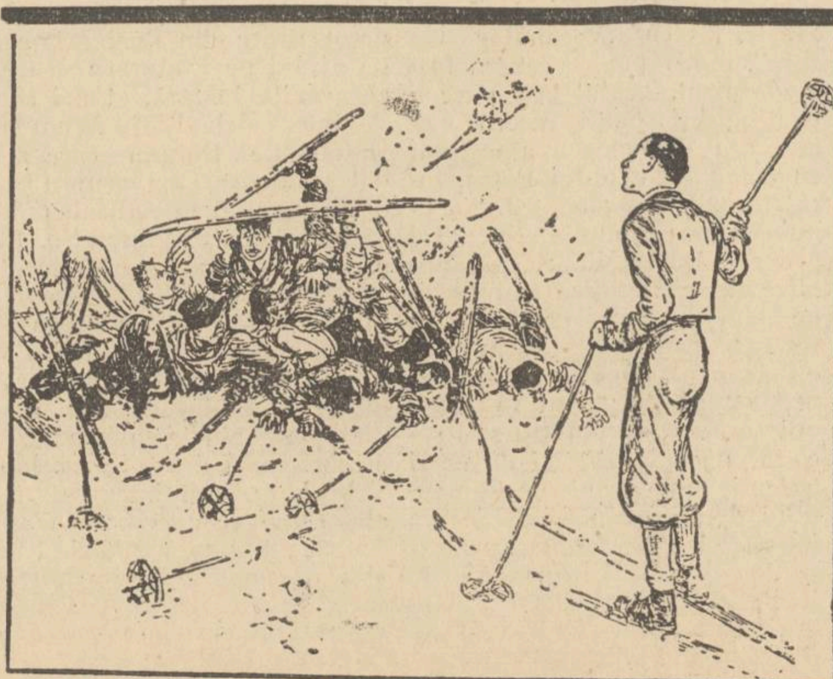
România nouă *No. 49 (Martie).*
Lumina Poporului No. 1—2 (Febr.)
Pământul No. 61 (Martie).
Glasul Monahilor No. 392 (Martie).
Patria *No. 53 (Martie).*

Ziare şi Reviste străine

La Bulgarie: No. 3149—3151 (Februarie).
Baleau-Korrespondenz: No. 1 (Februarie).
Pologne Litteraire: No. 88, 89 (Ian.-

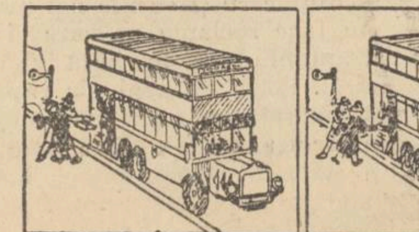
Buletine

Buletinul Demografic al României: No. 2 (Februarie).
Buletinul Cărţii Româneşti No. 2 (Februarie).

Profesorul de ski. — Şi acum... dela început!

EA. — E o declaraţie?
EL. — Bine că mi-ai adus aminte.. Mai am şase zile pentru declaraţia la fisc.

Urmările politeţei...

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 693
DUMINICA 18 MARTIE 1934

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Premiile literare

Tinerii din generaţiile mai noi nu s'au manifestat până în prezent de cât prin manifeste, teorii şi articole revolver în potriva „celor bătrâni" care le închid drumul spre izbândă şi le astupă orizontul.

Indignarea lor în potriva celor care ajunşi cu o clipă înainte pe teren şi ocupând locuri mai mult sau mai puţin confortabile, nu se sculau cu grăbire cedând locul celor „tineri, numai pentru că sunt tineri", se părea ciudată bunului simţ vulgar.

Locul în viaţă se cucereşte, (din nefericire) prin orice mijloace de luptă. Nici odată însă până în prezent nu s'a manifestat „forţa creatoare" a unei generaţii sub formă de „complângeri" că bătrânii deţin locurile de frunte în producţiile spiritului şi îi împiedică să ajungă. „Conflictul dramatic" pe care tinerii şi tinereii îl cântă pe toate tonurile se prezintă sub o formă cam ciudată.

Tinerii, sub cuvânt că ei sunt forţa creatoare, somează pe bătrâni să se încununeze cu roze şi să plece plini de zâmbete cordiale la locul de sacrificiu, unde tinerii, reveniţi la sentimentele canibalilor, să-i devoreze!...

După vechiul nostru bun simţ şi experienţa trecutului, tineretul, care în adevăr este forţa creatoare şi preînoitoare a lumii, trebuie să treacă pur şi simplu la fapte. Să nu-şi mai irosească deci energiile prin complângeri, laude şi afirmări verboase ale valorii sale, ci să creeze, să înfăptuiască, pur şi simplu, *valori*. Nu se măsoară valoarea prin *vârstă*. Adevărul acesta, cunoscut de când lumea, a fost proclamat în versuri şi proverbe, bătute în monedă veşnică.

De aceia ne pare bine că s'a început o mişcare pentru *valorificarea* puterilor de creaţie ale tineretului şi că tinerii au renunţat la „dislocarea" bătrânilor, încercând pur şi simplu a-i *întrece*, în opere literare de o camdată. Era şi ridicol să se pomenească de *conflict dramatic* între generaţii, când era vorba de luptă între puteri creatoare „istovite", pe deoparte, şi forţe noi, proaspete şi neîncercate, pe de alta. Tinerii în loc să facă dovada posibilităţilor trecând la fapte imediate, se lăudau, invectivau şi... insultau. Nu era nici curagios, nici nobil, nici inteligent, şi mai ales nu era estetic de loc.

In fine revista „Vremea" a luat iniţiativa şi a creiat premii literare pentru cei tineri. Se vor da la iveală astfel talentele tinere necunoscute, se vor descoperi şi încuraja vlăstarele fragede care abia ies la lumină şi se vor consacra talente ce s'au dovedit de calitate din clipa chiar în care s'au manifestat. Dar mai ales se va verifica gustul, înţelegerea şi mai ales criteriile după care s'au dat premiile în cenaclul tineresc.

Unul din talentele care nu va avea să fie discutat ca valoare, va fi desigur d. Paul P. Negulescu ce a fost desemnat pentru premiu cu romanul „Podul lui Ventrin". Din primele sale publicaţii în coloanele „Adevĕrului Literar", s'a dovedit a fi un creator de rasă, un om de o cultură întinsă, de o senzibilitate pe cât de bogată pe atât de fină şi un scriitor de o perfecţiune şi o siguranţă nediscutabilă în alegerea formei. Atât versurile cât şi proza publicată în „Adevărul Literar", s'au făcut imediat remarcate şi au fost puse în evidenţă, atât de redacţia revistei noastre, cât şi de publicul cititor, care a fost mişcat şi a reacţionat imediat.

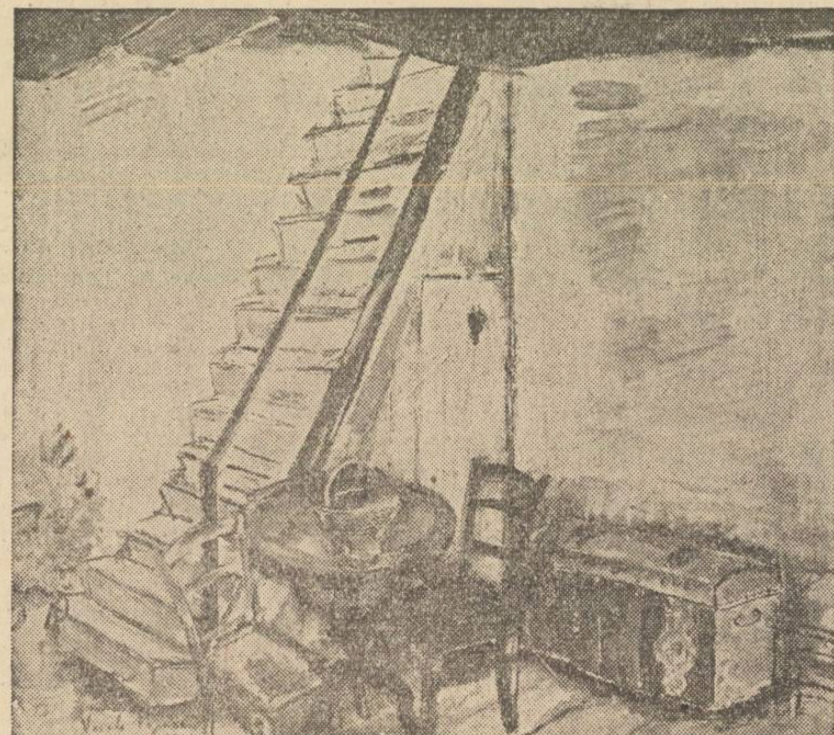
D. Paul P. Negulescu a publicat, împins tot de entuziasmul unui grup de tineri, între care inteligentul şi subtilul desenator *I. Anestin*, un delicios divertisment *„Circul"*.

Această operă trebuia să se joace pe scena teatrului Ventura, sub supravegherea d-lui Victor Ion Popa, scriitor, el însuşi dramaturg şi om de teatru, încă tânăr. Imprejurări neprevăzute l'au împedicat să dea prilejul publicului de a cunoaşte una din cele mai fermecătoare creaţii dramatice. Fantezie, humor, senzibilitate, amestec de realitatea cea mai precisă, cu poezia cea mai înaltă, într'o dozare de o impresionantă justeţă psihologică, desfăşurându-se fără nici o ezitare, cu antren şi vioiciune în decursul întregii piese. Dar ceiace este mai impresionant în această operă a d-lui Paul P. Negulescu, ca şi în tot ce a scris, este faptul că opera literară, viaţa concretă şi reală din creaţia artistică, nu este de cât clipa luminoasă şi strălucitoare din scena mare a lumii, ale cărui mistere, fatalităţi şi adâncuri o învăluie, o pătrund, îi dau nuanţele şi perspectivele şi îi creiază adevărata atmosferă.

Tineretul nostru dând posibilitatea de a lua contact mai larg şi mai direct cu publicul unui talent de această putere, va fi făcut primul şi cel mai important pas în afirmarea şi preluarea drepturilor sale.

Astfel se cucereşte locul unor generaţii istovite şi se prevalează puterea nouă creatoare faţă de opere perimate.

IZABELA SADOVEANU

Vasile Popescu — Interior

Ştefan Popescu — Compoziţie

Portrete parlamentare

Victor Iamandi

Generaţia marilor oratori s'a retras, rând pe rând, din mijlocul nostru.

Noua generaţie a adus mult zgomot, pretenţii — dar puţină valoare reală.

Chiar când întâlnim, printre cei ce se manifestă acum la tribuna parlamentară, câte un bun vorbitor... ne dăm imediat seama că avem mai degrabă de-aface cu un retor, decât cu un orator veritabil.

Mai înainte, viaţa politică fiind restrînsă, era nevoe de oratori — care să convingă o adunare selectă.

Astăzi — prin lărgirea câmpului politic — ajunge numai un glas tare şi curgător, o avalanşă de vorbe umflate, fără înţeles, dar captivante pentru minţile simple. Se petrece acelaşi lucru — ca şi cu succesul obţinut de Europeni în colonii cu oglinzi şi mărgele de sticlă, colorate.

Când masele se vor cultiva — şi masele se cultivă politiceşte foarte repede — retorii vor fi siliţi să părăsească viaţa politică, fiind înlocuiţi de adevăraţii oratori. Iar selecţia se va face din ce în ce mai pretenţios — cu cât mediul politic se va ridica şi culturaliceşte.

Această situaţie a fost admirabil caracterizată de Moş Ion Codreanu, care — vorbind de guvernanţii de eri — spunea:

— Ce să-i faci? Asta-i prima generaţie a votului universal. Trebue s'o arunci — cum lepezi primul rând de pui al unei căţele...

In lipsa talentelor nouă, în mijlocul grobieniei de cugetare, sentiment şi expresie, — chiar în vechile partide, invadate de spiritul (!) vremii, — avem o mare satisfacţie, când descoperim un orator de rasă.

Actuala sesiune parlamentară a impus, ca orator de mare talent, pe d. Victor Iamandi — subsecretar de stat la Ministerul de Interne.

Mic de statură, bine legat, cu figura masivă, având gestul ferm şi vocea sigură — o voce plină, cu modulaţii, care trece prin toate tonurile dela şoaptă la strigăt, — d. Iamandi pune, din primul moment, stăpânire pe incintă şi loje.

Stă pe banca ministerială ca un buldog — gata să se repeadă. Işi arată numai din când în când colţii.

Se zvârle la tribună iute, cu paşi apăsaţi. Ofensiva lui începe chiar înainte de-a vorbi: în drumul dela bancă la tribună...

Acolo, d. Iamandi se aruncă asupra adversarului cu totul: cu gestul mânii stângi în perpetuă acţiune, cu săgetarea ochilor, cu glasul care inundă...

Are un debit verbal inepuizabil, la întrecere cu ideia care circulă cu repeziciune. Nici nu ştim cum i se regulează respiraţia. Probabil după aplauze...

Oratorul parcă îşi vede fraza: cu virgule, pauze, paranteze...

VICTOR IAMANDI

O echilibrează ca un gimnastic. Cumpăneşte fiecare parte a frazei cu o balanţă matematică.

Această calitate: de iscusit constructor al formei — are în sine şi un defect. Când este un loc gol într'o frază, oratorul — pentru echilibru — caută un cuvânt de un anumit număr de silabe, cu un anume accent. Adică nu caută nimic. Cuvântul îi vine singur la limbă. Dar cuvântul prins din goană — are uneori o oarecare asemănare cu cuvântul de-alături: o altă nuanţă, dar acelaş ton. Iar efectul slăbeşte.

Singurul lucru pe care l-am dori oratoriei d-lui Iamandi ar fi concentrarea. Dar pentru ajungerea acestui ideal s'ar cere încă două condiţii: ca banca ministerială să aibă mai mulţi oratori şi ca asistenţa să fie mai subţire — prinzând ideia dintr'odată, sobru exprimată şi fără nevoe de repetiţii.

Fraza oratorului are nu numai echilibru — dar şi ritm. Are mişcare, care antrenează. Are desen şi culoare. E o adevărată operă plastică.

Iar în tiparul artistic al formei, d. Iamandi toarnă un conţinut interesant: miez, concepţie, documentare — totul cu o logică strînsă, într'o largă perspectivă.

Chiar când atacul d-sale doboară un adversar — nu acest fapt are importanţă: ci ideia călcată în picioare şi ideia care triumfă.

Cu toată abilitatea-i polemică, cu tot meşteşugul de a desfăşura idei şi de a prinde pe adversar ca într'o plasă, — d. Iamandi merge la luptă cu pieptul deschis. Il caracterizează sinceritatea — o sinceritate şi faţă de inamici, dar şi faţă de tovarăşii de luptă. Totul se dă pe faţă în discuţia angajată de dânsul.

Lumea politică — indiferent de partid — a făcut un complot de mistificare a opiniei publice. S'a admis un sistem de menajamente reciproce. Şi cum fiecare are de ascuns câte ceva...

D. Iamandi n'a vrut să intre în complot. D-sa spune totul...

Adversarii săi sunt sfâşiaţi, sufleteşte, până la zdrenţe. Ba chiar mai departe: până la scame.

Dar nici prietenii şi tovarăşii de luptă nu scapă de sinceritatea lui.

Astfel deunăzi d. Iamandi a avut curajul să spună — faţă de vechii partizani politici — că partidul liberal a avut, deabia în recentele alegeri, consacrarea votului universal.

Adevărul, spus de d-sa cu atâta cruzime, a surprins şi a consternat pe unii. Cei mai mulţi însă l-au luat drept un argument în plus — pentru preţuirea discursului în întregime.

Dar d. Iamandi nu se intimidează. Are curaj, şi opinia publică — amatoare de spirit gladiatoric — admiră curajul.

Moldova şi Iaşul au dat numai cărturari meditativi — nu oameni politici de luptă, piept la piept, în arena publică.

D. Iamandi este excepţia care confirmă regula.

M. SEVASTOS

Helada

Psiche

Psiche venea ca un izvor
De frăgezime şi lumină,
Şi ca un freamăt de albină
Investmântat în ea uşor.

Se legăna ca o tulpină
A unui gând tulburător
Pe galbenul unui covor
Al câmpurilor de sulfină.

Mi-a râs, apoi, ca unui zeu,
Dar n'a fost de cât gândul meu
Răsfrânt în treacăt în afară;

A stat în urmă ca o stea
In cupa unei nopţi de vară,
Şi n'a fost decât umbra mea.

N. DAVIDESCU

O nouă concepţie asupra Dansului

Baletele Jooss

Nu se mai poate nega că, de câtăva vreme, arta dramatică îşi vede fiinţa tot mai mult ameninţată. Nu mai e o taină pentru nimeni că amatorii de muzică preferă concertul şi găsesc că opera şi opera-comică sunt genuri perimate. Pentru cei mai mulţi cinematograful înlocueşte, şi încă cu prisosinţă, teatrul. Schimbări sunt în aer. Peste tot se fac încercări şi se caută forme noui de artă.

Una dintre cele mai interesante manifestări ale acestei epoci de frământare este desigur încercarea lui Kurt Jooss de a da o nouă semnificaţie Dansului. La apariţia lor, mai acum două luni, aceste spectacole extrem de interesante şi mai ales cu totul aparte ce au avut loc pe scena teatrului parizian dela Champs-Elysées au produs impresii diferite, ba chiar diametral opuse. Publicul parizian — publicul marilor premiere — cât şi criticii teatrali s'au împărţit numaidecât în două tabere protivnice, unii găsind că spectacolele date de Jooss erau de o mare valoare artistică, ceilalţi contestându-le totul afară de originalitate. Evident aceste două opinii sunt prea tranşante ca să fie juste şi prea pătimaşe ca să fie obiective. O nouă examinare a problemei se impune.

Un lucru e sigur. La cel dintâiu contact majoritatea publicului parizian a rămas surprinsă. Şi iată de ce. Priveliştea ce ţi se înfăţişa dinaintea ochilor era aceia a unei trupe puţin numeroase, ale cărei gesturi perfect ritmate plasticizau cu o precizie matematică, cu un fel de disciplină interioară, idei care, ascunse la început, nu se revelau decât treptat, paralel cu desăvârşirea mişcărilor. Sobrietate a gesturilor, sobrietate a culorilor care dacă uneori erau voluntar şterse, aminitiau alteori dimpotrivă tonurile vii ale estampelor colorate din Evul-Mediu, iată caracteristicele cele mai izbitoare ale unui balet Jooss. Or, acei dintre Parizieni care au cunoscut şi au iubit baletele ruseşti, acei care au urmărit cu entuziasm încercările neîncetate ale acestui mare animator care a fost Serge de Diaghilew nu puteau primi decât cu răceală noua trupă care venea să-şi caute consacrarea la Paris. Ei îşi aminteau de strălucirea, de bogăţia, de căutarea de culori, de patima uneori tumultuoasă a acestor spectacole, ce erau sortite să schimbe pentru o bună bucată de vreme concepţia Parisului asupra artei coreografice. Ei nu puteau să nu-şi amintească în sfârşit de tehnica acestor admirabili dansatori şi dansatoare care uneau cu perfecţia pasului un fel de delir sfânt, ce îţi dădea uneori impresia că dansul lor era pentru ei înşişi, pentru plăcerea lor personală şi nu pentru publicul din faţa lor.

Intrebuinţând mijloace cu mult mai reduse, voluntar reduse, Kurt Jooss avea deci de înfruntat pe deasupra, acest întreg ansamblu de amintiri de care Parizienii nu puteau să nu se servească ca de un termen de comparaţie şi ca de un criteriu. Işi va fi dat el oare seama de această enormă, de această îndoită dificultate? E greu de spus. In orice caz — spirit metodic — Jooss a avut grija să delimiteze încă dela început domeniul artei sale şi să-i definească scopul. „Noi considerăm Dansul — scrie el în profesia sa de credinţă — ca o *artă teatrală independentă*, o artă care neputând fi tradusă prin cuvinte, adoptă ca limbaj mişcarea construită prin forme şi pătrunsă de sentimente". Din o artă infeudată muzicii, dintr'o transpunere în mişcare şi în plastică a unui acord, Dansul e ridicat în concepţia lui Jooss la rangul de artă independentă, la rangul de limbaj. Dar se va zice, Dansul n'a fost şi până acum un limbaj? Desigur, dar un limbaj cu totul restrâns, cu forme abstracte şi de un simbolism exagerat. Ceiace constitue originalitatea concepţiei lui Jooss e tocmai faptul că el înţelege să facă din Dans un mijloc de expresie pentru toată gama sentimentelor omeneşti.

Şi ca şi cum aceasta n'ar fi fost deajuns, Kurt Jooss cere dansului să se ridice până acolo încât să fie în stare să exprime, alături de sentimente, şi mobilele sau efectele lor, adică o adevărată *acţiune*. Ideia e îndrăsneaţă şi nu fără primejdii. Cea dintâiu e uşurinţa cu care s'ar putea cădea în mimica gesturilor şi deci în vulgaritate. Dar tocmai această primejdie e evitată de Jooss cu o rară abilitate. In adevăr el alege gesturile cele mai expresive, acele a căror putere de sugestie are ecoul cel mai puternic în sufletul privitorului. El măreşte puterea de sugestie a acestor gesturi, prelungindu-le durata, rarefiindu-le dacă se poate spune astfel. Procedeul e cât se poate de ingenios. Din această rarefiere de mişcări şi din numărul mic al dansatorilor rezultă aspecte plastice care fac să ieşi din teatru cu viziunea limpede a unor grupuri sculpturale. Contrast isbitor cu baletele ruseşti al căror aspect e cu totul pictural.

Oricât s'ar părea de curios, dar această serie de gesturi — şi numai ele căci muzica nu apare în baletele Jooss decât ca un accesoriu — izbuteşte să exprime chiar o acţiune complicată, să o gradeze după regulele artei dramatice şi să o ducă până la deznodământ. Iată spre exemplu „Fiul risipitor" unul din baletele care au ridicat cele mai vii discuţii. Cuprinde şase tablouri: Despărţirea fiului risipitor de părinţi şi plecarea în căutarea Norocului. In drum. Intâlnirea cu „tovarăşul misterios", geniul cel rău. Sosirea în ţara necunoscută şi întâlnirea cu Regina. Căsătoria cu Regina, Regele-tiran. Revoluţia, căderea, fuga. Peregrinări. Intoarcerea.

Complexitate a sentimentelor, ce ni se înfăţişează înnodate într'o acţiune, existenţa unui fir cauzal conducător şi a unei gradaţiuni ce sfârşeşte într'un deznodământ, prezentarea pe mai multe planuri în timp şi în spaţiu, iată tot atâtea elemente ce caracterizează drama. De aceia, terminând, nu ne putem împiedeca de a ne întreba dacă numele de „balet" pe care Joos îl dă spectacolelor sale, îndeplineşte condiţia mănuşii potrivite care nu trebue să facă nici o cută pe mână. Şi fără să vrem ne aducem aminte de egalitatea pe care cutare critic teatral parizian o punea în fruntea articolului său, drept titlu: *Baletele Jooss= teatru mut.*

EMIL COLIU

Caleidoscop

Paganin sau vioara diabolică

Violonistul cel mai impresionant și cel mai genial a fost fără îndoială acel extraordinar Nicolo Paganini, căruia muzicografii de azi îi sărbătoresc a sută cincizecea aniversare.

Născut la Genua, la 18 Februarie, 1784, Paganini la vârsta de unsprezece ani e un virtuos, la treisprezece ani dădea concerte ,iar la cincisprezece și-a părăsit părinții ca să-și petreacă în libertate viața de boem și ca să înceapă un șir de aventuri, care urmau să-i sdruncine sănătatea. La Livorno, în ajunul unui concert, pe care urma să-l dea acolo, și-a pierdut la cărți toți banii și chiar vioara pe care urma să concerteze. Un negustor Livron i-a împrumutat un „Guarnerius" autentic din 1730 care echivala cu cea mai bună vioară „Stradivarius". Paganini a știut să scoată sunete atât de sublime încât Livronul entuziasmat, exclamă, când Paganini vru să-i restitue vioara:

— „Nu, nu! păstreaz'o! Această vioară îți aparține. După d-ta, n'ași mai îndrăzni s'o ating".

Paganini a cântat până la moarte pe acest minunat instrument, căruia superstițiile populare îi atribuiau o putere magică... legendă care-a ridicat și-a menținut întrucâtva imensul prestigiu de care se bucura virtuosul...

★

La faimosul său festival dela 29 Martie 1828, mulți oameni au afirmat că vioara lui Paganini era învăluită de aburi roșii, iar umbra diavolului îi călăuzea arcușul!

Marele artist, care cultiva aceste efecte de sugestie, era prea mulțumit de această excelentă reclamă pentru a o desminți.

De sigur, talentul său nu avea nevoie de acest fel de expediente, dar la acea epocă era foarte apreciat genul „damné"; romantismul care începea atunci, adusese pe Satana la modă.

Precedat de o reputație neobișnuită, Paganini a ajuns însfârșit la Paris. Avea patruzeci și șapte de ani. Concertul său a avut loc în sala Operei în seara de 9 Martie 1831. Rossini și Meyerbeer sunt entusiasmați la culme...

Apoi se eclipsează din nou, ducându-se în Italia ca să-și îngrijească sănătatea.

Parisul îl regăsește din nou în 1837, mai fantastic decât oricând, bolnav de tuberculoză în ultimul grad, aproape muribund.

In cele din urmă, simțindu-se pierdut, Paganini vrea să moară sub cerul său natal, deaceea pleacă spre Genua, după ce-a stat mai multă vreme la Marsilia.

Călătoria în poștalion e grea — calea ferată între Marsilia și Nisa urma să fie terminată după douăzeci și patru de ani, la 18 Octombrie 1864.

Paganini, lipsit de puteri, e obligat să se oprească la Nisa care aparținea Italiei, unde moare la 27 Mai 1840.

Marele artist a lăsat o avere de trei milioane, câștigate numai prin arta sa.

Legenda care-l considera ca ființă infernală era atât de înrădăcinată, încât orașul Nisa i-a refuzat un mormânt.

Sicriul sărmanului „blestemat" a rămas în depozit la spitalul Saint-Roch, până la interventia Vaticanului. Tocmai după cinci ani a putut fi înhumat definitiv la vila sa Gajona, din împrejurimile Parmei.

O teorie a stelelor căzătoare

Domnul Jean Mascart, fostul director al Observatorului astronomic din Lyon, a făcut de curând la Academia de științe din Paris, o interesantă comunicare asupra stelelor căzătoare.

Autorul susține teoria clasică, după care lumina stelelor căzătoare este datorită incandescenței micilor particule materiale provenind din desintegrarea unei comete. El insistă asupra marei degajări de căldură care trebue să însoțească trecerea unei stele căzătoare, în straturile înalte ale atmosferei.

D. Fabry, membru al Academiei de științe din Paris, comentând această comunicare, obiectează faptul că incandescența nu explică culorile orbitoare ale meteorilor, spectrul lor și urmele persistente, pe care le lasă în urma lor.

După părerea sa, temperatura în atmosferă nu poate depăși 3000 de grade, și deci, nu poate da decât o lumină roșiatică, comparabilă cu aceia a stelei Antares sau a planetei Marte.

Această lumină nu durează însă decât câteva secunde. Or, s'au observat lumini albăstrii, verzi, galbene, care aveau uneori un fel de florescență și se prelungeau câteva minute.

După d. Fabry aici avem cu siguranță aface cu un fenomen datorit gazelor din atmosferă sau vaporilor proveniți din volatilizarea pulberilor.

Charles Darwin

Revistele străine cât și cele dela noi, în frunte cu „Adevărul literar", au comemorat acum câteva săptămâni împlinirea a 125 de ani dela nașterea marelui naturalist englez Charles Darwin. Revenim azi mai pe larg asupra vieții și operei lui Darwin.

In viața acestui mare cercetător s'au împletit laolaltă meritul și norocul. Atât străbunicul cât și bunicul lui s'au ocupat îndeaproape de studiul științelor naturale. Dela bunic, Darwin a moștenit spiritul speculativ și puterea de imaginație, iar dela tatăl lui a moștenit admirabilul spirit de observație.

Născut la 12 Februarie 1809 la Shrewsbury, Charles Darwin a manifestat de timpuriu un deosebit interes pentru științele naturale. Plin de râvnă, el aduna tot felul de obiecte, observa plantele și insectele, prindea pești și vâna păsări. O carte despre minunile lumii a trezit în el nostalgia călătoriilor în țări depărtate. Nopți în șir le-a petrecut în tovărășia fratelui său, făcând experiențe chimice.

Autorii clasici n'au reușit să-l cucerească. Din această pricină, profesorii lui l-au considerat ca un element mediocru și, bine înțeles, i-au profetizat un viitor nu tocmai trandafiriu.

La vârsta de 16 ani, Darwin s'a înscris la universitatea din Edinburg ca să studieze medicina; dar nici pentru acest studiu nu părea indicat. Cursurile le considera interminabile, disecțiile cadavrelor îi provocau scârbă, iar operațiile nu le putea suporta. Singura plăcere a regăsit-o din nou în domeniul științelor naturale.

După doi ani, Darwin a trecut la universitatea din Cambridge schimbând studiul medicinei cu al teologiei. Deși nu părea atras nici de această disciplină, a isbutit totuși să-și ia diploma de absolvire cu prima mențiune.

Botanistul Henslow i-a întărit pasiunea pentru științele naturale. In urma recomandației acestuia, Darwin a obținut permisiunea să-l întovărășească pe renumitul geolog Sedgwick, într'o călătorie spre Nordwales. La înapoiere, el a găsit o scrisoare din partea profesorului său, care dintr'o lovitură i-a îndepărtat orice îndoială în ceeace privea cariera pe care trebue s'o îmbrățișeze, netezindu-i astfel calea spre nemurire.

In acea scrisoare, Henslow îi propunea lui Darwin să-l întovărășească, în calitate de naturalist, pe căpitanul Fitzroy, care plănuia ocolul lumii pentru măsurători geografice. Darwin a acceptat propunerea și la finele anului 1831 s'a îmbarcat pe vaporul „Beagle".

Incărcat cu comori neprețuite, cu un material documentar uriaș și cu idei noui, el s'a înapoiat acasă după o absență de cinci ani. Darwin însuși socotea această călătorie în jurul lumii drept cel mai însemnat eveniment din viața lui; căci i-a hotărât viitorul, și i-a format adevărata educație și disciplină a gândirii sale. Rar a întreprins un cercetător o călătorie mai pe nepregătite, și mai rar s'a întors vre-unul cu atâtea cunoștințe.

Primul rod al acestei munci se oglindește în minunata descriere a călătoriei sale, apărută în 1839 sub titlul „Călătoria unui naturalist în jurul lumii". In acelaș an s'a căsătorit cu verișoara sa, Miss Emma Wedgwood, o admirabilă tovarășe de viață, care îi dăruește nouă copii.

Dar fericirea lui Darwin n'a rămas complect neturburată. In floarea vârstei, sănătatea lui, îndeobște robustă, l-a părăsit deodată.

O maladie cronică de stomac, căpătată în timpul călătoriei pe mare, a răspândit o umbră apăsătoare asupra ultimilor patruzeci de ani ai vieții sale. Indrăznețul vânător, călăreț și alpinist, care a străbătut Pampasurile și s'a cățărat pe vârfurile munților Anzi, s'a văzut condamnat, dela vârsta de 30 de ani, la o asceză severă, care singură îi putea menține viața. Pentru mai multă liniște, el s'a retras în satul Down, la câteva ceasuri depărtare de Londra. Aci au luat naștere operele sale revelatoare, de aci s'a răspândit darwinismul în toată lumea.

Anul 1859, în care a apărut opera capitală a lui Darwin: „Originea speciilor", marchează o dată revoluționară în istoria științelor. Poate că nici o altă operă științifică din sec. al XIX-lea n'a provocat o mișcare atât de profundă în viața spirituală a popoarelor civilizate. Toate ramurile științifice au fost influențate de teoria evoluției, iar biologia a suferit o reformă totală.

Operele următoare au fost mai toate completări și aprofundări ale originii speciilor. Intre 1862-1881 Darwin a publicat un șir de lucrări de botanică, în care făcea aplicarea teoriei sale la regnul vegetal. Ultima lucrare a marelui cercetător a fost iar din domeniul zoologico-geologic. Dacă în primele lui studii geologice Darwin a arătat efectele incalculabile produse de micii coralieri în decursul mileniilor, în această din urmă carte, el a arătat acelaș lucru petrecându-se cu disprețuiții viermișori de ploaie, care răscolesc și fărâmă pământul, îngroapă vechile ruine și ajută la nivelarea coastelor munților.

Teoria imenselor efecte produse de viețățile neinsemnat de mici, teorie pe care Darwin a predicat-o toată viața lui, ne-a fost recapitulată în această ultimă operă a sa.

Charles Darwin a murit la 19 Aprilie 1882. Trupul lui neînsuflețit a fost înmormântat în cripta dela Westminster, alături de Newton.

Actualități științifice

Soarele și gușa

Din noile cercetări rezultă că un mediu de umbră favorizează formarea gușei, pe când, dimpotrivă, un mediu plin de soare o împiedică.

Intr'adevăr, locuitorii ce trăesc în regiunile lipsite de soare din văile Alpilor elvețieni au furnizat o proporție considerabilă de gușați, spre deosebire de locuitorii regiunii însorite, unde această boală este aproape necunoscută. Fiziologii au explicat aceasta, prin faptul că razele ultraviolete din lumina soarelui au o acțiune puternică asupra funcționării glandei tiroide, care — după cum se știe — se găsește în strânsă legătură cu existența gușei.

Merele pentru îngrijirea dinților

S'a constatat, în timpul din urmă, că aceste fructe exercită o acțiune binefăcătoare asupra organizmului, în special prin faptul că distrug bacteriile. Deaceia, se recomandă ca merele să fie mâncate înainte de culcare. In plus, ele conțin diferite substanțe necesare pentru conservarea dinților, ca de exemplu fosfor, vitamina D și în special acizi, care ne apără de bolile gâtului.

Toate aceste elemente sunt cu deosebire importante, întrucât sănătatea dinților se găsește adesea într'o strânsă legătură cu funcțiunea amigdalelor.

Un alt avantaj al merelor e faptul că ele contin toate substnțele nutrie, în proporția necesară organismului, evitându-se astfel orice exces prejudiciabil sănătății.

Un taximetru aerian

Inginerul spaniol Juan dela Cierva a făcut de curând la Villa Coublay (Franța), în fața personalităților oficiale ale aeronauticei franceze, o prezentare a „autogirului" său, realizare ce reprezintă o formulă nouă în technica aeroplanului. Noul aparat e destinat să devie, cu timpul, un fel de „taximetru aerian" și un mijloc de locomoțiune tot atât de popular ca și automobilul, dar probabil mai eftin.

Când, acum câțiva ani, d. Juan de la Cierva a înălțat la Madrid, pentru prima oară, un aeroplan cu aripile mutilate și care nu conserva decât planul inferior — cel superior fiind înlocuit printr'o „moară" orizontală — prea puțini technicieni l-au luat în serios. Și totuș, principiul nouei invențiuni era foarte rațional. O morișcă cu patru palete, învârtindu-se orizontal, oferă o susținere aeriană echivalentă cu cercul total acoperit de rotația sa. Era deci logică pretenția ca, instalând o asemenea morișcă în partea de sus a unui avion clasic, acesta să-și poată găsi astfel un punct de sprijin suficient pentru a părăsi pământul. La început „autogirul" (acesta era numele noului aparat) era greu de guvernat. Cu timpul însă, inventatorul a făcut ca aripile rotitoare să fie independente. In chipul acesta, aparatul dobândia numeroase avantagii: viteză mică la pornire, aterisare aproape verticală, posibilitatea unei încetiniri extreme în timpul sborului, și totdeodată facultatea de a mări viteza până la peste 100 de kilometri pe oră, teren de aterisare minimă, etc.

La Cierva continuă să-și perfecționeze aparatul său, până când va ajunge să poată porni și aterisa în plin oraș, pe o simplă terasă sau grădină. In acel moment taximetrul aerian al viitorului va deveni un fapt îndeplinit.

Săpunul ucide bacteriile?

Savantul german J. E. Wolker a realizat de curând o serie de cercetări interesante în această direcție, folosind șase săpunuri diferite.

Rezultatul a fost că o soluțiune în apă de 1/80, la o temperatură de 35 de grade, produce puternice efecte de desinfectare.

Spălându-ne cu această soluție, putem distruge atât agenții patogeni ai boalelor infecțioase mai primejdioase, cât și bacilii gripei și spirochetei sifilisului, care s'ar găsi în epiderma corpului nostru.

Dece slăbește vederea la bătrânețe

Medicul german, profesorul Wegener, este de părere că slăbirea vederii noastre, pe măsură ce îmbătrânim, nu se datorește — așa cum se crede în general — unui proces organic al ochiului, respectiv al lentilei, ci unei micșorări a fluxului de sânge adus ochiului, prin circulația generală.

Deaceea, cititul și scrisul, ca și lucrul de mână, chiar și în cele mai defavorabile condițiuni, nu exercită nici o influență vătămătoare, la o vârstă mai înaintată.

Dimpotrivă, exercitarea ochiului este de o utilitate considerabilă pentru conservarea vigoarei simțului vizual, întrucât, pe această cale, se obține o sporire a fluxului de sânge.

Cu alte cuvinte, adevărata întreținere a ochiului la bătrânețe nu se face prin evitarea cititului, scrisului și lucrului de mână, ci din contra, prin necontenite exerciții în această direcție.

Dată fiind autoritatea incontestabilă a profesorului Wegener în lumea medicală, e probabil că acest paradox aparent reprezintă de fapt un adevăr real.

Viespile observatoare

Viespile au fost studiate mai de aproape în timpul din urmă de către entomologistul danez Timbergen.

Acesta a cercetat cu deosebire modul cum aceste insecte își procură prada lor obișnuită: albinele. El a putut observa astfel că viespile examinează în cele mai mici amănunte, conformația roiurilor de albine, pe care intenționează să le atace.

S'ar părea că viespile își fixează în creerașul lor un soi de hartă topografică a împrejurimilor mai apropiate și mai depărtate, pe care o întocmesc pe baza observațiunilor recoltate într'o serie de sboruri succesive.

Odată acest plan stabilit, explorațiunile lor spre roiurile de albine nu mai prezintă nici o dificultate.

Savantul danez a încercat să deplaseze roiurile de albine sau să modifice ceva din situația înconjurătoare. Imediat, viespea pare derutată de această schimbare.

Interesant este faptul că, oricare ar fi deplasarea spațială, viespea ajunge totuș la albina pe care o vânează, numai cu ajutorul mirosului. Inlocuind albinele cu alte specii, având însă un miros asemănător, viespea se năpustea întotdeauna și asupra acestora, deși n'are de astădată nici un interes să le atace.

Geamuri speciale contra căldurii

Se știe că lumina solară, străbătând o prizmă, se descompune în culorile elementare ale curcubeului.

Se știe deasemenea că la cele două extremități ale spectrului luminos sunt situate cele două plaje de radiațiuni invizibile. Unele, dincolo de violet și denumite „ultraviolete", iar celelalte dincoace de roșu, denumite „infra-roșii". Razele infra-roșii posedă însușiri calorifice bine determinate. Căldura din lumina soarelui e datorită, în primul rând, acestor raze invizibile, infra-roșii.

Și atunci, oamenii de știință s'au întrebat dacă nu cumva s'ar putea realiza o sticlă specială, cu o anumită compoziție de mică deosebire, care, lăsând să treacă lumina, ar opri razele infra-roșii, adică o mare parte din căldură. Problema a fost rezolvată de curând, prin prepararea unui anumit fel de sticlă, prezintând proprietatea menționată. Folosind geamuri din această sticlă, putem feri, în timpul verii, interiorul locuințelor de arșița insuportabilă a soarelui. Acest avantaj devine cu deosebire prețios în regiunile cu clima tropicală. Nu trebue să credem însă că apărarea contra căldurii este absolută. Ea se reduce numai la o atenuare considerabilă a temperaturilor ridicate, din exterior.

In ținuturile din regiunea tropicală s'au făcut experiențe cu asemenea geamuri. S'a constatat astfel că, pe când temperatura interioară ajungea la un moment dat la 48 de grade într'o casă cu geamuri de sticlă obicinuită, ea nu depășea 36 de grade, atunci când se foloseau geamurile speciale.

Noul fel de sticlă este aproape tot atât de transparent ca și sticla obicinuită.

Formația pământului

Domnul René Perrin, directorul unor uzine metalurgice din Franța, a făcut de curând la Academia de Științe din Paris, o interesantă comunicare relativă la formațiunea planetei noastre.

Deși nu e geolog profesionist, ci e inginer, d. Perrin a studiat condițiunile în care s'a format, după toate probabilitățile pământul nostru.

După părerea sa, planeta noastră a fost supusă așa numitei „legi a fazelor", iar corpurile s'au repartizat în coaja terestră, după căldura lor de formațiune.

Pe baza faptului că proporția oxigenului atmosferic este foarte redusă față de aceea a oxigenului fixat în pământ, d. Perrin a ajuns la concluzia că, dacă ar fi existat ceva mai mult fier în constituția scoarței globului, oxigenul ar fi fost absorbit din atmosferă și atunci viața n'ar mai fi putut lua naștere pe pământ.

Acesta este dealtfel cazul lunei, care greșit e numită o „lume moartă", când de fapt este o lume, în care viața n'a fost posibilă niciodată.

Uleiul din bumbac

In Statele Unite, unde se produc anual 680 de milioane de tone de grăunțe de bumbac, se extrage din aceste grăunțe un ulei comestibil. Uleiul acesta poate fi extras prin diferite mijloace mecanice sau chimice. Procedeele mecanice nu permit să se scoată mai mult de 85% din uleiul conținut în grăunțe. In schimb, obținem ca subprodus, un soiu de făină ce constitue un aliment excelent pentru vite.

Procedeele chimice, cu ajutorul dizolvanților și al fermentației ne permite să extragem 95% din uleiul grăunțelor.

Uleiul de bumbac, bine curățat, n'are nici gust nici culoare. El poate fi amestecat de altfel și cu untdelemnul de măsline.

Consecințele despăduririi

In general, se crede că pădurile, prin prezența lor, influențează regimul apelor și împiedică inundațiile.

Lumea își imaginează rolul pădurii în felul unui burete, care iarna coboară nivelul râurilor și vara îl ridică, în timpul perioadelor de secetă.

Trebue să mărturisim că în această privință dispunem de foarte puține informațiuni precise și sigure. Totuș, s'au publicat de curând în America o serie de rapoarte relative la efectele despăduririi în două regiuni: bazinul Colorado și în California.

In California despădurirea s'a produs printr'un accident, în urma numeroaselor incendii ce au avut loc, iar în Colorado, despădurirea s'a făcut sistematic.

In ambele cazuri, rezultatele observate contrazic categoric opiniile curente. Intr'adevăr, vara pădurile par a avea o tendință să micșoreze și mai mult debitul cursurilor de apă.

In general, pădurile coboară cu 15-30% cantitatea de apă, care se scurge în aceste albii. Este un avantaj sigur, în timpurile de ploaie și un desavantaj, tot atât de sigur, în timp normal și în epocile de secetă.

I. S.

Antologia dragostei și a femeii

■ *Cea mai mare pacoste cu care-ți poți amenința dușmanii este mâna unei femei.* (Chillon).

■ *Femeile sunt ciudate; ele nu se socotesc drept angajate decât prin concesiuni fizice. De fapt, poate că au dreptate, căci corpul lor, este și sufletul lor.* (J. Sandeau).

■ *Femeile își închipuesc că nu este decât o singură crimă pe lume. Această crimă, de la care câte odată se abțin, prezintă atâta atracție în ochii lor, încât, pentru a se despăgubi de a nu o fi comis, consideră pe celelalte drept nimic.* (Young).

■ *In dragoste bărbatul schimbă și femeia circulă.* (E. Rey).

■ *Femeia mai mult se împrumută în iubire, decât se dă.* (A. France).

■ *Literatura femeilor nu este decât modul lor fin de a face dragoste în văzul tuturor.* (R. de Gourmont).

■ *Toate femeile la biserică au aerul de a ruga cerul contra cuiva.* (M-me de Girardin).

■ *Dumnezeu a creat femeia, iar civilizația a născocit cucoana. Cea dintâiu, o ființă simplă, naturală și supusă, iar cealaltă, o maimuță semeață și prefăcută, care a ajuns să fie adorată, mulțumită curtoaziei franceze de demult și prostiei germano-creștine.* (Schopenhauer).

■ *O femee insensibilă este aceia care n'a văzut încă pe acel pe care trebue să-l iubească.* (La Bruyère).

■ *Iubirea caută perfecțiunea dar se pasionează după imperfecțiuni.* (Chamfort).

■ *Unde este un zid de bronz pentru bărbați, pentru femei adesea nu este decât o pânză de păianjen.* (H. de Balzac.

■ *Bărbații vor fi totdeauna ceiace vor face dintr'înșii femeile.* (J. J. Rousseau).

■ *Femeile întrebuințează cea mai fină dibăcie pentru a-ți lega ochii și apoi îți găsesc vină că te împiedici.* (P. Bourget).

■ *Amorul nu alege, ci culege. El e ceva cu totul elementar, ca setea și foamea.* (M. Eminescu).

■ *In amor este totdeauna un pic de nebunie; însă pururi e nițică înțelepciune în nebunie.* (V. Conta).

■ *Femeile! Eu le cunosc pe aceste ființe fermecătoare și nehotărâte. Fiți convinși că lor le place să aibă praf în ochi și că, cu cât mai mult li se aruncă, cu atât îi deschid mai mult pentruca să înghită cât mai mult.* (A. de Musset).

■ *Cochetăria nu este totdeauna o momeală; câteodată este și un scut.* (Carmen Sylva).

■ *Iubirea? Vorbă mare, atât de mare încât este goală dacă nu conține totul!* (M. Prévost).

■ *Dragostea a inspirat poate câteodată acte de eroism, dar mai totdeauna a împins la acte de lașitate.* (H. Rochefort).

■ *Fericirea bărbatului trebue să fie: eu vreau; aceia a femeii: el vrea.* (Fr. Nietzsche).

■ *In materie de sentiment, lipsa de logică este cea mai bună dovadă de sinceritate.* (L. Tolstoi).

■ *Femeile romantice iubesc bărbații prozaici; natura nu vrea să-și piardă drepturile.* (Limayrac).

■ *Dragostea naște mai ales din spontaneitate și este o improvizație.* (H. Murger).

■ *Căsniciile sunt ca și popoarele; cu cât sunt mai nenorocite, cu atât au istorie mai bogată.* (H. Capmartin).

■ *Un doliu este mare noroc pentru o femee, și motivul pentru care nu mă voiu căsători niciodată, este de frică: nu care cumva soția mea să se scape de mine pentru ca să-mi poarte doliul. Atât de bine le stă femeilor negrul!* (Théophile Gautier).

■ *Pentru femei, drăgălășenia și blândețea sunt cele mai bune mijloace de a avea dreptate.* (D-na de Fontaine).

Extrase și traduse de
AUREL GEORGE STINO

Varia

Catulle Mendes

„Ric et Rac" a amintit în ultimul său număr a douăzeci și cincea aniversare dela moartea lui Coquelin. Douăsprezece zile mai târziu, la 8 Februarie 1909, murea și fratele său, nu mai puțin ilustrul Coquelin junior de la Comedia Franceză, într'o casă de sănătate unde urma un tratament contra neurasteniei, de optsprezece luni. De notat e că cei doi Coquelin au murit exact în acelaș fel, imobilizați pe neașteptate dimineața, în camera de culcare în momentul când voiau să se scoale.

In aceiași zi — Luni 8 Februarie — lumea teatrală și literară a aflat cu mirare tragicul fapt divers care în noaptea precedentă, pusese capăt cu brutalitate unei vieți glorioase și strălucitoare.

Poetul și romancierul Catulle Mendès, ilustrul critic dramatic fusese găsit la ora cinci dimineața, sfărâmat pe linia ferată la intrarea tunelului Saint-Germain-en-Laye.

❋

Mendès, care avea aproape șasezeci de ani, fiind născut la Bordeaux la 22 Mai 1841, locuia atunci la Saint Germain, într'o vilă mică pe strada Sully. Aici se întorcea în toate serile la culcare, deși își păstrase apartamentul din Paris pe bulevardul Malesherbes No. 160.

In Dumineca de 7 Februarie Mendès luase masa de seară la prietenul său, baronul Oppenheim. După masă s'a dus la gara Saint-Lazare, ca să ia, ca de obiceiu, trenul de 12 și 15 minute.

Mendès avea obiceiu să se urce în vagonul bar, care era atașat la urma trenului.

In seara aceea însă lipsea acest vagon și Mendès s'a suit într'un compartiment de clasa I, unde a și adormit citind un manuscris al unei comedii de Abel Hermant: „Trenuri de lux", care urma să se reprezinte a doua zi la teatrul Réjane.

După vre-o jumătate de ceas a fost trezit din somn de trenul care-și încetinise mersul. Crezând c'a ajuns la Saint-Germain, a deschis în grabă portiera, sărind din tren înainte de a-și fi dat seamă de greșală.

In cădere Mendès s'a isbit de zidul care precedează tunelul, căzând sub roatele trenului.

Nenorocitul și-a sdrobit toată partea dreaptă și baza craniului dar n'a suferit nici o clipă. Moartea i-a fost instantanee.

Cu o oră mai devreme vorbea vesel cu prietenii săi, destăinuindu-le toate planurile. Plin de sănătate și tinerețe, iubind viața, dispunând de-o vigoare neobișnuită, Mendès proecta să dea spre reprezentare o dramă, o operă și un balet; el începuse de curând un roman și terminase un volum de versuri...

Bacalaureatul lui Anatole France

Paul Chatigny, profesor la Facultatea de medicină din Strasburg, povestea pățania lui Anatole France, la examenul de bacalaureat.

„Tânărul France era foarte timid. Soarta l-a adus în fața unui examinator dintre aceia, care sub un aspect surâzător și patern, au o plăcere diabolică de-a chinui pe elev.

— Curaj prietene — îi spuse foarte blând profesorul — nu te turbura. Sena se varsă... în Marea Mânecii?

— Da, Domnule, răspunse nenorocitul.

— Bine! Și Loara...? se varsă de asemenea în Marea Mânecii?

— Da, Domnule, răspunse tremurând tânărul Thibault.

— Și Garona, deasemenea... nu e așa — în Marea Mânecei?

— Da, Domnule.

— Și Ronul — în Kamciatka?

— Da, Domnule.

— Ronul în lacul Kamciatka?

Ești un leneș și un prost.

Vei avea un zero cât toate zilele".

Anatole France, care urma să fie membru al Academiei Franceze, a fost trântit astfel la bacalaureat de către profesorul Haze, membru al Academiei de înscripții și litere.

Epoca clocitului la păsări

Observațiunile lui William B. Davis la Butte County (California) l-au dus la concluzia că există o corelațiune între disponibilitatea hranei pentru puii noi născuți în timpul clocitului.

Primele păsări care încep să clocească sunt cele de pradă, iar clocitul lor e de cea mai lungă durată. Apoi vin păsările insectivore și omnivore, iar la sfârșit cele care se hrănesc cu vegetale și semințe.

Metagnomie

Analize

Grijuliu. — Inteligență ascuțită, cuprinzătoare. Spirit de sinteză. Impulsivitate. Agitație. Deprimare. Totuși humor. Uneori sarcasm. Pesimism. Schimbați mediul.

Demostene. — Inteligență cultivată, pătrunzătoare, ordonată. Echilibru în viața sufletească. Incredere în sine. Putere de muncă. Diplomatre. Formalism. Spirit practic. Egocentrism. Tenacitate. Dacă veți îndrăzni mai mult, veți putea urca foarte sus în viața socială.

Suflet. — Deosebite aptitudini intelectuale. Cinste sufletească. Complicații în viața familiară, și dificultăți de ordin financiar, care au epuizat de timpuriu nervii și au curmat entuziasmale. Singurătate. Agitație. Impulsivitate. Sensualitate. Căutați o atitudine interiară mai senină și mai armonioasă. E nevoie să folosiți cel dintâi prilej spre a părăsi reședința Dvs. actuală — dacă se poate în mod definitiv.

P. S. în cuprinsul acestei rubrici cititorii pot obține în mod absolut gratuit o *analiză metagnomică sumară, numai dacă solicită* o asemenea analiză *dintr'o reală necesitate de viață.*

Pentru aceasta sunt suficiente câteva rânduri scrise firesc, indiferent copiate sau nu, cu creionul sau cerneală, etc. Pentru mai multă preciziune în răspunsuri să se indice data exactă a nașterii, pe stil nou (ziua, luna, anul — dacă e posibil și ora).

Eventual să se asocieze și o fotografie, pe care ne obligăm s'o restituim la cerere.

Scrisorile trebuie să fie însoțite de *trei cupoane* succesive de tipul

Adeverul Literar
CUPON No. 10
Metagnomie

Adevĕrul Literar și Artistic

Redacția și Ad-ția București, Str. Const. Mille No. 5-7-9 Telefon 3-84-30

Apare săptămânal

5 lei exemplarul

Prețul abonamentului:

1 an	Lei 200
6 luni	Lei 100
3 luni	Lei 50

Tablete

Berzele

Te opreşti, te uiţi. Corpuri, irezistibil. Fetele de 13 ani cu rochia de fulg, scurtă deasupra genunchilor au pasul cast ca al pasărilor lacustre. Contur neisprăvit cu naivităţi de livadă nouă. Şovăire între efeb şi femee, răsărit la început, între noapte şi dimineaţă.

Oricâte linii de plastică suavă ar mărgini un corp de fecioară, al căreia sân capătă profil, oricât de palidă, de blondă, de vaporoasă — ea desface de jur împrejur o esenţă, un păinjeniş. Iţi umple mirosul şi ţi se lipeşte de gene. Unda de dogoare atrage, ameţeşte, soarbe către vâltoare. Femeea iese din baie, ca în tablouri, nudă sub mătase. Intoarce-ţi capul. Intr'o garsonieră o aşteaptă Adam.

Copilele sunt de acuarelă: sensaţie delicată de pictură fină şi de ideie gândită.

Mâna prea curată atinge sufletul cu mir. Corpurile încă nedescifrate în transparenţa straturilor care le mistifică origina şi viitorul, dau iluzia pură că gândeşti frumos. Eleganţa literii la început de text. Flori singuratice pe un lujer elastic. O sărutare inocentă pe această ceramică. Tinereţea n'are nevoie nici să fie frumoasă. Nimic nu dezgustă, taină şi boare a nopţii printre constelaţii. Şi n'ai voi de fel să se ştirbească nimic. Ai voi să opreşti evoluţia şi timpul şi să interzici naturii să isbească în geamuri cu grindină fierbinte.

— Vei creşte într'un clopot de sticlă, departe de dorinţă, de maturitate şi de moarte...

Morgă mică

In faţa Primăriei unui oraş străin, o expoziţie de portrete... „necunoscuţi" găsiţi în lac sau pe drum. Morţii revoltă. Put şi nu se mişcă. Poţi primi o imobilitate încremenită? Cu toate acestea, oroarea atrage... Ochii unora fac lacrimi şi gura altora scuipat, singură lacrima lor. Omul romantic încurcă cuvintele din cap, şi pronunţă oh! şi ah! Viaţa pe care o părăseşti nu merită aceste interjecţii.

Morţii te contrazic chiar mai mult decât vii, incapabili să te ia în consideraţie.

Dau impresia că se gândesc profund şi numai la ei. Morţii sunt egoiştii perfecţi. Şi put din ce în ce mai mult. Nu sunt decât vreo zece zile, decând a fost înmormântat lăptarul meu, şi amintirea lui nu trăieşte numai în sufletul familiei; o simţi în aer, în lapte, în ouă, în unt.

Tânăr, visai să purifici lumea vie şi să faci să dispară morţii.

In faţa Primăriei, ei au aerul că mai vieţuiesc. Li se deschid ochii cu sila, sunt puşi dinaintea obiectivului, cu gura, când deschisă, când strâmbă. Cineva îi ţine să nu cadă, din dosul unei draperii. Sunt şi pentru această meserie oameni. Morga oraşului e foarte mică, situată ca într'un pavilion. In timp de putrefacţii, portarul doarme cu femeia lui sus. Acolo se nasc copiii, pe cari îi vezi jucându-se în jurul marionetei. Dragostea se repetă cotidian pe pântecul cadavrelor, tăcute de la parter.

Câte unii găsesc momentul fotografic să surâdă. Iată şi un Bacchus fericit. I se vede numai bustul. El nu are, vai, intestine! Mai toţi sunt bătrâni. Unul singur pare de vreo 30 de ani; bogatul păr şi barba poligonală, trădează un frizer sau un muzicant. E imposibil să fii adiat de un optimism în faţa acestor cadavre. Nu poţi să te gândeşti la Dumnezeu. Mai bine să nu le vezi, ruşinoase şi porceşti: trebuie să scuipi.

Strada era furnicată de asemenea amatori. Aceleaşi mustăţi, acelaş aer peste tot. Carnea de subt haine, putrezeşte. Zbârcituri senzaţionale, gâturi desechilibrate.

Capete! Piepturi! Brrr! Ce urît e! Cadavre care merg, cari fumează: pipă şi ţigaretă.

Sus !

Experienţa înseamnă stăpânirea factice a unui bun. Prea mult experiment anihilează şi face sceptici. Cel ce posedă o experienţă, se poate face util sieşi, nu unei idei, unui sentiment şi unui semen. Experienţă unilaterală şi uniformă.

Trebuie să încetezi urmărirea lumii şi experienţa. A cerceta, neant vremelnic. Când vei obţine intuiţia te vei lepăda de tot.

Neîncercând, nu poţi însă nimic gusta. Viaţa: tumult şi amestec şi chiar cei mai experimentaţi adesea căzând, doborîţi de val. A fi înţelept este bine, dar tu să uiţi să fii înţelept. Supune-te îndemnului inimii, joacă, pierde! Trebuie să orbeşti uitându-te la alţii sau trebuie să închizi ochii de această parte, deschizându-i în tine?

Toată lumea va spune ce gândeşte despre iubire, despre cariere. Se poate citi oriunde sfatul: „fii cuminte". Dă-i o atenţie de inventar, nu întârzia la el: ţi-ai pierde valoarea. Fiecare fiinţă nouă vine pe lume cu un contingent personal de evenimente.

Un lucru care a dus la pieire o mie, poate izbuti omului din urmă. Fii, ce naiba, teafăr. Nu cântări, nu te opri, luptă şi învinge.

Iubeşte, trăieşte, urăşte şi luptă... Şi dacă n'ai biruit, ai iubit, ai trăit, ai urît şi te-ai luptat.

T. ARGHEZI

Cântec

Candele albe se leagănă în vânt,
Ca roiul de albine ce-adună
Miere şi pulbere de aur,
Miere şi pulbere de aur.

Vântul întoarce inele de şarpe,
Murmur de trestii, de ape,
Scutură aur şi svon,
Icoane uitate şi svon.

Plopii pe braţe mă 'nalţă în soare,
Cântec şi leagăn de line frunzare,
In larguri mă pierd,
In larguri mă pierd...

Vreau trupul, să-mi fie ca muntele piatră,
Vreau vântul prin mine să cânte...

PETRE DINU

Ştefan Popescu — Desen

Lucia Demeriade-Bălăcescu — Nud

PLASTICA

D-na *Miliţa Petraşcu* a tăiat în marmoră şi piatră opere noi, pe care le expune în sala Ileana dela Cartea Românească.

Sunt busturi şi compoziţii trecute printr'o conştiinţă clară şi precisă a formei.

Orice amănunt dispare şi opera se desfăşoară ca volum în spaţiu, pentru frumuseţea de a fi şi poezie, şi ritmică statuară.

Urmărind imagini abstracte, în unele opere, d-na Miliţa Petraşcu crează existenţe ale materiei care sunt adevărate simboluri de emoţie omenească.

Tot în sala Ileana, d. *Marcel Iancu* prezintă ultimele sale plăsmuiri plastice.

Emoţia d-lui Marcel Iancu pleacă dela culoare, dela posibilităţile ei infinite de a creia viaţa tabloului.

Culoarea îşi impune aci legile ei proprii de existenţă, are calităţi organice şi determină o independenţă tranşantă faţă de lumea obişnuită.

Subiectul, în lucrările expuse, n'are nimic a face cu realitatea şi îşi găseşte justificarea într'o poetică interioară de jocuri formale şi liniare.

Compoziţia — uneori de un rafinament neaşteptat — afirmă pretutindeni culoarea.

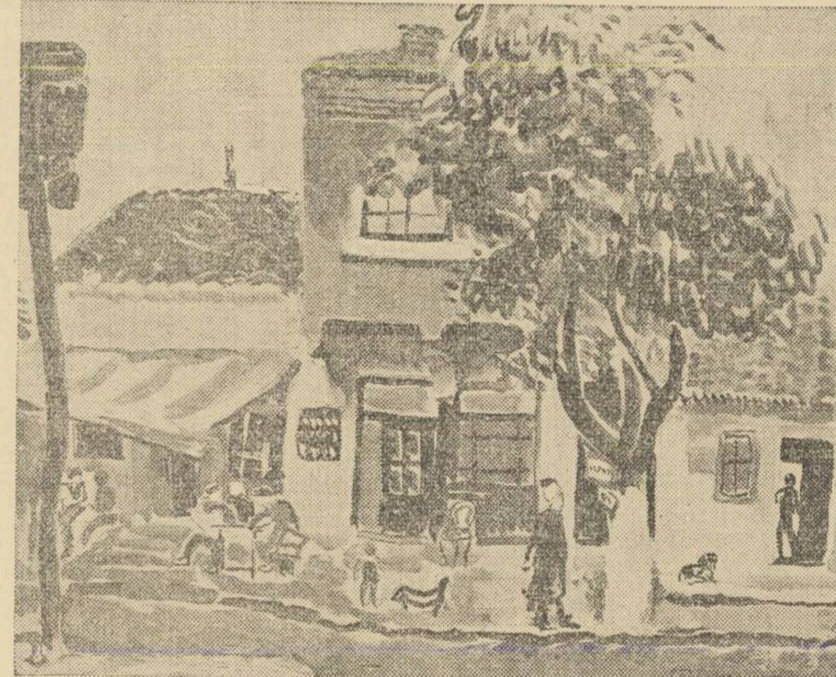
Culoarea lui Marcel Iancu...

O viziune tot atât de descătuşată din tiparele convenţionalismului aduce la Hasefer d-na *Lucia Demetriade-Bălăcescu.*

Fantezia şi spontaneitatea interpretării se aplică aci la un specific umor de situaţii, în care iluzia, muzica şi amintirile dictează imaginea colorată şi construcţiile de ansamblu.

„Amorul", „Vinul", „Gelozia", alături de „Doamna, domnul şi pisoiul" şi de sugestivele momente muzicale (Allegro, Andante, Scherzo, Rondo) sunt schiţe care transpun, într'o compoziţie spiritual tratată şi într'un colorit de rară prospeţime, imagini lăuntrice şi atitudini sufleteşti.

Exuberanţa aceasta atât de nestăpânită nu e expresia unei banale satisfacţii de moment, ci mai degrabă echivalenţa unei concepţii de viaţă în care ironia nu stă pe ultimul plan.

Lucia Demetriade-Bălăcescu — Stradă

D-na Demetriade-Bălăcescu trăeşte desigur un puternic conflict lăuntric, pe care nu-l mărturiseşte decât penelului d-sale.

N. Stoica — Str. Carol Davila

Indiscreţiile acestea, cochete şi pline de savoare, dau lucrărilor expuse un farmec cu desăvârşire inedit.

La Ateneul Român, pictorul *Nicolae Stoica* şi-a strâns lucrările într'o primă expoziţie personală.

Unele tablouri ne sunt cunoscute dela Saloanele Oficiale, unde stilul lor corect şi sobru a fost remarcat de cunoscători.

Preocupat de culoare, străduindu-se a-şi găsi un drum propriu, d. Stoica înscrie fiinţa şi obiectul din natură în volume dense, definindu-le precis în cadru.

Infăptuirile de astăzi făgăduesc mult.

Alături, în altă sală, d. *Ţancu Tudor-Vulcana* înfăţişează o pictură cu calităţi academice, foarte atent desenate de pe natură şi colorate viu: fazani, raţe, ouă roşii, ochiul boului, struguri şi portrete...

Tot la Ateneu, d-na *Maria Oliva* expune flori şi peisaje.

Douăzeci şi trei de xilografii, tipărite pe mortar, pictate şi multiplicate pentru a servi drept icoane creştineşti, au fost executate de d-na *Maria Pană-Buescu,* cu aprobarea şi binecuvântarea Sfântului Sinod.

Inrudite, prin naivitate, subiect şi stil, cu meşteşugul vechilor noştri iconari, lucrările d-nei Buescu împacă nevoia de artă cu tradiţia şi cultul.

Talentul nu poate lupta însă cu seria, şi nici arta cu industria.

Gândul frumos al Asociaţiei creştine a femeilor române, din a cărei iniţiativă d-na Buescu a consimţit sacrificiul, e totuşi demn de laudă.

Mai bine multe decât proaste.

H. BLAZIAN

N. Stoica — Natură moartă

Moartea tânărului Feinstein

Amintiri din lagărul de la Holzminden

Tânărul Feinstein era feciorul unui croitor evreu, originar din Bucureşti, care se expatriase şi trăia la Liège, unde îl surprinsese războiul. Tată şi fecior fuseseră arestaţi în aceeaşi zi, urmând ca să fie internaţi în Germania, în lagărul de prizonieri civili dela Holzminden.

Tânărul nu avea decât şaptesprezece ani, dar era voinic, bine legat, şi Germanii n'aveau cum să ştie că 'n trupul acela cu obraji rumeni şi ochi vioi se ascundea un suflet pacific şi chiar timid. In lagăr, croitorul Feinstein era veşnic îngândurat, veşnic îngrijorat.

La Liège lăsase o soţie şi încă alţi copii, dintre care cel mai mare avea abia doisprezece ani.

Se rugase frumos de Germani, în limba lor pe care o vorbea bine, să-l ia numai pe el şi să lase pe băiatul cel mare acasă, pentru ca să poată fi de ajutor celor care rămâneau; dar toate motivele înşirate de croitor, învârtite şi repetate de nenumărate ori înainte de-a le spune, precum şi toate rugămintile sale, însoţite de gesturi multiple, rămaseră zadarnice. Croitorul Feinstein nu înţelegea că împotriva lui *Fatum* orice insistenţă e de prisos. Veni apoi reacţiunea şi croitorului îi păru chiar bine că a plecat şi băiatul cel mare, căci astfel se simţea mai puţin singur. Era mâna lui dreaptă. E greu de găsit, printre streini, un suflet cu care să te poţi înţelege. Croitorul Feinstein avea ceiace lipsea altora; iar în nenorocirea lui se simţea aproape fericit. Băiatul era robust, avea un sânge generos în vine şi se vedea cât de colo că era zidit pentru ca să petreacă pe pământ nenumărate anotimpuri.

De câte ori mă întâlnea în lagăr, îmi zâmbea cu prietenie. Inţelesese că eu iubesc pe toţi oamenii, oricare ar fi ei, numai să fie buni, generoşi şi cinstiţi. Cu mine nu se simţea timid şi văzându-l desgheţat, de câte ori treceam pe lângă baraca în care locuia, el stând pe scări sau la fereastră, îi adresam câteva vorbe prieteneşti. Astfel simpatia lui pentru mine creştea din zi în zi, ca o floare bine îngrijită. In lagăr era de mare folos tatălui său şi se adeverea odată mai mult, că bine făcuseră Germanii că-l luaseră şi pe dânsul. Croitorul Feinstein era sărac, lucrul se înţelege dela sine. In Belgia, pe vremea războiului, croitorii şi cizmarii abia îşi puteau câştiga viaţa. Fiecare Belgian îşi zicea: ne vom îmbrăca, ne vom încălţa după războiu! Şi timpul trecea. Patru ani s'au scurs în felul acesta, oamenii aşteptând dintr'o zi în alta sfârşitul războiului şi amânând, cei mai mulţi, cele trebuitoare pentru înţolirea lor. In lagăr, viaţa era tot aşa de grea pentru cei săraci. Hrana servită prizonierilor era rea, căci nici Germanii nu mâncau bine. O supă de „rutabaga", mai mult ori mai puţin infectă; o bucată de pâne neagră, cântărind în principiu 100 de grame, în care găseai pae, ţărână şi gândaci.

Gândacii erau acolo din întâmplare, dar paele — de altfel măcinate bine — erau puse dinadins. In 1917, în luna lui Aprilie, prizonierii civili români nu primeau încă nimic dela guvernul nostru, şi cei care nu aveau mijloace erau siliţi să se mulţumească cu ceiace le dădeau nemţii, adică cu supa insuportabilă şi, dimineaţa, cu un ceaiu de culoarea cernelei, îndulcit cu zaharină şi parfumat c'o ambrozie antiafrodiziacă, pentru ca prizonierii să uite de dragoste, şi cei căsătoriţi de nevestele lăsate acasă... Germanii, meticuloşi de felul lor, nu neglijau nimic, numai şi numai pentru ca oamenii privaţi de libertate să se simtă ca în sânul lui Avram. La Holzminden, ca şi aiurea, cei care aveau bani mâncau mai bine, căci se găseau totdeauna câţiva prizonieri, printre Francezi şi Belgieni, bine nutriţi de guvernele lor, care se mulţumeau din când în când cu supa nemţească, pentru ca să adune bani vânzând o parte din conservele pe care le primiseră. Dar acestea costau scump! Aşa, de pildă, o cutioară cu trei sardele se vindea cu 5 mărci şi 25 pfenigi. Vânzătorul explica, serios, cumpărătorului, că pfenigii erau pentru el, drept comision, iar mărcile pentru proprietarul cutiei. Nimeni nu voia să spuie că vinde el. Cu chipul acesta, mulţi din cei închişi au plecat din lagăr cu buzunarele doldora de mărci...

Croitorul Feinstein şi feciorul lui, contrar Francezilor şi Belgienilor, pentru care supa nemţească era o simplă excepţie, se nutreau numai cu ea şi era sărbătoare în sufletele lor când puteau să mănânce un extra, pe care-l căpătau scump, fireşte. Pentru ca să-şi poată plăti acest lux, cârpeau împreună hainele prizonierilor; unora le coseau nasturii dela pantaloni, altora căptuşeala dela veston, căci toţi prizonierii aveau câte o haină la care lipsea ceva şi nu ştie toată lumea să coase.

Când afacerile mergeau bine, Feinstein-fiul râdea de bucurie, iar Feinstein-tatăl, grav, cu pipa îmbâcsită de tutun, se plimba prin lagăr lăsând dese rotogoale de fum pe urma lui....

Şi iată că într'o zi se răspândi vestea în baraca noastră şi pe aiurea, că tânărul Feinstein, pe care-l ştiam bolnav în lazaret, dar în afară de orice pericol, a murit.

Lucrul părea aproape cu neputinţă. Cum se poate să fi murit un băietan aşa de tânăr şi, nu mai departe de cât ieri, plin de viaţă. Cel dintâiu care n'a voit să creadă vestea a fost chiar tatăl lui, care-l văzuse cu o zi mai înainte şi venise să ne spue, nouă prizonierilor din Belgia, că l-a găsit bine. Il zâmbise şi, la ureche, îi spusese că ar vrea să mănânce câteva sardele...

„Las'că peste două-trei zile vei mânca sardele în lagăr", îi răspunse croitorul, care plecă cu inima uşurată că băiatul a scăpat... Ca şi cum numai la noi ar putea găsi cheia misterului, Feinstein veni şi de data asta în baraca noastră, dar ochii lui erau plânşi, paşii nesiguri şi pipa stânsă. „Mi s'a spus că băiatul meu a murit la lazaret; să fie oare adevărat?", ne întrebă el. „Avea o dublă pneumonie, continuă croitorul dar ieri, când l-am văzut, mi s'a părut bine de tot; îl credeam salvat. Se poate să fi murit aşa băiat?" Şi Feinstein tatăl stătea nemişcat, parcă noi am fi fost în măsură să ştim ceeace el nu ştia. — „De ce nu te duci să-l vezi?" i-a spus unul dintre noi. „Nemţii nu mă lasă să-l văd, şi-apoi să-l văd mort, cum te gândeşti d-ta la una ca asta? Dar cum se poate ca băiatul să fi murit, vor numai Nemţii să-şi bată joc de mine"... Feinstein se aşează pe un pat sau mai degrabă căzu pe el şi se făcu aşa de galben la faţă, încât ai fi crezut că moartea, care tăiase firul zilelor feciorului, se apropiase pe ascuns de tată, ca să plece împreună din lumea aceasta aşa de puţin ospitalieră pentru unii... Dar moartea se mulţumi să-i dea numai o idee de ce este ea, ţinându-l o clipă sub spaima unei sincope. Ceasul lui Feinstein-tatăl nu sunase încă, iar ea, moartea, era ocupată aiurea. De când îşi împlinea misiunea ei pe pământ, nu avusese nici odată atâta de lucru. Aceia care nu se odihneşte nici măcar o clipă, se simţea acuma parcă obosită.

Feinstein-tatăl deschise ochii cu oarecare greutate, se uită în dreapta, în stânga, pe urmă la noi toţi: avea nu ştiu ce în privire, caşi cum ar fi venit din regiuni necunoscute, unde a văzut lucruri care nu seamănă cu cele de aici..... Iarăşi se uită la noi cu ochi mari, mari, încât ai fi putut crede că şi-a pierdut mintea. O sudoare rece îi broboni fruntea, şi paloarea de adineoarea îi învălui iarăşi chipul, dar, din fericire, de data această sfâşierea n'a durat mai mult ca intervalul unui fulger, adică s'a sfârşit chiar când începuse. Totuşi, când se îndreptă spre uşă, bezmetic, paşii lui erau tot şovăitori şi aşa, ca un halucinat, dădu buzna în lazaret, unde era cât pe ce să răstoarne sentinela, strigând, de cum pătrunse în sala suferinţelor: „Unde e băiatul meu?"

(Continuare în pag. IV-a)

Toţi tăcură. Patul tânărului Feinstein era gol, ce alt răspuns putea fi mai elocvent?. Croitorul înţelese, în fine, că băiatul lui murise. Până atunci nu se gândise la moarte, preocupat cum era numai cu grijile vieţii; nu se întrebase ce este ea, nici dacă mai are să rămâe mult în lume, lucru pe care-l găsea inegalabil cu toată sărăcia lui; dar acuma simţea că moartea poate mai mult decât omul pentru că-i răpise o parte din sufletul său. Unde plecase ea oare? Feinstein se uită spre cer, dar nevăzând acolo nimica, plecă ochii spre pământ. Noaptea, o noapte rece, ca cele din Hartz, căzu peste lagăr ca o draperie neagră, fără horbote de argint, iar cornistul vesti prizonierilor, dintr'un instrument uzat, că se apropie ceasul când fiecare pasăre trebuie să fie la cuibul ei. In câteva minute curtea lagărului se goli, şi ferestrele barăcilor se luminară, dar aşa de slab, încât, din depărtare, în noaptea din ce în ce mai neagră, trebuia să pară ca nişte licurici. Feinstein intră în baraca lui ca un automat. Prizonierii mâncau, fumau, vorbeau sau râdeau.

Nimeni nu-l băgă în seamă. In bâzâitul acesta intens de voci omeneşti, Feinstein se întinse pe patul lui, alături de patul gol al feciorului, şi se gândi la cele petrecute. Nu-şi lămurea bine cum a putut să moară un copil aşa de sănătos.

Işi aminti de ziua când prizonierii români veniţi din Belgia intraseră în lagăr; de sala mare şi friguroasă în care au fost desbrăcaţi, tunşi şi raşi, apoi cum au plecat cu toţii, sub comanda spionului olandez de Lafer, goi şi desculţi, pe o punte îngheţată care lega sala de „toaletă" de sala de bae. In vremea aceasta hainele prizonierilor erau desinfectate la etuvă; de aceea plecaseră ei la bae. Feinstein înţelegea bine că Germania nu putea fi făcută responsabilă de fanteziile perverse ale unui spion neerlandez, internat şi el, şi totuşi o ură de moarte contra ţării pe care o iubise până mai ieri, a cărei limbă o vorbea în familie, se născu în inima lui de tată. Pricepu cauza pneumoniei băiatului, se hotărî să nu scrie nimic nevestei de nenorocirea întâmplată, îi păru rău că se expatriase, blestemă războiul, se svârcoli pe o parte şi pe alta, şi noaptea trecu fără ca nefericitul tată să poată închide ochii.

A doua zi a venit la noi cu noaptea în cap şi cel dintâiu lucru pe care ni l-a spus, a fost: „Dac'o afla nevasta mea, o să moară!" Pe urmă, arătând prin fereastră două sentinele germane, doi oameni de oarecare vârstă, care erau acolo pentru ca să-şi împlinească şi ei datoria, dar cu gândul desigur aiurea, la neveste şi copii, zise cu mânie: „ăştia mi l-au mâncat!" Şi făcu un gest care cuprindea nu numai pe cele două sentinele, dar pe toate regimentele nemţeşti, toată ţara lui Kant şi a lui Goethe. S'a dus apoi la comandatura din lagăr, a cerut să-şi vadă copilul, întâiu cu binişorul, pe urmă cu ameninţări şi strigăte disperate, dar a fost dat pe uşă afară. Un soldat, făcându-i-se milă de el, i-a spus că n'are voie să-l vadă înainte de-a fi pus în sicriu. Nu ştia măcar unde fusese transportat. Il căutase în toate părţile, dar fără rezultat. Dacă ar fi aflat că a fost dus departe, ori unde, la capătul Germaniei sau aiurea, ar fi plecat imediat, pe jos şi cu capul gol, cum umbla acuma prin lagăr, fără curaj şi fără pipă. Dar nu ştia nimic. Nu se împlinise încă patruzeci de zile de când Românii, aflători în Belgia, fuseseră aduşi la Holzminden, şi unul dintre ei, cel mai tânăr, închisese ochii...

In lagăr nu era morgă; în aşteptarea înmormântării, care era de-o simplicitate primitivă, morţii erau depuşi unde se întâmpla. Cadavrul tânărului Feinstein fusese dus într'o pivniţă, unde se păstrau cărbunii pentru uzul lagărului. A doua zi, după prânz, când croitorul a fost chemat ca să asiste la punerea în sicriu, un spectacol neaşteptat şi fioros i se prezintă înaintea ochilor, ceeace-l făcu să rămâe stupid şi împietrit: cadavrul pe care-l vedea nu era al băiatului său, ci al unui negru, ceva hidos care nu se poate exprima prin cuvinte. Ce se întâmplase? Mortul fusese aşezat lângă o movilă mare de cărbuni care, deplasându-se peste noapte, acoperise pentru mai bine de douăzeci şi patru de ore trupul neînsufleţit al tânărului croitor. Soldaţii, negăsindu-l, au bănuit că era subt cărbuni, unde l-au şi descoperit. Făcând haz, mai mult pentru ca să nu se dea prea multă importanţă operei hazardului, l-au pus în sicriu, fără a-l mai spăla, şi'n toaleta aceasta a fost condus tânărul Feinstein, în ziua reglementară, la cimitirul prizonierilor din Holzminden, unde a fost înmormântat.

Sprijinit pe braţul unui prizonier, cu ochii în vid, bătrânul croitor n'a văzut nici sicriul de scânduri necioplite şi rău pironite, nici groapa care stătea ca o gură largă şi neagră, căscată spre un cer aproape tot aşa de mohorât, de unde cădeau stropi grei de ploaie, nici delegaţia de prizonieri care-l priveau cu milă, nici soldaţii ciocli care coborau pe o noduroasă funie murdară sicriul strâmt şi mizerabil, ci gândul lui era departe, spre locul acela, unde sufletele celor buni ca şi ale celor răi trăesc într'o continuă învălmăşeală. Caşi cum n'ar fi fost vorba de fiul lui, el nu zicea nimic, nu plângea şi, ceremonia sfârşită, plecă sprijinit mereu pe acelaş braţ, cu aerul omului asigurat că duce în el ceiace i-a fost drag şi n'a lăsat în groapă decât ceea ce revenea pământului...., unde, în curând.... ne vom duce cu toţii....

VIRGIL N. CIŞMAN

Bruxelles.

Teodor Răşcanu
autorul romanului
Ileana Lupului
care va apare în curând în Editura Alcalay

A APARUT:
PLASTICA
DE H. BLAZIAN
30 CLISEE 150 LEI

A apărut
POLCA PE FURATE
ROMAN DE
MIHAIL CELARIANU

„Polca pe furate" e romanul unui don Juan şi al unei curtezane de mahala. Acest cuplu îşi complică existenţa prin duplicitatea reciprocă şi venală.
Odată intraţi în dansul legăturilor amoroase venale, eroii romanului domnului Mihail Celarianu duc până la ultima lor limită cinismul iniţial.
Carageleasca sarabandă se complică la infinit cu scene de un umor gras şi inepuizabil. Fiindcă volumul „Polca pe furate" e o carte de umor salutar.

Editura Adeverul Lei 60

Fuga negrului

Orio Vergani

In delirul lui sare, pe jumătate gol, de la fereastră. Un răzor. O grădină: un gard: o stradă. Dau fuga să-l caute prin grădină. Altul ar fi fost măcar rănit. Negrul s'a făcut nevăzut.

Fuge ca o fiară urmărită. Desculţ, ieşit din minţi. Acum mulţi ani, fugind dela „Panoramă", mai alerga tot aşa. Dar pe drumurile acestea te rătăceşti mai uşor decât pe cele din ţara de pe ţărmul Africei. E seară. Luminile violete, roşii, albastre, verzi, ale reclamelor strălucesc ca nişte constelaţii rostogolite pe acoperişuri. Oraşul e alcătuit din uriaşe turnuri aprinse, cu faţade de alabastru. Răsuflarea lui e acră şi ucigătoare: o mulţime în lanţuri, caravane de vehicule în lanţuri, o furie de semnale luminoase ca într'o gară cuprinsă de nebunie. Tot oraşul se leagănă pe pluta aceasta nesfârşită de asfalt, atârnată de cerul fierbinte prin stâlpii zgârie-norilor. Milioane de ferestre, milioane de oameni, în colivia uriaşă a metropolei. Desfăşurarea uluitoare a drumurilor îl atrage pe covorul-sburător al aiurării. Străzile sunt poleite ca nişte oglinzi negre; se agaţă de ele şi-şi dă drumul în ele. Avalanşele pătrate ale vehiculelor merg spre cine ştie ce catastrofă. Oamenii strigă deasupra prăpăstiilor. Oraşul dreptunghiular, dreptunghiurile caselor, dreptunghiurile turnurilor, dreptunghiurile ferestrelor. Labirintul raselor.

Un om l-a oprit. Negrul a scos un strigăt, a lovit cu pumnul gol, a trecut mai departe. Alt om l-a oprit. Şi-a căzut şi acesta. Din stradă în stradă se slobozesc semnalele de alarmă, se opreşte mişcarea, se încearcă să se înţeleagă şi nu se înţelege. Trece umbra cea neagră şi albă, cu pasul de lup flămând. Fuge şi se ascunde cu un instinct de fiară, piere şi se arată iar: negru ca strada, gol acum ca pietrele. Fuge — şi metropola e prea mare ca să oprească un singur om.

Svonurile cele mai ciudate se împrăştie prin mulţime. A scăpat o fiară sălbatecă, o maimuţă, o panteră neagră. Unii o iau la fugă. Automobilele se tamponează. Motocicletele pleacă în urmărirea acestui lucru care nu se vede şi care a trecut prin toate străzile, care s'a strecurat pe scările din afară ale sgârie-norilor, care a poposit în gurile „metro"-urilor şi s'a dus să moară pe linia a treia a unui tren electric sub-pământean, care s'a căţărat prin tubul de oţel al ascensoarelor, care se apleacă din înălţimea ameţitoare a teraselor, şi merge pe cerceveaua reclamelor luminoase.

Umbra neagră merge înainte. Dă la o parte pe gardienii cu mănuşi albe, sare peste cuferele automobilelor oprite dintr'odată, se strecoară prin trecătorile subpământene, nebună, fără ţintă, nebiruită, neobosită. Indărătul ei rămâne o dâră de neclintire deacurmezişul vârtejului de mişcare al metropolei, îmbulzeala ţintueşte răscrucile, panica năpădeşte bulevardele. Şi între timp, umbra cea neagră târăşte după ea pe străzile metropolei atmosfera ei de lugubră fantezie. Cineva zice că umbra scoate din când în când câte un strigăt, că dă lovituri smintite de box în gol, că trei oameni s'au ales cu falca sfărâmată. Dar nimeni nu izbuteşte s'o ajungă.

Oraşul întunecat ,plin de fum, dogoritor, unde cataclismul stă în cumpănă pe vârfurile paratrăznetelor la o înălţime de două sute de metri. Oraşul fără capăt, alcătuit dintr'o sută de oraşe puse unul peste altul, ca un castel de cărţi de joc. Oraşul care nu se mai sfârşeşte, unul şi o mie.

Negrul merge înainte. Nu ştie că-i urmărit. Vinele îi plesnesc, creerul îi plesneşte, nervii îi joacă. Dar muşchii tot îl mai susţin, oasele tot nu i se rup, răsuflarea tot nu i se taie.

Strigă? Da. De unde ştie strigătul de luptă al tribului său? Numai Căpetenia putea să-l scoată. Şi-acum el este cel care strigă, în răstimpuri, ridicând în sus braţul cu pumnul închis, de par'că ar vrea să dărîme cerul. Acesta nu-i un oraş. E pădurea. Pădurea a împietrit şi-i înroşită de un pârjol care n'o poate arde. Unde e fluviul cu cotul lui cel larg? Toate drumurile sunt râuri reci şi înţepenite de asfalt, în care negrul nu se mai afundă. Unde e roata de monoliţi în care dănţuesc toţi noaptea pentru a implora spiritele bune? Unde e vrăjitorul cu lancea lui cea lungă de care atârnă un smoc de piei de şerpi? Unde sunt tronurile crestate ale căpeteniilor din mijlocul pieţii, unde se împarte dreptatea? Unde e chipul Zeului groaznic, masca idolului pe care n'o poate privi decât cel ce-a învins?

Iat-o. Cum a ajuns până aci?

Dar tu strigi: „Eu te pot privi pentrucă am învins!"

E o mască nepătrunsă, încruntată, între viaţă şi moarte. Geamul unei vitrine o apără. E atârnată într'o firidă purpurie. Priveşte oraşul printre pleoapele ei de lemn care au privit pădurea; pleoapele cele lungi, ovale, cu tăetura privirii ca o crăpătură de fruct. Gura îi e pecetluită, gura crudă şi rece. E tăiată în lemnul cel mai vârtos din pădure, a venit aci dintr'un desiş înfiorător, după ce-a fost bătută de ploile veacurilor, după ce-a slujit drept cuib de şerpi în anotimpurile fierbinţi, după ce-a văzut măcelărindu-se robii la picioarele copacului în care era înfiptă. Acum e aci, în firida ei purpurie, în inima oraşului albilor.

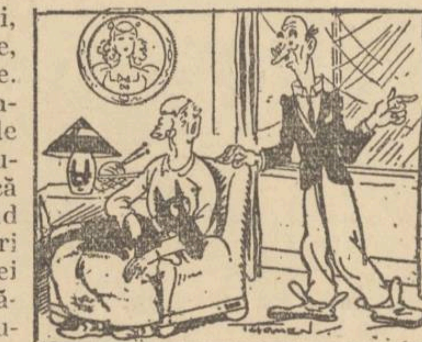
Negrul mai strigă: „Eu te pot privi! Eu te pot privi!" E gol ca un zeu. Ridică braţele: întinde obrazul şi gura, îmbătat. Joacă pe caldarâmul oraşului, precum jucau strămoşii lui în roata de monoliţi, în luminişul din pădure. Cântă.

Gloata urmăritorilor e la spatele lui. Dar el nu se întoarce. N'o aude. N'are s'o mai audă. Râde. Intinde braţele către idol, salută pădurea de piatră arzătoare, urlă sălbatec chemarea către zeii cei buni, martori ai vieţii lui şi-ai biruinţii lui. Se repede.

Geamul se sparge ca rotogoalele acelea de hârtie prin care trec, cu zâmbetul pe buze, sburătoarele călăreţe de circ. Fulgerul unei ţăndări îi găseşte inima.

Idolul priveşte din firida lui purpurie.

(Din italieneşte de NELA D.)

— Ce mai aştepţi? De ce nu pleci?
— Dar e o vreme, draga mea... să nu laşi câinele afară.
— Ţi-am spus eu să iai cu tine cinele?

PRIMII PAŞI

Strofe

In vis ni se arat'adesea
Fiinţi de mult trecute-uitării,
Ca razele întârziate
Ce tremură în umbra sării.

Apar fiinţi de altă dată
Sau vechi imagini şi vedenii
Ce pălpâie şovăitoare
Ca slabele lumini de denii.

Doar câte-o rază mai vioaie
Incet din umbră se desprinde,
Lumina ei sporită, creşte
Şi sufletul întreg ne-aprinde,

*

Din viaţă

Când veni vorba de nevasta vecinului meu cum că „aşa" şi pe „dincolo", că miroase a ceva, că bietul de vecinul meu are o pereche de coarne superbe, cum era ceaiul fierbinte, d-na Birnberg începu:

Ştiţi, eu domiciliam, înainte de m'am mutat în Pomir, în Târgu Cucului. Şedeam la etaj. Era o curte mare cu mulţi vecini. Jos, sub mine, s'a mutat o tânără pereche. Poate o ştiţi, Iancale al lui Sloim, cismarul care avea atelier pe Cizmăriei. Nevasta lui Iancale era tânără, simpatică, durdulie. El era un băiat liniştit. A luat-o fără un franc. Şi-au aranjat o gospodărie bunişoară.

Iancale era angajat la un mare magazin de croitorie. Stăpânul lui, d. Burşt, era un om voinic, bărbat bine, în vârstă de vre-o patruzeci şi cinci de ani.

Intr'o zi pe la şapte seara îl văd pe d. Burşt cum vine la vecina mea de jos. Nici nu m'am gândit că putea să fie ceva, ceva... ştiţi ce cred! A doua zi la şapte iar văd pe d. Burşt cum vine în casa lui Iancale. Aşa, o săptămână, două, d. Burşt venea regulat. Mă gândeam deacum de mult la lucrul cela, la coarnele afurite, la bietul băiat şi la târfa de jos. Dar dacă nu era singură când venea d. Burşt?

Şi cum mă gândesc, vine madam Barasch şi-mi zice, codindu-se:

— Ştii, madam Birnberg, nu ştiu dacă ai observat, eu ferească Dumnezeu, nu cred, dar poţi să ştii ce se petrece în lumea asta mare? D. Burşt vine în fiecare seară la şapte la madam Liza a lui Iancale. Ştii mata, îi Iancale acasă când vine d. Burşt? Sau mai este altcineva acolo?

Madam Haimovici care ne-a văzut prin geam că suntem pe balcon vine şi ea:

— Pentrucă sunteţi aicea împreună aş vrea să vă spun ceva ce am pe suflet. Nu că cred şi că vreau să o nenorocesc, dar eu bănuiesc că nu e lucru curat.

— Vorbeşti de d. Burşt şi Liza lui Iancale?

— Da. Azi, când am văzut că vine d. Burşt, m'am dus şi-am bătut la uşa lui madam Liza. Mi-a deschis. Era singură, fardată, îngrijit îmbrăcată. Am întrebat-o dacă are să-mi împrumute ceva zahăr. Când m'am dus, după câteva clipe a intrat d. Burşt.

Ce spuneţi?

— Spui că era singură? accentuă madam Barasch.

— La urma urmei poţi să încerci şi dumneata mâne!

A doua zi la şase şi jumătate eram toate trei pe balcon. Când l-am văzut pe d. Burşt cum coteşte la colţ s'a dat jos madam Barasch. Noi aşteptam înfrigurate rezultatul. Cele două minute erau două ceasuri. Ceasuri hotărîtoare pentru madam Liza. Dacă era femeie cinstită sau târfă şi nu merita un bărbat aşa de bun şi muncitor ca Iancale.

Vine sus madam Barasch. Amândouă eram numai urechi.

— Era singură şi purta un capot rose, începe ea, şi când i-am cerut căpăţânile de usturoiu, s'a dus în bucătărie. Eu m'am plimbat puţin în odaie. Mirosea a colonie! Când m'am dus intra pe sală d. Burşt.

— Trebuie să i-o spunem lui Iancale, zic eu.

In cinci minute madam Barasch şi cu mine eram îmbrăcate. După alte câteva minute eram la croitoria lui d. Burşt. Iancale era singur în magazin. Tăia nişte stofă. La amândouă ne era milă de el. Ii dăm bunăziua. El ne întreabă cu ce ne poate servi. Eu mă uit la madam Barasch şi madam Barasch se uită la mine. După o clipă de şovăială zic.

— Domnule Iancu, nevasta dumitale are numai decât nevoie de mata.

Dar Iancale sare repede:

— Cum? Să las prăvălia singură? Ce are să spuie maistrul? Asta nu se poate. Viu mai târziu acasă!

— Când vii, îl întreb?

— La nouă jumătate-zece, când vine maistrul acasă.

— La zece are să fie prea târziu, zic. La nevasta dumitale îi este rău. Inchide prăvălia, dă cheile la madam Burşt şi spune-i că trebue să te duci negreşit. Nevasta dumitale trage să moară!

Iancale îngălbeneşte. Aleargă la obloane, le trage, încuie şi se vaită mereu. — Cum, Lizica mea? Iubita mea? Doamne ajută-i! Duce fuga cheile sus. Vine jos turbat şi o ia la fugă spre casă. Noi cât putem de repede după el. Când ajungem acasă, ne întâmpină:

— Am bătut, nu-i nimeni.

Eu mă uit în broasca uşii şi îi spun!

— Uită-te, domnule Iancu cheia e înăuntru. Nu fii prost şi sparge un geam şi intră înăuntru.

Iancale a înţeles şi cu cotul sparge un geam şi sare înăuntru. N'am auzit nici un scandal. După câteva minute l'am văzut pe Dl. Burşt cum pleca roş ca un rac. Apoi vine afară şi Iancale. Se apropie de noi, era galben ca ceara. Ne zice tremurând:

— Vă mulţumesc. Liza e o târfă. Şi cum am iubit-o! Se îndepărtează îmbătrânit. Dinăuntru auzeam sughiţele lui madam Liza.

A doua zi la Rabin eram eu, madam Barasch, madam Haimovici, madam Liza şi Iancale. In sinagogă erau şi alţi oameni. Liza plângea încet. Iancale slăbise grozav.

— Dece ai făcut aşa o treabă ruşinoasă, o întrebă rabinul.

Liza plângea şi vorbea:

— Iancale câştiga puţin şi mie îmi plac rochiile frumoase, prăjiturile. Eu îl iubesc numai pe Iancale. N'am s'o mai fac. Plânge şi plânge mereu.

Rabinul se uită la Iancale.

— Vrei să mai stai cu ea?

Rabinul s'a uitat la noi, apoi la Liza, iar la noi şi la ceilalţi oameni din sinagogă şi spuse către Rabin, abea de-am auzit:

— Nu.

Liza plângea mereu şi nu auzise răspunsul lui Iancale. Abia când s'a iscălit actul de divorţ, a aflat. A început să plângă şi mai tare şi să se roage lui Iancale s'o ierte, îi săruta mânile, i-a căzut la picioare.

Iancale era neclintit ca o stană de piatră. Ea a leşinat. Dar divorţaţi au rămas.

Madam Burşt când a auzit de isprava bărbatului ei, s'a îmbolnăvit.

★

Am trebuit să torn la fiecare alt ceai, căci se răciseră deabinelea.

LEON FINK — *Iaşi*

Centenarul lui Ludovic Halevy

Foarte apreciat de contimporani, destul de scărmănat de Anatole France în exploziile sale când era în pantofi de casă, Ludovic Halévy a lăsat amintirea unui scriitor plin de farmec, dar destul de uşurel. Cu prilejul centenarului său (s'a născut la 1 Ian. 1834) fiul său Daniel Halévy a publicat în „Revue des deux Mondes" carnetele inedite ale tatălui său. Literaţii francezi au ţinut să-l pună în adevărata sa lumină, relevând calităţile sale de ingenios psiholog sub strălucitoarele cuvinte de spirit care s'au păstrat în amintirea multora. Astfel după ce a asistat la o şedinţă a Adunării naţionale, în 1871 a exclamat „Politica este pe cale a deveni o afacere, o profesie, o speculaţie". Abia acum vedem cât de bine a prevăzut lucrurile cu atâtea decenii înainte.

A fost unul din rarii critici care au încurajat pe Antoine la teatrul liber, asista la toate reprezentaţiile şi stătea mult de vorbă cu Antoine şi colaboratorii săi. Dorind să ştie dacă piesa „Le Roi Candaule" s'a învechit şi nu mai poate fi reluată pe scena teatrului liber, l-a întrebat pe Antoine. Acesta i-a pus în repetiţie şi i-a montat piesa, şi a jucat-o numai pentru el, ca să judece singur.

Halévy a recunoscut el singur, că nu mai face şi a retras-o. De altfel a renunţat de timpuriu la literatură încurajând şi interesându-se de arta şi literatura celor tineri, cu toată sinceritatea şi simpatia. De n'ar fi decât aceste nobile şi simpatice trăsături de caracter şi încă ar fi deajuns să rechemăm în mintea şi pe scena vieţii noastre literare, chipul acestui fin om de spirit.

— Domnişoară, cum te-ai mascat în ziar, nu mă laşi să citesc foiletonul din pagina a doua?

APARE PESTE CÂTEVA ZILE
DAMIAN STĂNOIU
PARADA NOROCULUI
EDITURA ALCALAY

Contrastele și paradoxele lui Pompadur

DESPRE CER ŞI PAMANT

Invățăceii mei, azi e primăvară și sunt beat de nectarul ceresc, beat de soare și de lumină. Beți toți cu mine!

Invățăcei! Nu iubesc pământul fiindcă-l pot călca... Iubesc Cerul fiindcă nu pot să-l ajung!

O, voi care sânteți legați de vământ, veniți la mine să vă înalț spre Cer.

Căci pământul e prea jos pentru năzuința mea, pe când Cerul e mult mai presus decât cea mai înaltă cugetare.

Nu iubesc pământul fiindcă el e terenul slăbiciunii mele, dar iubesc Cerul fiindcă acolo sus, sunt atotputernic, în neant...

Nu iubesc pământul fiindcă nici moartea nu poate scăpa de el, dar iubesc Cerul fiindcă mă pot despărți de el oricând, făcând să dispară cel din urmă vis al meu...

Cerul — asta însamnă iubire liberă între om și natură; pământul, el e femeia legitimă care-ți încurcă drumul până la sfârșitul vieții.

Cerul e libertatea zeilor; pământul e robia oamenilor!

Cerul e forța liberă a poeților care sboară liberi, liberi, clădindu-și palate în nouri; pământul e proprietatea particulară a hoților și azilul de foc al săracilor...

DESPRE SOARE ŞI LUNA

Şi Pompadur și-a ridicat privirea spre Soare și-a exclamat:

Invățăcei! Priviți cu toții spre Soare! Prefer să orbesc privind la Soare decât să-mi pierd vederea la lumina becurilor electrice din fabrici și uzini!

Soarele e iubirea caldă de care numai cei înghețați se tem să se apropie ca să nu se topească...

Uitați-vă la mine: privesc Soarele drept în față, ca să mă ardă!

Aruncați umbrelele și uitați-vă drept la Soare, ca și mine. Umbrelele sunt bune doară pentru cei cu capetele slabe.

Singurul lucru ce nu'mi place în Cer e Luna. Ea e proastă ca și fețele îndrăgostiților care se sărută sub palida ei lumină.

Soarele — asta înseamnă milioane de vieți la fiece clipă. Luna e o eternă indispoziție sufletească.

Soarele, crede Pompadur, se va stinge cândva, fiindcă are întrînsul prea multă viață, dar Luna va trăi în veci, ca o moartă.

Soarele e zâna mândră și binefăcătoare care cu mâna ei darnică împrăștie din belșug razele sale strălucitoare. Luna e palida zeiță care cu mâna ei tremurândă își împrăștie razele bolnăvicioase. Deaceea toți avarii își fac socotelile numai la lumina lunei!...

Soarele îmi spune: „Sunt naiv, deaceea ard atât de tare!" Luna îmi spune: „Sunt pățită, deaceea sunt atât de rece!..."

Invățăcei! Ridicați-vă capetele spre Cer, dar păziți-vă ca roțile să nu treacă peste picioarele voastre, căci pământul e rău și gelos și nu se bucură nici de cum de cei care umblă cu capul în Cer.

Așa vorbit-a Pompadur.

DESPRE SOMN ŞI INSOMNIE

Toată noaptea asta vreau s'o petrec cu voi discutând, învățăceii mei!

Vreau să veghez toată noaptea! V'a tentat vreodată ideea de a veghea în veșnicie? N'ați simțit niciodată nevoia de a isgoni somnul ca pe un dușman?

A dormi — asta-i sclavia pe care Natura a dăruit-o omului, stigmatul robiei cu care diavolul a pecetluit sufletul nostru, eterna biruință a trupului asupra spiritului.

Vreau să veghez, învățăcei, vreau să fiu liber! Vreau să fiu vecinic treaz și să râd Naturei drept în fața ei stăpânitoare!

Ce bine mi-e când fac din noapte zi și alung fantomele în ungherele lor!

Ce bine e să te revolți împotriva tuturor începuturilor, împotriva străvechii legi lumești!

A veghia — aceasta e arma omului viitor, triumful spiritului boqat asupra trupului sărac.

O, nopțile de insomnie, cât îmi sunt de prețioase! O, voința de a fi vecinic treaz — de unde s'o iei?!

Doctori, care tămăduiți trupul și păziți sănătatea! Nu-mi dați leacuri! Vreau să fiu vecinic treaz! Voi considerați insomnia drept o boală — eu însă nu! Voi căutați mijloace ca să ucideți insomnia, eu caut s'o înviorez... O, nopțile mele de insomnie din anii tineri — unde sunteți? O, plăcerea nesățioasă de a veghia mereu, mereu... — de unde să te iau acum?

Invățăceii mei, turnați vin, înbătați-vă și isgoniți somnul departe, cât mai departe!

Așa vorbit-a Pompadur.

DESPRE MONOLOG ŞI DIALOG

Invățăcei! Forma cea mai isteață în discuții e tăcerea. Şi cum filosofia tăcerii e prea puțin cunoscută, deaceea voi vorbi cu voi despre monolog și dialog.

Pompadur consideră monologul mult mai presus decât dialogul.

Monologul e solitudine. O cameră rezervată numai pentru tine, o eternă convorbire cu tine însuți.

Dialogul e viața de familie, o veșnică discuție cu nevasta.

Monologul e lirism, poezie pură. Dialogul e dramă și deaceea e și utilizat în teatru.

Monologul e basmul pe care mama îl istorisește copilașului. Dialogul e cearta femeilor în pragul locuințelor. Monologul e învățătură. Dialogul e limba universală a urii.

Pompadur iubește pe omul-monolog, pe omul care știe să vorbească cu sine însuși, pe omul care știe să coboare în adâncul său propriu!

La ce bun dialogul? De ce să vorbești cu un altul? Dacă nu ai ce spune e de prisos toată străduința, iar dacă ai ce spune, vei găsi foarte puțini ascultători!

Şi Pompadur a căzut o clipă pe gânduri și a spus apoi:

Invățăcei! Cu cât meditez mai mult, cu atât mă extaziază mai mult monologul.

A vorbi cu tine însuți, aceasta e firesc. Omul e sincer numai în intimitatea gândului său. A vorbi cu un altul înseamnă a minți, a te lăuda, a fi fals. A-ți ușura inima spovăduindu-te —înseamnă monolog. A cere o povață — e dialog.

A acorda un împrumut, înseamnă monolog. (Tu vorbești și celălalt tace). A cere un împrumut, e dialog. (Celălalt cere și tu răspunzi că nu ai).

Şi un zâmbet se ivi în colțul gurii lui Pompadur, care a continuat:

Monologul e iubire adevărată. Omul îndrăgostit vorbește cu sine nsuși. Şi dacă nu-i vorbește iubitei sale, atuncea găsește un prieten căruia îi încredințează toată plăcerea și toată durerea — și acest prieten e în sufletul său.

Dialogul înseamnă declarația de amor față de răceala ei — și deci un început de ceartă. O, dialogul, dialogul! Grozav îl urăsc!

Lumea e plină de vorbărie! Când oamenii vor ajunge la monologul etern, atuncea abia vor deveni oameni veritabili. Vor tăcea mult și nu vor mai vorbi.

Invățăcei, strigați împreună cu Pompadur: „Jos dialogul! Trăiască monologul!"

Şi Pompadur a tăcut deodată și n'a vrut să mai vorbească. Dar învățăceii l-au înconjurat și l-au rugat să mai continue a vorbi ceva despre monolog și dialog, și Pompadur a spus:

Monologul e vântul care șueră în câmp și nu vrea să știe de nimeni.

Monologul e cântec de pasăre care nu caută ascultători.

Monologul e leit-motivul marei elegii din lume ce se numește omenire.

Invățăcei, nu mă mai siliți să vorbesc de monolog. Pompadur preferă tăcerea — și monologul e calea cea mare ce duce la tăcere.

(Traducere din opera lui Lebediger).

C. SATEANU

Prin Spania

Pornim din Paris cu trenul de seară și trecem dimineața prin Avignon. *Avignonul* ne evocă trei lucruri, cetatea papală, Ronul și trufele.

Cetatea papală amintește timpurile glorioase din evul mediu, când Vaticanul se mută la Avignon. Şi atunci, ca și acum, după 700 de ani, relațiile franco-italiene nu erau din cele mai cordiale și a fost deajuns ca scaunul pontifical să-l ocupe Clément al V-lea, francez de origină, ca să-și facă bagajele și să se stabilească la Avignon.

După cum nu se poate vorbi de Paris fără Senat, tot așa nu se poate vorbi de Avignon fără Ron. Cum Parisul are cântecul lui: „Sous les ponts de Paris" Avignonul are: „Sous le pont d'Avignon".

Cântecul podului de peste Ron se bazează pe un trecut plin de peripeții. Povestea începe cu ciobanul Bénézet, care are o viziune cerească, la fel cu a fecioarei de Orléans. Fecioara trebuia să salveze Franța, ciobanul trebuia să asigure trecerea Ronului.

Ciobanul se prezintă episcopului locului și îi face cunoscut conversația cu divinitatea, despre construirea podului. Episcopul, care nu mai credea, nici el, în minuni, ca să pună ciobanul la încercare, asupra puterii lui miraculoase, îi arată o piatră, pe care nu o puteau ridica 30 de oameni, oferindu-i-o pentru construcția podului, dacă și-o va ridica singur. Când a văzut episcopul că ciobanul se execută întocmai, a avut și el viziunea și a dat cel mai larg concurs ciobanului.

Nu mai puțin celebre, sunt trufele de la Avignon. Toată lumea cunoaște trufele de Périgord. Dar, după cum pentru un Italian de la Siena arta sieneză este superioară celei de la Florența, tot așa pentru un cetățean dela Avignon, trufele de la Avignon nu numai că sunt superioare celor dela Périgord dar nici nu există altele în Franța, afară de ele.

Trufele sunt un articol comestibil de lux, care au făcut furori încă de pe vremea celebrelor banchete papale. (Vezi banchetul Papei Clement al VI-lea, când la o sărbătoare s'a rupt podul sub greutatea comesenilor).

Cânii, care miroase trufele dela zeci de chilometri, trebue să fi fost considerați pe vremea aceea în rândul animalelor sfinte; iar porcii care fac sondajele terenului, pentru găsirea trufelor, trebue să fi purtat belciuge de aur.

După Avignon trecem prin Tarascon. Ne pare rău că nu ne putem opri la Tarascon, pentru a vedea la fața locului colinele lui Tartarin și pentru a asculta balivernele moderne ale Tarasconezilor.

Mergând mai departe trecem prin Nîmes, unde apar primii palmieri.

Ne impresionează obiceiul Francezilor de a așeza prin gări cutii speciale de ziare, pentru bolnavi. Cetățeanul, după ce își citește gazeta, în loc să o arunce la gunoi, o pune la cutie pentru bolnavii săraci din spitale.

La Montpellier ne aducem aminte de bardul dela Mircești, care a câștigat premiul gintei latine.

Trei evenimente importante pentru Români erau pe atunci la ordinea zilei: victoria războiului dela 77, premiul lui Vasile Alecsandri și succesul matematicianului Haret la Paris.

La Perpignan încep să se arate grădinile de portocali. Prima vedere a grădinilor de portocali lasă o impresie neînchipuită asupra tuturor simțurilor: ochii văd fructe, care ies din frunze ca sânii dintr'o cămașă înflorită; mirosul este îmbătat de un parfum care umple atmosfera și pătrunde tot trupul; gustul este desfătat de savoarea delicioasă a unei portocale proaspete, culeasă de pe copac, care îți lasă în gură o aromă de ambrozie răcoritoare; iar pielea o simți caldă în țara portocalelor, acolo unde soarele atâta încălzește, că parcă bucăți sunt rupte dintr'însul și atârnă în copaci.

După Perpignan încep a se vedea Pirineii. Trenul merge la fugă și nu știi unde să te uiți, atât de variat e peisajul.

Deoparte se vede marea cu moțul alb al bărcilor cu pânze, și cu spuma valurilor, pe care marea o flutură ca pe o batistă cu dantelă. De altă parte livezile de măslini, în care fructele se văd ca mii de ochi negri, printre genele blonde ale frunzelor. In sate și orășele se văd grădinile aristocratice de portocali, mandarini și de lămâi, iar în fund de tot stau Pirineii ca niște bătrâni core contemplă Spania.

Fugim dela o fereastră la alta și trenul ar trebui să meargă „au ralenti" ca să putem gusta tot ce ne oferă natura.

(Continuă) Dr G. T.

PAPUȘA

Printre păpușile pe care le-am avut când eram mică, am căpătat odată una cu părul blond și ochii albaștri, pe care-i închidea când o culcam și-i deschidea când o ridicam în sus. Se vede însă că atât m'a amuzat acest lucru, încât după câteva zile de necontenite culcări și sculări, păpușa mea a închis frumoșii ei ochi albaștri, ca să nu-i mai deschidă niciodată...

Câțiva ani mai târziu a venit pe lume Mircea. Cum el avea obrajii trandafirii, ochii ca nestimatele, părul numai inele de aur și-i spuneau toți: „Păpușa", mi se părea că regăsisem în acest nou frățior pe vechea mea păpușă, care plecase undeva departe și revenise iarăși lângă mine. De aceia mi-era mai drag decât toți ceilalți frați ai mei. Dar cine ar fi putut să-mi explice pentru ce somnul lui îmi pricinuia o adevărată suferință? Mă durea când îl vedeam cu ochii închiși, căci aveam parcă teamă că și el nu-i va mai deschide ca și păpușa mea odinioară. Nu știam că și copiii pot avea presimțiri!...

In vara aceia mă dusesem la niște rude — unde mama se înduplecase să mă lase după multele mele rugăminți — dar nenorocirea se abătuse în lipsa mea pe casa noastră, căci frații mei de la mic la mare se înbolnăviseră de epidemia care bântuia târgușorul. Mama — biata de ea — nu mai prididea alergând de la un pat la altul, plângând, rugându-se, îngrijindu-i. In sfârșit veni convalescența și îi crezu scăpați... dar îngerul morții coborî într'o noapte lângă patul celui mai mic și-l sărută pe pleoape.

Intâmplarea a făcut să sosesc a doua zi după moartea lui. Cum nu știam nimic, am sărit veselă din trăsură și m'am repezit spre casă, dar m'am oprit înspăimântată: căci pe ușă era lipită o bucată de hârtie murdară, pe care cu litere strâmbe erau scrise cuvintele: „boală molipsitoare", iar în ferestre bătea lumina unei făclii: era lumina care veghea pe Mircea. O! lumina aceia care tremura în ferestre, cât timp am avut-o înaintea ochilor!.. Atunci am văzut pe micul și drăgălașul nostru Mircea culcat între dantele, dar nu în pătucul lui de lângă perete, ci într'o cutie mică și albă, în mijlocul camerei. Am priceput totul... și am stat mult timp cu obrazul lipit de geam, privind și plângând: acela era Mircea pe care-l lăsasem călcând cu pași nesiguri — primii lui pași — prin grădina plină de soare?...

A doua zi m'am sculat în zori. In odaia bunicilor — unde dormisem peste noapte — mătușile mele stăteau în jurul unui coș mare, plin cu flori. Vorbind pe șoptite, prindeau trandafiri palizi cu garoafe roșii, micșunele invoalte cu fire de rozetă parfumată și întovărășindu-le pe toate cu rămurele verzi de merișor, împleteau o coroană. Pentru cine era coroana aceia? Moartea lui Mircea mi se păruse un vis urît, dar coroana îmi spunea fără milă adevărul: era pentru el... M'am coborît din pat, m'am apropiat în tăcere, am prins și eu cu mâna tremurătoare o rămurică de merișor și am sfârșit coroana împreună fără să ne spunem un cuvânt, ca și cum am fi fost într'o biserică, iar în preajma noastră parcă suspina cineva... și pentru că în fundul coșului rămăseseră câteva dălii albe, am cojit două crengi de copac, am făcut o cruce mică și am înflorit-o cu ele. Apoi am sărutat-o și am trimis-o: era cel din urmă dar pe care i-l făceam.

M'am dus apoi din nou la ferestrele în care tremura mereu lumina făcliei de veghe și am privit cu ochii înlăcrămați cum crucea albă a dăliilor vii se odihnea pe mânuțele lui moarte...

Pe înserate a trecut, într'o trăsură cu poclitul ridicat, Părintele Ionică având alături o cutie mică, albă, în care dormea păpușa dragă cu bucle blonde, ce n'avea să-și mai deschidă vreodată ochii albaștri. Am urmărit trăsura cu ochii până nu s'a mai văzut, dar în gând mi-a rămas toată viața.

EUGENIA PETRESCU

Dintr'o școală de menaj

Restaurantul

Intre 12 și 2, restaurantul Școalei de Menaj e în plină activitate.

Incă de pe la 11 și jumătate, elevele „dejurne" la servit simt parcă instinctiv că e ora când trebue să se îmbrace, — și încep să dea semne de neliniște. Şorțulețe albe, plisate, sunt prinse cochet pe negrul șorțului de uniformă; cordeluțe de catifea îndulcesc severitatea fileului de subt care scapă câte un cârlionț recalcitrant — sau bine intenționat.

Mesele cu fețe imaculate, împodobite cu vase mici de flori, își așteaptă ospitalier abonații.

Bucătăria e cuptor. Fete îmbrăcate în alb, îmbujorate de căldura focului, cu bonețele strânse pe cap, se grăbesc pe lângă crătiți. Feliuțe subțiri de franzelă se bronzează pe plaja mașinei.

Ciorba clocotește mocnit, ca un vulcan înainte de erupție, scoțând la suprafață când și când relieful unei „perișoare" prinsă de vârtej, care peste o clipă se duce iar la fund, în voia elementelor deslănțuite, și nu mai știe singură ce-i cu ea. In sfârșit, scos pe jumătate din cuptor, un superb curcan auriu, răspândind în juru-i o aureolă de miresme ispititoare, atrage privirile tuturor și primește cu o nepăsare de idol omagiile muritorilor dimprejur.

Dela o vreme, activitatea din bucătărie se mai potolește. Toată lumea e în așteptarea clienților, care trebue să-și facă apariția dintr'un moment în altul. Ultima „pârjoală moldovenească", discret pudrată cu făină, a sucombat în grăsimea clocotită — pe când papanașii blonzi așteaptă spășiți pe colțul mașinei, ca niște candidați la însurătoare, să fie solicitați.

Cei dintâi clienți flămânzi care ne sosesc, sunt „domnii judecători". Ei vin întotdeauna mai de vreme, înaintea celorlalți ,pentrucă la ora unu trebue să fie la tribunal, — adică să împartă la rândul lor, celor flămânzi de dreptate, o hrană mai puțin substanțială, care nu-i satură niciodată.

La bucătărie, vestea apariției celor dintâi clienți provoacă instantaneu mișcare.

— Regimul.... Pâne prăjită, mazăre cu friganele — și borvis...

Comanda e servită conștiincios. Domnii judecători mănâncă repede și printre îngițituri, adulmecă vag, prin ușa deschisă o clipă, parfumul depărtat al curcanului fript — care tocmai la sfârșit vine să li se ofere fastuos garnisit cu cartofi „paille" și cu gogonele de jad palid și opac, — murate.

Intr'o jumătate de ceas, judecătorii au isprăvit masa. Se ridică unul după altul , tăcuți, cu capul plin de procese, ori gândind poate că ar fi fost bine să savureze la urmă și câte o porție de clătite cu dulceață. Cel dintâiu e mic de statură și pășește mărunt, al doilea calcă măsurat și tacticos, cu o scobitoare între dinți — iar al treilea, cel mai înalt, cu mișcări înfrigurate în blana lui fumurie, își potrivește din mers căciula care parcă-i ajunge până în stratosferă...

Restaurantul se populează apoi cu încetul. Figurile obișnuite ale abonaților apar veșnic la aceleași mese, — fiecare ins cu obiceiurile lui, învățate pe de rost de domnișoara supraveghetoare dela cassă, care-i împarte fiecăruia șervetul propriu, strâns într'un inel de lemn cu monogramă.

Necunoscuții care iau masa „à la carte", suspectează cu priviri discrete mâncarea celorlalți, pe care-i cred privilegiați, și-și dau timid comanda. Dar aerul de familie îi cucerește repede și, chiar de a doua zi ,încep să se simtă și ei „de-ai casei" — și să-și pună în valoare drepturile pe care le conferă vechimea.

★

Sala restaurantului e plină. Figurile masculine predomină.

Masa din colțul de lângă sobă e ocupată de cinci ofițeri, printre care și un colonel, care menține aerul de seriozitae.

Vis-à-vis de masa ofițerilor, o tânără clientă cu căpșor blond, pare cu totul absorbită în căutarea nu știu cărui mic obiect, rătăcit prin poșeta ei neagră de piele, asortată impecabil cu cordonul și cu fularul dela gât.

Infățișare ușor semită, aer delicat....

Ofițerii încearcă să se facă observați. Dar ea nu le aruncă nici o privire — și devine astfel și mai interesantă.... Când eleva îi prezintă *menu-ul* scris mărunțel pe o bucată de carton, înfrumusețată cu floricele pictate în acuarelă, mica clientă citește dintr'o singură privire, rapidă și aprigă, lista întreagă. Apoi, cu o moale graseiare în glas și cu mișcări de pisică leneșă în umeri, zice:

— Duduie... te rog... sărmăluțe în foi de viță!

Şi adaugă repede, în surdină:

— Cu puțin zahăr, duduie....

Cuvintele „în foi de viță" au stârnit la masa ofițerilor un râs înăbușit. Capetele s'au plecat ca la comandă . unul spre altul — și câteva șoapte mai indiscrete arată clar că între domnii ofițeri e vorba acum de Eva și de paradis... Dar la o privire severă a colonelului, care n'a uitat că ne găsim într'o școală, toți ochii se îndreaptă iar cuminți asupra mușchiulețului din farfurie — și pentru moment, „sărmăluța" cade în disgrație.

✱

La un ceas anumit, mesele sunt toate ocupate. Atmosfera a devenit albastră de fumul țigărilor. Conversațiile se încrucișează dela o masă la alta.

La masa profesorilor universitari, „dreptul" s'a întâlnit cu „fizica" și cu „medicina".

Alăturea, un conferențiar tânăr și miop, absorbit în teoremele lui de geometrie în spațiu, mănâncă repede, cu ochii într'o carte foarte groasă de sigur, dar absentă.

Studenți tineri de tot, timizi și flămânzi, își concentrează privirea spre felurile de mâncare aduse domnilor profesori. Apoi, șoptit, comandă și ei aceleași feluri, satisfăcuți că măcar aici sunt egali cu cei mari și feroci, mai ales acum, în epoca examenelor.

La masa de lângă fereastră, o studentă brună, cu pălăria așezată ștrengărește pe-o ureche, mănâncă sănătos, fără să dea prea mare atenție celor trei care-i țin tovărășie: un ofițer mucalit, un avocat cu monoclu și un rentier elegant, dar cam chel....

✱

Zâmbetul de pe fața domnișoarei dela cassă a dispărut subit....

Din sala de alături se aude ecoul unei voci imperative și sgomotul unor pași care se apropie. O mână autoritară s'a lăsat pe clanță, ușa se deschide — și capul argintiu și sever al doamnei directoare, apare.

Şorțulețele plisate se emoționează, abonații devin mai sobri, câteva capete se înclină și — o clipă — restaurantul devine „școală" iar clienții — aproape elevi respectuoși, măcar că unii au mustăți respectabile.

Doamna directoare își plimbă domol privirea în toate direcțiile... apoi și-o fixează asupra unei eleve care „servește" prea încet. De emoție și prea mare atenție, eleva scapă jos două furculițe, care cad cu sgomot pe parchetul lustruit și se opresc tocmai pe covorul din mijloc. Un fulger de spaimă a trecut prin ochii vinovatei. Doamna directoare a încruntat din sprincene, accentuând astfel severitatea privirii. Apoi, indulgentă, a schițat un zâmbet și s'a retras majestuos pe aceiași ușă, gândind poate că asemenea accidente fac parte din ordinea naturală a lucrurilor, când o directoare își privește prea atent eleva încărcată de farfurii și de furculițe.

★

Mesele încep să se golească, în grupuri. Pe fețele îmbujorate ale flămânzilor de adineaori, flutură acum satisfacția omului sătul. Lângă cuierul dela ușă, fularele se înoadă mai încet, șoșonii se pun mai anevoe.

Două mâni țin paltonul domnișoarei studente, pe când ea își potrivește bretonul întunecat de pe frunte și „Dreptul civil" sub braț.

Blondina cu „sex-appeal" se îmbracă tacticos. Buzele ei au suferit o mică retușare încă de la masă; puful de fulgi de gâscă a schimbat luciul năsucului impertinent, într'un alb mat. Silueta îi apare fină în jacheta scurtă, cu blăniță *gris;* șoșonul, la culoare, îi strânge grațios glezna. Răspunde dulce salutului și, urmărită de privirile tuturor, pleacă cu pași mărunți și înfipți....

★

Se pare că în mintea domnului căpitan-medic, rămas cel din urmă la o masă din fund, un gând straniu a luat ființă și nu vrea să-l mai părăsească.

— Strașnic curcan! exclamă el, în sfârșit, înălțând nasul din farfurie și privind, în jurul lui, mesele goale. A fost ceva neverosimil, pe onoarea mea!

Privirea de miop, prin sticla groasă a ochelarilor rotunzi, se fixează bănuitor asupra domnișoarei dela cassă.

— Era așa de fraged curcanul ăsta, că parcă n'ar fi murit de moarte naturală.... pe onoarea mea!

— Dacă era fript, se 'nțelege dela sine că n'a murit de moarte naturală, — răspunde domnișoara. Nici o pasăre servită la masă, nu moare de moarte naturală.

— Tocmai! întărește domnul căpitan. La orăteniile care trăiesc pe lângă casa omului, moartea naturală este cu capul tăiat. Dacă moare vre-una altfel, se chiamă că n'a murit de moarte naturală.... Hm!

O clipă, domnul căpitan-medic și domnișoara dela cassă se uită nedumeriți unul la altul, dela distanță. Apoi domnul căpitan se ridică încet, face iar: „hm!", salută și se îndreaptă spre ușă. Drept în ușă, se întâlnește cu cel mai tardiv dintre clienții noștri — un poet umoristic celebru.

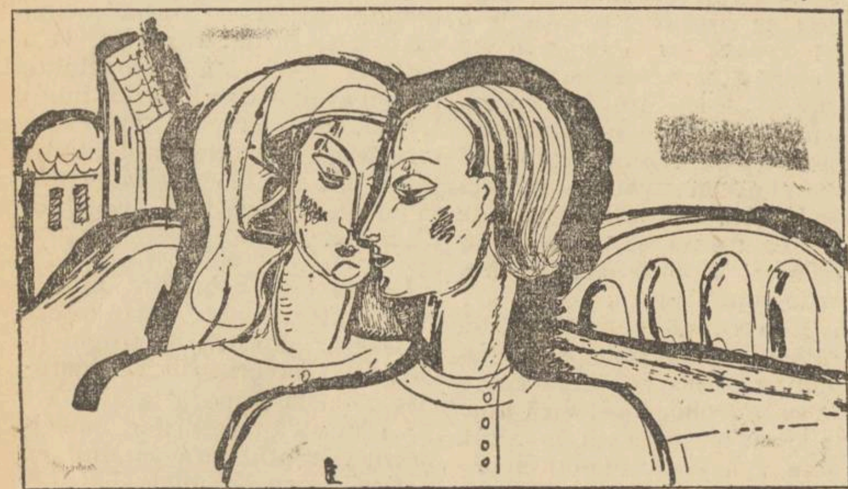
— Bonjur, doctore! zice acesta, grăbit. Mai este ceva de mâncare?

— Salutare, maestre.... Bine că te văd. Iți recomand niște curcan fript.... ceva strașnic! Cere să-ți dea și d-tale o porție, la sfârșit.... e ceva neverosimil de bun, pe onoarea mea!

Și punând mâna pe clanță, adaugă mormăind ca pentru sine:

— Dac'o fi să mor de intoxicație, să murim încalte amândoi.... să trec și eu la nemurire.

MARTA COMANIȚA

Cronica muzicală

Dela Operă: „Casa cu trei fete", „Tannhauser"

Cele mai generoase sentimente au determinat desigur Direcțiunea Operei Române să ne prezinte, câteva săptămâni după drama muzicală „Tristan și Isolda", opereta „Casa cu trei fete", *de* Vilner *și* Reichert, *cu „muzica de* Schubert, *prelucrată de* Berthe".

In primul rând grija de a servi publicului său, amenințat de surmenaj wagnerian, un mic antidot și apoi sincera dorință de-a desăvârși educația muzicală a acestui public, care celebru fiind prin abstinența sa dela concerte, nu cunoaște decât ceiace îi oferă Societatea de Radio, din muzica lui Schubert.

Mulțumită deci faptului că Direcțiunea Operei și-a pus în fruntea programului pe „utile dulci" al lui Horațiu, am putut admira desăvârșita lipsă de gust și de discernământ a lui Berthe, care înșiră pe aceiași șubredă ață uvertura „Rosamunde", un motiv din „Simfonia neisprăvită", „Momentul muzical" și câteva — nu cele mai frumoase — din lied-urile compozitorului vienez. A cărui figură e salvată de ridicolul și neverosimilul în care-o situează anostul libret, numai de interpretarea înțelegătoare și delicată a d-lui Mihail Nasta. *Și-am mai putut cu acelaș prilej asista la „cazarea" celor trei fete ale lui Tschol — mulțumind lui Dumnezeu că n'au fost patru sau mai multe în casa fabricantului de sticlărie, căci fiecare fată ar fi obligat pe Berthe să adaoge un act, un lied și-un marș militar.*

Intrucât însă publicul s'a declarat încântat de spectacol, nu ne rămâne decât să recomandăm Direcțiunii Operei instituirea unui concurs de operete care să „popularizeze" pe Beethoven, Wagner, Mozart. Instituția ar fi scutită de lungi și grele studii, rețetele ar fi asigurate, iar publicul, ieșind dela Operă, unde ar vedea pe Wagner în conflict cu Nina, într'o intrigă întreruptă de Aria Graalului, Cavalcada Walkyriilor și Monologul lui Hans Saens — ar fredona numai „leit-motive".

Și această inepție muzicală a fost prezentată în condiții excelente, din toate punctele de vedere. Interpretarea, în care strălucesc d-nii Nasta, Bădescu *și d-nele* Filotti, Guțianu *și* Miciora, — *și punerea în scenă a d-lui* Markowsky *reprezintă o cheltuială de forțe și talente, din nefericire nefolositoare. Și ne întrebăm dece grija minuțioasă și lăudabilă cu care a fost pregătit acest spectacol, nu se extinde și asupra unor lucrări care o merită cu prisosință? Dece d. Markowsky, atât de meșter în crearea atmosferelor și în disciplinarea masselor nu intervine măcar cu un sfat la punerea în scenă a unei opere ca „Tannhäuser". Am fi astfel scutiți de spectacolul ridicol al defilării oaspeților, așa cum ni se prezintă de ani de zile — al unui Episcop care n'are loc pe bancă, al unor curteni cari se împiedică unii între alții în mers și se distrează împărătește în scena gonirii lui Tannhäuser. Neam mai permite să întrebăm dece vrednicul cor al Operei, neglijându-și importantul rol de figurant pe care-l are în această operă, nu e cel puțin atent în ceiace privește interpretarea muzicală? Nu știm dacă vina e a lipsei de repetiții, sau a celei de disciplină a membrilor corului, care nu respectă indicațiile dirijorului — la rândul său mult prea pasiv ca să și le impună.*

Trebue să recunoaștem însă că cel puțin soliștii s'au achitat, la această reluare, cu talent și entuziasm de rolurile lor. D-na Mimi Nestorescu *întruchipează cu delicatețe și simțire figura Sfintei Elisabeta a Ungariei. D-l* Apostolescu *are în rolul titular o creație puternică, grație unor mijloace vocale și scenice impresionante — iar d-l* Lupescu *ne înfățișează un* Wolfram de Eschimbach *plin de noblețe și măreție în renunțarea sa, pe care și-o cântă cu pătrunzătoare duioșie.*

n.

CITIȚI TOȚI AZI
în „LECTURA"
— FLOAREA LITERATURILOR :: :: STRĂINE — :: ::
PRIMUL AMOR A LUI WILLI
de
RICHMAL CROMPTON
Isprăvile năbădăioase și savuroase ale unui «enfant terrible».
Numărul mai cuprinde: „Pagina humorului" „Jocuri încrucișate"
Lei 4, Romanul complect. La chioșcari și librari.

Cronica teatrală

Crimă și pedeapsă, --20 tablouri de Gaston Baty după Dostoiewski

Comorile celui mai bun roman al literaturii universale, care rămâne „Crimă și pedeapsă" au fost prima oară util exploatate pentru scenă.

Gaston Baty a creat din substanța capod'operei lui Dostoiewski 20 de tablouri impresionante, reușind să dea una dintre rarile adaptări scenice inteligente pe care le cunoaște repertoriul.

„Crimă și pedeapsă" este o operă densă de conflicte dramatice și tragism uman. Era nevoie numai de artă și subtilă pătrundere pentru a degaja rețeaua acțiunii închisă în fresca epică grandioasă, pe care a construit-o chinuitul pravoslavnic creștin.

Gaston Baty a isbucnit să păstreze nealterat întreg sensul originar al romanului. Și munca nu era ușoară. Nu trebue să neglijăm că opera lui Fedor Dostoiewski este istoria chinului interior, a existenței interioare pure, a dramei trăite cu intensitate extra-normală. Problematica lui este adânc creștină și profund umană. Dostoiewski este singurul autentic creștin *în spirit*, dela Isus până astăzi; singurul care a integrat sensul biblic în viața omenească, până la paroxism. El sondează adâncimile și întunericul sufletelor omenești chinuite de problema păcatului și a mântuirii într'un grad neobișnuit.

Intreaga lui operă are acest sens, degajat din atmosfera tenebroasă, din tortura interioară a vieții. Aceasta se vede mai ales în „Crimă și pedeapsă" despre care un Nietzsche a putut spune că închide mai multă psihologie decât toate tratatele științifice din lume. Desigur că înțelegea psihologia trăită, concretă, vie.

Nu pot spune că interpretarea lui Gaston Baty este la înălțimea amețitoare a romanului. Cum ai să transpui în scenă existența agonică a celui mai turburător personagiu creat în literatură, cum să concretizezi în acțiune exterioară o viață de perpetuă crucificare lăuntrică, nopțile sufletești ale acelui interiorizat Raskolnikoff, îngândurat, absorbit de ideia crimei până la transfigurare? Sau lungile și întortochiatele interogatorii ale lui Profir Petrovici?

Monologul interior, desfășurat în tăcerea ființei și obscurul mizerabilei vieți zilnice, va rămâne intraductibil pentru totdeauna. Din punctul de vedere al scenei, dificultatea stărue insurmontabilă. Ceeace se poate este cel mult sugerarea acelor friguri ale sufletului. Aceasta o realizează Gaston Baty cu o deosebită pricepere.

Autorul alege momente esențiale cu virtualitate scenică. Și toate sunt atât de impresionante încât dela început până la sfârșit suntem ținuți într'o încordare extenuantă. Nu este nimic de prisos. Nimic exagerat. Nimic forțat. Momentul săvârșirii crimei, al recunoașterii, al destăinuirii către Sonia, sunt aproape la înălțimea textului original al lui Dostoiewski. Ele înfioară pur și simplu, purtându-ne pe culmile sublimului. Iar cel care poate completa acțiunea cu amintirea amănuntelor romanului, care n'au putut fi redate minuțios, trăește clipe mai intense decât în momentul lecturii. Și Gaston Baty are un admirabil talent de concentrare a esențialului! Silueta lui Raskolnicoff se profilează în contur limpede. Se desprinde cu aceiași putere și fascinație ca din neegalabilele pagini ale romanului. Văzută cu ochii, figura devine și mai impresionantă, mai zguduitoare și patetică. Materializarea scenică a tragicului din „Crimă și pedeapsă" este de un admirabil efect teatral.

Spectacolul dela „Ventura" rămâne una din cele mai bune înfăptuiri ale anului. Nu numai prin valoarea piesei, fericit aleasă, ci și prin jocul de superioară calitate al actorilor.

Dacă George Vraca ar da și mai multă atenție expresiei, fără a păcătui prin teatralism, spiritualizând gestul și vorba, ar înscrie un moment culminant al carierei sale artistice. Mai multă îngândurare, mai multă expresie de dramă interioară, mai intensă agitație în vorbă, ar creia figura vie a lui Raskolnicoff. Pentrucă jocul d-lui Vraca se pretează admirabil acestui gen.

Timică stoarce lacrimi prin sinceritatea confesiunii bețivului din disperare.

Marietta Anca dovedește și cu această ocazie talentul și pătrunderea rolurilor dificile, a jocului de nuanțe și expresivitate eminent teatrală.

N. TATU

Enigmaticul Feneon

Pentru marele public, acest nume este necunoscut. Și totuși Edouard Deverin îl consideră, în portretul pe care-l publică în ultimul număr al revistei *Mercure de France*, ca pe una dintre cele mai curioase și interesante figuri ale vieții intelectuale franceze. Un animator secret, subtil și mefistofelic. S'a născut în 1863 la Turin. Face parte din generația lui Barrès și Paul Adam. Este o bucată de vreme redactor la ministerul de războiu. Scrie *Revista independentă*, la care colaborează Huysman, Leon Cladel, Robert Caze, Céard.

In 1894, anul atentatelor anarhiste, este implicat într'un proces, fără nici o vină, decât aceea a unor prietenii cu unii anarhiști, robiți de fluidul personalității sale. Il apără Mallarmé și Henri de Regnier. In 12 August al aceluiaș an este achitat împreună cu toți „intelectualii" complotului.

Colaborează la „*Revue blanche*", este director literar la „*Sirène*" și animator la „Bulletin de la vie artistique". Prietenia lui Fénéon cu artiștii și literații este totdeauna discretă.

In jurnalistică (la *Matin*) aduce formule noi.

Spirit ironic, cu un ascuțit gust al mistificării, original și plin de curiozități Fénéon deșteaptă multe prietenii, dar și înverșunate uri. Influența sa se exercită pe unde subtile.

Septuagenarul nu iubește sgomotul succesului. Retras, Fénéon continuă a fi enigmatic, distant, ironic.

Curioasă personalitate!

Mărunte

— D. Petre Nicolescu, traducătorul în franceză al unei colecții din poemele lui Eminescu, a fost promovat membru al asociației literare „Académie des Jeux Florimontains" din Chambery (Savoia-Franța).

Pentru tot ce privește redacția — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă 6—7.

Citiți

260 pagini Lei 12

Apare în curând în Editura Adevărului
Caleidoscop Interntional
de T. CRISTUREANU

Considerații germane

Drieu La Rochelle scrie în *La nouvelle revue française,* un ingenios articol asupra Germaniei de azi, construit aproape numai din paradox.

Berlinul și Germania hitleristă i se par mai sărace decât acum doi ani.

Sub această sărăcie scriitorul francez descoperă o mare forță morală care ar caracteriza fascismul. Aceasta provine din faptul integrării socialismului în fascism. Ar fi trecut în fascismul de la Berlin foarte mult din verdeața sindicalismului muncitoresc antebelic, și din elanul moral al marxismului din Europa occidentală de la începutul secolului nostru.

Spectacolul pe care-l oferă azi țările fasciste ar fi dovada viitorului socialismului. In lumea fascistă este enorm de mult socialism în fermentație. Scriitorul francez înțelege însă numai socialismul non-marxist. In speță: Owen, Proudhon, Lassalle, Bakunin, Labriola.

In Marx descoperă mai mult un romantic decât un liberal; un romantic încărcat de pasiuni sentimentale. Această esență romantică a marxismului ar explica succesul lui în Rusia, țară candidă, și nu în Franța, Anglia ori Germania.

Pentru a se menține în viață, țările fasciste trebue să facă socialism. Un socialism viu nu acela al doctorilor marxiști. Menirea acestuia a constat în a compromite pentru totdeauna mecanismul capitalismului mercantil.

Capitalismul a devenit o forță inertă și conservatoare. Dimpotrivă, construcția socialistă ia un aspect de consolidare, de creare și restaurare. Fascismul este un socialism reformist.

In Germania, capitalismul are încă situații puternice în fond, deși aparent a fost învins. Capitaliștii conduc o mare administrație de Stat, pe care o împart cu oamenii politici.

Marii capitaliști din Germania și Italia se resemnează a fi comisari ai poporului la economie, comisari gras plătiți.

Oricât s'ar flata de dinamismul ei, Germania este pe cale de a deveni cu totul statică, ca și Olanda, Elveția sau Anglia.

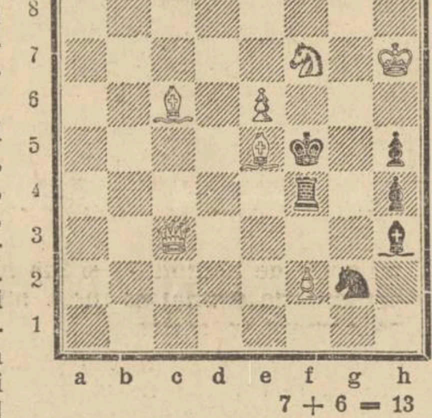
Intreg sistemul hitlerist este statismul însuși. Drieu La Rochelle crede că Germania, trecând prin Evul mediu corporatist, se îndreaptă către sistemul hindus al castelor.

Extremul mobilism ar duce astfel la imobilitate. Ierarhiile de *führeri,* amintesc de Egiptul hieratic.

Impresiile și ideile scriitorului francez sunt interesante prin latura lor paradoxală.

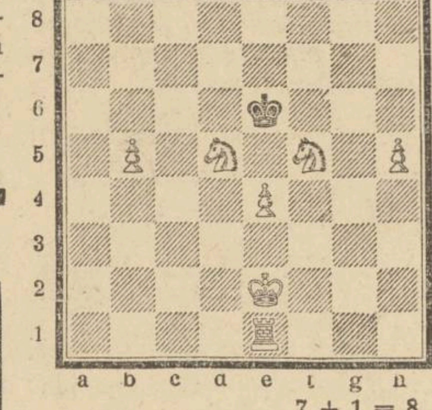
Cronica Șahului

PROBLEMA No. 697
de S. Herland, București.
(inedită)
— *In memoriam* W. Pauly —

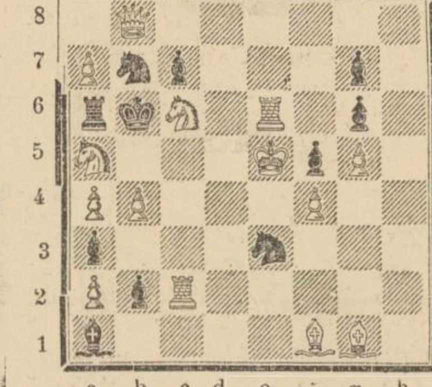
7 + 6 = 13
Mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 698
de S. Herland, București
(inedită)
— *In memoriam* W. Pauly —

7 + 1 = 8
Mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 699
de A. Obrenovici, București.
(inedită)
— *In memoriam* W, Pauly —

14 + 11 = 25
Mat invers în 4 mutări.

*

Până la începerea concursului nostru de deslegări de probleme, care se va institui în curând vom publica în fiecare număr, soluțiile problemelor din numărul precedent.

*

Soluțiile problemelor W. Pauly

Problema I (invers 4 ‡) Joc aparent:

1. Rh6—h5, f6—f7; 2. Rh5—h6, f7—f8 D‡ (T); 3. Rh6—h5, D (T) é6. Soluția: 1. f6—f7, Rh6—h5; 2. f7—f8T, Rh5—h6; 3. Tf8—f7, Rh6—h5; 4. Tf7—f6, é7×f6 ‡.

Problema II (7‡); 1. Té5—é1, f7—f6; 2. Rf1—é2, Rd4—é4; 3. Ré2—f2+, Ré4—d4; 4. Na6—é2, Rd4—é4; 5. Né2—f1 +, Ré4—d4; 6. Té1—é2, Rd4—c4; 7. Té2—é4 ‡.

Problema III (Ajutor 4 ‡): 1. Ré4—d3, Th1—a1; 2. Rd3—é2, Ta1—a8; 3. Ré2—f1, Ta8—h8; 4. Th2—é2, Th8—h1 #.

Gemen: 1. Ré4—d3, Th1—g1; 2. Rd3—é2, Tg1—g2+; 3. Ré2—f1, Tg2×h2; 4. Td2—é2, Th2—h1#.

Problema IV (3#). Joc aparent:

1. Ré6—f6, g7—g8T; 2. Rf6—é6, Tg8—g6‡. Soluția: 1. a2—a4, Ré6—f6; 2. g7—g8T. 1...., b4×a3 e. p.; 2. g7—g8C.

Problema V (Maximal invers în 2 mișcări duble): 1. b7—b8C și Cb8—c6, Da1—h1 și Dh1—a1; 2. Td5—a5 și Rb6—a6, Da1—h1 și Dh1×c6#.

b) 1. b7—b8N! și Rb6—b7, Da1 h1 și Dh1—a1; 2. Rb7—a8 și Nd5—c6. Da1—h1 și Dh1×c6#.

c) 1. Rb6—c7 și Rc7—b8, Da1 —h1 și Dh1—a1; 2. Cd5—c3 și Cc3—d1+, Da1×d1 și Dd1—d8 #.

Problema VI (invers 3#) Joc aparent; 1. Rh7×h8, f7—f8C. Soluția: 1. f7—f8N. Rh7×h8; 2. Tg6—h6+, Rh8—g8; 3. Ng3—d6, c~#.

*

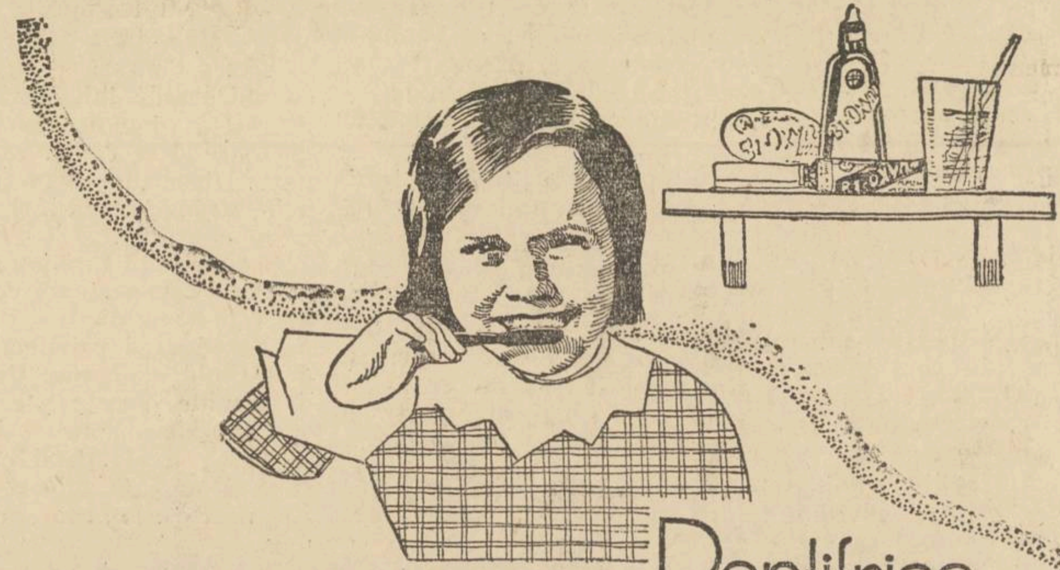
ȘTIRI

Luna trecută a încetat din viață marele maestru Dr. S. Tarrasch ,ilustrul sahist german. Din lipsă de spațiu vom publica abia în numărul viitor o biografie a dispărutului precum și o partidă celebră.

La Göteborg, în Suedia, s'a jucat un match între marele maestru Nimzowici și jucătorul suedez Stahlberg care s'a terminat cu suprinzătorul rezultat de 5:3 în favoarea lui Stahlberg. Este uimitoare aceasta înfrângere a victoriosului din concursul internațional dela Karlsbad (înaintea lui Capablanca și Spielmann); probabil maestrul Nimzovici se afla pe panta decadenței!

La 15 Iulie 1934 începe la Zürich un mare concurs la care iau parte 10 maeștri elvețieni și 6 mari maeștri internaționali, printre care Dr. Alechin, Flohr, Nimzowici și Dr. Bernstein. Pe lângă acești maeștri, este îmbucurătoare probabila participare la concursul din Zürich a fostului campion mondial Dr. Lasker. Pentru al șaselea loc se vorbește despre participarea lui Spielmann sau Dr. Tartakower.

P. I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Psihologia cititorului

O revistă a întrebat de curând pe câţiva oameni de litere *de ce scriu*. Răspunsurile au fost dintre cele mai variate şi mai spirituale.

Ar trebui însă întrebat şi publicul *de ce citeşte*.

In toate timpurile au existat cititori, şi atunci când nu se citea se asculta: e acelaş lucru. Se asculta „Iliada", cum se ascultă astăzi „Tristan şi Isolda".

Şi când tiparul a înlocuit manuscrisul, obiceiul de-a asculta singur, în tăcere, de-a asculta — dacă se poate spune — cu ochii, a venit încet, pe nesimţite.

Raţiunile morale care făceau odinioară să fie ascultat Omer, îndeamnă azi pe unii spre romanele-foileton, iar pe alţii spre Proust.

Trebue încercată o clasificare a cititorilor.

In rândul celor mai umili se aşează cei care nu citesc decât pentru a afla *ce se petrece* în ultimul roman apărut.

Aţi auzit, desigur, şi dvs. următorul dialog:

— Am citit un roman foarte interesant. Il cunoşti?

— Ce titlu avea?

— L'am uitat!

— Autorul?

— Nu mă interesează numele fabricantului!

— Cel puţin, poţi să-mi spui ceva din subiect?

— Nu-mi amintesc mare lucru; ştiu că era vorba de dragoste!...

★

O doamnă în vârstă, care citea „Viaţa lui Iisus" de Renan, nu voia să cunoască cu nici un preţ sfârşitul cărţii.

O altă doamnă spunea despre „Quo Vadis?" că nu-şi aminteşte dacă acesta e numele autorului sau al personagiului principal.

Precum se vede, cititorul din această categorie e totdeauna informat şi adesea foarte pretenţios.

✶

Dacă trecem într'un cerc superior, dăm peste cei care caută în lectură o firească şi onorabilă sursă de emoţii.

Acestei categorii îi aparţin femeile, tinerii şi în genere toţi aceia care în secolul al XVIII-lea treceau drept persoane sensibile.

Cum iubirea e una din principalele preocupări ale femeilor şi tinerilor, e explicabilă frecvenţa acestei teme în romane.

Când eroina e sensuală, fără a înceta de a fi cuminte, bună, neînţeleasă, hărăzită unei vieţi vulgare, cititoarea îşi zice oftând: „Ca şi mine!"

Adolescentul e rând pe rând René, ambiţiosul din Balzac, diletantul superior şi moralistul lui André Gide.

Studiile realiste au fost rareori pe placul femeilor şi tineretului.

Trebue să recunoaştem însă şi existenţa acelora care citesc pentru a se instrui.

Adevăraţii cititori nu urmăresc decât frumuseţea stilului, dreptatea ideilor, nu sunt preocupaţi decât de perfecţiunea tehnică, de arta compoziţiei, în sfârşit de cele o mie de taine care alcătuesc desăvârşirea operei de artă.

Frumuseţea integrală naşte acel simţimânt de covârşire care te face să nu mai doreşti nimic, să încetezi de a mai suferi.

Adevăratul cititor citeşte pentru a-şi multiplica viaţa, pentru a evada şi a se îndepărta de realitatea desgustătoare.

In fond, această aparentă răsvrătire nu-i decât manifestarea ascunsă a unei dorinţe mai înalte: aceia de a-şi pune la încercare eul, scufundându-l în nenumărate accidente spre a cunoaşte mai multe lucruri decât îngădue întocmirea lumii.

Omul nu se mulţumeşte cu ceiace-i dă fiecare zi. El ştie că puterile fiinţei omeneşti sunt fără limită şi suferă că ale lui sunt atât de măsurate.

Când Michelangelo a înfăţişat pe tavanul Sixtinei pe profeţi cufundaţi în lectură, artistul nu se înşela asupra valorii simbolice a compoziţiei sale.

Renaşterea a luptat necontenit pentru a desvolta în individ tendinţa spre extinderea umanităţii.

Cea mai bună cale spre desăvârşire e lectura.

Cetind însă, trebue să ne lărgim experienţa, — nu să o înlocuim.

Credo lui Albert Einstein

Revista spaniolă „Europa", apărută de curând la Barcelona, poartă în primele sale pagini, credo lui Einstein pe care „Liga Drepturilor Omului" din Berlin l-a înregistrat în discuri de pathefon:

1) Nu există liber arbitru

2) Această neexistenţă a liberului arbitru mă face indulgent faţă de mulţi —, oricât mi-ar fi de penibil — şi mă liberează de primejdia de a lua pe oameni în serios.

3) Nu am dorit niciodată luxul, confortul, ba chiar le-am dispreţuit, din mai multe motive.

4) Respect individul şi resimt o antipatie neînvinsă pentru orice violenţă, ca şi pentru cultul gregar.

5) Sunt pasionat pacifist şi antimilitarist şi resping orice naţionalism când se deghizează în şovinism.

6) Prefer democraţia, cu toate că slăbiciunile şi insuficienţele ei îmi apar limpede.

7) Toată viaţa mea am considerat armonia socială şi apărarea economică a individului ca cele două pietre unghiulare ale comunităţii umane.

8) Acel care n'a presimţit nici odată taina ale cărei izvoare sunt credinţa şi frumuseţea, este cu adevărat orb.

Cărţi şi reviste

Geografie...

Sentimentală sau nesentimentală „Geografia" este pasiunea omului modern, iar cărţile de turism şi călătorie sunt cele mai citite şi mai cerute de publicul cititor român.

Ceasuri întregi am refăcut călătoriile în tovărăşia d-lui Ion Totu, şi alte ceasuri am călătorit pentru climă în Orient cu d-na Ollea Nistor. Fiecare mi-a dat şi mi-a redat climatul pe care l-am dorit şi tocmai acela de care aveam nevoie spre a trăi din nou sau a parcurge pentru întâia oară căile lumii de azi, pe urmele veacurilor trecute.

Pe cât a căutat d. Demostene Botez să se desbrace de orice amintire trecută, de orice strălucire deşartă a entuziasmului pentru pitoresc, pe atât d. Ion Totu s'a lăsat dus de valul unui entuziasm tineresc, dând curs liber admiraţiei sale expansive, lăsând să curgă şampania spumoasă a amintirilor istorice şi a evocărilor pitoreşti. Bucuria nouă cu care sufletul său ia contact însfârşit, cu locurile pe unde a călătorit, poate, de atâtea ori în peregrinările imaginaţiei, se comunică într'o revărsare de senzibilitate atât de vioaie şi sinceră, în cât cucereşte interesul şi simpatia cititorului dela primele pagini.

Fiecare din cei care au călătorit îşi reaminteşte impresii asemănătoare pe care nu a avut sinceritatea şi puterea să le exteriorizeze şi simte mai puternic plăcerea tumultoasă cu care se îmbulzesc în paginile *„Geografiei sentimentale"* a d-lui *Ion Totu*. Titlul, atât de bine potrivit genului de reportaj al tânărului călător, ar fi putut să deştepte în unele suflete de azi oarecare ezitare şi teamă de o revenire la pitorescul şi sentimentalul atât de perimat al unui Loti. Dar d-l Ion Totu a ştiut să rămână pur şi simplu un tânăr care, călătorind pentru prima oară, nu se sfieşte să redea locurile pe care le-a luat în posesiune, în lumina bucuriei nemărginite în care le-a contemplat el însuşi.

Nu pot să mă gândesc, citind această carte fugoasă, din care izvorăşte atâta admiraţie autentică pentru frumuseţea făurită de oameni în decursul veacurilor, la o generaţie reprezentată prin d-l Totu, care ar fi lipsită de respectul pentru aceste manifestări de înaltă nobleţă sufletească. Nici nu pot să-mi închipuiesc un om modern, plin de înţelegere pentru valorile culturii, un om tânăr vibrând de entuziasm pentru frumuseţă, ca *lipsit de politeţă*, cum caracterizează scriitorul bine cunoscut d-l C. Moldovanu, tineretul „splendidei insolenţe", în prefaţa cărţii d-lui I. Totu. „Splendida insolenţă" ca şi „lipsa de modestie", nu pot fi decât apanagiul unui mic grup de copii răsfăţaţi şi necrescuţi, *„semidocţii"* de după războiu în care nu a pătruns nici un fel de cultură şi cu atât mai puţin „humanismul" la care d-l I. Totu este atât de senzibil.

Geografia sentimentală a d-lui I. Totu este o manifestare a unui *grup de tineri*, d-na Vavylina, d-nii Coman Ardeleanu, Mănciulescu, Toma Soroceanu, la care efortul cinstit pentru [illegible]eticului, se dovedeşte, şi de data aceasta, prin colaborarea cu autorul în prezintarea cărţii (edit. „Vremea")

Despre cartea Doamnei Ollea Nistor vom vorbi în curînd.

I. Sd.

O nouă istorie a muzicii

Muzica a cucerit primul loc în lumea estetică modernă. Paralel cu ea s'a desvoltat o şcoală de critică muzicală, la care se alătură personalităţi literare sau politice ca cele ale d-lor: Louis Barthou, Romain Rolland, Bernard Shaw şi André Suarès. Ei au contribuit încetul cu încetul la desvoltarea artei lirice şi a gustului pentru muzică în genere.

Deşi pare straniu, totuş e adevărat că a trebuit să se aştepte până în secolul nostru pentru a se ajunge la date aproape complecte asupra originii şi trecutului muzicii.

De câţiva ani s'au dat la lumină documente, cu expuneri parţiale asupra literaturii lirice, atât în Franţa, cât şi în Anglia şi în Germania.

Cu ajutorul lucrărilor descoperite până în prezent, în Franţa şi în străinătate, domnul Henry Prunières a alcătuit primul volum al lucrării sale, *„Noua istorie a muzicii"*.

Henry Prunières lasă deoparte muzica antică şi cea orientală şi se ocupă numai de prezentarea unui tablou al muzicii din timpul Evului Mediu şi al Renaşterii.

Autorul aduce şi o importantă parte de colaborare în lucrarea „Expoziţia muzicii franceze", organizată de Julien Cain. Aci, Prunières, spre deosebire de primul volum al operei sale, nu desvoltă decât capitolele privitoare la producţiunea lirică franceză.

„Noua istorie a muzicii" e însoţită de o magistrală prefaţă a lui Romain Rolland.

Henry Prunières are analize ingenioase şi repezi, observaţii sintetice ,notiţe biografice succinte. El pare că s'a ferit de a insista asupra părţii tehnice.

Unele chestiuni nu sunt atinse decât în treacăt, ca de pildă trubadurii francezi, care au exercitat asupra lumii muzicale întregi o acţiune considerabilă şi pe care îi studiază numai într'un singur capitol. Deasemeni, muzica engleză din secolul XIII, XIV şi XVI e prea pe scurt evocată.

„Noua istorie a muzicii" rămâne o lucrare critică preţioasă, elegantă şi indispensabilă tuturor celor care vor să se ţină în curent cu ultimele descoperiri ale muzicologiei europene.

Edmond Jaloux: La grenade mordue

Edmond Jaloux întrebuinţează în „La grenade mordue" — ca şi în scrierile sale precedente — oarecare romantism, care se vădeşte în alegerea caracterelor şi în înclinaţia lor spre vis.

Există un fel de stilizare în atitudinea morală a personagiilor, în felul lor de a reacţiona în anumite împrejurări.

Romanele lui Edmond Jaloux sunt lirice; din ele emană o atmosferă spirituală, un univers în miniatură, şi ceva cu desăvârşire particular. Scriitorul nu e condus decât de o realitate ideală: realitatea poeziei.

Deşi lirice, romanele lui Jaloux, care e critic şi moralist totodată, se referă în permanenţă la viaţă şi sunt străbătute de cea mai adâncă experienţă.

Claire Berger, eroina romanului „La grenade mordue", o tânără încântătoare, face greşala de a se căsători cu o brută. In cele din urmă încearcă să se sinucidă, dar e salvată. Claire e o fiinţă nenorocită, fără legături sociale. Disperarea eroinei adună melancoliile împrăştiate ale salvatorilor ei, — oameni săraci, lipsiţi de noroc, bolnavi sau prea sensibili, preocupaţi de găsirea unei frumuseţi subtile, pasionaţi după himere şi familiarizaţi cu fantomele.

Jaloux revendica onoarea de a fi ajutat, prin scrierile sale, la stabilirea unui raport între simbolismul şi neo-realismul actual.

In analizarea vieţii interioare, deşi el o coboară uneori până la subconştient, Jaloux nu confundă niciodată sufletul cu instinctele.

Deşi „La grenade mordue" abundă în reflecţii şi observaţiuni de cea mai bună calitate, totuşi se pare că Edmond Jaloux îşi desvălue oare care uşurinţă, şi face impresia că tinde să-şi schimbe procedeul.

Femeile la Sfânta-Elena

Ernest d'Hauterive, căruia-i datorăm mai multe povestiri interesante din viaţa de la Sfânta Elena, a publicat de curând în „Revue de Paris" mai multe portrete de femei franceze şi engleze, care au locuit în insulă în timpul captivităţii lui Napoleon.

Din suita sa l-au urmat numai două doamne: doamnele Bertrand şi de Montholon.

D-na de Las-Cases nu şi-a urmat soţul.

Bertrand, de altfel, a întâmpinat cele mai mari dificultăţi pentru a-şi decide soţia să-l urmeze. Pe bordul vasului „Bellerophon", ea a fost pe punctul de-a se arunca în apă.

Odată instalată în insulă doamna a continuat să fie nemulţumită, deşi împăratul venea foarte des s'o vadă şi să vorbească ceasuri întregi de frumuseţile de la Tuileries.

D-na Bertrand nu înceta de a-şi ruga bărbatul să revie în patrie. Fidel Impăratului, sărmanul Bertrand încerca o amânare din zi în zi.

Impăratul a prins de veste şi. din ce în ce mai mult, a început să-şi rărească vizitele la d-na Bertrand — în timp ce ea însăşi venea tot mai rar la Longwood. In vremea din urmă se petrecuse un fel de ruptură tacită.

D-na de Montholon îşi urmase soţul cu mai multă bună voinţă. Stabiliţi mai întâi la Logwood, în camera devenită în urmă bibliotecă, soţii Montholon s'au instalat apoi într'un pavilion alăturat de casa captivului. Impăratul vedea aproape zilnic pe d-na de Montholon.

Nu după mult timp însă s'a plictisit şi ea de viaţa care-o ducea în insulă. Mai abilă însă decât d-na Bertrand, ea a luat drept pretext moartea mamei sale, dorul de copiii rămaşi în Franţa şi boala ei de ficat. Impăratul a cedat, mai ales când a obţinut promisiunea că d. de Montholon va rămânea.

In cele din urmă, la 1 Iulie 1819, d-na de Montholon a părăsit Longwood-ul împreună cu copiii săi. Impăratul a suferit de această plecare.

„Soţia d-tale, a spus cu multă tristeţe lui Montholon, împrăştia flori pe mormântul meu. De la plecarea ei, nu mai cresc decât spini".

Apoi erau soţiile şi fetele ofiţerilor şi funcţionarilor englezi.

Impăratul vizita cu multă plăcere pe frumoasa fiică a lui Balcombe, Betzy, care-l distra cu drăgălăşenia şi familiaritatea ei. Deasemenea primea vizita d-nei Skelton, soţia guvernatorului, apoi a d-nei Malcolm, soţia amiralului, care-i arăta cea mai desăvârşită admiraţie.

D-na Malcolm venea la Longwood, fie la d-na Bertrand, fie direct la Impărat, care părea foarte mulţumit de vizitele ei, mai ales că vorbea italieneşte.

Lady Bingham, soţia generalului, comandantul lagărului, era foarte des primită la Longwood.

La 14 Iulie 1817, Bingham a condus în faţa Impăratului corpul ofiţeresc din regimentul 53, care părăsea Sf. Elena.

După ce-a adresat câteva cuvinte fiecăruia în parte, Napoleon s'a adresat lui Bingham.

„Eşti trist de plecarea acestui regiment. De cât timp serveşti aici? De treisprezece ani? Ca să te consolezi, trebue să dai d-nei Bingham un mic Bingham".

Generalul s'a făcut roşu ca focul.

Soţia lui Hudson Lowe odiosul călău ar fi dorit să fie primită la Longwood.

Impăratul care-o zărise, spusese de ea că e foarte frumoasă şi că regretă mult că n'o cunoaşte. Cu toate acestea frumoasa doamnă n'a pătruns niciodată la Longwood. Fiica sa a fost mai norocoasă. Intr'una din zile, pe când se plimba singură prin împrejurimile proprietăţii, a întâlnit pe Montholon şi l-a rugat s'o întovărăşască şi să-i arate grădina, de care auzise că e foarte frumoasă.

Deodată, la capătul unei alei, cei doi tovarăşi se pomeniră în faţa împăratului, care se odihnea pe o bancă. Frumoasa Suzanne s'a roşit de emoţie şi de bucurie în acelaş timp. Impăratul, foarte amabil, s'a sculat imediat oferindu-se să-i arate el însuşi grădina.

Apoi a comandat răcoritoare, pe care le-a oferit oaspeţilor.

După o conversaţie, în cursul căreia n'a făcut nici o aluzie la tatăl frumoasei vizitatoare, a cules el însuşi un trandafir, rugând-o să-l primească „în amintirea a ceia ce el numea pelerinagiul său".

Oameni-Madrepore *

de ALEXIS NCUR

In „Viaţa Animalelor" a lui Brehm este o pagină minunată: cum se formează pe întinderile tropicale ale Oceanului Pacific insulele de madrepore.

E deajuns ca pe o stâncă solitară să ajungă de departe, adus de un curent oceanic, un polip-madrepora şi să se lipească de ea, — pentru ca un proces *fatal* al vieţii şi morţii să înceapă a clădi din nimic.

Polipul e aproape invizibil cu ochiul liber. El consumă însă foarte energic calcarul din apa oceanului şi dă naştere la nenumăraţi urmaşi; apoi moare, şi cadavrul său are forma unui grăunte de nisip grefat pe piatră sau pe un grup de cadavre la fel.

Miliardele de madrepore petrificate, devenite corali sau cleştari, ridică asupra stâncii iniţiale ramificaţii de crengi, între care se aşează nisipul, tina, fauna şi flora vadurilor şi bancurilor oceanice, scoicile şi scheletele rechinilor... Vremea trece şi într'o bună zi clădirea atinge suprafaţa oceanului, după ce de ea s'au izbit, poate, şi corăbiile ale căror epave descompuse măresc blocul zăgazului ridicat.

In zadar se înfurie oceanul şi trimite la asalt valurile uriaşe împotriva acestei insule. Slaba madreporă rezistă, deşi coarnele ei cele mai fragede sunt rupte de năvala apelor. In locul lor cresc cu o repeziciune uimitoare alte vlăstare ale arborilor de coral. Mugurii sacrificaţi contribue jos la consolidarea barierei curbe ce taie acuma apele de asalt.

Un „attol" de forma inelului apare, ca să existe până în vecii vecilor. Pe suprafaţa inelului răsare stuful şi palmierii de cocos din seminţele aduse de curentele oceanului. E în miniatură cercul vieţii şi al morţii, cu apa lină la mijloc şi cu o îngrămădire de calcar cadaveric dedesubt. Apare imagina lumii: cercul se închide, apa din mijloc seacă, animalele şi omul se ivesc pe această oază a pustiului oceanic.

Ce este viaţa unui cartier, a unei mahalale sau a unei „Străzi a Grădinilor"? Cineva şi-a ridicat aici un bordei cu sute de ani în urmă, şi iată, avem astăzi, sub ochi, o îngrămădire de viaţă solidificată, tradiţională, de care se sparg betege undele zbuciumate ale ideilor lumii din afară.

Se petrec undeva reforme şi războaie care rup madreporei „Străzii Grădinilor" mugurii mai înaintaţi; dar blocul rămâne locului şi-şi îndeplineşte mai departe funcţiile prin polipii componenţi: aceştia consumă, se înmulţesc, trec prin câteva convulsiuni personale, până când se prefac în grăunţe de nisip. Dar grămada structurii tradiţionale rămâne aceiaşi. Chiar subt o invazie de inamici, nici aspectul şi nici conţinutul vieţii de pe „Strada Grădinilor" nu se schimbă.

Diferiţi scriitori s'au apropiat în diferite moduri de aceste câmpuri de perspectivă, de observaţie, de admiraţie sau de experienţă literară.

Maupassant, Cehov, Leonid Andreev şi alţii au căutat şi caută să procreeze, din ţăndările vieţii unor case de cartier, o tragicomedie umană unificată. Fiecare literatură şi, se poate spune, fiecare scriitor şi-a încercat aici puterile de creaţie.

D. Sevastos cunoaşte „Moravurile Străzii Gură-Cască" de Gleb Uspenschi din care a tradus o carte „Lăcustele", — dar n'a fost ispitit să se apropie de materialul „Străzii Grădinilor" cu metoda întrebuinţată de Uspenschi: un psihologism profund poporanist, cu lipsa oricărui element erotic şi cu analiza caustică în felul lui Dostoevschi.

In „Aventurile din Strada Grădinilor" din Iaşi, tocmai elementul erotic ocupă mult loc; aceasta fiind preocuparea principală şi plăcerea covârşitoare a oamenilor-madrepore, până la petrificare: *„quelques petites convulsions"* — câteva simulacre sterile ale funcţiei de reproducere.

In acest sens, d. Sevastos, ca şi d. G. M. Zamfirescu, se apropie de Maupassant.

Dar „Maidanul cu Dragoste", de pildă, e o încercare de a sintetiza, într'un vast tablou, în timp şi spaţiu, un proces *tipic* al vieţii de cartier. Epopeia are prolog, expunere şi desnodământ, fiindcă procesul e legat de cariera psihologică a scriitorului însuşi.

Dacă o catastrofă vulcanică, cu lavă şi cenuşă, ar fi surprins însă „Maidanul cu Dragoste", mai târziu nu s'ar mai putea descoperi scenele din viaţa reală descrise de Zamfirescu. Fiindcă acesta din urmă a prelucrat în laboratorul sufletesc propriu — emoţiile simţite şi procesele observate, într'un film care are durata unei perioade din viaţa personală, şi le-a expus apoi negru pe alb, sistematizate şi sintetizate.

Pompeii „Aventurilor din Strada Grădinilor" ne-au ajuns aşa cum au fost surprinşi de d. Sevastos: tipii au fost eternizaţi — făcând baie, mâncând, făcând dragoste, spânzurîndu-se, ori cu ochii lipiţi de gaura broaştei. Aşa că, după fiecare „ţandără" găsită aci, s'ar putea reconstitui o „rază de aureola poetică a fiecărui lucru, pe dinafară sau pe dinăuntru" — cum se exprimă d. Arghezi.

✶

Arta de a compune tablouri sintetice pretinde a prima asupra numeroaselor impresii redate separat, natural şi exact. Dar ea nu reflectează decât subiectivismul pur al autorului: aşa a văzut el şi a interpretat cercul vieţii acelei clipe şi acelui loc. Cu cât e mai dotat scriitorul, cu atât sinteza compusă de el *se apropie* de realitatea dată, în caracterul ei *general*.

Gleb Uspenschi a creiat tabloul condensat al cartierului rusesc, pe jumătate aziatic; iar Cehov ne-a dăruit miniaturi romanţate neîntrecute, în care sinteza lipseşte cu desăvârşire, în schimb joacă mare rol imaginarea tipicului.

Cineva a spus că „Aventurile din Strada Grădinilor" poartă pecetea revoltei autorului. Dar cartea aceasta nu conţine nici o urmă de revoltă.

Dimpotrivă, autorul ni se prezintă ca un experimentator ce îşi priveşte experienţa cu spirit de observaţie umanitar şi pătrunzător. Atitudinea lui de bun intelectual îi permite să-şi proecteze experienţa asupra unui material capricios, dar şi inert ca destinul însuşi, de oameni comuni dar vii — cu un zâmbet binevoitor şi uşor nuanţat de tristeţă glumeaţă.

Şi are dreptate. D-l Sevastos a acumulat un material uman foarte mărunt, migălos, dar care nu se mai repetă: fiecare situaţie e unică, repede trecătoare, şi trebuia găsită o limbă literară laconică care să redea tocmai originalitatea personajelor şi repeziciunea acţiunilor.

Pentru orăşeni, toate vacile de la ţară sunt la fel. Cunoscătorii, însă, dela păstor şi până la veterinarul cu experienţă, disting în fiecare vacă un exemplar unic.

Ne pare rău că „Aventurile din Strada Grădinilor" n'au eşit cât mai abundent ilustrate. Imaginile plastice care însoţesc crâmpeele de viaţă prinse în reţeaua lor literară de Cehov şi Maupassant, au contribuit mult la aprecierea acestor talente.

Dar la Cehov, şi mai ales la Maupassant, fiecare istorioară e cel puţin pe jumătate imaginată, deşi subliniază trăsăturile care pot trece drept tipice; iar desenatorii care au ilustrat primele volumaşe ale lui Maupassant, au comunicat personajelor şi scenelor un umor tragic cam exagerat.

Dealtminteri, Cehov şi Maupassant au ajuns la combinaţiuni şi variaţiuni nenumărate, cu aceleaşi subiecte şi teme. Epuizând o combinaţie în mai multe grupări şi ipostaze, ei au abuzat de repetări. Unele schiţe şi nuvele ale lui Cehov au putut fi povestite, ca simple anecdote, pentru înveselirea societăţii, la un „ceai".

Pe de altă parte, Maupassant

(Continuare în pag. 8)

* „Aventurile din strada Grădinilor", de M. Sevastis.

Cronica gastronomică

Paradoxul vinicol. — Insemnări pe marginea unei statistici

Observatorul superficial va surîde desigur neîncrezător, aflând că în România se consumă puţin vin. Totuş acesta-i adevărul şi încă nu întreg. Nu numai că se consumă puţin, se consumă foarte puţin şi am impresia că din ce în ce mai puţin. Propagandiştii sobrietăţii integrale şi fanaticii antialcoolismului total, nu au de ce se bucura însă, căci asta nu înseamnă că în ţara noastră nu se bea. Se bea mult, prea mult chiar, se bea enorm, dar nu vin. Şi, martor mi-e Pasteur, că în ziua în care locuitorii Daciei traiane vor pune vinul înaintea altor băuturi fermentate, ravagiile alcoolismului vor deveni simţitor mai mici.

Ştiu că vinul are adversari şi partizani. Las pe seama lor să elucideze dacă e nociv, indiferent, sau util economiei animale. Imi voi îngădui însă să le pun tuturor înainte un fapt arhi-cunoscut: Franţa e una din ţările în care longevitatea ţine recordul. Intelectualii francezi îşi păstrează puterea de muncă şi limpezimea minţii până la adânci bătrâneţe. E destul să ne gândim la actualul preşedinte al Consiliului şi la de curînd dispărutul Clemenceau, fără să mai pomenim de Voltaire, Mistral, Chateaubriand, Hugo, Lamartine, Litré, Henri Fabre, Jules Lemaître şi Anatole France (pentru a nu cita decât câteva nume din sute şi mii), ca să ne dăm seama că oameni trecuţi de şaizeci de ani şi alţii apropiindu-se cu seninătate de sută, au închis ochii în deplinătatea facultăţilor lor mintale. Departe de mine gândul de a susţine că vinul ar fi cauza acestei stări de lucruri. Dar dacă vinul nu e cauza, e probabil una din ele, după opinia unor eminenţi medici francezi. Ei explică atât longevitatea cât şi vioiciunea şi claritatea spiritului francez prin intervenţia a trei factori externi: clima, bucătăria şi vinul. Se ştie că bucătăria de toate zilele la Francezi e uşoară şi vinul spiritual şi altruist: e amicul omului. Francezul se naşte, trăeşte şi moare cu el. Până şi în şcolile statului copiii beau vin cu apă (l'eau rougie). Dar dacă Franţa care e cea dintâi producătoare de vin e şi cea dintâi consumatoare, *e desigur numai datorită calităţilor vinurilor ei. De la jovialul Vouvray până la rezervatul Pomard, de la explosivul Aï până la întunecatul Chambertin, nu există caracter, nu există gen, nu există nuanţă care să nu-şi găsească ambasador pe vre-un deal sau prin vre-o văgăună a acestei ţări minunate. La noi, ar putea fi aproape la fel. Nu este. In nenumărate rânduri am arătat cauzele proastei stări a vinului nostru, propovăduind în pustiu elementare mijloace de îndreptare. Rezultatele le simt, tocmai cei mai puţin vinovaţi: podgorenii, năpăstuiţii noştri podgoreni. Căci, iată care e, după o recentă statistică publicată de un cotidian francez situaţia consumului de vin pe continent în anul 1932:*

Franţa: *consumaţia medie pe cap (sau dacă vreţi burtă) de cetăţean anual=145 litri,* Italia, *92 litri,* Spania *88 litri,* Elveţia *45 litri,* Grecia *36 litri,* Ungaria *32 litri,* Bulgaria, *22 litri,* Austria *şi* România *15 litri,* Germania, *mai puţin de 10 litri.*

Aşa dar, România care în privinţa producţiei e a *patra* ţară din lume, *în privinţa consumaţiei e* printre cele din urmă. *Dacă ţinem seamă de acest elocvent amănunt, dacă ţinem seamă că vinul românesc nu e cerut aiurea şi dacă ţinem seamă mai ales că la el acasă e înlocuit cu rachiu şi bere, situaţia ne apare jalnică din mai multe puncte de vedere.*

Cred că a sunat ceasul să se pregătească de răsboi. Sifonul, berea şi alcoolurile de tot soiul sunt inamicii lui fireşti, iar omul politic s'a dovedit a-i fi un perfid aliat. Având de luptat, după cum se vede cu mulţi, vinul românesc trebue să înceapă prin a se pregăti bine, înarmându-se serios.

Il voi ajuta la aceasta.

AL. O. TEODOREANU

P. S. Despre tactica şi strategia viitorului răsboi al vinului, în numerele viitoare.

AL. O. T.

CARTURAREASA. — Până la 35 de ani ai să fii nenorocită în menaj. Pe urmă... ai să te deprinzi.

epuizându-şi tot materialul de observaţie şi repetându-se, a căutat să iasă din impas cu ajutorul fanteziei emotive, şi a ajuns la „Horla".

✶

Cu tot realismul şi pragmatismul vieţii din cartiere — superstiţiile şi loviturile urmate de uimire sinceră ,constitue acolo un fond care se pretează la cele mai adânci anomalii şi surprize spirituale. In viaţa aceasta, uneori vulgară şi pornografică, fierb totuşi şi clocotesc pasiunile umane cele mai pure. Mahalagiii ucid, se sinucid, înebunesc se judecă şi blestemă incomparabil mai des decât locuitorii cartierelor centrale, mai „civilizate".

Caracterele din care la nevoe ies şi miniştrii, personagiile care la nevoe se spânzură dacă nu în Copou — în Cişmigiu, au fost prinse realmente de arta d-lui Sevastos. Şi se poate spune că suburbiile similare din orice alt oraş românesc se aliniază şi se vor alinia de acuma înainte, literar, după „Strada Grădinilor".

In acest sens, cronica romanţată creiată de d. Sevastos e prima şi singura carte în felul ei, — un domeniu de viaţă neatins încă de nimeni şi trasat ca un îndreptar pentru alţi artişti-observatori.

Ceiace produce mai multă impresie în „Aventurile din Strada Grădinilor" este autenticitatea lucrurilor povestite. *Toate* peripeţiile se afirmă pe deantregul trăite de personagii.

D. Sevastos e un sgârcit absolut în ce priveşte fantezia sau invenţia liberă literară. Nici limba lui cu preciziunea ei laconică nu i-ar permite să ne povestească lucruri intenţionat nebuloase, mistice, stranii... Totuşi stilul e poetic şi expunerea — dramatică sau autentic tragicomică.

Dacă Brehm a putut reda atât de romantic formarea insulelor de madrepore, adică ceva din domeniul ştiinţelor naturale, cu cât mai legitimă este înlănţuirea poetică a vieţii din galeriile vivante, cu portretele de mici slujbaşi, oameni „de afaceri", străini pripăşiţi, „proştii" mahalalei, cocote, boemi domesticiţi ai locului, caractere de cârciumari şi cămătari.

Materialul uman e nesfârşit. Zugrăvind acest mediu, un artist ca d. Sevastos nu poate şi nu trebue să caute a-l epuiza, D-sa s'a menţinut în cadrul artei şi n'a trecut nici măcar o clipă la ilustraţii. Şi doar e atât de dificil să-ţi dai seama când trebue să renunţi la măsurarea mării cu degetarul...

✶

„Arta este expresia unei impresii", — iată o formulă care explică enigma artei şi la care se reduc volumele cu ample teorii creiate de Taine, Tolstoi, Ruskin.

Impresiile acumulate de d. Sevastos sunt exprimate în cartea sa printr'un şir de miniaturi literare luate de pe natură, dar realizate estetic cu ajutorul unui stil reţinut şi colorat.

E o „expresie a unor impresii", care păstrează toată plasticitatea unui desen de maturitate artistică.

ALEXIS NOUR

Carnet burlesc

Sfârşitul sporturilor de iarnă

NOREI

Afară nu mai ninge, dar a nins chiar eri încă. Te întrebi parcă cum nişte fulgi atât de curaţi, de albi pot cădea dintr'un cer atât de morocănos, de murdar...

Prin ochiurile perdelei, se întrevede un colţ de munte şi zăpadă pretutindeni, pe ramuri, pe acoperiş, pe un brad....

O rază timidă de soare a intrat, fără zgomot şi s'a refugiat în blondul frivol al unei doamne, care cercetează nervoasă barometrul.

+ 15 grade! Şi când te gândeşti că eri puteai încă să te scobori cu skiurile depe Vârful cu Dor!

Va trebui să plec în curând! Privesc în jurul meu, ca să-mi umplu vederea cu minunatul tablou al beţiei albe....

Ce va rămâne din toate acestea? O decoraţie cu armele unui club sportiv. Sunt tot aşa de mândru de ea ca de o „Coroană a României" (e adevărat că n'am încă vârsta onorurilor!) şi voi spune în curând adio Sinaii, aducând pe inima mea un Vârf cu Dor minuscul, două skiuri încrucişate şi un cap de capră sălbatecă aurită pe fond de azur...

In mijlocul unei săli de bal, la Bucureşti, amintirea skiurilor sau a patinelor mă va apăsa pe micii pantofi de satin sau pe escarpinii lucioşi, şi tangourile şi blues-urile nu vor putea face să fie uitate prea curând beţia albă a unei scoborâri vertiginoase în bobsleigh sau grizeria unei curse de ski pe piste noi....

Ce păcat! Aici fiecare se înapoia de vreme acasă, ca să poată să se scoale a doua zi dis de dimineaţă. Afară, domnea un calm polar.

Crepusculul se întinde încet, încet de tot. Guşti atunci toată grandoarea tăcerii când, colo, departe, în spatele Postăvarului, cerul îl îmbrăţişa subit cu toate colorile curcubeului. E atât de frumos, atât de grandios, că nu mai îndrăzneai să vorbeşti... Unii profitau ca să scrie cărţi poştale!

Deschid larg fereastra o clipă ca să aspir, pentru ultima dată, o ultimă adiere de aer rece, îngheţat.

Luna dă peisajului tonuri metalice, ireale. Mă simt departe de lume, departe de orice, când deodată aud un glas necunoscut care, detaşându-se în tăcere, umple toată noaptea:

„Cumpără-mi trei sute, la cursul cel mai bun...." E vecinul meu, om de afaceri, care, în patul său şi cu fereastra deschisă, dictează secretarului său ordine de bursă...

Trântit în pat, îmi privesc geamantanul din colţ, care mă va însoţi mâne la gară, spre Bucureşti....

Şi acolo? Sportul cel mai activ va fi să mă apăr contra domnişoarelor care-ţi propun fel de fel de bilete de bal, ceaiuri....

Şi sunt atâtea!... După amiezile să rezişti câte două ceasuri, între dansuri şi atracţii, împins de unii, atins de alţii, pe când fantastice tăvi încărcate cu ceaiuri şi toats-uri *îţi trec pe deasupra capului.....*

Mai e apoi sportul bârfelii.... Şi mai ales sportul flirtului....

Ii prefer o alunecare nebună ca o săgeată svârlită de nu ştiu ce arcaş invizibil, fie chiar cu riscul de a te izbi brutal de câteva stânci mult prea reale, căci sunt mult mai mulţumit să-mi frec membrele îndurerate şi să scot, dintr'o scoborâre cu skiurile o morală valabilă pe tot restul zilelor anului, că: trebue să plăteşti toate nebuniile, decât un flirt plicticos şi anost, într'un salon îmbâcsit cu un fum mai albastru decât albastrul „Dunării albastre"....

Sau seara, când pe drumul înzăpezit, poposeai la vrcun „Han al drumeţilor", *unde mirosul de brad ars şi de supă caldă îţi da gust de viaţă.*

Intunericul cuprindea încetul cu încetul odaia unde, singură, numai fereastra lăsa să pătrundă ultimile luciri ale zilei.

Afară, zăpada devenea albastră... Skicurii întârziaţi îşi luminau calea cu mici lanterne multicolore şi părea deodată că toate stelele cerului au căzut în valea plină de umbră, de unde se ridicau cântecele sportivilor....

Nu, nu, toate astea mă îngrozesc ca un coşmar! Mai ales când îmi amintesc că va dispare poate pentru totdeauna, în negura amintirilor, orgia de culori ce ţi le oferea, pe albeaţa pantei, apariţia bruscă a cămăşilor de lână fină sau de mătase moale cărămizie, bleu, roşu sângeriu, bleu turquoise, portocaliu, ocre, safran, verde de jad şi nu mai ştiu care....

Instalat în vagon îmbrăţişez într'o privire tot peisagiul, ca şi cum ar fi să mă despart de o fiinţă dragă şi să plec undeva departe, departe, de unde nu mai există întoarcere....

Trenul are aerul unei cuşti care târăşte cu el numai îndrăgostiţi, ce duc toate amintirile cu ei. Ei se strâng doi câte doi, el povestindu-i ei toate isprăvile sportive....

Deodată, prin fereastra vagonului, ca pe un ecran cinematografic, se zări departe, un skior, cu părul de aur în vânt, care făcea un salt, în vid, dela vreo 60 de metri. Exclamaţiile izbucnesc de pretutindeni, ca nişte rachete, admirative şi puerile.

— Ah! murmură vecina mea tovarăşului ei de drum, ce mult mi-ar fi plăcut să faci şi tu asta!...

Apoi strângându-l de talie şopteşte:

— Chéri, făgădueşte-mi că o vei face la anul... Pentru mine...

PAUL B. MARIAN

I n s e m n ă r i

Copii deputaţi

Elevii şcoalei comunale din Courbevoie, au avut de făcut o compoziţie cu următorul titlu: „Ce profesiune vă veţi alege mai târziu? Arătaţi motivele alegerii voastre".

Unul dintre elevi, în vârstă de unsprezece ani, a dat următorul răspuns: Vreau să fiu deputat. Pentru asta trebue să ştii să arăţi că partidul tău are dreptate, trebue să-l aperi în chip îndrăzneţ cu cuvântul şi cu injuria la nevoe, şi, înţelegeţi, că având o astfel de profesiune, când te reintorci în satul tău, eşti iubit de copii mai ales; şi deputatul care e trufaş, cât de mare trebue să se creadă!".

Pe vremuri, copiii visau să ajungă mari călători sau căpitani cu faimă. Nu aruncau asupra lumii o privire limpede şi dispreţuitoare. Imaginaţia copiilor a fost întotdeauna ambiţioasă: dar profesorii o puteau călăuzi altădată.

Cazul băeţelului acestuia precoce aruncă o crudă lumină asupra generaţiei de mâne.

Deputaţii de azi invinuesc presa de pervertirea secolului, dând tuturora o hrană de fapte senzaţionale. Copilul alege profesia de deputat, fiindcă: „poate ajunge mai sus şi mai departe". Este morala uşurinţei şi succesului.

Moartea în arsenalul cochetăriei feminine

Se pare că, în adevăr, frumuseţile la modă din Paris s'au hotărât să întrebuinţeze masca morţii ca ultima rafinare a cochetăriei şi a atracţiei sexuale.

Marchiza Casati, una din reginele Parisului, în măreţele sale recepţii din palatul din Veneţia şi din încântătoarea locuinţă roză de la Vezinet, care a aparţinut odinioară poetului Robert de Montesquiou, caută să realizeze pe chipul său tragic, cu ochii mari plini de o durere nemărginită, simţimântul suprarealist al morţii.

Contesa Sommi Piccinate este chiar supranumită la Belle Morte, *din cauza chipului său, în care grandoarea tragică a morţii se aşterne peste nişte trăsături subţiate până la a părea supte cu totul de viaţă.*

Când a văzut-o la un bal costumat la Hotel Ritz, marchiza Cassati s'a arătat foarte mâhnită. Fiind întrebată de prieteni asupra cauzei supărării sale, a răspuns:

— Am văzut dansând în bal o femee cu mult mai moartă decât mine".

Dar acea care le întrece pe toate în masca tragică a morţii pe care şi-a compus-o, este Lady Abdy. E drept că pe lângă că este autoritate în crearea şi lansarea toaletelor din ultima clipă, prezenţa sa clasează şi ilustrează orice reuniune selectă din Paris, este artistă prin temperament şi mai e şi pictoriţă destul de apreciată în orele pierdute.

Rusă de origină, emigrată în Paris după moartea soţului său, aghiotant al marelui Duce Nicolai, s'a căsătorit cu lord Abdy, pasionat colecţionar de antichităţi şi... de soţii frumoase. Curând după ce s'a căsătorit bogatul lord întâlnind alt tip de femee pe care ar fi dorit să o aibă în colecţie, a părăsit pe frumoasa moartă, alegându-şi poate o frumoasă vie. Lady Abdy era gata să se căsătorească, după divorţ, cu cunoscutul impresario al teatrului Des Ambassadeurs, *dar într'o călătorie cu acesta întâlni pe Ducele Spolete, frumos şi nobil cavaler. Din nefericire acesta căzu greu bolnav... Ce va mai urma se va cunoaşte îndată de cei ce urmăresc cronica mondenă din Paris.*

Credem însă că frumoasa sirenă, după atâtea decepţii şi triste întâmplări, mulţumită şi talentului său de artistă, va urma să deţină cu mai mult succes ca până acum, rolul de regină a Parisului, „mai moartă" de cât toate celelalte rivale şi emule în această direcţie.

Dacă nu cumva până atunci se va ridica triumfătoare frumuseţa cu rumeneala tinereţii şi cu exuberanţa vieţii în ardoarea şi patima dragostei, cum a fost şi până în prezent.

Comemorarea unui satiric

La Vilna, — actualmente sediul principal al scriitorilor în idiş, — se fac pregătiri pentru comemorarea cunoscutului satiric Şalom Alechem.

Aceasta întrucât se împlinesc cinci-zeci de ani de când el a debutat în literatură, tipărind primele şi neîntrecutele sale schiţe tragicomice din viaţa micuţilor *care trăesc şi astăzi, caşi atuncea, în ghettourile din târgurile şi târguşoarele evreeşti din Rusia, Polonia, Lituania şi Estonia.*

Cu acest prilej „Insitutul de ştiinţă evreească" organizează o expoziţie consacrată vieţii şi operei marelui satiric:

Vor fi expuse diferitele sale manuscrise, scrisori, autografe şi toate operele sale tipărite în diferite ediţiuni, atât în limbile ebraică şi idiş, cât şi în traducerile făcute în ruseşte, germană, polonă, franceză, etc.

Nu vor lipsi nici traducerile în limba română. In acest scop „Institutul de ştiinţă evreească" a delegat pe reprezentantul său la Bucureşti ca să-i trimită toate traducerile româneşti făcute de d-nii I. Ludo *şi* H. Carp, *precum şi traducerile apărute în biblioteca* „Dimineaţa" *(„Un şaizeci şi şase"),* „Lectura" *(„O catastrofă comică"),* „Viaţa Românească" *(„Cartoforii") şi* „Albina" *(„Povestiri Tragicomice") datorate colaboratorului nostru* d. C. Săteanu.

Cu ocazia acestei comemorări se vor reprezenta, la Vilna, toate comediile lui Şalom Alechem.

Semne prevestitoare

Se pare că s'au ivit pe ici pe colo, în atmosfera lumii, uşoare, abia simţite, semne prevestitoare ale unor vremi mai bune, ale sfârşitului crizei.

Unele valori sociale îşi reiau locul. Premiile literare se înmulţesc pe zi ce merge, iar cărţile premiate se vând foarte bine. Ediţiile luxoase sunt în destul de căutate, cele vechi şi rare şi-au regăsit preţul.

La vânzarea cărţilor contelui de Gramont o ediţie italiană a lui „Orlando furioso", din secolul al XVIII-lea, s'a vândut cu 23.500 franci francezi. Un Boccacio din aceiaşi epocă 12.200 fr. Operele complecte ale lui Molière, legate cu armoriile cavalerului d'Aguesseau, s'au suit la preţul de 56.000 fr.! adică preţul unui Packard sau Hispano!...

Acelaş preţ pentru manuscrise şi autografe: o scurtă scrisoare a lui La Fontaine 9.100 fr., alta a lui Van Gogh. 8.710 şi chiar un manuscris nou, cele două prime acte ale lui Topaze, *au atins preţul de 2.900 fr.!...*

Dacă ar mai fi temeri de revoluţii şi turburări sociale, de ruină şi debandadă oamenii nu s'ar gândi să-şi pună banii în lucruri atât de greu de transportat cum sunt cărţile. Ar trebui în schimb să-şi urce preţul pietrele scumpe, care reprezintă valori concentrate şi uşor transportabile. Or, preţurile bijuteriilor şi ale gemelor de tot felul sunt în mare scădere.

O dovadă: Jenny Dolly, *o artistă încântătoare, una din renumitele şi adevăratele* Dolly Sisters, *a avut un accident de automobil îngrozitor din care a eşit cu frumuseţa alterată şi cu ochii atinşi.*

S'a îndreptat, şi-a recăpătat ochii, dar s'a ruinat. Muntele de Pietate din Paris, cunoscut sub numele de „Credit Municipal" i-a scos în vânzare diamantele şi toate celelalte bijuterii celebre în toată lumea. Vânzarea s'a făcut pe preţuri de nimic.

Astfel un colier de mărgăritare, cu trei şiruri s'a vândut pentru 520.000 fr., dar numai şiragul de la mijloc a costat 1.250.000, apoi cel de sus 1.750.000, şi cel de jos 1.425.000 total 4.425.000 fr.!...

Cunoscutul diamant mărime de smaragd care a costat 5 milioane fr., s'a vândut cu 1.625.000 fr.

Una din bijuteriile fără pereche din această comoară, parura de mărgăritare negre, ce provenea de la Gaby Deslys, alcătuită din 134 de boabe abia a trecut de 980.000 fr. fr.

Cu un cuvânt bijuteriile lui Jenny Dolly, preţuite la 25 milioane, au atins la vânzarea prin licitaţie abia 4.438.600 fr.

Când i s'a comunicat rezultatul vânzării lui Jenny Dolly, care dădea o lecţie de dans fetiţei sale, a exclamat:

— „Ce păcat că nu am posibilitatea să le dau gratis acestor generoşi cumpărători!" şi şi-a continuat lecţia mai departe.

Stefan George şi Franţa

După o scurtă suferinţă într'o clinică din Locarno, Stefan George moare la vârsta de 65 ani, care-l găseşte în culmile gloriei.

Pe mormântul său din cimitirul micului sat Minusio, au fost puse două coroane de lauri, în culori naţionale: una a guvernului Reichului, alta a Asociaţiei Scriitorilor elveţieni.

„Neue Zürcher Zeitung" scrie următoarele în legătură cu împodobirea mormântului: „Lipsesc culorile Franţei. Şi totuşi din Franţa a pornit Stefan George şi acolo a fost recunoscut poet înainte de a fi în propria-i ţară".

Ideia că geniul poetului german s'a adăpat la izvoarele poeziei franceze, a unei anumite şcoli poetice, îşi face loc tot mai mult, provocând controverse. Germania şi-l revendică cu pasiunea naţionalistă oarbă, care-o domină astăzi, fără a ţine seama de structura prea puţin nordică a epicei sale.

Un englez, Enid Lowry Duthle *a scris o carte: „Influenţa simbolismului francez în reînoirea poetică a Germaniei", în care legăturile dintre debuturile literare ale lui George şi istoria literilor franceze sunt minuţios arătate.*

Noua formă a lirismului elaborată de poeţii parnasieni şi simbolişti francezi, a influenţat toată Europa, inoind muzica versului şi inspiraţia poetică până şi în Germania.

Acest spirit nou a influenţat aproape toată pleiada de mari poeţi germani: Hofmannsthal, Rilke, Schankal, Dehmel.

Stefan George întemeiază revista „Blätter für die Kunst" cu scopul de a o studia. Această revistă, care grupează în jurul ei o serie de tinere talente, aduce o transcriere germanică a esteticei parnasiene şi simboliste. Din această şcoală a învăţat poetul german secretul unui lirism nou, muzica versului pe care nu o cunoştea Germania, magia parnasiană şi simbolistă care evoca o lume necunoscută.

In mediile simboliste a învăţat cultul formei artistice pure; în deosebi Mallarmé îi este maestrul.

Cum o spune însuşi în „Blätter, für die Kunst", dela spiritul meridional trebue să înveţe nordicul: limpezimea, vasta luminozitate, arta care este o îmbătare de muzică şi soare.

Modelul poeziei simboliste franceze îi sugera sentimentul măsurii impecabile, al melodiei „finite" şi cultul formei clasice a cărei tradiţie şi moştenire o păstrează numai geniul latin.

Din influenţa poeziei franceze i-a rămas cultul formelor frumoase şi luminoase, preocuparea de perfecţiunea ireproşabilă şi înalta independenţă de conştiinţă artistică, care l-a ţinut la distanţă de Germania politică nouă ale cărei omagii sgomotoase şi solicitări indiscrete, enigmaticul şi distantul poet le-a declinat constant.

— Ce funcţionar model! Vine primul la slujbă şi pleacă cel din urmă.

— Explicabil ! E singurul însurat.

GARDIANUL. — Dar prietenii nu te vizitează.

ARESTATUL. — Nu... fiindcă toţi sînt aici.

FRED NEHER.

— N'ar fi bine, papa, să profităm de absenţa mamei şi să nu ascultăm „ora copiilor"?

— Uneori, am impresia că un porc dormitează în mine.

— Altul?

Atelierele „Adevĕrul" S.A.

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 694
DUMINICA 25 MARTIE 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Alexandru Xenopol

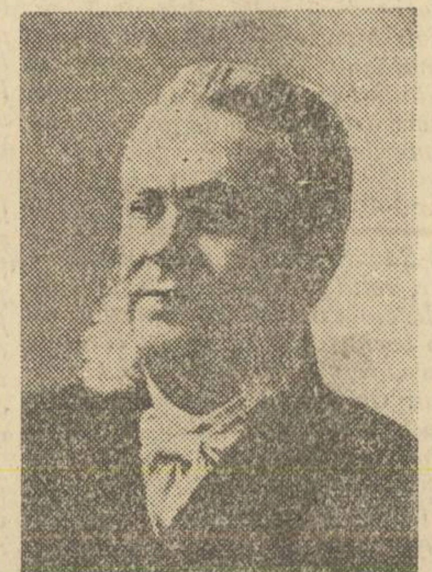
Fustel de Coulanges fusese odată criticat de un savant istoric german pentru foarte ciudatul cusur de a-şi fi scris cărţile sale cu un excesiv talent literar. „Reproşul" — ca să vorbim şi noi în stilul austerului acuzator — era meritat. Opera lui Fustel este redactată în chipul cel mai antrenant şi fermecător. Imi amintesc cum a răspuns el învinuitorului. Mai întâi s'a apărat spunând că nici-odată nu i-a trăsnit prin gând să facă stil. Dacă totuşi a căzut în păcat, asta a fost fără vina lui. Şi explicarea — adăoga el — trebue să fie următoarea. Atunci când stăpâneşti subiectul, când cunoşti toate aspectele şi dedesubturile unei chestiuni, fără să vrei expui lucrurile în chip clar, coherent şi atrăgător. Şi Fustel conchidea că şi asprul său contradictor, atunci când va ajunge să cunoască problemele de care se ocupă până în cele mai ascunse cute, când va avea acea impresie de adevăr integral care a fost marea lui pasiune — aproape mania lui profesională — va vedea cu stupoare cum vorbele dela sine vor veni să se orânduiască într'o expunere involuntar literară.

Toate acestea îmi vin în minte gândindu-mă la farmecul artistic incomparabil al prozei istorice a lui Alexandru Xenopol. Adânca lui erudiţie a faptelor trecutului românesc, cunoaşterea lui întinsă a Istoriei universale, cultura lui sociologică şi filozofică, toate acestea împreunate au produs un stil care dă cărţilor sale, pe lângă valoarea lor ştiinţifică, una estetică de primul ordin. Imi amintesc în deosebi pasagiile unde îmbrăţişează „aspectul instituţional" al evenimentelor, apoi acela unde zugrăveşte, cu fapte meşteşugit alese, mentalitatea generală a unei epoci şi nivelul cultural al timpului — pagini care, fără nici-o exagerare, se pot numi bucăţi de antologie ale scrisului românesc.

Dela Xenopol încoace cercetările istorice au adus confirmări, infirmări şi descoperiri nouă la faptele şi interpretările cuprinse în Istoria Românilor scrisă de Xenopol. Ar fi o foarte utilă operă aceea de a se introduce în notă toate aceste progrese, conservându-se în text forma originală primitivă. (Aceasta a fost făcut într'o oarecare măsură de dl. Vlădescu).

Dar meritul lui Xenopol ca istoric este egalat — poate chiar întrecut — de meritul său ca filozof. Lucrarea lui asupra „Teoriei Istoriei" este încă şi azi viu comentată şi utilizată în discuţiile pe care învăţaţii din Occident le au asupra valorii, legitimităţii şi limitelor disciplinelor istorice. In străinătate nu se poate vorbi despre metodologia ştiinţei istorice fără a se cita şi faimoasa distincţiune pe care o face Xenopol între „legile de repetiţie" — caracteristice ştiinţelor exacte — şi „legile de succesiune", proprii ştiinţelor istorice unde faptele sunt înlănţuite tot strict cauzal, unde însă fenomenele nu se repetă, ci apar fiecare ca ceva unic în toată eternitatea. Constanţa funcţională din lumea fizică este înlocuită aci cu o evoluţie mai independentă, cu o mişcare înainte asemănătoare aceleia a unei fiinţe vii care-şi descoperă un destin predestinat cu ajutorul unor invenţii şi creaţii de tot momentul. Acestea's „seriile istorice" pe care le-a semnalat şi pe care le-a cercetat Xenopol — fenomen interesant şi care dă şi azi material de reflecţiuni gânditorilor din cele cinci continente. Este chiar foarte curios — adică în fond nu-i curios de loc — că toată această contribuţie a lui Xenopol se bucură în străinătate de un mult mai mare interes decât în ţara proprie a autorului. Cum remarcă foarte bine un talentat filosof român d. Bagdasar, lucrarea celebră intitulată „La Théorie de l'Histoire" a fost dată uitării de către „forurile oficiale răspunzătoare de păstrarea şi răspândirea culturii româneşti. Cartea aceasta a devenit de mult o mare raritate pentru cititorul român. Insăşi Capitala ţării noastre întregite n'o posedă decât într'un singur exemplar, acela aflat la Academia Română. Şi după cât ştim, nimeni nu se gândeşte la scoaterea unei noui ediţii, pusă la curent cu publicaţiile cele mai recente din acest domeniu şi ţinând seama de criticile ce i s'au adus în străinătate. Şi totuşi o ediţie nouă este necesară, nu numai pentru noi aci în ţară ci şi pentru cititorul străin."

Dezinteresul pentru opera acestui învăţat şi gânditor a fost

A. D. XENOPOL

întrerupt acum câţi-va ani prin savanta şi inteligenta lucrare a unui scriitor român care, prin firea lui, avea multe afinităţi cu Xenopol. Este cartea lui Octav Botez: „Alexandru Xenopol, teoretician şi filozof al istoriei" (Ed. Casei Şcoalelor, 1928, 222 p.) Octav Botez este şi el un erudit dublat de un filozof. Asta ajută să explice de ce a fost atras de opera lui Xenopol şi de ce i-a consacrat ani de-arândul sforţările muncii şi înţelegerii sale. In lucrarea lui Octav Botez găsim în deosebi căutarea „surselor spirituale" ale inspiraţiei filosofice a lui Alexandru Xenopol. Nu ştiu în ce măsură lucrarea lui Octav Botez a stârnit interes în publicul nostru cetitor. Pot însă afirma, fără multă teamă de a mă înşela, că tradus în franţuzeşte sau nemţeşte, studiul său va suscita în publicul din străinătate, o lectură plină de atenţie şi de interes.

Dar nu vreau să polemizez cu evenimentele. Cum se spune în „Machbeth", „What is done is done". Ce-a fost a fost. Iar noi suntem aşa, şi nu suntem altfel şi nici, poate, nu putem fi altfel. Am vrut doar să schiţez imaginea acestui mare dispărut care a fost ceea ce preţuiesc eu mai mult pe lume: un cărturar.

D. I. SUCHIANU

Militza Petraşcu — Portret

Unirea dela 1859

de MIHAIL SADOVEANU

Cei care vorbesc de împrejurările dela 5 şi 24 Ianuarie 1859 au obiceiu să arate că alegerea lui Cuza a fost neaşteptată şi a produs oarecare nedumerire. Intr'adevăr, pretendenţi la tron erau alţii: un fost domnitor sau boieri din protipendadă, pecînd Alexandru Cuza, colonel şi fost adjutant princiar, fost pîrcălab de Galaţi, nu era decît un reprezentant al boierilor de al doilea rang — al burgheziei şi intelectualităţii, cum am putea spune acum. Numele lui Cuza n'a ieşit, însă, în alegerea dela Iaşi, printr'o întîmplare ori un capriciu. Acest nume avea un prestigiu şi, mai ales, o semnificaţie.

Mai întîiu de toate însăşi această alegere a unui reprezentant al boiernaşilor moldoveni înfăţişa o primă unire — adică un acord al celor care căutau o soluţie, pentru a împiedica dihoniile şi intrigile. Costache Negri şi Vasile Alecsandri, ei înşişi propuşi pentru alegerea de Domn, depun bucuroşi fiinţele lor şi meritele lor eminente pe altarul marelui ideal al vremii. Toţi prietenii Unirii, într'o consfătuire solemnă şi amicală în acelaş timp, în casa societăţii de medici şi naturalişti din Iaşi, acceptă numele noului candidat ca pe o generoasă lozincă.

Numele lui Alexandru Cuza era legat de apriga luptă a unioniştilor din 1857 printr'un act de mîndrie şi nobleţă. El fusese semnalul protestelor vehemente ale unioniştilor şi patrioţilor moldoveni contra alegerilor sălbatice prin silnicie ale cîrmuirii lui Vogoride.

Cum se ştie, în generoasa Moldovă, ideia Unirii principatelor cuprindea în ea noţiunea de sacrificiu, — de sacrificiu conştient. Deci bătălia Unirii s'a dat aici, într'o societate care-şi avea făcută pregătirea prin tinerimea ei luminată.

In Moldova acelei epoci se tipărise „Cronica" lui Şincai, cu cheltuiala Domnului; apăruseră „Poeziile populare" ale lui Vasile Alecsandri, „Doina literară" şi „Steaua Dunării", „Letopiseţile" în ediţia Kogălniceanu, Cîntecele şi plîngerile" lui Dumitru Bolintineanu. In atmosfera intelectuală de aici putuse trăi un Ion Ghica. Aici era patria cronicarilor şi istoricilor vechi, care cei dintăi vorbiseră, pentru noi şi pentru străini, despre unitatea neamului romînesc.

Un Nicu Ghica dela Comăneşti îndrăznise a spune, pentru protipendadă, aceste vorbe ciudate: Orice tendinţă aristocratică, în asemenea timpuri, e foarte dăunătoare; pentrucă o aristocraţie nu este adevărată aristocraţie decît numai întrucît se deosebeşte prin virtuţile sale.

Cînd Grigore Ghica-Vodă, protectorul tinerimii novatoare, pleacă din scaun, Divanul îi adresează următoarele cuvinte, într'o scrisoare: „Aţi pregătit calea cătră mîntuirea Ţării, căci aţi sprijinit înaintea areopagului european întrunirea principatelor, principiu de mărire, de glorie, de adevărată şi solidă existenţă a principatelor romîne".

Opera de „vizionari şi descreeraţi", cum se spunea atunci, vizionari şi descreeraţi care lepă-

M. SADOVEANU

dau foloase materiale pentru închipuiri, îşi găsise începutul chiar în sînul boierimii mari. Plătind deodată păcate trecute, unii din aceşti nobili declaraseră că se lipsesc benevol de privilegiile castei lor: au fost printre aceştia Vasile Sturza, P. Mavrogheni, A. Panu, Manolache Costake, C. Hurmuzache, Lascar Catargiu, ş. a.

Strădania fără folos sunător e împărtăşită de boierimea mică, cea care ocupa slujbele Ţării, de profesori, institutori, preoţi. Insufleţirea sfîntă pătrunde şi în rîndurile poporului de jos.

Numai cu elemente iluminate se putea duce luptă împotriva unui guvern reacţionar, aservit intereselor turceşti şi austriace. Intr'un timp cînd opera aprig cenzura presei şi a scrisorilor, se găseau umili conducători de diligenţe care duceau în sacii oficiali corespondenţa plăcută cîrmuirii iar în sîn ascundeau adrese şi proclamaţii ale unioniştilor.

Cînd Vasile Alecsandri compune „Păcală şi Tîndală", „Moldova în 1857", „Hora Unirii", apar oameni devotaţi care să le imprime şi să le răspîndească în mii şi mii de exemplare. Profesorul litograf Parteni Antoni îşi stabileşte o sucursală secretă a litografiei sale în via lui Kogălniceanu dela Copou (unde locuesc eu astăzi) şi elevii dela Academia Mihăileană slujesc drept curieri. (Şi tatăl meu a fost unul dintre aceştia).

Preoţii de pretutindeni au dovedit atunci o conştiinţă admirabilă a datoriei naţionale. Iată cîteva rînduri din scrisoarea adresată Mitropolitului Sofro-

(Continuare in pag. II-a)

Strofe*

I

In sufletul meu, ochii tăi mari,
De-asară, când erai aşa frumoasă,
S'au tot sbătut, şi-acum se sbat
Ca două păsărele ce-au intrat
Intr'o odae 'ntunecoasă
Din care nu mai pot să iasă.

II

In adâncimea mărilor, albastră,
De-asupra algelor ca nişte plete
Plutesc alene cu mişcări încete
Ca într'o scufundată glastră
Flori mari dintr'o misterioasă floră.
La fel în mine, la aceeaşi oră
Purtaţi de hula patimei, din fund
Simt ochii tăi ce-apar şi se ascund
Prin amintiri cu profunzimi senine
Ca două flori de lotus, dela tine.

III

Eşti mereu în mine ca un fum,
Ca un clar de lună, nu ştiu cum.
Eşti în mine ca o melodie
Auzită parcă'n altă viaţă
Şi pe care nimeni n'o mai ştie,
Nimeni nu o mai învaţă.

DEMOSTENE BOTEZ

* Din volumul de poeme „Cuvinte de dincolo" ce va apărea in cursul lunei în Editura Fundaţiilor Regale Carol al II-lea.

Paul Zarifopol: Amintiri

D. Paul Zarifopol a deschis la Teatrul Naţional ciclul conferinţelor organizate de către Fundaţiile Culturale Regale, vorbind despre *„Amintiri din vremea studiilor în străinătate"*.

Cine inaugurează conferinţe, cade deobiceiu victimă a organizatorilor care nu observă decât după prima conferinţă că n'au organizat suficient; şi victimă — a publicului care aşteaptă ecoul şi apoi se sezisează.

Pentru un conferenţiar ca Zarifopol care nu vrea să fie văzut, ci numai auzit, ascultat, înţeles, paguba nu e mare. N'au fost mulţi — e şi sala prea vastă — în schimb a avut o adunare selecţionată — pe sprinceană şi pe... cap.

Poate fiindcă a fost sortit să inaugureze, a crezut necesar să ne spună în prealabil ce este o conferinţă şi... cum se doarme la o conferinţă.

In calitate de conferenţiar aprofundat — nemţeşte — materialul şi technica şi a studiat publicul din sală, la conferinţele vecinilor... Cu acest prilej a colectat câteva anecdote autentice şi savuroase, pe care le-a povestit cu un humor sec şi maliţios.

Instructiv e că, în cazurile constatate, n'au aţipit bătrânii cu digestia anevoioasă, ci tinerii frumoşi şi robuşti ce nu-şi încarcă stomacul în vederea liniei la modă, dar ale căror intestine cerebrale nu suportă o alimentare ceva mai substanţială.

Cu această introducere fulgerată de crunte ironii — dar şi plină de vicleşug — conferenţiarul nu numai că a trezit din capul locului atenţia alarmată a auditorilor, dar a pus, poate, în gardă şi pe câţiva cavaleri dispuşi să acompanieze ritmul cuvântării sale, cu melodia lor de motani care torc voluptos.

O ironie de calitate mai superioară — căptuşită, deasemenea, de un vicleşug şi mai maliţios — a fost încercarea d-lui Zarifopol de a ne lămuri, biologic şi biografic, de ce stilul d-sale este „tot atât de trist ca al lui Calvin — cu alte cuvinte: plicticos..."

Cine şi-a închipuit că exagerata modestie a esseistului nostru e altoită pe ramura naivităţii — se ştie ce părere are Calea Victoriei despre acei ce nu sunt obraznici — a suferit o desamăgire agreabilă. Cu prilejul acestei conferinţe, d. Zarifopol a dovedit mai întâi că stilul lui nu e nici „trist", nici „plicticos", când se mărgineşte să ne facă o causerie; şi al doilea a lăsat să se înţeleagă că nu e vina lui că disciplina cugetării sale şi sobrietatea verbului său nu sunt — şi nici nu pot fi — pe placul cetitorului nostru meridional, deprins să i se cânte romanţe la ureche...

După acest atac împotriva retoricei meridionale, d. Zarifopol a tras discret perdeaua şi ne-a îngăduit să privim niţel în a sa *Kinderstube* dela Iaşi în umbra Junimii, şi în laboratorul uceniciei sale intelectuale din străinătate.

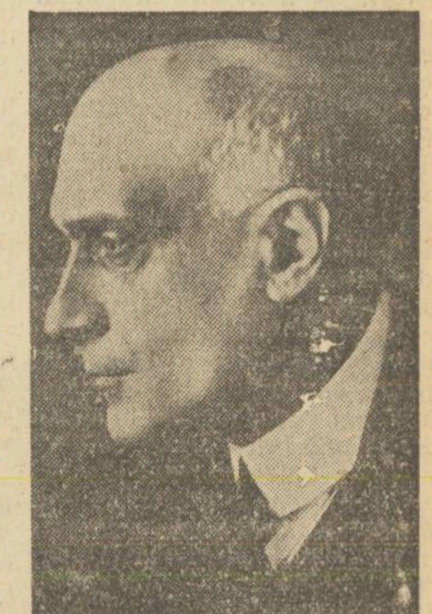
Cu acest prilej, conferenţiarul ne-a invitat la o mică excursie ce porneşte dela materialismul istoric, se opreşte la individualismul lui Stirner, trece prin atelierele de cugetare pură şi ideologică ale lui Kant, Fichte şi Hegel, face plaja la protestantismul (în sensul dublu al acestui cuvânt) lui Nietzsche şi-şi potoleşte setea la izvorul limpede al lui Bergson.

După ce şi-a luat licenţa la Iaşi, d. Zarifopol şi-a propus să studieze filologia românească. In vederea acestui scop, s'a dus la Muenchen ca să se iniţieze în filologia romanică. Aicea a dat însă peste Wagner. Şi semestrul lui wagnerian a durat mai bine de doi ani. Sub influenţa marelui compozitor german s'a orientat spre legendele medievale şi a debarcat în Saga norvegiană, cea mai perfectă artă a povestirii concentrate, fără multe cuvinte şi fără niciun fel de artificii.

Nu-i nevoie să insistăm: e o aluzie foarte străvezie.

Evoluţia spirituală a conferenţiarului se deapănă parcă în perfectă logică. Cu toate astea, urechea atentă desluşeşte o profundă contradicţie: Wagner e tămbălău, e fanfară, e patos, e foc de artificii. Wagner e tot ce vreţi — e genial, incontestabil, dar e incontestabil şi reclamă sonoră şi luminoasă, e zbierete de muieri isterice, e ropot de cai, zăngănit de săbii şi marş militar. Pe când legenda norvegiană e exact contrarul; e adâncă tăcere în ceaţă...

Cum se potriveşte? — Nu se potriveşte, dar e oare absolut necesar să se potrivească?...

PAUL ZARIFOPOL

In orice caz, d. Zarifopol a sărit sprinten peste acest şanţ. A fost în genere discret. E prea muzical, pentru a nu se feri de disonanţe. N'a făcut confesiuni. Un om bine educat nu vorbeşte despre păcatele lui personale. Poate că în acest punct, conferinţa d-sale a lăsat oarecare regrete în inimile mai gingaşe.

Pe noi ne-a interesat în deosebi antagonismul dintre zarva lui Wagner şi tăcerea norvegiană, care se sintetizează, după formula lui Hegel, în spiritul acestui scriitor serios şi original. Nu putem insista mai mult. Ne mărginim să constatăm numai absenţa aparentă a *unităţii*.

Dar acest „păcat", surprins fără voie, vorbeşte oare împotriva d-lui Zarifopol? Unitatea este un neajuns. Ea implică un sistem rigid. Şi a fi rigid, nu înseamnă a fi şi consecvent. Dinamismul sufletesc nu se împacă cu această formulă. Cine n'are două suflete în inima lui, n'are poate niciunul. Ne putem referi, în privinţa aceasta, la Goethe: „Orice organism viu nu este o unitate, ci totdeauna o pluralitate".

Iar pluralitatea — dozată, fireşte — nu exclude armonia: — foşnetul pădurii e şi linişte şi zgomot...

F. DIMA

Antologia dragostei şi a femeii

Bărbatul tânăr este frumos, dar bătrânul este mare.

Mâne este un trădător.

Dumnezeu, care de altfel creiază mereu aceleaşi făpturi, cu ceia ce a rămas după ce a făcut femeile, făcu trandafirii.

Iubirea se ghiceşte în nimicuri, în priviri, în cuvinte. Cele mai puternice dovezi de dragoste sunt o mulţime de lucruri imperceptibile pentru oricare altul decât cel iubit.

Dragostea se descopere întreagă în agitaţiile, în primele şi repezile inspiraţii ale sufletului.

Femee, ascultă-ţi inima ta, nu ceti nici o altă carte.

Aprilie se numeşte iubire şi lunie hymen.

A iubi, este mijlocul lui Dumnezeu pentru a îmblânzi.

Unirea dela 1859

(Urmare din pag. I-a)

nie de către frații Neofit Arbore, arhimandrit și Vasile Arbore, econom:

„Inalt prea sfințite Stăpîne, astăzi-dimineață, în 7 Iulie, subscrișii, ieșind din biserică, după săvîrșirea sfintei liturghii, ne duserăm la locuința noastră, împreună cu fiul unuia din subscriși, dumnealui căminar Polihronie Arbore, și încă cu alți trei străini, amici intimi ai noștri. Șezînd cu toții în casă și vorbind ca în familie, deodată intră unul din amploiații domnului Caimacam, trimis cu misie deadreptul de către excelența Sa, și, adresîndu-se către subscrișii, ne propune a ne vorbi în secret. Toți ieșiră din casă, afară de noi doi. După ce, prin mai multe cuvinte, ne descrise putința ce ar avea E. S. Prințul Caimacam de a vă destitui din postul Chiriarhiei, începe a ne vorbi așa: că noi, din aceste expuse, cunoaștem neputința de a mai spera vre-un ajutor din partea I. P. S. V. și, spre a nu deveni jertfe ale nenorocirii, care va veni în curînd asupra clerului, noi mai bine să profităm de buna voință a Caimacamului care, prin el, ne hărăzea, de subscris, cîte 200 galbeni în numărătoare și cîte două decrete de boierie pentru rudele noastre, precum și posturi de egumenie la amîndoi; cu condiție însă ca, pentru toate aceste favori, să mergem la Palat cu una din două trăsuri ce aducea acel trimis, spre a ne da votul, după voința guvernului, pentru alegerea deputatului; iar dacă, din contră, vom respinge o așa favoare, să ne așteptăm la aspre pedepse ce ni se pregătesc nouă și celor de o cugetare cu noi. Toate aceste corumpții, I. P. S., le-am ascultat cu cea mai mare disprețuire și mirare, răspunzînd trimisului următoarele: Domnule, spune celui ce te-a trimis, că în sărăcie ne-am născut, în sărăcie trăim și cu onoare dorim a muri; o nelegiuire ca aceasta la care sîntem invitați nu am săvîrșit niciodată și, prin urmare, nu voim a săvîrși nici acum, măcar de ni s'ar propune și mai mari favori din partea guvernului; căci toată această de-acum favoare ce ni se propune o socotim nimica pe lîngă iubirea și prosperitatea nenorocitei noastre patrii; mai ales cînd vedem, cu ochii noștri chiar, nedreptatea și silnicirea întrebuințate de guvern în compunerea listelor electorale, așadar, ca Romîni-Moldoveni și ca miniștri ai lui Hristos aici pe pămînt, voim a rămînea credincioși Patriei și Chiriarhului de care sîntem administrați".

La petrecerile claselor cultivate și la Teatru, hora și costumul național sînt în mare cinste; căci unirea care se proiecta avea, de fapt, un sens mai adînc, pe care Alexandru Cuza-domn trebuia să-l realizeze la 1861 și 1864.

In desfășurarea aceasta a energiilor naționale către idealul unic, jertfă scumpă și sacră, care trebuia să devie săporul nebiruit al unei primăveri nouă, s'a ridicat protestul pîrcălabului de Galați, maiorul-adjutant domnesc Alexandru Cuza.

După ce, în scrisoarea sa adresată către Caimacam, enumeră o serie de silnicii și nelegiuiri făptuite de organele administrației, viitorul Domn al Unirii sfîrșește:

„Toate acestea fiind lovituri pe deoparte în dreptățile pămîntenilor iar pe de alta în înțelesul înaltului firman bazat pe tratatul din Paris, și după arătarea verbală ce am făcut E. V. cît și domnului ministru dinlăuntru spre stăvilirea lor, socotindu-le provenite numai dela amploiații subalterni; nevăzind însă nicio măsură luată; iar măsurile înspăimântătoare predominînd și sporind în tot ținutul Covurluiului, mă văd silit, cu o vie părere de rău, împotriva dorinței și datoriei ce am a sluji Patriei într'o vreme așa de gingașă, a vă cere demisionarea mea dela funcția de Pîrcălab fiind o tristă povară sub un asemenea sistem".

Demisiunii acesteia, care a avut un pătrunzător răsunet în toată Moldova și a străbătut și în străinătate, i se datorește în largă măsură anularea alegerilor abuzive făcute de caimacamul Neculai Vogoride.

Acest document de onoare și demnitate civică a fost sporit de altele care dovedeau abjecțiunea uneltirilor; și întîlnirea Împăratului Napoleon III cu Regina Victoria a Angliei, la Osborne, a fost hotărîtoare pentru casarea alegerilor și asigurarea divanului ad-hoc legal.

Cînd, deci, la 5 Ianuarie, conducătorii unioniștilor moldoveni se înțeleg asupra persoanei lui Alexandru Cuza, alegerea lor nu e nici întîmplătoare, nici arbitrară.

Cuza înfățișa un simbol atît al aspirațiilor de unire cît și al unor fierbinți doruri de cinste și dreptate, după care poporul nostru a tînjit întotdeauna.

Unirea, la a cărei înfăptuire era chemat să lucreze noul domnitor, nu trebuia să fie numai o expresie protocolară și politică, nici să încununeze numai sentimentalismul masselor. Ea trebuia întîi să aline patimile și urile dintre partide sau să le înlăture, să unifice rîndurile a două țări care se dezvoltaseră deosebit, și mai ales să împace clasele sociale. Unirea trebuia să se adîncească pînă la soluționarea marei chestii agrare.

Cu toate omeneștile lui scăderi, „în mod fatal legate de o mînă de pămînt", Vodă-Cuza s'a dovedit, în cei șapte ani de domnie, a fi nedesmințit el însuși: credincios dreptății pentru cei umiliți și ofensați, credincios ideii naționale.

In ființa lui s'au concentrat, potențiate, calitățile și defectele boierilor moldoveni ai epocei. Inteligent și generos, tolerant pentru slăbiciunile altora, cîteodată lăsînd să doarmă legea, puțin ironic, disprețuitor de fast, iubitor sincer al țărănimii, mîndru și dîrz pentru neamul său: marea mulțime, care a cunoscut unirea întru moșie și într'o dreptate de secoli visată, l-a așezat în legendă, alături de voievozii vechi.

Și astăzi satele Moldovei sînt pline de amintirea lui. La șezătorile iernii, țăranii bătrîni își aduc aminte nu numai de oca cea dreaptă a lui Cuza, dar și de obiceiul lui des de a umbla prin țară, spre a cunoaște suferințele celor umiliți și a pedepsi pe asupritori și pe slujbașii răi. Așa se povestește despre înfricoșata apariție care s'a arătat starețului grec dela mînăstirea Neamțu. Vodă și-a lepădat straiele sărace, a strălucit întru toată mărirea și a rostit potrivite vorbe de osîndă. Ascultătorii sfaturilor de sară află cu plăcere și despre sancțiunea aplicată unor vornici ticăloși, în anumite sate, unde acelaș Voievod, cu înfățișare de negutător, poposea către amurgul serii, cînd vin oamenii dela muncă și găsesc la poartă năcazurile. Stareți hrăpăreți, boieri asupritori, slujbași abuzivi: poporul a pus asupra lor brațul de dreptate al lui Cuza-Vodă.

Căci plugarul care venea din trecut aplecat asupra plugului și asupra brazdei, ca un rob negru și tăcut, cunoștea întîia dată, subt Domnul Unirii, un început de dreptate la care visaseră nedeslușit șiruri de generații.

Cuza-Vodă a fost pentru țărănime adevăratul Domn al adevăratei Uniri, al Unirii cu Legea și cu Țara. De aceia, în 1878, cînd a intrat la granița Sucevii trenul care aducea din străinătate trupul lui neînsuflețit ca să fie îngropat la biserica din Ruginoasa, mulțimea răscolită din toate satele ținuturilor de margine a ieșit întru întîmpinare. In tot parcursul de la graniță la Ruginoasa, trenul cu sicriul, în mers încetenit, a trecut printre șiruri nesfîrșite de țărani care stăteau îngenunchiați, cu capetele plecate la trecerea Domnului inimii lor, a Domnului răscumpărării și dreptății lor.

MIHAIL SADOVEANU

CEREȚI LA TOATE LIBRARIILE
ULTIMELE NOUTĂȚI LITERARE
VICTOR MARGUERITTE
CAMARADELE
D. H. LAWRENCE
FEMEI IN DRAGOSTE
EDITURA ALCALAY

Actualități științifice

S'mțul de orientare al rațelor

Cercetările recente ale naturaliștilor au condus la concluzia că, nu numai cânii și pisicile au un simț de orientare, ci și rațele.

Astfel, savantul german, profesorul Buss comunică cazul unui rățoi care, expediat în primăvara anului 1933 din Brema până la Ulm, la o distanță de 19 kilometri, s'a reîntors singur după 14 zile în curtea primului său stăpân.

Rățoiul pomenit aparținea speciei așa numitelor „rațe sburătoare", foarte destoinice în arta sborului.

Pentru a explica acest fenomen curios, profesorul Buss susține că mobilul ar fi un impuls de nostalgie. Rățoiul s'a întors în patrie pentrucă avea aci pe tovarășa sa, în timp ce la Ulm, — unde fusese transportat — era silit să trăiască alături de rațe străine.

Sticlă flexibilă

Aproape 75% din rănirile produse prin accidentele de automobil, se datoresc țăndărilor ascuțite dela geamurile sparte ale mașinei.

Pentru a înlătura acest risc, s'a pus la punct de curând un nou fel de sticlă care, chiar când e isbită de o ghiulea grea de fier, dela o înălțime de doi metri, nu se sparge, ci cedează, la fel ca și cauciucul.

Ghiuleaua de fier formează numai o umflătură în sticlă. Geamul constă din două straturi, legate între ele printr'un strat de cauciuc extrem de elastic.

Când stratul exterior de sticlă e sdrobit, sticla poate fi înfășurată, întocmai ca un covor.

Tutunul distruge bacteriile gurii

Fiziologul german Schneider a reușit să dovedească, printr'o serie de interesante experiențe, că fumatul are, în afară de cunoscutele efecte vătămătoare, și un efect binefăcător: distruge bacteriile gurii.

Măsurători extrem de precise ale faunei gurii au arătat că, imediat după fumarea completă a trei țigări, germenii patogeni se reduc la 50%. După 15 minute, această micșorare a bacteriilor este numai de 33%, după 30 de minute, de 22% și după 45 de minute, se reduce la 14%.

Puterea de rezistență a micro-organismelor în luptă cu tutunul variază după specia respectivă a bacteriilor.

Pe de altă parte, s'a constatat că fumul de țigarete are o acțiune dezinfectantă, mult mai intensă decât fumul din țigări.

Memoria argilei

Argila își schimbă forma când e uscată sau arsă.

Pentru a evita această schimbare, se obicinuește în industria ceramică ca formele fabricate să fie dela început înrăurite într'un sens opus.

Piesele de argilă, care sunt îndoite pe o anumită parte, înainte de uscare și apoi sunt readuse din nou la forma lor primitivă, adoptă în timpul procesului de uscare, forma în care au fost aduse în mod trecător înainte de uscare.

Cu alte cuvinte, ele se îndoaie întotdeauna în partea în care au fost încovoiate.

Deși nu putem constata nici o deosebire între două piese de argilă, din care una a fost îndoită în stare umedă și alta nu, totuș piesa conservă cu toată preciziunea, procesul pe care l-a trăit.

Pentru moment nu s'a putut găsi încă o explicație satisfăcătoare acestui curios fenomen, denumit în cercurile specialiștilor „memoria argilei"

20.000 de coarde în urechea noastră

Dacă numim coarde fibrele, pe care le conține membrana fundamentală a urechii noastre, acesta e numărul pe care-l găsim în interiorul ei.

La această membrană se termină nervul acustic. Cele 20.000 de fibre de care vorbim au o direcție radială cu centrul în labirintul urechii, iar lungimea lor crește către vârful acestuia.

Incă de multă vreme, fizicianul german Helmholz a observat prezența acestei harpe în miniatură în urechea noastră. Faptul i-a sugerat o teorie, după care fiecare din aceste fibre e acordată pe un anumit sunet, întocmai ca și coardele unui pian. Și anume: fibrele mai scurte sunt acordate pe tonurile înalte, iar cele mai lungi, pe tonurile mai joase.

O serie de experiențe recente au confirmat exactitatea absolută a teoriei lui Helmholz.

Intr'adevăr, procedându-se la o influențare a fibrelor scurte din urechea omenească, rezultatul a fost că persoana devenea imediat surdă pentru sunetele înalte, și reciproc, asemenea insuficiențe acustice, constatate la un bolnav, corespundeau întotdeauna unor lacune în cuprinsul fibrelor scurte din urechea sa.

Bineînțeles, lucrurile se petrec la fel cu fibrele lungi și sunetele joase.

Expansiunea universului

In 1917, un astronom olandez Sitter, pe baza teoriilor lui Einstein, a enunțat o ipoteză cosmogonică din cele mai stranii.

Confirmată de experiență cu prilejul eclipsei de soare din 1919, corijată și întregită în 1922 de abatele Lemaître, astronom la observatorul din Louvain, această ipoteză a devenit acum teoria cea mai modernă asupra structurii universului.

Ignorată câțiva ani, ea a fost impusă de știință prin autoritatea astronomului englez Eddington.

In ce constă această teorie?

In afirmarea că universul, conceput în cea mai largă accepțiune,— adică în ansamblul constelațiunilor existente — nu se găsește într'o stare de echilibru, ci dimpotrivă e solicitat în permanență de o forță repulsivă, care face ca nebuloasele — elementele constitutive ale universului — să se depărteze tot mai mult unele de altele.

Lucrurile se petrec deci, ca și cum universul s'ar „umfla" necontenit, iar raza universului ar crește, amenințând cu timpul să spargă această „bășică cosmică".

Prin această imagine sugestivă, Eddington a voit să spună că regiunile de materie în univers, fiind animate de viteze formidabile, vor ajunge să se despartă de restul lumii.

In cazul special al nebuloasei care cuprinde sistemul nostru solar, forța de gravitație este mai mare decât forța de expansiune, ceeace ne pune la adăpostul unei asemenea catastrofe cosmice.

Eddington crede că la început întreaga massă a universului se găsea concentrată într'un singur atom și că raza universului era astfel foarte redusă. Cu timpul însă, desagregarea atomului primordial a dat naștere lumilor existente, mărind considerabil raza universului.

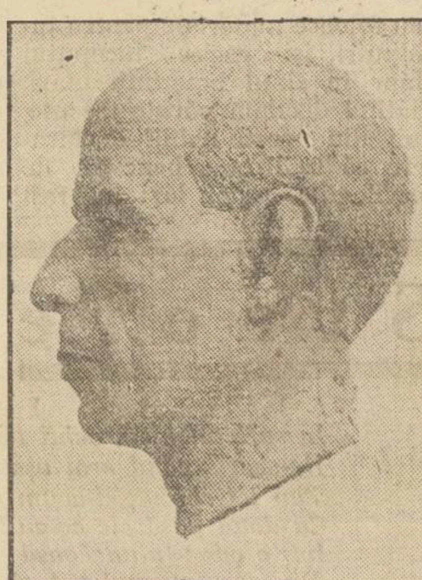
Toate aceste concluziuni bizare sunt deduse din interpretarea câtorva spectre ale nebuloaselor, printr'un îndrăzneț proces de extrapolare.

I. S.

A XIX-a Bienală la Veneția

Cum au luat naștere bienalele de la Venezia? Acum 40 de ani doi înflăcărați patrioți, un deputat și un sindic municipal, poet și autor dramatic în orele pierdute, au avut amândoi buna idee de a celebra nunta de argint a regelui Humbert și a reginei Margherita, organizând o expoziție artistică la Venezia. Consiliul municipal a primit ideia cu entuziasm și astfel s'au instituit bienalele ve-

Céline Emilian Portret

nețiene care își vor deschide a XIX-a expoziție în curând.

Caracterul și programul acestor bienale sunt foarte bine definite de d. *Maraini*, comisarul general al expoziției:

„Bienale" din Venezia, declară el, „are un caracter *unic: e o expoziție de selecțiune.* Ea nu urmărește a da o serie de eșantilioane de lucrări diverse, de orice importanță estetică ar fi ele. Nu, ea vrea să desprindă din producția contimporană, operele care dau directive, talentele inspiratoare, *maeștrii*. Nu chemăm de cât șefi, novatori, călăuzitori care și-au dat probele talentului și *s'au afirmat*. In adevăr „Bienale" nu lasă pe seama unui juriu organizarea expoziției.

„Comitetul director *procedează prin invitații*. Pretindem să ne rezervăm *dreptul de a alege*, în lumea artistică, maeștrii care ne par a reprezinta *cel mai bine estetica vremii*.

„Fără îndoială națiunile, care își întrețin pavilioanele în expoziție pe cheltuiala lor, vor trebui să-și dea adeziunea la alegerea noastră. Dar aceasta nu a provocat nici o discuție până în prezent...

„Astfel „Bienale", lăsând la o parte grosul artiștilor de mâna doua, aspiră să lămurească lumii adevărata stare a artei europene prin opera maeștrilor săi adevărați".

Aflăm, de la școala română din Roma că tânăra și talentata noastră compatriotă d-na *Céline Emilian-Marcovici*, care a lucrat în vara trecută acolo, a avut deosebita cinste de a fi invitată la „Bienale" deși România nu are un pavilion național la Veneția.

La expoziția trecută numai Italia a avut 300 pictori și sculptori. Tablourile și sculpturile artiștilor străini, în număr de 2856, aparținând la 89 artiști, au ocupat 111 săli.

Printre artiștii italieni nu toți au fost moderni. S'au făcut și multe expoziții retrospective.

Pavilionul italian a adăpostit și opera a doi artiști ruși, de formație parizianǎ: Kissling, pictor și Ziadkin sculptor.

Germania s'a abținut, iar Cehoslovacia din cauza crizei nu a putut lua parte. Expoziția Statelor Unite avea și o secție a artei Pieilor Roșii. Danemarca a fost impresionantă ca în totdeauna în expoziția sa.

România a strălucit ca de obiceiu prin absență, pe când Ungaria a fost, iarăși ca în totdeauna, nelipsită... A expus apoi, pe lângă Franța, Spania, Polonia, Elveția.

Artiști de formație absolut autochtonă a prezintat numai Italia cu operele lui Ubaldo Oppi, Mario Sironi, Arturo Tosi, Bachielli, Zalietti etc.

Pe când alți artiști de valoare ca Georgio da Chirico, Mario Tozzi, Filippo de Pisis etc. prezintau urme mai mult sau mai puțin distincte de influență pariziană.

Pagini din Baudelaire*

Spovedania artistului

Cât e de pătrunzător sfârșitul zilelor de toamnă! Ah! pătrunzător până la durere! căci sunt unele sensații delicioase al căror vag nu exclude intensitatea, — și nu există vârf mai ascuțit decât al Infinitului.

Ce nesfârșită voluptate să-ți înneci privirea în imensitatea cerului și-a mărei! Singurătate, tăcere, castitate fără seamăn a azurului! o mică pânză tremurătoare la orizont, atât de mică și de singuratică parcă ar fi însăși trista mea viață; cântec monoton al valurilor. Toate-aceste lucruri gândesc prin mine sau eu cuget prin ele (căci în măreția visărei, eul se pierde!); ele gândesc, îmi zic, dar armonios și pitoresc, fără subtilități, fără silogisme, fără deducții.

Totuși, aceste gânduri, fie că izvorăsc din mine, fie că se desprind din lucruri, devin în curând prea puternice. Voluptatea prea mare e-o suferință. Nervii mei prea încordați nu sunt decât vibrații ascuțite și dureroase.

Și iată: adâncimea cerului mă 'nspăimântă, limpezimea lui mă'nnebunește. Liniștea mărei, monotonia aceluiaș spectacol, mă revoltă... Ah! oare veșnic trebue să suferi, veșnic să fugi de frumos? Natură, vrăjitoare fără milă, dușmană pururi biruitoare, uită-mă! Nu-mi mai ispiti dorințele și mândria! Studiul frumosului e un duel în care artistul țipă de groază înainte de a fi învins.

Indemnul la călătorie

Se zice că e o țară încântătoare, raiul lui Dumnezeu, pe care doresc s'o vizitez împreună cu o veche prietenă. Țară ciudată, și care s'ar putea numi Orientul Occidentului, China Europei, într'atâta calda și nestatornica fantazie și-a găsit aci câmp deschis, și 'ntr'atâta a înfrumusețat-o cu o vegetație bogată și delicată.

Un adevărat rai al lui Dumnezeu, în care totul e frumos, bogat, liniștit și cinstit; în care luxul se înfrățește cu ordinea; în care viața este exuberantă și dulce de trăit; din care sunt înlăturate neastâmpărul și neprevăzutul; în care fericirea e'mpletită cu liniștea; în care însăși bucătăria e poetică, prielnică și totdeodată ațâțătoare, în care totul îți seamănă, scumpul meu înger.

Cunoști tu această înfrigurată boală care se-acață de noi în cele mai crâncene mizerii, această nostalgie de-o țară necunoscută, această frământare a curiosității? E un ținut care îți seamănă, în care totul e frumos, bogat, liniștit și cinstit; în care fantazia a clădit și-a împodobit o Chină occidentală, în care viața e dulce de trăit, în care fericirea e 'mpletită cu liniștea. Acolo e bine să trăești, acolo e bine să mori!

Da, acolo e bine să respiri, să visezi și să prelungești orele prin infinitul sensațiilor. Un muzicant a compus Indemnul la vals; *cine va fi acela care va scrie* Indemnul la călătorie, *și pe care să-l poți oferi femeei iubite, tovarășei alese?*

Da, în această atmosferă ar fi bine să trăești, — acolo, unde orele sunt mai lungi și cuprind mai multe gânduri, unde orologiile vestesc fericirea cu o solemnitate mai adâncă și mai plină de înțeles.

Pe pânze strălucitoare sau pe piei aurite și de o bogăție severă, trăesc tainic tablouri cucernice, liniștite și adânci, ca și sufletele artiștilor care le-au creat. Amurgul, care colorează cu atâta bogăție sala de mâncare sau salonul, e cernut prin stofe frumoase sau prin acele înalte ferestri înflorite pe care linii de plumb le împart în numeroase părticele. Mobilele sunt mari, curioase, bizare. ferecate cu încuetori și mistere ca și sufletele rafinate. Oglinzile, metalurile, stofele, argintăria și faianța lucesc și farmecă ochii ca niște peisagii tăcute și misterioase; și din toate lucrurile, din toate colțurile, din deschizăturile sertarelor și din cutele stofelor se înalță un parfum deosebit, un adu-ți aminte *de Sumatra, care e parcă sufletul casei.*

Un adevărat rai al lui Dumnezeu, îți spun, în care totul e bogat, curat și strălucitor, ca o conștiință curată, ca o bogată arămărie de bucătărie, ca o strălucitoare argintărie, ca o bijuterie cu fel de fel de pietre! Comorile lumei aici se 'ntâlnesc, ca în casa unui om muncitor și care a bine meritat de la lumea întreagă. Țară ciudată, mai presus decât altele, după cum Arta e mai presus de Natură, și în care țară, Natura e prefăcută de vis, — îndreptată, înfrumusețată, reînoită.

Să caute, să caute veșnic, să mărească neîncetat hotarele fericirei lor, acești alchimiști ai horticulturei! Să dea premii de mii și zeci de mii de fiorini aceluia care va deslega ambițioasele lor probleme! Eu, mi-am găsit laleaua neagră și dahlia albastră!

Floare neasemuită, lalea regăsită, alegorică dahlie, nu-i așa că acolo, în această frumoasă țară atât de liniștită și-atât de plină de visuri, ar fi bine să 'nflorești? Nu te-ai simți oare acolo înramată în analogia ta, și nu te-ai putea oare oglindi — cum zic misticii — în propria ta corespondență?

Visuri! veșnic visuri! și cu cât sufletul e mai ambițios și mai delicat, cu atât visurile sunt mai greu de îndeplinit. Fiecare om are în el doza lui de opium natural, neîncetat produsă și reînoită, — și, de când ne naștem și până când murim, câte ceasuri trăim pline de adevărată fericire, pline de doruri împlinite și hotărîtoare? Vom trăi și ne vom pierde oare vreodată în acest ținut pe care l-a creat gândul meu, acest ținut care-ți seamănă?

Aceste comori, aceste mobile, acest lux, această ordine, aceste parfumuri, aceste flori minunate, ești tu. Și tot tu ești, aceste mari fluvii și aceste canaluri liniștite. Iar aceste corăbii uriașe care alunecă pe ele, încărcate cu bogății și de pe care se'nalță cântecele monotone ale piloților, sunt gândurile mele care dorm sau care se rostogolesc pe sânul tău. Tu le conduci cu dragoste către marea care e Infinitul, răsfrângând adâncimile cerului în oglinda sufletului tău curat; — și când, ostenite de legănarea valurilor și'ncărcate de bogățiile Orientului, ele se întorc în portul natal, sunt tot gândurile mele încărcate de comori, care revin din Infinit la tine.

Traducere de

AL. T. STAMATIAD

* Din volumul: *Pagini din Baudelaire*, editat de Adevĕrul.

Eftinătate constă în calitate!!
Eleganță, durabilitate, estetică, sunt principiile Magazinului de Incălțăminte
GH. ENE FILIPESCU
Calea Victoriei 26
De comandă și gata

A APĂRUT NOUL ROMAN AL LUI
DAMIAN STĂNOIU
„Parada Norocului"
EROUL PRINCIPAL AL ROMANULUI
ESTE LIȚĂ SOARE, DIN ROMANUL
„CAMERE MOBILATE"
EDITURA ALCALAY
DE VÂNZARE LA TOATE LIBRĂRIILE

Tablete

Canto și Lied

N'aș putea ști să numesc, serbătoare sau festival, producția de muzică și poezie, aranjată de D-na Aida Vrioni acum câteva zile la „Casa Femeii". Dar una sau alta sau amândouă, a fost o manifestare surprinzător de echilibrată, o manifestare față de nuanța căreia și termenul manifestare pare solemn și bombastic; simplă, în sensul liniei și al măsurii și al bunului gust.

„Femeile" cum se numesc pe sineș împrumutându-și vocabele cu arome aspre, de bună demagogie duioasă, din tot așa numita lume muncitoare, ne-au obicinuit cu o feminitate declamatorie brutală, care în presa minoră, în actele de binefacere și de tribună, în sacrificiul social, plătit la o contabilitate municipală discretă, cu 750.000, 1.250.000 și 1.800.000 lei anual, violentează icoana și prezintă o Maică a Domnului, cu brațele deslegate de prunc și amenințând vremurile cu un cotor. E feminitatea sărită din marginile ei, de care s'au umplut și câțiva mediocri oratori politici, cu tărtăcuța jumulită de podoabe sau terminată cu cioc, feminitate agresivă, inaptă și forfotitoare.

Prezența Majestății Sale Regina Maria la festival ar fi fost pentru această calitate de feminism, o miraculoasă împrejurare de ieșire din țâțână și ar fi scuzat o desfacere de mari bagaje, din mari ambalaje. Nimic: nici paie, nici tărîțe, nici talaj subțire, nici sfoară, nici hârtie de împachetat și cioburi. Afară de jandarmeria în ținută, dela ușa de jos, unde Poliția își făcea datoria și un public pestriț aștepta arătarea Reginei, interiorul Casei se înfățișa, în tihna lui familială, ca un salon particular cu scară, de cucoană gospodină și ca un conac, în care ai fi intrat, condus în cerdacul mare de un drum cu plopi. Pentru întâia oară, o absență aristocratică de orice protocol în asemenea adunări și niciuna din acele uniforme ale modei, care fac din femeile nerăbdătoare pe treptele îmbrăcate cu covor ale unei săli oarecare, niște manechine și aparate nervoase. O ambianță delicat cochetă și sufletește tonică. Surîsul și politeța dulce. Nici o înfumurare, nici un sentiment al importanței și deasemeni nici o intenție de servilism. Intrarea Suveranei precizează atmosfera și o mai rafinează. Programul va fi executat, de-acum, în acest cămin primitor, ca o citire, urmată de cânt, acasă.

Sunt foarte personale paginile Reginei despre cealaltă Regină, Elisabeta, Carmen Sylva, cu un stil de gândire și de analiză, propriu marei vechi literaturi britanice, în care gândul e de două ori gândire și omul e îndoit; pagini inedite din Memorii, de fină psihologie. E remarcabilă distanța autoarei, situația indirectă în care se așează față de subiect și locul ce-și face, ca să-și lucreze cu condeiul liber gingașele, fragile transparențe, în porțelan.

Descoperirea publicului a fost un poet, un poet necunoscut ignoranței noastre, D-l Marcel Bresliska, un foarte tânăr dar un mare poet și un poet complect, cu înțelesul wagnerian că aliază două lirisme, literar și muzical. Cântarea cuvântului, împărechiată cu șoapta muzicală definesc într'adevăr poezia întreagă și D-l Bresliska este și scriitorul și compozitorul inspirațiilor d-sale, strigate cu un accent de profunzimi ale sentimentului și de vaste depărtări ale devinației, sguduitor. Degetul lui trece din cer pe rana din sufletul omului, de-a dreptul, ca pe două puncte alăturate ale aceleeaș claviaturi de fildeș, sunetul ideii este perceptibil cu auzul și cu emoția într'un timp, și sensibilitatea din complexul interior al cuvântului și al graiului obstract, de care este cuvântul lui animat, constituie o tortură messianică, o consecință a tuturor finalităților adunate laolaltă și reprezintă agonia supremă a sensurilor destrămate și a omenirii, precipitată din civilizația mare dureroasă în rîpa de nisip. Poetul Bresliska pipăie cu sunetul și silaba toate marginile omului și cheea lui, de vizitator întârziat al stihiei, bate în ușa întunericului definitiv. El a găsit-o în haos, la o vârstă când alții se pregătesc pentru o carieră, pentru un consiliu de administrație și un mandat. Dar ne pare rău. Ne pare rău pentru liniștea și quietudinea lui umană, căci de complicități de vanitate sau de simplă satisfacție nu poate fi vorba la un poet esențial; ne pare rău că D-l Marcel Bresliska a pus piciorul în lumea cealaltă și calcă pământul inconsistent al făgăduinței, cu un drept, permis numai singuraticelor suflete, desfăcute de lâna cărnii, înainte de-a fi parcurs tărîmurile suculente și vulgare ale existenței. De bucurie și de mâhnire, substanța lui ne-a înfricoșat.

O a doua descoperire: vocea d-lui dr. Gabriel Popescu, și nu în primul rând vocea d-sale, fără precedent în calitate și volum, dar extazul lăuntric al acestei voci, putința ei îngerească, peste muzică și poezie. Inchipuiți-vă că și acest domn e un necunoscut și închipuiți-vă că e un doctor în medicină. Da! Să-l ispitească rețeta și să-l halucineze situația, nicidecum: el cântă lidurile chinuite și admirabile ale poetului Bresliska, hotărît să adandoneze bolile fizice în folosul suferințelor dintre presupunere și îndoială. Apariția tânărului uriaș, al căruia glas cu puteri geologice distilează arginturile eterice și emanațiile subtil diamantine ale universului, palpabil câteodată, a pricinuit în entuziasm consternarea.

Frumoase și uimitoare două revelații. Dar nu-i tot atât de frumoasă și de uimitoare fatalitatea aceea, care zămislește dincolo de oameni și de tipicăria lor, dincolo de diferențe și fruntarii legiuite, dincolo de școli, academii și reguli, dintr'odată, din obscuritățile nescăpărate, două talente noi, integrale ?

T. ARGHEZI

Marcel ancu — Compoziție

PLASTICA

Prin sârguința deosebită a d-rei Lucia Dracopol, publicul nostru are prilejul să cunoască pe unul dintre pictorii care au marcat în istoria culturală a țării începuturile artei moderne românești.

Pinacoteca Municipiului a cedat temporar o sală pentru adăpostirea retrospectivei săracе a lui *Ioan D. Negulici*, pictor deschizător de drum, de al cărui nume mulți desigur nici n'au mai auzit.

Descendent al unei familii de preoți cu oarecare stare, Ioan Negulici s'a născut la 1812 în Câmpulungul Muscelului, unde și-a făcut și primii ani de școală.

Contele Scarlat Rosetti, fost primar al Capitalei, om de gust și de cultură, băgând de seamă îndemnarea de pe atunci remarcabilă a copilului, îl aduse la București în vestitul atelier de cusături al mamei sale, unde noțiunile de desen ale micului artist s'au limpezit și disciplinat în scurtă vreme.

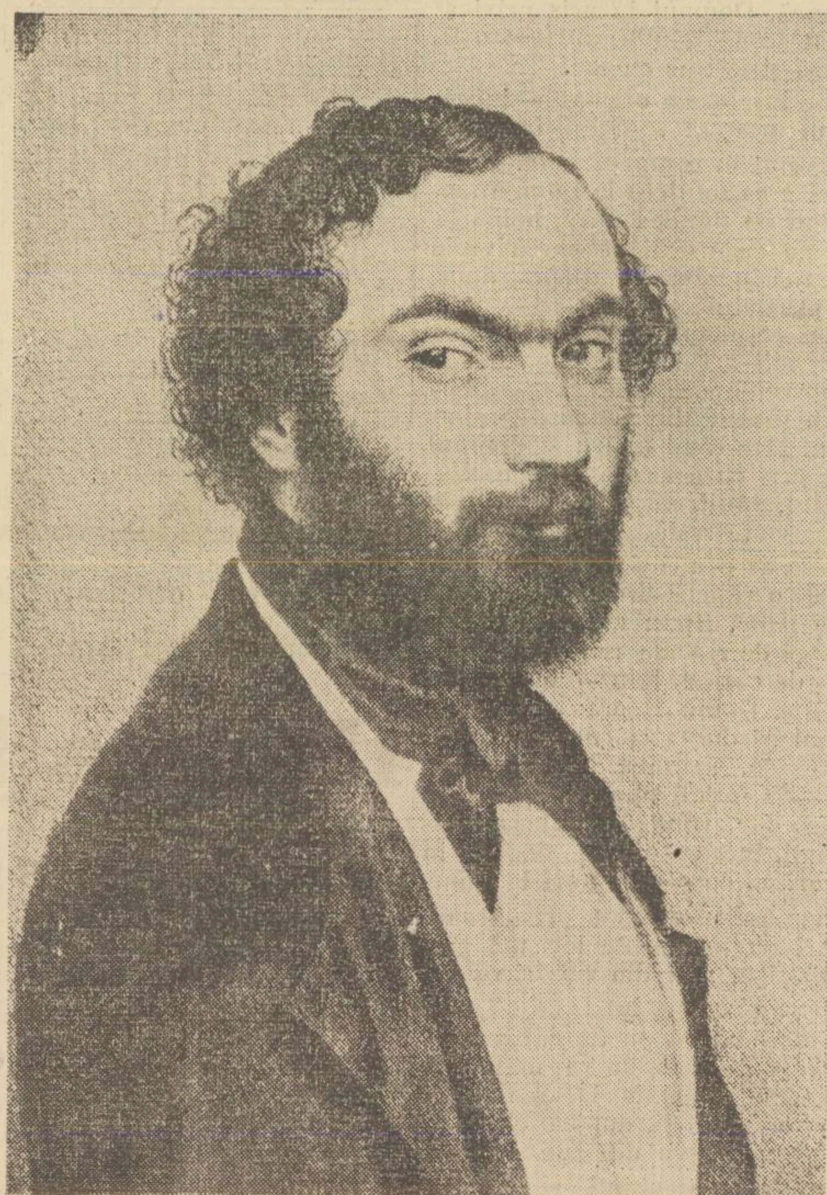

I. D. Negulici — Mama artistului

Mătușa băiatului, Smaranda Negulici, îl luă apoi cu dânsa la Iași. Aci, nivelul artistic pe acea vreme era mult mai ridicat, prin osteneala rodnică a lui Gheorghe Asachi, artist și mare iubitor de artă el însuși.

In atelierul Italianului Livaditti, Ioan Negulici se inițiază în adevăratele taine ale picturii, copiază gravurile dintr'o ediție ilustrată a lui „Télémaque" de Fénelon și-și portretează prietenii.

Talentul său făgăduitor e remarcat, și tânărul Negulici e trimis să se specializeze la Paris. Studiază portretul cu Cogniet, pictor oficial al vremii, iar în timpul liber lucrează comenzi pentru Românii din Franța, — între altele și portretele lui Dimitrie Brătianu.

I. D. Negulici — Autoportret

In 1837 se înapoiază în țară. Ajutat de Vodă Ghica, el răzbește ușor, câștigă încrederea publicului și primește numeroase comenzi.

Din această epocă datează portretul lui C. A. Rosetti în uniformă, capul lui Cezar Boliac, portretele familiei Budișteanu, Nicolae Bălcescu și bătrânul Mănescu.

In toate aceste lucrări se recunoaște influența maestrului său dela Paris.

Peste puțin, Negulici pleacă din nou la Iași, în nădejdea unui mai răsunător succes, dar e decepționat.

Atras de vraja antichității elene, vizitează Atena și revine în capitala Moldovei, unde faima lui de portretist începuse să se răspândească: executase cu o măestrie neîntrecută portretul unui vestit medic din Atena și portretul lui Vogoridis, socrul lui Mihail Sturza, domnul Moldovei.

I. D. Negulici — Cumnata artistului

Boerimea începe să-l caute. Ajunge pictorul preferat al curților noastre domnești.

Dar el nu se mulțumește cu ce știe: vrea să-și complecteze educația artistică. In 1841 pleacă la Paris și intră în atelierul lui Michel Martin Drolling, pictor istoric cu reputație, care-l învață să descifreze problemele realității, să adâncească viața și aspectele ei caracteristice, să prețuiască amănuntul, — îngăduindu-și totuși o largă libertate de execuție.

La Viena — învață litografia.

Odată cu plecarea lui Ghica Vodă de pe tron, Negulici e silit însă, să se întoarcă în țară.

Lucrează portrete în desen, acuarelă și ulei, — dar, nemaifiind favoritul protipendadei, renunță un timp la pictură și se avântă, alături de Eliade Rădulescu, în viața literară și politică, luând parte activă la mișcarea dela 1848.

Căderea guvernului provizoriu îl determină să fugă la Brașov, unde reîncepe să picteze, pregătind un album cu capii revoluției. N'a terminat însă decât portretele lui Eliade și Bălcescu.

La izbucnirea războiului dintre Unguri și Austriaci, Negulici fuge la Stambul, întrerupându-și aci brusc firul vieții (Aprilie 1851). S'a încheiat astfel o carieră artistică în plină și luminoasă ascensiune.

I. D. Negulici — Fratele artistului

Din opera diversă a acestui artist s'au păstrat puține lucrări. Unele sunt neidentificate la colecționari care nu le cunosc prețul, altele au fost mistuite de incendiul care a distrus Bucureștiul la 1847.

Ioan Negulici a lucrat mai mult portrete (foarte puține naturi moarte și peisaje), în creion, în culori de apă, ulei și gravură.

Observator și interpret just al naturii, artistul a realizat o pictură realistă, străbătută adesea de accente proprii.

Atent la formă, subliniind cu stăruință amănuntul expresiv, Negulici a fost însă în același timp și un delicat colorist, obținând în unele compoziții figurale remarcabile armonii cromatice.

D-ra Dracopol notează o foarte justă caracterizare când spune că la Negulici culoarea e o sinceră nevoe lăuntrică, pe câtă vreme desenul e mai mult un scrupul.

I. D. Negulici — Ion Brătianu

Pictorul era însă departe de a fi ajuns la ultima etapă a suișului său.

Mort la vârsta când adevărata creație abia mijește și când tocmai începuse a se elibera de influența maeștrilor săi, Ioan Negulici a lăsat totuși lucrări care pot fi socotite nu numai ca momente de evoluție istorică, dar și ca valori de artă.

Inițiativa d-rei Lucia Dracopol de a populariza o operă necunoscută și un artist care contează în ordinea bunei tradiții e vrednică de laudă.

H. BLAZIAN

Comemorarea lui A. D. Xenopol

S'au împlinit 14 ani dela moartea lui A. D. Xenopol. Cu acest prilej „Cercul eșenilor din București" de sub președinția d-lui Trancu-Iași, a luat inițiativa comemorării ilustrului istoric și cugetător.

Seria cuvântărilor, ținute la Ateneul Român, a deschis-o d. Gr. Trancu-Iași, *vorbind despre A. D. Xenopol ca profesor.*

D. Trancu a spus:

Mi-a fost dat să salut pe Xenopol la Galați între zidurile locuite odată de Vodă-Cuza, de cel ce putea spune în „Sfatul Țării":

„In zilele de 5 și 24 Ianuarie, ați depus toată a voastră încredere în alesul națiunii; ați întrunit speranțele voastre într'un singur Domn, alesul vostru vă dă astăzi o singură Românie", și căruia cel mai înverșunat dușman în sgomotoasa bucurie a Sfatului și a Țării îi spunea: *„Să trăiască Domnitorul nostru, care singur prin a sa stăruință ne-a dat această zi fericită".*

Ziua fericită era 24 Ianuarie. La aniversarea acelei zile, în 1910, am salutat, în numele comitetului de inițiativă pentru monumentul lui Eminescu, pe acela care în mijlocul patimilor neînțelese, ce căutau să întunece adevărul istoric, spunea că acest adevăr iese la lumină precum iese apa din isvor sau lava din vulcan. Adevărul a ieșit ca lava din vulcan și lava a fost domnia lui Cuza-Vodă. Primul și cel mai mare monument a fost înălțat lui Cuza-Vodă, nu de țară, cum este datoria, ci de unul din fiii săi iluștri, profesorul A. D. Xenopol, care a reînviat prin opera sa aducerea aminte a țării.

Tot mie mi-a fost dat să întemeiez la granița de Vest a țării, la Arad, biblioteca *A. D. Xenopol.*

Dăruită de scumpa sa soție, care cu o pietate vrednică de pildă, nu-și închină viața decât memoriei soțului ei, aplicând par'că deviza lui Romain Rolland: „Cel mai sigur drum care ne apropie de morții noștri, mijlocul de a-i revedea, nu este de a muri ca și ei, ci de a trăi. Ei trăesc prin viața noastră și mor prin moartea noastră".

Trimițând biblioteca palatului cultural din Arad, d-na Xenopol scria: *„Alexandru D. Xenopol neavând nici părinți nici copii, singura lui moștenire e cultura română, care a fost mama și fiica marelui său cuget".*

Idealiștii dela „Cercul ieșenilor" amintesc poporului român mândria Iașului și a Moldovei, ca o pildă și o nădejde de mai bine.

Volumul închinat lui Niculae Kretzulescu, Xenopol îl încheie cu următoarele cuvinte:

„După ce un dor neastâmpărat de dreptate și de adevăr m'a făcut să desmormântez pe Cuza-Vodă, pe care dușmanii lui neîmpăcați nici măcar prin moarte, nu voiau să-l lase să reînvie în ochii posterității, după ce din scrierea mea asupra domniei lui s'a născut ideia întrupării chipului lui într'un măreț monument, mă simt prea fericit acum de a fi desvelit din broboadele uitării altă figură nobilă și mândră a trecutului nostru, pe Nicolae Kretzulescu, pe care tot eu am fost de părere a-l pune ca unul din tovarășii de nemurire ai marelui Domn care a înfăptuit România modernă".

O fac în Ateneul Român, în numele căruia am de asemenea sarcina de a omagia memoria marelui savant, pentru că în curând fresca reprezentând fazele istoriei românilor va sintetiza fresca pe care de mult a închinat-o neamului său.

Nu pot încheia mai bine aceste câteva rânduri despre marele Xenopol, decât reproducând și adoptând dedicația lui Rodrigo de Nozera, profesor din Columbia, care trimițându-i cartea sa „Teoria istoriei", în care vorbește de Xenopol, o dedică: *„Unuia din cei mai mari cugetători ai omenirii".*

D. VALAORI IN NUMELE MINISTERULUI INSTRUCȚIUNII

Spiritul filozofic al lui Xenopol vede în istorie școala comună a genului omenesc. Față de concepțiile celor vechi, cari socotesc istoria ca o artă, Xenopol aduce o nouă concepție, privind istoria ca o știință ale cărei fapte se succed în serii.

A. D. Xenopol, unul din cei mai apreciați istorici români, spirit de o vastă erudiție, critic pătrunzător, talent sintetic, se impunea atenției generale.

„Istoria românilor din Dacia Traiană", este prima încercare de ansamblu asupra istoriei poporului nostru.

Opera sa întreagă este de o soliditate și de o întindere, care vor rezista încercărilor timpului.

D. GUSTI IN NUMELE ACADEMIEI ROMANE

N'a fost om care să fi iubit mai mult Moldova ca Xenopol. Prin structura lui sufletească el a reprezentat pe moldovean; bun, cu entuziasm cald pentru frumos și bine, iubitor al tineretului universitar, nu cunoștea invidia, nici resentimentul. A fost într'adevăr om mare, căci a făcut ca țara noastră să fie cinstită de celelalte națiuni grație marilor sale opere.

Lucrarea lui *„Românii și Austro-Ungaria"*, scrisă în franceză și astăzi epuizată, ar trebui reeditată, căci în ea am putea găsi arme de neînfrânt împotriva acelora care ventilează ideia unei revizuiri a tratatelor.

In numele Academiei Române aduc omagii lui Xenopol, felicitând în acelaș timp, „Cercul ieșenilor" care acum, după 14 ani, rupe acea conspirație a tăcerii ce domnea în jurul memoriei lui Xenopol.

D. I. LUPAȘ, LN NUMELE UNIVERSITĂȚII DIN CLUJ

In numele universității din Cluj aduc cuvânt de închinare memoriei lui Al. Xenopol eminentul profesor de istorie dela universitatea din Iași.

Cel dintâi istoric român care a dat preocupărilor de ordin filosofic atenție deosebită izbutind să-și încheie ideile într'un sistem, a fost Xenopol. Vieții trecutului i-a dat o soluție proprie, originală.

Ținând seama de imperativele metodologice ale cercetării istorice, Xenopol a împărțit realitatea fenomenelor în două grupuri: fenomene de repetiție și fenomene de succesiune. Cu ajutorul acestor împărțiri a dat o nouă clasificare a științelor: științe teoretice sau exacte și științe istorice.

Xenopol a fost în primul rând istoric și în al doilea filosof. Cu toată predilecția lui pentru filosofie, Xenopol înțelegea că menirea învățământului istoric este să înalțe sufletele trezind în ele iubire și entuziasm pentru faptele și personalitățile importante din trecutul nostru.

D. PROF. NISTOR IN NUMELE UNIVERSITĂȚII DIN CERNĂUȚI

Universitatea „Regele Carol II" din Cernăuți participă cu pietate la comemorarea de astăzi și aduce memoriei lui Xenopol prinos de admirație și recunoștință.

Admirație pentru geniul său creator, care ne-a dat cea dintâi înjghebare a istoriei poporului român.

Recunoștință pentru măreața sa operă istorică din care s'a alimentat mereu conștiința națională a românilor din provinciile subjugate.

Opera lui Xenopol nu este numai gând în judecată, ci e și suflet.

Iată de ce în vremea de renaștere și reculegere națională, istoria lui Xenopol a pătruns atât de adânc în sufletul neamului și a devenit un izvor nesecat de încredere națională.

Dragostea și interesul lui Xenopol pentru provinciile românești răzlețite au fost răsplătite pe deplin. Ursita înmulțindu-i anii lui Xenopol, i-a îngăduit să vadă înfăptuit viitorul, la realizarea căruia el muncise o viață de om.

Azi, ca și la moartea sa, regretele pe urma morții sale sunt tot atât de vii și de unanime.

*

Au mai luat cuvântul: d. prof. *Lambrino* în numele Universității din Capitală; d. prof. *Minea* în numele Universității din Iași, d. Constantinescu în numele Ligii Culturale și d. *V. Gavrilescu* în numele C. S. B-ului.

*

Numerosul public care a luat parte la comemorarea lui A. D. Xenopol, urmărind cu încordare expunerile conferențiarilor, constitue o îmbucurătoare și reconfortantă dovadă, că manifestările de ordin cultural preocupă în chip deosebit toate straturile sociale, și că politicul interesează într'o măsură tot mai redusă.

Politica culturii dă roade. Am dori-o răspândită în tot cuprinsul țării, dar mai cu seamă la sate, unde năvălitorii extremismului au dat până acum asalturi pe alocuri încununate de succes, datorită desinteresării vinovate a păturii noastre intelectuale și conducătoare.

E momentul să repetăm: cutreerați satele și luminați poporul a cărui minte a fost îndreptată pe calea rătăcirii, de către oameni lipsiți de conștiință și de dragoste pentru trecutul și viitorul acestei țări.

Generațiile viitoare vă vor pomeni cu aceiași recunoștință și venerație, așa cum îi pomeniți voi pe acei care v'au călăuzit și v'au luminat cugetul.

Pentru a păstra frăgezimea și frumusețea tenului Dvs. se impune să-i dați o îngrijire rațională și eficace. Intrebuințând produse necunoscute sau neexperimentale riscați să vă stricați tenul. Numai o cremă care alimentează epiderma și nu atacă țesuturile, poate să-o întreție netedă și fragedă.

O admirabilă cremă de înfrumusețare care dă cele mai bune rezultate pentru menținerea tenului, este „La Reine des Crêmes" creațiunea unui mare specialist în arta înfrumusețărei. Acest produs cu reputație mondială este adoptat de cele mai multe doamne elegante din înalta societate internațională.

La reine des crèmes
PARIS
Privirea admiratorilor urmărește femeia frumoasă!

Din lumea antichității clasice

Cicero poet

Netăgăduit, Cicero a fost nu numai un însemnat om de stat și un mare orator, ci și un fin și elegant literat. Nu mai vorbim de filosofie, pe care el a vulgarizat-o în toată amploarea ei.

Rar a existat la Romani un scriitor mai fecund și mai variat ca acest „homo novus" de la Arpinum, care, încetățenit în capitala lumii vechi, a făcut-o să radieze de cele mai strălucite lumini ale culturii. Nu de geaba Mommsen l-a numit „creatorul prozei clasice latine" și scriitori străluciți, ca Cezar și Catul, i-au lăudat vocabularul curat, clar și armonios.

Și totuș, cu tot gustu-i estetic așa de înalt, cu tot bunul lui simț rafinat, Cicero a făcut o mare crimă literară: a scris poezii și încă din cele mai proaste! Ce l-a îndemnat să facă acest păcat? Răspunsul e simplu: Ca mulți dintre oamenii mari, Cicero a fost și el un vanitos. Ba a suferit, putem zice, de boala vanității în cel mai înalt grad. In operele lui literare, în manualele-i didactice, în convorbirile-i zilnice cu prietenii sau cu admiratorii, în mai toate scrisorile-i către cunoscuți sau necunoscuți întâlnim cu o obsedantă frecvență acelaș refren, care se repetă mereu până la sațietate: ce zice lumea despre el și cum îl laudă pe el, „salvatorul republicei"? Și orice cuvințel de preamărire a lui, orice aluzie cât de mică la faima lui de om de stat sau literat, îl umpleau de o bucurie și trufie copilărească.

Această vanitate l-a costat mult pe bietul orator. Grație ei și-a pierdut creditul politic și chiar viața, grație ei a fost hulit și considerat drept un om de nimic de istorici ca Drumann, Mommsen și atâția alții de mai târziu. Grație acestei vanități, cum am spus, s'a încercat și în poezie, pentru a se acoperi pe vecie de ridicol.

Dar, oricât de frivolă ne-ar părea această îndeletnicire cu muzele a maturului bărbat de stat, ea e totuși interesantă de cunoscut.

Intr'o lucrare a lui Otto Ribbeck, care-i de mare actualitate și acum, găsim detalii prețioase și demne de relevat *. Ni se vorbește acolo pe larg de activitatea poetică a lui Cicero, de grija mare ce și-a dat el ca „ridicolele-i poezii" să nu se cufunde în „binefăcătoarea uitare". Și Ribbeck adaugă: „Cicero era plăcut impresionat de poezia plină de efect și era un mare admirator al vechilor poeți latini, în special al lui Ennius .Vanitatea lui și, mai presus de ea, imboldul de a se face propriul său Homer, l-au împins „împotriva voinței lui Apollo și a Muzelor" să se amestece în meșteșugul lor. Nu se mai întâmplase niciodată până acum ca un om de stat să-și cânte în versuri propriile-i fapte. Cicero o face aceasta într'un poem care cuprindea trei cărți și în care se preamăreau isprăvile din timpul consulatului său. In această operă poetică a trecut dincolo de granițele permise, întrucât toate ficțiunile eposului grec le concentrează numai și numai asupra lui.

Așa, începând cu povestirea copilăriei, ne arată cum Minerva în persoană îl conduce la școală și cum mai târziu, atunci când Roma și tot pământul erau în primejdie și însuș Jupiter nu le mai putea veni în ajutor, viitorul „părinte al patriei" e chemat în sfatul zeilor, spre a-și spune părerea, sau pentru a primi instrucții privitoare la misiunea-i cerească. La sfârșit, în cartea III-a „Tanti Calliope" încurajează pe bravul consul să-și continue drumul înainte spre binele și fericirea optimaților, iubiții săi concetățeni și, ca încheiere, Jupiter în carne și oase vine să-i dea ultimele laude, concediându-l încărcat de mulțumiri.

De multa retorică și de lungile pasagii plictisitoare și anoste cu care era încărcată toată această umflată poezie-rococo, nu mai vorbim. Ne minunăm și noi azi, cum un om serios a putut scrie chiar în poezie asemenea enormități. Noroc că poemul s'a pierdut. Era încă pe vremea împăratului Gordian, prin veacul al treilea după Cristos, dar mai pe urmă nu-l mai întâlnim. Ni se mai citează din el vestitul vers: Cedant arma togae, concedat laurea laudi (Să se dea înapoi armele în fața togei, să se dea înapoi laurii în fața laudei). Acest vers, clasic, prin banalitatea lui, n'a avut deocamdată alt efect, decât să supere pe marele Pompei, făcându-l să-l lase pe Cicero pe mâna dușmanilor lui, care izbutiră să-l exileze. Se mai citează încă un vers, acesta intraductibil și model de cacofonie și proastă alcătuire. Iată-l:

O, fortunatam natam me consule Romam!...

După întoarcerea-i din exil, după amărăciunile și dezamăgirile avute, Cicero e departe însă de a se fi lecuit de mania de a-și glorifica în versuri isprăvile. Așa, pe de o parte, îl găsim intervenind pe lângă prietenu-i Lucceius, de care auzise că scrie despre conspirația lui Catilina, rugându-l să-l glorifice, cât se poate, pe el, „mântuitorul Romei", iar pe de altă parte, văzând că prietenu-i nu vrea, întreprinde el însuș să-și descrie faptele într'un poem de mai mare cuprins.

După ce termină această nouă „crimă poetică", trimite volumul întreg fratelui său Quintus, care se găsea pe atunci împreună cu Cezar în expediție, în Britania. Cu bucurie află Cicero de la fratele lui că însuș marele Cezar, care era un fin literat, i-a lăudat această operă.

Chiar imperatorul însuș îi scrie o scrisoare, lăudându-i începutul poemei și criticându-i restul ca „fiind scris cu oarecare neglijență". Această critică a lui Cezar îl face pe Cicero să-și bată multă vreme capul, spre a afla ce nu-i plăcuse viitorului dictator: forma sau fondul poemului? Nu s'a descurajat însă nici de astădată și-l întâlnim făgăduind acest poem „spre delectare" multora dintre prietenii care contribuiseră la rechemarea lui din exil.

Nu se mulțumește numai cu atât. Mai scrie un alt poem: Marius, în care glorificând pe concetățeanu-i din Arpinum, se glorifica indirect pe el. Noroc că și această capodoperă de poezie proastă s'a pierdut. Mai proiectase să scrie o epopeie, în care să cinstească glorioasa expediție a lui Cezar în Britania. Din fericire, pentru el și pentru noi, n'a mai scris-o.

E de mirare în adevăr cum acest om de gust, pe care Boissier îl numește „cel mai cult om al lumii romane" n'a putut să vadă ce slab și ridicol poet era! Cum am spus, vanitatea-i prea mare l-a orbit și cum a păcătuit din pricina ei în politică, a păcătuit și în literatură. O, vanitas vanitatum!...

I. M. MARINESCU

* Otto Ribbeck. Geschichte der römischen Dichtung. Leipzig. 1894. Vol. I.

A apărut No. 70

„REBUS-MAGAZIN"

număr dedicat d-lui

CONST. STERE

Prețul 5 lei

A APARUT

mult așteptatul roman

„Al doilea Amant al Doamnei Chatterley"

de CLIFFORD MOORE

Editura ALCALAY

De vânzare la toate librăriile

Muți

Acum câțiva ani, locuiam pe o stradă din apropierea Parcului Carol, într'o clădire care avea sub acoperișul ei un însemnat număr de chiriași. Dintre toți, d-ra Mincu, — o funcționară la Instrucție, — îmi era mai simpatică. Prietenia noastră tăcută, se mărginea, de obiceiu, la salutul cotidian și schimbul neîntrerupt de cărți și reviste. Deși mult mai în vârstă ca mine, tovărășia ei era foarte plăcută. Era o femee inteligentă, distinsă și discretă. Vorbea puțin și ocolea cu grijă amănuntele privitoare la persoana ei. Conversația noastră se învârtea mai mult în jurul cărților. D-ra Mincu, în zilele libere, nu primea musafiri. Ceilalți chiriași ai casei o ocoleau, socotind-o mândră, ursuză, maniacă — o adevărată fată bătrână. Se făceau inepuizabile glume despre dragostea pe care sălbateca vecină o purta lui Muți, un drăgălaș pisoi — tigru în miniatură, cu ochi inteligenți și blânzi. Când veneam în camera d-rei Mincu, Muți era totdeauna alături de stăpâna sa — fie culcat alături de ea, fie alungând vreo jucărie imaginară, printre picioarele noastre.

Intr'o seară, abea intrasem în camera mea, când mă pomenii cu d-ra Silvia, — o studentă dela matematici, vecină de cameră, — care abea ținându-și râsul, îmi strigă dela ușă:

— Știi, a murit motanul Minculesei! S'o vezi, ma chère, plânge ca după mort, închisă în cameră. A ascultat M-me Popescu, la ușă. Zi că nu-i nebună. Fată bătrînă — ce să-i faci! Să mă ferească D-zeu, s'ajung așa!" se închină, cu frică, matematiciana.

Peste câteva ceasuri, ceteam la foc, când auzii o bătae discretă în ușă. Am înțeles, după gest, că era d-ra Mincu. Eram curioasă. D-ra Mincu era o ființă cultă, fină, discretă și mă miram că nu-și dă seama de ridicolul exagerării unei dureri, în disproporție cu cauza — după cum afirma matematiciana.

Deși îmi zâmbi, ca deobiceiu, am observat că ochii îi erau roșii de plâns. Se așeză alături de mine, cercând să lege o convorbire asupra cărții pe care o ceteam, — dar se întrerupse și privind în jos, șopti: — „Știi, astă seară a murit Muți. Era bolnav de eri. Probabil că l-a rănit vreun câne. Acum, când m'am întors dela minister, l-am găsit mort".

Tăcu. Nu știam ce să-i spun. Când își ridică ochii spre mine, erau umezi.

— De d-ta nu mă feresc. N'ai să mă găsești ridicolă, — deși oamenii nu admit afecții serioase pentru animale, poate pentru că acest fel de iubire nu dă nici un fel de recompensă materială.

De ce am rămas singură pe lume, până la vârsta aceasta? Așa m'au silit împrejurările! Nu m'aș fi ferit de răspunderea unei familii. In cele mai vulgare și mai banale ocupații dintr'o gospodărie, eu găsesc poezie și farmec — când sunt făcute pentru o ființă dragă... Să pregătești un fel de mâncare pe gustul bărbatului iubit; să-i repari un nasture; să-l aștepți, seara, lucrând sub lumina lămpii... De câte ori n'am visat fericirea aceasta simplă.

O dragoste nefericită mi-a distrus sufletul, din prima tinerețe. Am rămas infirmă, printre oameni. N'am avut curajul să refac, din cioburi, planul unei noui vieți. Cu trecerea anilor, pustiul a crescut în juru-mi.

Totuși, uneori, seara, când ies dela birou și pornesc pe jos spre casă — ce gol simt în suflet. Privesc cu invidie, până și pe lucrătoarea sdrențăroasă care se reazemă de brațul tovarășului ei murdar. Uneori mă opresc în vreo străduță tăcută, sub un geam luminat. Imi închipui, în dosul acelei perdele, interiorul cald al unui cămin, unde două suflete își ascund fericirea. Pornesc cu greu spre camera pustie și goală, unde nimeni nu se neliniștește de întârzierea mea — nimeni nu-mi va eși în cale...

Iată de ce pisoiul acesta prinsese atâta loc în sufletu-mi pustiu. L-am găsit, într'o seară, pe cheiu. Abea făcuse ochi — era pe jumătate înghețat. L-am crescut cu greu. Era nevoe de mama lui, care i-ar fi fost mai bună îngrijitoare, decât mine. Am reușit totuși s'o înlocuesc — poate deaceia se atașase atât de mult de mine. Era un animal ca toate celelalte, dar grija și bunătatea ce-i arătasem, îl transformaseră. Oamenii nu admit animalelor sentimente superioare — pentrucă savanții au descoperit că ele poartă un număr mai mic de ganglioni nervoși. Cine s'a apropiat însă, mai mult, de ele știe ce simțire neprefăcută radiază uneori din privirea lor, — mai expresivă decât cele mai elocvente cuvinte umane.

Seara, când soseam acasă, îl găseam așteptându-mă pe stâlpul porții, — orice vreme ar fi fost. In timp ce eu trebăluiam prin casă, el, plin de bucurie, îmi sărea pe umăr, se atârna de rochia mea, răsturna cărțile de pe masă, scutura perdeaua — făcea un sgomot de copil nebunatec. Când eram plictisită și nu-i luam în seamă demonstrațiile, se așeza pe colțul mesei și rezemat în lăbuțe, mă privea cuminte. Dacă mă așezam tristă în fața focului, îmi sărea în brațe și lipindu-și capul insistent de brațul meu, sforăia lin. Ii simțeam inima bătând sub blana caldă și mă simțeam copilărește înduioșată...

Iarna trecută, am fost rău bolnavă. Am răcit și o săptămână n'am putut coborî din pat. Câte o vecină venea, din când în când, arunca un lemn în foc, îmi aducea o ceașcă de ceai, apoi rămâneam singură. Nu se auzea, în jurul meu decât tictacul ceasornicului și pâlpâitul focului, în sobă. Uneori singurătatea aceasta îmi apăsa prea greu pe suflet. Atunci întindeam mâna și ca de obiceiu. găseam blana caldă a lui Muți, care dormea la capul meu...

Intr'una din acele nopți de boală, m'am trezit pe la ora 3. Focul era stins — ceasul, neîntors stătuse. Era atâta întuneric și tăcere în juru-mi, încât am avut impresia că sunt în mormânt. Febra mă sufoca. Am isbucnit într'un plâns nervos. Deodată, am simțit pe obraji o gâdilitură ușoară, ceva umed, un suflu cald. Speriată, am întins mâna deasupra patului și am întors comutatorul electric. Era Muți. Uitasem de el. Mă privea cu ochii lui sclipitori, inteligenți. Poate eram sub puterea febrei — dar în noaptea aceia, privirea lui mi s'a părut deplin omenească....

D-ra Mincu tăcu, privind în jos. Mișcată, eu nu știam ce să-i spun:

— Pisica unei rude a mea a făcut un pisoi minunat. Muți nu era o excepție. Mata l-ai transformat. Am să-ți aduc un nou Muți; îl vei iubi tot atât.

D-ra Mincu se ridică și pornind spre ușă, zâmbi, cercând să ia aerul unei glume.

— Nu — nu vreau să-mi mai creez iluzia unei afecțiuni, în jurul meu. E prea trist când o pierd și, sunt sigură, că mereu o voi pierde... Sunt sortită singurătății — și contra soartei nu se poate lupta.

Se întoarse spre mine, parcă cam jenată, îmi strânse mâna și plecă grăbită.

LUCREȚIA DASCALESCU

PRIMII PAȘI

In tren

— Când după preliminariile instalării mă așezai, în sfârșit, la locul meu, aruncai o privire asupra tovarășilor mei de compartiment. Nimic interesant. O familie incipientă : soț, soție și o fetiță. Un domn gras, șezând așa fel ca și cum ar vrea să zică: iacă am burtă, ei și ce ? Și încă un domn cu mustăcioară neagră, tunsă englezește și într'un frumos costum gris.

Observai, că, la rândul lor, companionii mei m'au examinat fugitiv și pe mine și, văzui că examinarea s'a terminat în defavorul meu. Nu puteam, cu bună seamă, să le inspir nici o admirație. Statură mică. Ochi mici — nici albastru, nici verde. Păr—nici negru, nici blond. Nas cârn. In cap îndesat un chipiu de sport. Pe mine — o cămașă sport fără cravată. Eu m'am îmbrăcat așa, fiindcă nu înțeleg de ce pentru fumăria și înăbușala unei călătorii cu trenul trebue să te împopoțonezi ca de bal. Ei m'au privit ca un obiect, de un volum oarecare, instalat în compartimentul lor — pentru transport.

Fie. Mie puțin îmi pasă. Scosei din geantă o revistă și, înainte de a începe lectura, mai aruncai o privire asupra elegantului meu geamantan ca să mă conving dacă stă bine în plasă. In treacăt îmi reținu atenția un geamantan enorm de piele așezat alături de al meu. Dar în acelaș moment mă simții sfredelit de o privire bănuitoare a domnului gras. A-ha, — mă gândii, — așa mă crezi, batoză, ce ești? Bun !

Răsfoii revista. După câteva minute îmi ațintii iarăși, și mai insistent, privirea asupra geamantanului domnului gras. Domnul gras se întoarse către mine într'o atitudine plină de nedumerire.

Revenii la revistă. Mă prefăceam însă că o citesc. De după paravanul foilor îmi spionam din când în când companionii. Peste puțin timp familiștii începură să arate și ei oarecari semne de neliniște!

Eșii pe culoar și mă oprii în dreptul ușii compartimentului. Companionii mei mă urmăreau atent. Aprinsei o țigară, aruncai chibritul cu o mișcare de catapultă, lovii cu degetul cozorocul chipiului astfel că acesta sări hoțește pe ceafă și ridicai capul spre plasă... Mai văzui: un cufăr, o valiză mică, o cutie rotundă pentru pălării și un coșuleț. Doamna șopti ceva soțului, acesta se ridică, mai potrivi la loc cufărul și coborî valiza pe bancă. Domnul în gris privi atent scena, zâmbi, aprinse o țigară și ieși pe culoar.

Se însera. La orizont — incendiul uriaș al soarelui în apus. Revenii în compartiment. Domnul gras înfuleca la bunătăți și, când își umplea gura, holba la mine niște ochi de parcă vroia să mă înghită. Familiștii după o prealabilă șopoteală și-au deschis coșulețul, de unde doamna cu mișcări sacerdotale începu să scoată de toate. Hm... adică ora mesei. Mie par'că nu mi-ar sta. Dar când apăru și domnul în gris cu o expresie de mulțumire, vădit, după o raită prin vagonul restaurant, pocnii cu broasca genții și scosei: un cârnat, o ridiche mare și o bucată de pâne. Apoi: cronț — jumătatea de ridiche, rrup — o bucată de cârnat, hap — o gură de pâne. Domnul gras, care tocmai își ducea la gură un pahar cu vin, se opri înspăimântat. Fetița familiștilor se porni pe râs, dar fiind dojenită de părinți, încremeni cu degetul în gură și cu ochii mari la mine. Domnul în gris mă privi ironic. Aci nu prinde de loc, mă gândii, ăsta nu-i din cei fricoși.

S'au aprins luminile. Trenul luneca lângă un fundal ce se'ntuneca din ce în ce mai mult. Incepu moțăiala. Doamna șopti ceva fetiței și, după o clătinare a ei negativă din cap, o culcă. Spuse ceva soțului și se pitulă lângă copil. Intrebai atunci pe domnul familist:

— Mă rog, n'ar fi bine să stingem lumina ?

— Nu, nu, lăsați așa mai bine.

— Lăsați mai bine așa, — se grăbi să întărească și domnul gras și răsfoi o gazetă.

După ce urmări gazeta câtva timp, văzui că face o înclinare bruscă cu capul. Dar se ridică îndată, se uită la geamantanul său și continuă lectura. Domnul familist mă privea cam înciudat. Numai domnul în gris fuma liniștit și își păstra niște aere ironice de mă băga în furii. Al dracului tip, n'o fi vr'un agent ceva, — mă gândii.

Peste câteva minute domnul gras dădu de câteva ori adânc afirmativ din cap, scăpă gazeta, apoi se liniști definitiv și se porni pe horăială. Bun, unul e gata.

Trecu așa vre-o oră. Domnul familist rezista eroic. Dar se deșteptă doamna, se culcă domnul, iar doamna rămase de veghe. Domnului în gris nici că-i păsa.

Doamna stătu cât stătu, apoi se cuibări cum putu și se duse și ea... Domnul în gris nici că se sinchisea.

...Trecu iarăși cam vre-o oră. Acuma dormeau cu toții. Chiar mult rezistentul domn în gris fosăia ușurel de după poalele pardesiului agățat în cuier. Atunci mă ridicai tiptil, înșfăcai geamantanul domnului gras și-l zvârlii pe fereastră. După geamantan urmară: cufărul, cutia cu pălării și valiza domnilor familiști. Coșulețul l-am lăsat ca să nu moară de foame. Domnul în gris, era, se vede, numai cu pardesiu. Pace bună, polițistule, eu mă duc. Imi coborâi geamantanul și plecai.

...Mă deșteptai de atingerea tăioasă a unui curent de răcoare. Privii în jur. Ușa compartimentului era deschisă și, de unde adormisem cu toate luminile aprinse, acuma se lupta timid cu zorile numai becul de noapte. Ridicai capul spre plasă. Geamantanul meu nu era la loc!

— A, drăcie! — răcnii și mă smucii spre întrerupător. Da, sigur, geamantanul lipsea.

Se deșteptară și companionii mei. Domnul în gris însă lipsea cu pardesiu cu tot...

— Ce este, ce s'a întâmplat ? — interveni domnul familist.

— Mi-au furat geamantanul... probabil tipul acela în gris... a dispărut.

— Dar dumneata, domnule, — izbucni domnul gras, după ce se 'ncredință că geamantanul lui n'a fost urnit din loc, — dumneata cine ești de făceai tot timpul pe grozavul ?

— Eu... eu sunt profesor din T., mă duceam la băi la Constanța. Eu numai așa... am glumit...

— Valiza, mamă, unde-i valiza, vai de mine ! — se auzi și din partea doamnei.

Ea începu să scotocească febril prin compartiment, apoi se prăbuși în hohote pe bancă...

Citii a doua zi în gazetă:

„Un furt îndrăzneț... trenul București-Constanța... poliția sesizată... anchetă..." etc.

NICU POGOREANU

— Haidem repede... Leul a simțit miros de carne proaspătă...

„Cuvinte potrivite și... încrucișate"

După cum s'a mai anunțat, editura „Adeverul" acordă următoarele premii pentru cititorii cari au reușit să descifreze toate jocurile de spirit din volumul d-lui Tudor Arghezi:

***Premiul I:* 1.500 lei, în numerar.**

***Premiul II:* 1.000 lei în numerar.**

***Premiul III:* 500 lei în numerar.**

BONURI DE CĂRȚI

Editura „Adeverul" mai acordă și următoarele bonuri pentru cumpărat volume literare:

***Premiul IV:* un bon în valoare de 500 lei.**

***Premiul V:* 10 (zece) bonuri în valoare de 200 lei fiecare.**

***Premiul VI: Un abonament* pe 1 an la „Adeverul literar și artistic".**

***N. B. — Deslegările se trimit în tot cursul lunii Martie, pe adresa „Adeverului literar", purtând mențiunea: „pentru cuvinte potrivite și... încrucișate",* fără a se adăoga și cuponul.**

Pe măsură ce le vom mele participanților. La primi, vom publica și nutragerea premiilor însă nu iau parte decât cei cari — după ce au fost publicați — trimit într'un plic, separat, cuponul dela sfârșitul volumului.

Până în prezent au fost primite la redacție răspunsuri din partea următorilor cititori:

1. *Al. N. Vasilescu-Vasal,* student, București (39 probleme cu 10 erori). 2. *Hortensia Misinski,* studentă, Bolgrad (39 probleme cu 21 erori). 3. *N. Gh. Stănescu,* student, Constanța (39 probleme cu 10 erori).

Având-se în vedere bogăția întorsăturilor ce caracterizează stilul arghezian, trebuie să recunoaștem că deslegătorii de mai sus au trecut cu succes dificilul examen la care s'au angajat, din dorința de a se amuza...

N. B. — Spre a fi scutiți de neplăcerile transcrierii problemelor, cititorii din Capitală sunt rugați să vină personal cu volumul la redacție, spre a fi controlat.

Apare în curând în Editura ALCALAY

TEODOR RĂȘCANU

Ileana Lupului

URY BENADOR

Ghetto Veac XX

JOSSE CARRETERO

FEMEIA BINE PLĂTITĂ

Galoși sovietici

Eu.... în materie de galoși, am principiile mele. E greu până mă decid să-mi iau galoși, căci odată decis, răscolesc toate prăvăliile până găsesc galoșul care-mi convine. Fizionomia unui om începe dela picioare; deci va să fii atent la cumpărătură, să încerci mai multe perechi, să te uiți bine la calitate și să te decizi cu greu.

Totdeauna ți se pare că galoșul vecinului e mai frumos decât al tău. Sunt galoși între galoși. Există galoși cu limbă, bondoci, speciali pentru comisvoiajori și lume vulgară. Ferește-te de ei, căci îți diformează fizionomia și se lăbărțează curând.

Sunt, — din contră — galoși fără limbă, delicați, supli, incomparabili. Sucește-i bine pe toate fețele și uită-te la marcă. Dacă au marcă rusească, cumpără-i și poartă-i sănătos. Ai să-mi mulțumești o viață 'ntreagă, căci decând e lumea, galoșii buni au fost de proveniență rusă. Dar, odată cu marile prefaceri sociale, operate în împărăția vecină, galoșii rusești au dispărut de pe piață. In locul superbilor galoși rusești, picioarele noastre au fost încălțate, vai! cu fel de fel de imitații proaste.E locul să exclamăm cu tristețe: — Unde sunt galoșii de altă dată?

Așa dar, aveam nevoe de-o pereche de galoși. Țineam mortiș să fie rusești și, după o raită prin magazinele din centru, începui să bat periferiile: Grivița, Rahova, Obor, Colentina, Ferentari... Cine știe în ce dugheană bătută de Dumnezeu, printre cozi de bici și gamele ruginite, se află mult visata mea pereche de galoși rusești.

Raita mea ținu două săptămâni încheiate și, negăsind ceea ce doream, mă resemnasem, când, un amic din copilărie, ascultându-mi doleanțele, îmi deschise capul:

— De ce nu vii la noi, la magazinul „Mondial" să-ți dau eu o pereche de galoși sovietici extra-faini?

— Sovietici... adică rusești?

— Rusești mă, get-beget, din gubernia Nijni-Novgorod.

— Dar, sunt durabili oare?

— Nici o grijă, dragă. Rupi patru perechi de ghete și galoșul rămâne tot nou.

A doua zi, intrai radios în magazin. Amicul mă pofti pe scaun și strigă unui băetan:

— Mișulică, o pereche „Ruski-Eterna" din galantarul No. 2.

Băetanul sui pe o scară întortochiată aproape de plafon, cotrobăi în niște cutii și se întoarse jos apoi cu o splendidă pereche de galoși: fără limbă, cu căptușala de pâslă, lucioși de'ți făceai mustața 'n ei, cu pinteni solizi, înfine... o pereche veritabilă de galoși sovietici. Era galoșul „care ni trebuia". Controlai discret marca, spre mai mare siguranță. Exact. Intre călcâi și talpă, o splendidă stampilă roșie, înfățișând un tătar călare și alături, cu litere în relief, marca: „Ruski-Eterna". Ca amănunt demn de atenție, observai că mândrul tătar sta țanțoș înțepenit în șea, iar în picioare, avea și el o veritabilă pereche de galoși de aceeași marcă.

Amicul, care observase buna impresie, îmi risipi orice ezitare:

— Și Stalin, chiar el în persoană, poartă tot galoși Ruski-Eterna!

Am plătit fără tocmeală 325 lei „preț de fabrică", bucuros că voi purta aceeași galoși ca și dictatorul roșu. Băiatul se repezi să mă 'ncalțe c'un „purtați sănătos" și primi din parte-mi lei 20. Eram mulțumit de achiziția făcută și eu, în astfel de momente, devin subit generos. Plecai țanțoș, călcând fudul și apăsat.

Asta era Joi, pe la patru. Imi aranjai treburile din oraș, iar seara, ajuns acasă, încercai să-i descalț binișor, cu grije, ca să-i așez în noptieră. Primul galoș se'ncăpățână să iasă la 'nceput și când trăsei cu putere de el, talpa ghetei eși afară odată cu căptușeală pâsloasă. Al doilea galoș eși leger din picior, dar scuturai din el o grămadă de bucățele de cauciuc ars.

Ei, drăcie!... De unde provenea acest supliment de cauciuc sovietic? Dusei galoșii lângă lampă. Intr'adevăr, călcâiul se măcinase în interior, prezentând aspectul unui drum de țară, brăzdat de urme de roți: șanțuri, adâncituri, scobituri diverse, se formaseră pe ștaif. Introdusei degetul într'o astfel de gaură și observai un fenomen ciudat: cauciucul sovietic se fărămița și se desfăcea în felii. In curând, învelișul intern al galoșului, formă o moviliță pe masa mea de lucru, iar galoșul în sine, se prezenta grotesc ca o bășică desumflată, fără stabilitate.

De necaz, supa mi s'a părut sălcie, servitoarea toantă, iar amicul care mi-i recomandase, un tâlhar de rând. Noaptea visai spurcăciuni și dis-de-dimineață, tras la ochi și cu o figură de asasin, intrai pe ușa magazinului „Mondial".

— Servus, amice... mă primi tâlharul.

Eu sunt un om liniștit. Dar oricât de liniștit ași fi fost, tot nu mă putui abține:

— Bine, iubitule... — zic, desfăcând pachetul... ăștia sunt galoși sau putrigai? Și etalai pe tejghea baloanele desumflate.

— Ăștia sunt galoșii de aseară? Vai de mine, — se repezi amicul, cercetându-i.

— Ăștia sunt, dragă, — replicai dezolat. Și sunt de părere să-i dai băiatului care mi i-a scos de sus, dela No. 2, o primă specială, c'a reușit să-mi dea o pereche de broaște țestoase în locul unei perechi de galoși rusești.

— Pardon, stimabile, cazul trebue cercetat îndeaproape. Vei căpăta deplină satisfacție. Magazinul nostru e cel mai...

— Așí vrea, deocamdată, să-mi capăt banii înapoi, — spusei timid.

— Nu, nu... cazul e grav! Trebue să-l pun în curent pe patron.

— Nu-i nevoe... — zic eu — să facem atâta caz. Se 'ntâmplă...

— Cum să se 'ntâmple, domnule? Firma noastră nu poate lăsa chestia asta. Clientela trebue satisfăcută, astea sunt principii sacre pentru noi... iată, domnule patron, acest domn client, a cumpărat aseară perechea asta de galoși. Ei bine, de aseară până acum...

Patronul se apropie, intrigat. Lăsase un client. Iși puse ochelarii. Cercetă primul galoș. Păru stupefiat. Cercetă al doilea galoș. Sprâncenele i se 'ncruntară. Mă cercetă și pe mine. Ii zâmbii, umil, de parcă ași fi comis cine știe ce nelegiuire.

— Domnule, Dumneata ai perfectă dreptate. Ascultă la mine, că eu am tras destule 'n viață. Nu-i pentru prima oară când mi se 'ntâmplă lucruri d'astea. Dar ce pot face? Mă resemnez. Cel mai bun lucru în viață e resemnarea. Cunoști dictonul: Omule, nu te supăra... E o mare satisfacție când poți trece superior, peste astfel de chestii mărunte. Și... vrei să știi ceva dela mine? Să-i ardă focu pe fabricanții sovietici...

In acelaș timp, mă lăsă ca să se 'ntoarcă spre o doamnă:

— Ce-a dorit Doamna? Mișulică, o pereche de galoși Ruski Eterna din galantarul No. 2.

Am plecat acasă cu galoșii. I-am dat servitoarei, s'aprindă focul dimineața cu ei, în loc de gaz. Eu sunt un om liniștit. Și... vreți să știți ceva dela mine? Să-i ardă focul pe fabricanții sovietici, dar și pe negustorii bucureșteni!

LAZAR IULIU

Gloria

Un cunoscut scriitor francez se găsea de curând într'un oraș din sudul Franței, unde trebuia să ție seara o conferință.

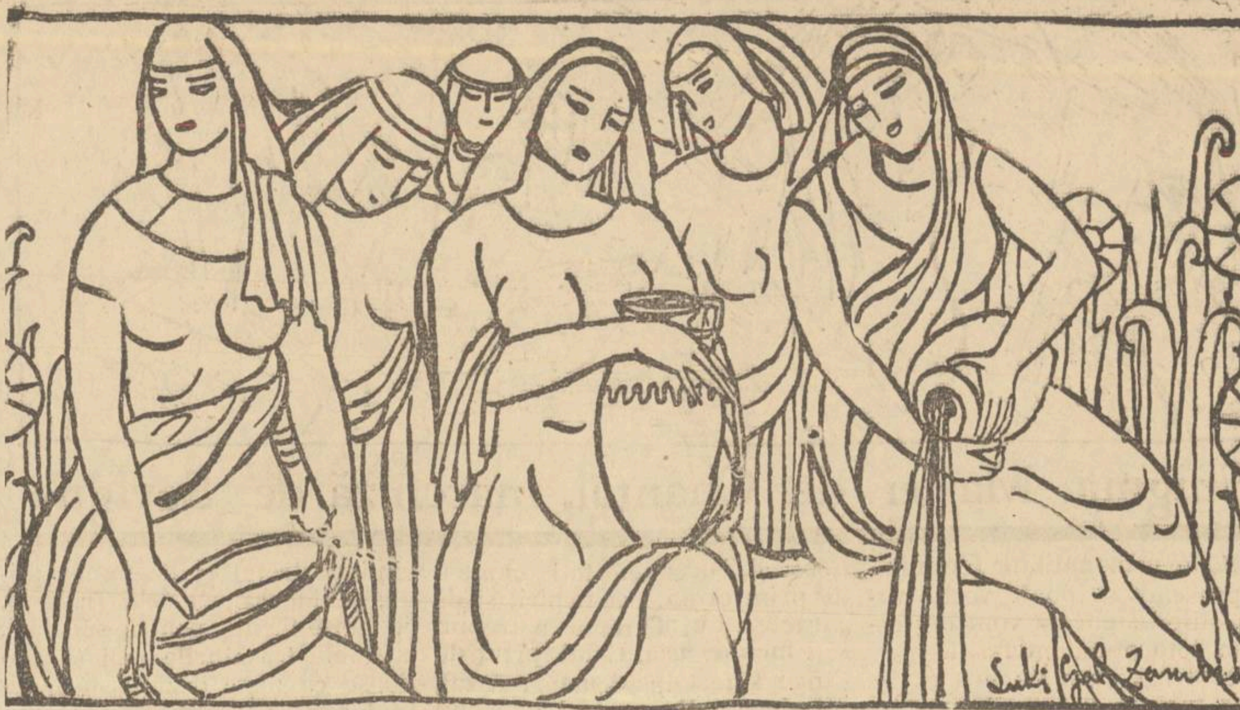
Vrând să „încerce opinia", a intrat la un librar și l-a întrebat cu o indiferență perfect simulată:

— Nu știi unde-aș putea petrece seara aceasta? Sunt în trecere prin oraș și nu cunosc pe nimeni....

— Ei! răspunde librarul, astăseară e în oraș X... care va ține o conferință, dar sunt sigur că va fi plictisos.

Du-te mai bine la Folies, vei putea auzi un cântăreț minunat în genul lui Mayol. Acolo cel puțin vei avea ceva în schimbul banilor!

„Iată ce înseamnă gloria!"—conchise scriitorul, care povestea el însuși surâzând istoria de mai sus.

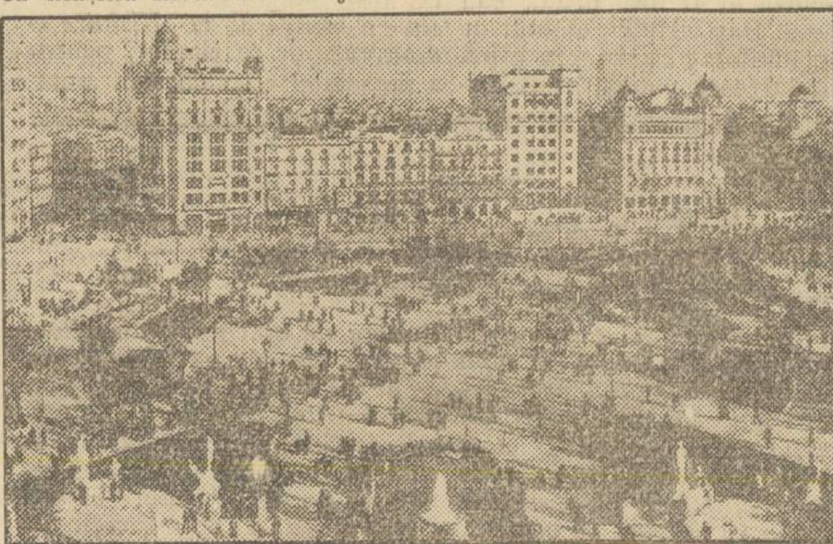

Prin Spania

Barcelona

Ajungem seara la Barcelona și ne pregătim excursia pentru a doua zi. Ne înscriem contra chitanță la otelier, care ne asigură o excursie magnifică. A doua zi ne prezentăm la sediul societății de turism: „Vizita a Barcelona y Tibidabo", ne suim în mașină și pentru prima dată suntem Engleji de autocar... la Barcelona.

Directorul excursiei ne plimbă pe la toate otelurile mai importante ca să mai găsească alți Engleji, dar, cum nu se mai găsește nici unul, intrăm deadreptul în program. Pentru moment ne bucurăm că directorul mai are un client. Mai târziu, însă, spre marele nostru regret, clientul nostru e prezentat drept nevasta directorului, așa că mașina încărcată cu jumătate clienți, d-l și d-na, și jumătate călăuze, d-l și d-na, începe vizita în oraș. Barcelonejii nu sunt oameni de afaceri decât în portul Barcelonei, fiindcă afacerile din oraș le lasă pe mâna altora. Astfel, în drumul nostru, aflăm că antrepriza excursiilor în Barcelona și în împrejurimi e lăsată în mânile d-lui Müller, directorul excursiei noastre care pentru a lăsa impresia că nu face germanofilism, în Spania, e căsătorit cu o ateniancă pur sânge.

Barcelona Piața Catalania

Fiind cu toții străini de oraș, începem să vizităm monumentele mai importante. Un sfert din excursie o știam noi pe dinafară, fiindcă, până a ne sui în autocar, făcusem deja cunoștință cu o parte a orașului.

Pentru a fi mai bine urmărit ghidul nostru ne-a procurat câte o broșură în 4 limbi, fiecare text purtând culorile naționale respective.

Barcelona nu numai că este oraș mare și frumos, dar e printre cele mai mari și mai frumoase ale republicii spaniole.

Fiecare oraș din Spania are caracteristica lui. La Barcelona orice călător face întâi cunoștință cu Ramblas: bulevardul din inima orașului și în care circulația e inversată. Publicul circulă prin mijlocul străzii, iar vehiculele pe margini. Pentru ca barcelonezul să discute mai în voe, despre luptele de tauri, sau despre o mișcare în port, are nevoe de spațiu. Vehiculele se îngrămădesc pe o fâșie îngustă, cât încap două roate alăturea și se înșiră într'un monom neîntrerupt, de la port și până în piața Catalonia. Puțin importă dacă spațiul lor e asfixiant de strâmt și dacă înjurăturile se țin lanț, ca trăsurile. Aci pietonul importă. El trebue să aibă spațiu, ca să poată face toate mișcările și toate gesturile pentru a reproduce scena de grație de la lupta cu tauri: unde stătea taurul, și unde stătea toreadorul. Este atâta spațiu pe Ramblas, încât îți face impresia, că dacă ar fi câte un amfiteatru, deoparte și de alta, ar putea veni și taurul.

Toată Barcelona artistică este concentrată într'un nucleu, așezat în jurul pieții Republicei. Aci se găsesc la un loc cele mai isbitoare contraste: Catedrala alături de inchiziție; în catedrală, stil roman alături de stil gotic din sec. al XIV-lea și stil gotic modern. Pictura bisericii arată sfinți cu picte, iar în mijlocul bisericii se vede împăiat un autentic cap de arab, cu capul chilug și cu un smoc de păr în creștet.

Contrastul se continuă și în anexa bisericii, cu o avere fantastică, evaluată la zeci de milioane de peseta, plasate în bijuterii, perle și colierele ordinului „La Toison d'Or". Averea din biserică este în flagrant contrast cu corporația cerșetorilor, care împușcă francul și care au delegați pe la toate intrările catedralei....

Lângă catedrală se găsește palatul Generalității din Catalonia, Parlamentul Catalanilor și primul patio pe care l-am văzut în Spania.

Alături de arta arabă, patio este cea mai remarcabilă urmă, lăsată de Arabi în Spania.

Grădinile în Spania sunt de două feluri: grădini mari, parcuri imense și grădini mici de interior, patio.

Arabii erau oameni sedentari. Ei aveau haremul lor, cu femei, care nu trebuia să fie văzute, nici la față, nici la trup. De aceea și Arabul și haremul își duceau viața în casă și în grădina din casă. Când lâncezeau pe sofaua din iatac și ieșeau în grădina din interior, închisă de jur împrejur și deschisă numai deasupra, înspre cer, stăpânul și cerul, deasupra grădinii, erau singurele lucruri permise femeilor din harem.

După ce vedem rămășițele romane: patru colonade romane în interiorul unei case moderne (singura relicvă romană din Barcelona, afară de limba spaniolă și de muzeul de antichități) ne îndreptăm înspre Tibidabo. In drum vedem cea mai frumoasă, dar și cea mai neisprăvită biserică modernă: Sacrada Familia.

Tibidabo ca și Montjuich, unde a fost plasată ultima expoziție din Barcelona sunt înălțimile de grație ale Barcelonezilor, unde, pe deoparte natura, pe de altă parte mâna omului a făcut, ca omul să uite o clipă de afacerile din port și chiar de luptele de tauri.

La Barcelona am făcut cunoștință cu bucătăria spaniolă.

Fiecare țară are specificul ei culinar. China are cuib de rândunele, Marocul are cuscus, iar Spania are cocido. Un singur fel de bucate se compune din: carne de vită și de pasere, sub toate formele culinare (cârnați, jambon ori carne macră), legume din tot regnul vegetal, apoi piper, șofran, salată și fructe, și toate astea la un loc se chiamă *cocido*.

Văzusem la Turcii din Asia Mică toate felurile de bucate, servite succesiv în aceeaș farfurie, dar nu mi-am închipuit vreo dată că se poate pune o hală întreagă, într'un singur fel de bucate.

Și în Spania, masa se începe cu hors d'oeuvres, și fiecare articol trebue să provină din anumite localități: jambonul de la Aviles, cârnații dela Cantimpalos, mezelurile din Catalania sau din Majorca.

In hors d'oeuvres intră o categorie întreagă de pești, așa că te-ai putea declara satisfăcut numai cu intrarea, dar deabia de-aci înainte începe partea cea mai suculentă cu: cocido, olla podrida, brânză de Cabrales, de Burgo și de Avila, cremă Torijos, nugat de Jijona, mazapan de Toledo, iar ca fructe: portocale de Valencia, piersice de Lerida, grenade de Grenada, migdale de Cordova, etc.

Mâncarea e stropită cu vin de Valdepeignas, iar pentru desert cu rubiniu de Yepes.

După ce ai luat o masă, poți să spui că arta plastică și arta culinară în Spania țin recordul.

Dr. G. T.

Noapte

Cresc liniști gigantice'n noaptea
Ce vine, furișă, pe văi
Și spaima horește'n răspântii
Ce sug cenușiul din căi.

In tumbe micuțe de sunet,
Abia să s'audă 'ndrăsnind,
Un greer turtit de tăcere
Se vaită la lună plângând.

Și'n noaptea ce urcă greoaie
Cu umbre sburlite spre culmi,
S'adună pădurea grămadă
Să tremure'n frunze de ulmi.

MIRCEA MARC.

S. Coldunov

Moartea

In cabinetul tovarășului Borovoi, directorul grupului de uzine hidraulice „Canstroi", avea loc o consfătuire. Se discuta un nou plan de lucru. Vorbea inginerul Socolov. Cuvântarea lui era inteligentă, convingătoare, dar rece. Se simțea într'însa o îndoială care „rodea" planul asemeni unui cancer...

Patetismul inspirat de cifrele plănuite pălea și se stingea. Entuziasmul insuflat planului se pulbera în mii de clauze defavorabile. Sub vârtejul glumeților stridente, simbolul epocii de industrializare, întruchiparea tuturor speranțelor mărețe, în fine „Planul" cu P mare se transforma într'o grămăjioară de hârtie măzgălită.

Inginerul Socolov flutura aceste hârtii cu o abilitate grațioasă de jongleur-scamator, care sub privirile tuturor preface un om viu — în praf și pulbere.

Borovoi asculta pe inginer, încruntat. Când Socolov termină ceiace avu de spus, Borovoi se porni să-i răspundă. Răsturnând afirmațiile inginerului, planul învie din nou.

— Pentru Socolov, coloanele de cifre sunt numai semne aritmetice; pentru mine, ele reprezintă o epocă. Socolov privește constructivismul ca pe o simplă problemă edilitară. Pentru mine, fiecare lucru creat respiră a socialism. Planul, pentru Socolov, e numai o chestiune de profit și pierdere... Pentru mine, izbânda planului va fi izbânda milioanelor de oameni asupra neputinței și robiei milenare. Socolov lucrează. Eu creiez. Fiindcă Socolov e om de muncă și de afaceri, iar eu sunt comunist. Omul de afaceri spune un „nu", acolo unde comunistul spune „da".

In cursul acestei cuvântări, Borovoi era grozav de emoționat. Simțea gustul salivei care-i făcea gura pungă. I se învârtea capul. Iși ștergea buzele cu batista și scuipa în ea.

In cabinet era semi-întuneric, din economie. Nu mai era nevoe de atâta lumină ca la citirea cifrelor lui Socolov. Deodată, cineva întoarse butonul electric.

Borovoi holbă ochii oprindu-se din vorbă.

Tăcu. Și toți văzură că mânile și batista îi erau pline de sânge, ai cărui stropi pătaseră până și hârtiile, fața de masă, fotoliile...

Cupeul „Salvării" îl duse pe directorul „Canstroiului" la spital. Colaboratorii lui își aduseră aminte de culoarea cenușie a feței lui, de tusea și uscăciunea lui, pe care el nu le luase până atunci în seamă. Medicii diagnosticară o tuberculoză în fază gravă.

La spital Borovoi stătea inactiv, după ani întregi de muncă. Pentru prima dată, el își auzea fluerăturile și hârâiturile din piept, vedea cât de uscată îi este pielea și cum din toate părțile îi ies oasele.

Trândăvia îl speric. El simți frământarea ascunsă a sufletului sau, cat și procesul de idei inexprimat până acum. Dar un comunist nu trebue să mediteze prea mult asupra lucrurilor, care îi pot turbura seninătatea spirituală.

Ce-i drept, Borovoi cugeta cu multă liniște la moarte. Așa numita „neființă" și neantul nu-l emoționau. El nu-și bătea capul cu „cealaltă lume", lucru întâlnit de altfel numai la oamenii religioși.

Borovoi privea moartea foarte simplu: din carnea lui urma să crească lipan și cu asta se isprăvea orice urmă individuală. Eterna trecere dela viață la moarte o accepta fără altă replică.

Vecinii lui de pat, erau și ei sortiți morții. Dar Borovoi n'ar fi vrut să moară, deși ceilalți vorbeau despre moarte cu o nepăsare înspăimântătoare. Bătrânul Cuzmici era cel mai nepăsător dintr'înșii.

Pentru el, chestiunea era hotărât și definitiv rezolvată. Cuzmici se simțea la spital ca la o stație de transbordare. El știa că va pleca odată din stație; dar infinita prelungire a așteptării îl plictisea din cale afară.

Cu prietenul său Colica, numai de doisprezece ani, se petrecea alt fenomen. Pentru Colica, moartea în genere nu exista. Misteriosul cuvânt „voi muri" nu-și avea nici o noimă. El îl pronunța ca pe un cântec absurd, fără emoții. Acest cuvânt ascundea în el o taină goală, nu însemna absolut nimic. Amândoi mureau cu aceiași lipsă de frică: unul pentrucă era bătrân, ajungând până la ultimul hotar al vieții și știind totul; celălalt pentrucă nu știa nimic.

Studentul Pavel își alunga din răsputeri orice gând de moarte. El studia matematicile și limba engleză, deși nu-i mai rămăsese de trăit decât o lună.

Cuzmici observă că „nu-i păcat că se odihnesc puțin în spital"....

Dar Pavel nu era de aceiași părere:

— Curentul vieții, Cuzmici, ne cere să mergem alături cu el, iute!

In mijlocul acestor oameni, Borovoi era izolat. Indiferența moșneagului cât și orbirea studentului îi erau cu desăvârșire străine. El dorea viața, dar nu avea intenția să se ascundă de pericol.

In mijlocul lor apăru un nou bolnav, un om răutăcios, zeflemitor și vorbăreț la culme. Din prima zi, el intră cu Borovoi într'o nesfârșită discuție, interpretând pe lângă acesta cam acelaș rol cași Mefisto pe lângă Faust.

— Vreau să-ți trezesc conștiința, îndoiala, — spuse el. — In natură se petrece un eveniment important: dispar eu... Ințelegi? Eu dispar! Incă viu, dotat de anumite calități, dispare un om. Nu azi — dar mâine nu

(Continuare în pag. VI-a)

formula
Bi-Oxyne
SIMPLA SANATOASA EFICACE
vă asigură dinți frumoși și sănătoși
Este cel mai serios dentifrice

va mai fi pe lume Nicanor Lebeajiev. Eu cred că față de însemnătatea acestui fapt, restul lucrurilor își pierde orice importanță.

Borovoi, în replică, invocă textele catehismului politic și axiomele învățate pe de rost despre nimicnicia vieții individuale, față de cauza comună. Dar Lebeajiev nu se liniști, ci merse mai departe cu ispitele.

— Vreau să chem la viață fantezia d-tale. Ești inteligent, dar ai imaginația prea puțin inventivă. Probabil că din clipa, în care ai devenit comunist, n'ai prea jonglat cu ideile. Nu ți-au venit în minte întrebările pe care eu le pun acuma. Vreau să te gâdil puțin, tovarășe comisar.

Drept răspuns la replicile lui Borovoi — Lebeajiev râse cu poftă.

— Toate argumentele d-tale, comisare, sunt niște vechituri. Și, pentru un realist, lipsite de orice putere de convingere. In definitiv, ce ți-au slujit d-tale *personal?* Ce au folosit ele persoanei cu numele Borovoi? — Iată întrebarea la care nu vei putea răspunde... Știu, comisare, că n'ai nici nevastă, nici copii, și nici măcar o femeie pe care s'o iubești. Trăești într'un coteț strâmt din „Casa Uniunilor", n'ai nici măcar timp să mănânci, să bei, să dormi. Ce ți-a folosit timpul? Poate, puterea? Craniul d-tale, comisare, se va fi măcinat, când se va realiza opera mânilor d-tale. Să nu speri în recunoștința omenirii. Un oarecare flăcău al viitorului, roșu la față, va roade sămânțe de dovleac, stând fără jale pe mormântul d-tale.

Aflând că lui Borovoi îi merge mai rău, Lebeajiev se bucură:

— Mă bucur, comisare! Mă bucur nespus că intri într'o țară, unde nu există deosebiri. Spitalul și moartea ne egalizează în drepturi. Boala și moartea se dovedesc a fi pentru d-ta, cași pentru mine, o chestie personală...

Lebeajiev muri. In ultimul său monolog de adio, el recunoscu că n'are ce „să lase în schimb secolului".

— Cu mulți m'am luptat, pe mulți i-am contrazis, dar de oferit n'am putut oferi nimic în schimb... Eu sunt un tip de tranziție, o varietate corcită, o specie de intelectual rus. Și nu sunt singurul. Sub cerul aprins al epocii ne veștejim cu toții, neputincioși să simțim viața și moartea... Dar s'ar mai putea oare trăi, cuprinși de nostalgia atâtor gânduri?

Moartea lui Lebeajiev n'ar fi trebuit să-l lovească pe Borovoi prea tare. Dar el se lumină că „în curând se va întâmpla și cu el acelaș lucru". Toată ființa lui se cutremură. Și pentru a scăpa de aceleași tânguiri ca ale lui Lebeajiev, el se hotărî să nu moară la spital, năpădit de gânduri plictisitoare și trândave, ci la muncă, în plină desfășurare a operei lui iubite.

Borovoi părăsi spitalul, cu toate protestele doctorului. Camarazii lui din partid îi pretinseră să nu se gândească nici măcar la „Canstroi", copilul său, ci să se reîntoarcă la sanatoriu. Borovoi se văzu nevoit să cedeze, dar deveni conștient că „prieteniile creiază dușmănii".

Sentimentalul secretar al comitetului provincial s'ar fi crezut criminal, dacă i-ar fi permis acuma lui Borovoi să lucreze. Dar, în încăpățânarea lui de prietin, săvârșea o faptă mai amară și mai nemiloasă. El îi tăia lui Borovoi calea spre lucru, îl priva, poate, de ultimul mijloc de a muri cu mândrie și seninătate.

Noapte, singur în odaia lui Borovoi hotărî să se împuște. Așa-și-așa, viața lui nu folosea nimănui. Mila amicilor îl jignea.... Dar pe revolver zări inscripția: „Tenácelui Bolșevic". Revolverul îi fusese făcut cadou de soldații roșii, pe vremea războiului civil.

Bolnavul reciti inscripția și-și aduse aminte de trecut. Nu, nu-și va pune capăt zilelor! Nu va fi laș! Va înfrânge moartea prin muncă.

Borovoi plecă spre uzina lui, „Canstroi". Nu-l mai țineau picioarele, dar pieptul îi era plin de entuziasm.

— Bucură-te, Antoane! — se încurajă el însuși. — Ești un tată fericit. Opera ta s'a înzdrăvenit, s'a întărit, stă fermă pe picioare. Poți muri liniștit. Acest prunc puternic nu-și va mai ceda locul. Voința ta va trăi prin el. Pentru toate acestea face să trăiască și să moară cineva. Totul e trecător și va trece desigur... Se scutură puful păpădiei — cași gloria; se risipește ca praful. Pălesc ghioceii legăturilor sufletești.... Și tocmai acuma e doar sezonul ghioceilor!... Dar nici macul îndrăgostirii, de Iulie, atât de pătimaș, nu ține floarea multă vreme. Și chiar varza îndestulării se ofilește și piere... Nu trăda floarea nemuririi, floarea aspră dar credincioasă a muncii! Fii dârz, Antoane! Ai fost pe calea cea dreaptă. Nimic nu va putea nimici aceste lucruri, în care stăruie munca ta...

Indoelile lui Lebeajiev erau acum departe de dânsul.

— Eu sunt — totul: — așa zicea omul trecutului. In afară de mine nu există nimic... Eu sunt acela care trebue să fie învins, — așa vorbește omul prezentului; fiindcă suprema libertate este suprema abnegație, autolimitarea... „Dar piere atunci personalitatea!" — strigați voi... Da, vă înțeleg. Fie! Să piară personalitatea voastră, ambițioasă, egoistă și măruntă, veșnic dușmănoasă, în luptă cu semenele ei și mărginită de gardul curții proprii, — personalitate incapabilă să săvârșească fapte eroice și să renunțe la iubirea de sine. Pământul așteaptă alt om, superior. El se și naște, și voi auziți primii pași ai pruncului... Prost ai socotit, dragă scepticule! Eu trecusem prin purgatoriu și prin infern și m'am întors neatins. Sunt din nou împreună cu el — cu veacul meu, cu lumea mea, cu adevărul meu, cu speranțele mele. Și nu mă mai sperii nici chiar de sfârșitul vieții. Adio, dragul meu, azi intru în casa mea și trîntesc ușa în urmă"...

La „Canstroi" lucrul era în toi. Borovoi face controlul, dă ordine, atât de familiare lui. E fericit. Prietinii intimi se uită de departe la el, vorbesc în taină.

Borovoi îi salută, aleargă spre ei, și deodată cade sfârșit de puteri:

— Salut, tovarăși! Vedeți, din nou sunt printre voi! — șopti el, dându-și sufletul...

Trad. de A. N.

Dorinți

In noaptea asta tristă și pustie
Mă simt atât de singură și mică
C'aș vrea aproape dorul tău să-mi fie
Să mă păzească, să nu-mi fie frică.

In noaptea asta rece 'ntunecată
Aș vrea să pot aduce lângă mine
O mângâiere-a ta de altădată
Și să adorm cu ea, gândind la tine.

EUGENIA PETRESCU

A APARUT

AL. T. STAMATIAD
PAGINI DIN
BAUDELAIRE
DESENURI · MANUSCRISE · AUTOGRAFE
DE GENIALUL POET FRANCEZ
EDITURA „ADEVERUL", 184 PAG. LEI 60

Enigma Mariei de Chantal, marchiză de Sevigne

Iată o personalitate feminină despre care se poate vorbi mereu, știind sigur că vom deștepta în totdeauna interesul.

Problema care s'a pus și se pune încă în vremurile noastre cu mai multă insistență este „iubit-a sau nu această femeie un bărbat în viața ei?".

Sainte Beuve răspunde net și precis, nu!, dacă, zice el, este vorba, bine înțeles, de pasiune înflăcărată. Atât la Sainte Beuva cât și la alții care vorbesc de această „carență" în sensibilitatea d-nei de Sevigné se simte un fel de iritație, care merge până la dispreț la unii scriitori, când analizează personalitatea acestei femei. „N'avea simțuri biata, sfânta femee!" E în adevăr dezesperant, gândindu-te care ar fi norma de conduită ce ar trebui să o aibă o femee celebră, spre a nu fi osândită de posteritate? Când se vorbește de George Sand și M-me de Staël, pentru a nu pomeni de cât pe cele mai tipice, cunoaștem „tonul" pe care-l iau acești domni vorbind de sensibilitatea lor amoroasă... atunci?!...

S'a zis că iubirea maternă a înăbușit în Madame de Sevigné orice alt sentiment, cum se întâmplă în toate inimile de femei care au avut decepții în dragoste. Se mai vorbește de credința religioasă atât de puternică în sufletul ei și se amintește că ar fi avut printre ascendenți o sfântă. Dar toate acestea tot nu explică ceia ce numesc comentatorii săi enigma femeii.

Cécile Gazier care a scris acum în urmă o carte destul de interesantă despre D-na de Sévigné ne spune că Marie de Chantal primind pe Sévigné de soț își va fi închipuit cu imaginația ei de fecioară că el încarnează pe vreunul din străluciții cavaleri din „*Astrea*" D-rei de Scudéry. Lucrul e cu atât mai probabil cu cât Olivier d'Ormesson în „Journal" ni-l prezintă pe acesta ca pe un bărbat frumos, bine făcut, arătând a fi și om spiritual. „Ea l-a iubit cu toată puterea tinereții și cu toată spontaneitatea naturii sale.

A fost desigur, zice Cecile Gazier, primul și singurul ei amor". Că l-a iubit cu adevărat și că durerea ei a fost sinceră și profundă, este indiscutabil. Se zice că întâlnind după doi ani, din întâmplare, pe cavalerul D'Albert, care omorâse pe marchiz în duel, D-na de Sévigné a leșinat. Dar, Cécile Gazier recunoaște cu toți contimporanii marchizului, că acesta fusese un om mediocru și că amintirea lui nu a lăsat nici o urmă în alt suflet de cât în sufletul soției sale. Numai ea l-a regretat și i-a rămas credincioasă nu numai cu sufletul dar și de fapt o viață întreagă, deși s'a bătut în duel și-a murit pentru o cocotă oarecare.

Ceiace nu intră în capul urmașilor și a intrat foarte cu greu și în capul contimporanilor, este această ciudată fidelitate din partea unei văduve de 25 de ani, frumoasă și atrăgătoare „îngerul îndoliat", cum îi zicea Scarron, bărbatul D-nei de Maintenon. Pare că s'ar fi rupt în ea coarda iubirii pentru totdeauna, căci nu numai că n'a mai iubit pe nimeni, dar nici n'a voit măcar să încerce să iubească pe cineva.

In epoca în care a trăit, în care atmosfera era pare că îmbibată de dragoste, înconjurată de admiratori ce erau mai toți oameni iluștri sau cel puțin remarcabili; galanteria ca și defăimarea au dezarmat în fața ei. Se pare că ar fi avut puțină aplecare spre contele de Lude. Alte ori adoratorii ei erau o familie întreagă, ca bătrânul d'Andilly și feciorii săi. Cei primejdioși pentru virtutea ei fură vărul său Bussy, Fouquet, Conti și Turenne, toți oameni de prim ordin, de spirit și de caracter. Lui Turenne a trebuit să-i închidă ușa, Conti, prinț de sânge a fost în scurt refuzat, cât despre Fouquet, i-a trebuit multă vreme ca să-și creadă o-

MARIE DE CHANTAL

chilor, că el, Fouquet, căruia nu-i rezista nimeni, a fost pur și simplu respins de încântătoarea marchiză! Și câți alții, toți oameni seducători sau de talent. Ar fi fost poate explicabil dacă marchiza ar fi fost prudă sau austeră. Dar virtutea ei, atât de neîngăduitoare dânsa, era plină de indulgență pentru alții. Privind portretul ei de femee plină, sănătoasă, cu ochi frumoși, cu gura făcută pentru sărutări, cu toate trăsăturile moi și grațioase ca niște dezmierdări, citind scrisorile pline de sensibilitate pentru frumusețea și insinuanta melancolie și voluptate a naturii, pline de tandreță și afecțiune pentru copiii și prietenii săi, renunțarea ei totală la dragoste pare în adevăr o enigmă sufletească.

Dar ceia ce e mai curios este că știa atât de bine să se ia cu admiratorii săi, în cât aceștia nu-i păstrau pică pentrucă au fost respinși. De alt-fel foarte subtilă și îndemânatecă, primea drăgălaș omagiile și apoi cu un cuvânt de spirit, cu o glumă bine plasată, arăta fiecăruia bariera pe care nu trebuia să o depășească.

„Numai d-ta în tot regatul, îi scria Bussy de Rabutin, ești în stare să faci pe cei amorezați de d-ta, să se mulțumească cu prietenia". Și în adevăr știa să fie o prietenă neîntrecută cu bărbații ca și cu femeile. Mărturisirile contimporanilor săi sunt pline de elogii: „Dumneata ești „deliciile" neamului omenesc" îi scria Bussy de Rabutin, de altfel singurul care a încercat s'o bârfească în „*Histoire amoureuse de la Gaule*", pentru a regreta și a se căi apoi amar.

Filmul

La Maternelle

Intr'o privință suntem toți de acord. Afecțiunea față de copii e singurul sentiment neprecupețit, nesupus contingențelor de tot felul de care abundă viața noastră. In această privință nu există neînțelegeri, desbinări, prăpăstii ce despart pe oameni. Față de copil suntem toți uniți și împăciuiți.

Un copil aproape că n'are naționalitate, aparține mai puțin cutărei clase sociale. Din ce în ce mai mult se accentuiază interesul societății, al statului pentru îngrijirea copilului.

Pare-se că până și rassismul, așa de implacabil și necruțător, mai face concesii, când e vorba de copii, cel puțin — cum s'a întâmplat, mai deunăzi — în artă. Filmul „Maternelle" care rulează acum și la noi, a înregistrat succese de durată la Berlin. Micul incident cu scoaterea (și în urmă repunerea) numelui regisorilor neariani pe frontispiciul filmului nu contează. Fapt e că un film cu copiii unei rase străine care e privită cu ură prost ascunsă și dispreț teutonic — Hitler susține în cartea lui „Mein Kampf" că francezii ar fi o rasă negroidă — a putut place poporului german și a ținut timp îndelungat afișul.

Acest film nu e numai o operă de artă cu însușiri remarcabile, ci și o faptă bună. E proslăvirea maternității pe un plan superior celui obișnuit. E vorba de maternitate — nu ca factor familiar, reflectată individual asupra propriului copil — ci maternitatea pe cel mai înalt plan al existenței umane, unde omul face abstracție de propria lui persoană, închinând puterile sale active colectivității.

Madeleine Renaud, principala interpretă — dintre actorii maturi ai filmului, realizează un tip de femee în care sentimentul matern și sentimentul social se unesc și se confundă. Artista a creat cel mai nobil, cel mai uman din tipurile — feminine și masculine — ce s'au perindat până în prezent pe ecran.

Partener de prim plan al lui Rose, marea îndrăgostită a tuturor copiilor, este colectivitatea acestora. E o dragoste, o nevoe reciprocă de atașament, de consumare de afecțiune între Rose și copii. Ea are tot atâta nevoe de ei cât ei de dânsa, Rose pentru a cheltui, copiii pentru a primi afecțiunea ei nelimitată la cutare sau cutare individ, ci revărsată social. Filmul capătă astfel privit o semnificație aproape revoluționară.

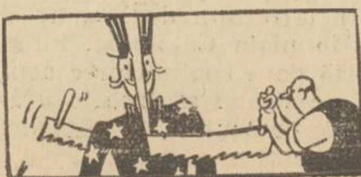
Din mulțimea copiilor se desprinde ca o simbolizare mai amplă și mai conștientă a nevoii copiilor de dragoste și de pricepere figura micii Marie. Din lupta sufletească a acestui copil, din umanitatea lui, care lui însuși nu îi este lămurită, și pe care n'o poate formula în cuvinte, ci o exprimă numai prin incomparabilul joc al expresiei ochilor și a feței, putem învăța mai mult și mai omenește decât din cărți de literatură pretențioase și prețioase. Aci avem deaface cu o expresie directă a vieții redată cu naturalețe uimitoare.

Tot filmul e străbătut de un fior de umanitate ce te face să vibrezi omenește ca și cum ar fi totul aevea. Nu e locul aci să citez nenumăratele scene și detalii așa de firești, așa de aproape de noi toți; și totuși așa de pline de un adânc înțeles al vieții.

Cred că până și admiratorii filmelor în care femei fatale exhibă carnea și capriciile lor deșarte, nu se vor sustrage până la urmă emoțiunii ce radiază dela această operă bună, frumoasă și sănătoasă.

Iată un film cu adevărat rost social, ce se adresează tuturor, nu un film-literatură. Nu un film-divertisment, ci un film-viață care distrează cași celelalte — având și latura lui umoristică — dar care în acelaș timp are un efect purificator și ar trebui să servească o lecție tineretului amator de senzații artificiale și vane.

L. SEREANU

Cronica muzicală

Concerte simfonice

După meteorica trecere pe la pupitrul Filarmonicei a maestrului Enescu, au reapărut ca dirigenți ai orhestrei noastre, cu prilejul ultimelor concerte simfonice, d-nii Ionel Perlea *și* George Georgescu.

Amândoi căutând să-și reimprospăteze programele prin piese sau soliști „în primă audiție". Mozart, *unul din compozitorii căzuți în disgrația dirijorilor noștri, a putut astfel figura în fruntea programului d-lui Perlea cu* Simfonia în Re, *în trei părți, necântată încă la noi. Execuția ei atât de îngrijită, minunatul respect față de stilul mozartian al d-lui Perlea ne fac să regretăm și mai mult și să înțelegem și mai puțin renunțarea directorului Operei Române la reprezentarea „Nunții lui Figaro".*

Bucata de rezistență și atracție a simfonicului dirijat de d. Perlea n'a fost însă această primă audiție de Mozart — ci Simfonia a doua *a lui* Gustav Mahler *care prin proporțiile ei neobicinuite, prin bogăția și măestrita întrebuințare a ideilor muzicale, prin dramatismul ei mărit de intervenția corurilor și-a vocilor singure — face totdeauna o puternică impresie asupra ascultătorilor. D. Perlea, care are meritul de-a ne fi prezentat cel dintâi — în stagiunea trecută — această măreață operă, a condus și de data aceasta întregul aparat instrumental și vocal cu acea sigură știință și cu acel avânt comunicativ care-l caracterizează și care l-au ridicat în locul de frunte ce-l ocupă azi în viața noastră muzicală.*

Corul „Carmen", tot mai bine armonizat cu orhestra Filarmonicei și atât de bogat în voci frumoase, d-nele Maria Snejina *— în frumosul rol al altistei — și* Evantia Costinescu *au desăvârșit execuția monumentalei opere a lui Mahler.*

Simfonicul dirijat de d. George Georgescu a avut ca solist pe tânărul pianist polonez, laureat al juriului vienez, d. Boleslav Kon *— care a interpretat concertul de răsunătoare și superficiale efecte al lui* Rachmaninoff. *Alegerea ajută într'adevăr pe tânărul artist să-și valorifice strălucite și excepționale însușiri, în special de tehnică — oferindu-i însă numai rare și fugare prilejuri de-a desvălui și alte laturi ale unui talent —probabil — multiplu. Publicul, cucerit de temperamentul vijelios al tânărului interpret, i-a cerut cu deosebită insistență ceiace, ca un copil răsfățat, cere dela o vreme dela toți soliștii, oricare ar fi ei: un supliment, oricare ar fi el — și ceiace, cu o deosebită grație, i-a fost refuzat.*

Concertul de Rachmaninoff a fost frumos încadrat în program de Simfonia a doua (Pastorala) *de* Brahms *și de* Valsul *lui* Ravel. *D. Georgescu are nu numai o predilecție, dar și o înțelegere deosebită pentru muzica lui Brahms, pe care se poate mândri că a introdus-o și încetățenit-o la noi—împreună cu cea a atâtor alți compozitori, de altfel.*

Execuția acestei senine și voioase „Pastorale" poate sta astfel alături de cea a tragicei prime simfonii, mulțumită și privilegiului d-lui Georgescu de-a stăpâni deplin și fără sforțare orchestra Filarmonicei — nu numai prin autoritatea, care nu lipsește nici altor dirijori ai noștri, ci printr'o cunoaștere și-o afinitate reciprocă între d-sa și membrii orhestrei, întemeiate pe colaborarea intimă din atâția ani de zile.

In ritm cuceritor, avântat, execuția sugestivului „Vals" al lui Ravel a încheiat programul. N.

Moda

Vine primăvara!

Ce greu e de cristalizat această nouă modă de primăvară, așa cum ne-o prezintă actualmente creatorii ei! Modelele sunt atât de variate, chiar contradictorii, încât e aproape imposibil să desprinzi o siluetă-tip. Vom încerca să precizăm totuși, cu ajutorul câtorva generalități verificate în toate marile colecțiuni, ceeace veți purta vara aceasta.

Din punct de vedere al culorilor: predomină alb și negru; apoi albastru marin și alb, diferite tonuri de albastru maron sau gris, toate nuanțele de gris, sable, puțin verde aprins și rose. Utilizarea țesăturilor aspre influențează mult moda; taffetas-ua, faille-ul, cotonul glacé, organdiul, tulle-ul, pichetul, nu se întrebuințează la fel cu alte stofe suple, ci favorizează relieful, *punctul capital al modei noui. Este foarte importantă voga garniturilor de piqué și organdi alb. Este remarcabilă întoarcerea la garniturile din plise, volănașe, crețuri, cari erau atât de mult la preț in 1860.*

Pliseurile și panglicuțele formează toate jabourile, coleretele, nodurile in evantail care împodobesc toate rochiile la gât, și adeseori mânicele, capele ori partea de jos a fustei și trena.

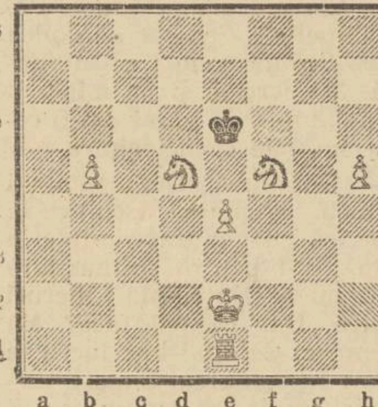
In toate marile colecții se resimte și un oarecare exotism „Extrem-Orient" căruia i se datoresc mantourile scurte și largi, gulerele strânse, liniile oblice încheind rochiile până sub mânecă, fustele strâmte ca niște pantaloni chinezești, voga în fine a satenului negru și a unor admirabile imprimeuri înflorate pe fond negru...

Tailleurul are un succes deosebit și cu el bluzele. Rochiile simple sau habillé sunt adeseori completate de o mică pelerină. Costumele din două bucăți au mult succes și oarecare noutate. Mantourile trei sferturi, închise la gât și largi, păstrează o notă elegantă și degajată. In fine redingota de culoare deschisă, cu reverurile proeminente constitue haina cea mai indicată pentru după masă — și pentru sport.

BRIGITTE

Cronica Șahului

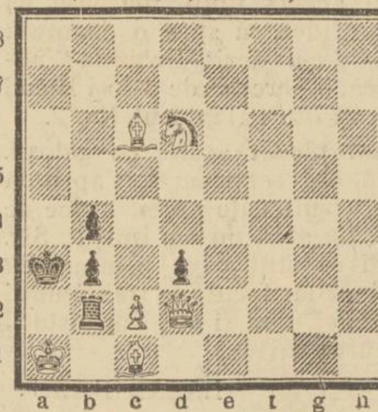
PROBLEMA No. 700
de S. Herland, București.
(inedită) (Urdruck)

7 + 1 = 8

4 ╪

PROBLEMA No. 701
de Ing. P. Farago, București
(inedită) (Urdruck)

6 + 5 = 11

Invers 3╪ *)

(Selbstmatt 3 ╪)

*) Invers 3╪ înseamnă: alb începe și obligă pe negru să-l dea mat în 3 mutări.

Concursul nostru de soluții

Cu acest număr începem noul nostru concurs de deslegări de probleme, la care poate lua parte oricine.

La soluțiile problemelor în 2 mutări acordăm câte un pun 1, la cele în 3 mutări 2 puncte, etc. La problemele directe în 2 mutări este suficient să ni se indice prima mutare, iar la celelalte toate mutările în variantele principale. Pentru fiecare dubla soluție se acordă câte 2 puncte în plus. Cei ce vor obține 200 puncte vor primi ca premiu câte o carte de șah de mare valoare. Autorii de probleme au parte de asemeni la acest concurs cu numărul de puncte respectiv.

Soluțiile trebue că trimise până'n trei săptămâni dela apariția lor pe adresa redacției.

Tot ce face privește această rubrică — corespondență, soluții, probleme, etc., rugăm să ni se trimeată pe adresa: PAUL I. NEGREANU, București I, Bulev. Carol 21.

* * *

Mit dieser Nummer schreiben wir einen neuen Löserwettbewerb aus. Wir nehmen Lösungen von jedermann entgegen und prämüeren das Erreichen von 200 Punkten mit wertvollen Schachwerken. Ein Zweizüger wird mit 1, ein Dreizüger mit 2 Pünkten u. s. w., jede Nebenlösung mit 2 Pünkten bewertet. Autorlösungen zählen ebenfalls mit. Die Lösungen müssen bis spätestens drei Wochen nach Erscheinen der Aufgaben an unsere Redaktionsadresse eingesandt werden.

Alle diese Spalte betreffenden Sendungen — Korrespondenz, Lösungen, Probleme, u. s. w. — bitten wir an folgende Adresse richten zu wollen : **Paul I. Negreanu,** *Bukarest I, Boulevard Carol 21.*

CORESPONDENȚA

I. D. F. *(Buhuși).* Problemele dv. sunt corecte. Nu publicăm însă paturi decât în cazuri excepționale. Pentru lămuriri, veți primi o scrisoare.

P. L. *(Iași).* Problemele dv. sunt simple și în acelaș timp incorecte. Urmează scrisoare.

I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Un album cu fotografii din România

(Kurt Helscher: La Roumanie, 304 fotografii, cu o prefață de Octavian Goga, Brockhaus)

Multă vreme ne-a lipsit o antologie a priveliștilor românești. Frumusețea turistică a meleagurilor noastre rămăsese până acum câțiva ani o bogăție neexploatată, pe care nimeni nu se îngrijea s'o pună în valoare. Peisagiul românesc apărea, fără îndoială, în literatură. Il puteai oricând gusta în poezia lui Eminescu și Coșbuc, în proza lui Sadoveanu. Descripțiile literaturii, însă, oricât de plastice ar fi ele, sunt, în fond, o interpretare a scriitorului, o deformare sau o exaltare, adică o mărturie a unei stări subiective, pentru care peisagiul este doar un pretext. Celebrul adagiu al lui Amiel: un paysage est un état d'âme" nu trebue luat decât ca o expresie a acestui proces de interpretare subiectivă. Intr'o descripție poetică starea sufletească este, întotdeauna, a scriitorului. Scriitorul ne obligă să vedem prin temperamentul lui, ne silește să adoptăm propria lui atitudine față de peisagiu. In lectura unei descripții poetice plăcerea estetică primează, împotmolind delicios cu imagini simpla noastră dorință de-a ne informa.

Totuș, această simplă dorință, această minunată curiozitate care ne îndeamnă la reverii și ne desrădăcinează măcar în închipuire, are nevoie de o satisfacție. Este o satisfacție de ordin mai practic, dar care poate da loc la intense răsfrângeri și mulțumiri spirituale. Nimic mai util și nimic mai agreabil decât un album de fotografii pentru a stimula această curiozitate și a o alimenta.

La noi începutul a fost făcut, acum doi ani, de „Priveliști românești" pe care serviciul fotografic al Direcției Presei l-a publicat în editura „Adevărul" și despre care am vorbit la timp, ca despre o foarte isbutită realizare.

Iată, acum, că un străin, d. Kurt Hielscher publică în editura Brockhaus un voluminos album cu fotografii din România.

Numai foiletând albumul d-lui Hielscher îți dai seama de câtă pricepere, de cât simț artistic și de câtă osteneală este nevoie pentru realizarea unei asemenea lucrări.

Prima impresie este o impresie de artă. Ca și în „Priveliștile românești" am admirat transformarea meșteșugului fotografic într'o veritabilă creație artistică. Dintr'un simplu meșteșug oarecum impersonal, fotografia a devenit un instrument minunat de interpretare și de explicare. Păstrând intacte calitățile ei de prezentare obiectivă, fotografia se poate împodobi cu toate calitățile unei arte interpretative. Care este misterul acestei paradoxale împerecheri de rezultate? Foarte simplu. Este știința punctului de vedere (luată aici în sensul propriu al cuvântului) și alegerea iscusită a aspectelor. Cel mai frumos peisaj „luat" de o mână nepricepută (adică *văzut* de un ochi rece și bleg) poate deveni o execrabilă și banală priveliște. Dimpotrivă, un peisaj chiar mediocru, când e bine văzut poate deveni interesant, ciudat, dacă nu pur și simplu frumos.

Și aproape nu există priveliște care să nu fie interesantă.

Dar pentru asta trebue să știi să vezi. Toată arta fotografică *aici* își are începutul. Toată tehnica ulterioară (de o mare importanță și ea) nu este decât meșteșug, rutină, lucru învățat, lucrat, voit.

Numai în acest sens se poate vorbi despre o artă fotografică, despre o interpretare fotografică a Naturii.

D. Kurt Hielscher posedă din belșug aceste minunate calități. Știința punctelor de vedere nu are pentru el niciun secret. Mânuește perfect aspectele și alege dintre ele întotdeauna pe cele esențiale. Din această pricină fotografiile sale sunt decisive. Fidelitatea perfectă e împerechiată cu o desăvârșită înțelegere estetică.

In câteva lămuriri puse în fruntea albumului, d. Kurt Hielscher expune ceva din spiritul în care a înțeles să-și alcătuiască albumul. D-sa constată cu regret că arta populară românească, „este amenințată de un dușman implacabil venit din Apus: civilizația care înăbușă tot ce este spontan". Plin de dragoste și de înțelegere pentru această artă populară, pentru jocurile, țesăturile, costumele și artele decorative românești, d. Kurt Hielscher spune: „Din pricina aceasta am dat un loc atât de important vieții poporului, în dauna peisajului".

Intr'adevăr albumul d-lui Kurt Hielscher este un adevărat mic muzeu portativ, în care cele 304 fotografii sunt tot atâtea ferestre deschise către viața pitorească a țării noastre. Cu o infatigabilă curiozitate d. Hielscher a colindat toate colțurile României, escaladând piscurile și cercetând văile Carpaților, cutreerând ascunzișurile Deltei, înfundându-se în codrii Moldovei și Bucovinei în căutarea mânăstirilor străvechi, descoperind aspecte inedite, puncte de vedere noui; animat delaolaltă de un strict realism și de un simț artistic desăvârșit.

Lucrarea d-lui Hielscher este însoțită de o prefață a d-lui Goga și de o documentată explicare a gravurilor, în franceză, germană, engleză și română.

Cunoscând forța de răspândire a editurii Brockhaus, albumul d-lui Kurt Hielscher este menit să facă cunoscut în străinătate tezaurul de frumuseți naturale ale României, fiind în acelaș timp un prețios document etnografic.

AL. A. PHILIPPIDE

Cărți și reviste

Durerea

Poate fi vorba de plăcere când se tratează o problemă în mod riguros științific? D-l dr. J. Westfried ca să răspundă acestei probleme ne vorbește despre „Durere", tratând această problemă științific dezbătută, în forma cea mai plăcută, mai inteligentă și mai pe înțelesul tuturora, într'o plachetă de 82 de pagini foarte occidentală prezintată (Ed. G. Doin. Paris).

Cunoaștem multe lucrări ale autorului în care calitatea informației științifice nu dă cu nimic îndărăt în fața calității scrisului. In lucrarea de față d-rul J. Westfried consideră, din punct de vedere medical, durerea ca un fenomen util vieții omenești, ajungând la aceiași concluziune ca și Reverendul părinte Sanson, din punct de vedere creștin.

In adevăr, afirmă dr. Westfried, durerea este un rău pe care trebuie să-l respectăm, pentru că este util, căci ea înseamnă *apărarea* organismului împotriva agenților destructori. Afară de aceasta ea este inevitabilă sub forma ei fizică ca sub acea sufletească. Medicul în genere nu se impresionează de durere, totuși o combate, dar numai pentru că în multe cazuri ea este pe cale de a deveni o aberație, o formă patologică.

Dar este ea un izvor de îmbogățire a ființei, un prilej de perfecționare, după cum afirmă Părintele Sanson în cartea sa la „Souffrance et nous?" Dacă în ceiace privește durerea fizică medicul nu este în totul de acord cu misticul creștin, în ceia ce privește durerea morală el o privește în tocmai ca dânsul, adică o socoate nu numai inevitabilă dar și utilă. Subiectul e tratat cu metodă și precizie științifică, arătându-se originile, evoluția și diversele transformări ale acestui fenomen, fixând cadrele problemei prin relevarea părerilor contrarii în privința utilității sau inutilității durerii în planurile naturii.

După ce autorul a fixat mecanismul, legile caracterelor sale, precum și raporturile sale cu cercetările în domeniile psihologiei, psihiatriei, endocrinologiei și după ce ilustrează aceste considerații cu numeroase exmple din literatură, filosofie și sociologie, în partea a doua, acordând o extensiune mai mare considerațiilor psihopatologice ale chestiunii, descrie mai mult durerea morală și în special depresiunea și melancolia, *algomania*.

Forma clară și elegantă face să se citească această scurtă și densă expunere cu o plăcere și o ușurință care te face să uiți bogata și arida documentare care-i stă la bază.

D-l dr. Westfried s'ar părea că s'a pus aci în contradicție cu încheerea Domniei sale că durerea este necesară, evitând cititorilor săi, ceia ce impune de sigur, adesea, pacienților convingându-i că este spre binele lor...

Iașul: Buletin trimestrial, Martie 1934

„Cercul eșenilor" a dat la iveală primul Buletin trimestrial: „Iașul", cu scopul de a înfățișa publicului activitatea desfășurată în sânul asociației.

In „Cuvântul înainte" d. prof. *Gr. Trancu-Iași* ne definește rostul acestui Buletin în felul următor:

„Un *jurnal de bord*, în care se va însemna activitatea noastră sfielnică și curată; sau... ferească Dumnezeu... va justifica înfrângerea noastră atunci când nu am putea realiza ceea ce sufletul nostru ne-o spune că trebue să realizăm pentru Moldova — Iașul pururea drag!

...Buletinul „Iașul" va fi răbojul pe care vom cresta rezultatul muncii, străduințelor și năzuințelor noastre!

Rostul acestui Buletin ca și al „Cercului Ieșenilor" îl vor înțelege fiii și prietenii adevărați ai Iașului, ascultând ritmul interior al inimilor și vor da dreptate idealiștilor incorigibili că s'au gândit să creeze o „oază" pentru moldoveni și un bastion, în chiar mijlocul Capitalei.

Sumarul, foarte bogat, cuprinde pe lângă istoricul și apelul lansat în vederea constituirii „Cercului Ieșenilor" articole semnate de d. doctor Ygrec: O inițiativă interesantă; Arh. Iuliu Scriban: Vatra Ieșenilor; Ing. Cezar Gr. Cristea: Contribuție la biografia președinților cercului nostru; etc...

Inregistrăm cu bucurie apariția „Iașului" și-i urăm viață lungă.

Hotarul. Ianuarie-Februarie, No. 9-10

Revista arădană „Hotarul" se afirmă tot mai viguros printre cele mai de seamă publicații din Ardeal.

Activitatea vie și bogată desfășurată până acum în paginile cu ținută occidentală ale „Hotarului" ne îndreptățesc speranțele cele mai frumoase în roadele și viitorul revistei, care prin însuși titlul ei zugrăvește un simbol și o făgăduință.

Primele pagini ale „Hotarului" sunt închinate memoriei marilor dispăruți Vasile Goldiș și Ștefan Cicio Pop. E o admirabilă caracterizare a vajnicilor luptători arădani, care *„se completau unul pe altul ca două silabe ale aceluiaș cuvânt; Ștefan Cicio Pop fiind sabia cu multiple accente de strălucire, când era chemată să spintece văzduhul cu vorba; Vasile Goldiș știind să-i păstreze și să-i împrospăteze mereu luciul, în teaca gândurilor lui... Au plecat unul după altul, numai la răstimp de-o bătae de inimă, ca două replici într'un sfârșit de act!"*

Semnează articole d-nii: *Ing. Șt. Mateescu:* Criza americană și experiența Roosevelt; *Pompiliu Sofronie:* Revizionismul și art. 19 din Pactul Soc. Națiunilor; *Gh. Ciuhandu:* Țara Românească pe Câmpia Tisei; *Ed. I. Găvănescu:* Târguri arădene: Boroș-Ineu. Schițe și versuri publică d-nii *Al. Țintaru, P. P. Bănișteanu, Pompilian Barbu, Marcel Olinescu,* P. M. Bogdan, C. Mnerie, etc...

Recenzii de cărți și reviste, însemnări și note, încheie ultimile pagini ale frumoasei reviste arădene.

Ținem să relevăm un lucru rar. Lipsa polemicilor sterile și spiritul de obiectivitate al conducătorilor revistei.

*

Săptămâna viitoare se va pune în vânzare romanul d-lui N. D. Cocea: „Pentru un petec de negreață".

*

In editura Societății române de filosofie, d. C. Georgiade a tipărit un studiu de vaste cercetări, intitulat „Psihologia gândirii copilului", *asupra căruia vom reveni cu detalii ample.*

*

A apărut „Caleidoscop internațional", *de T. Cristureanu, o admirabilă analiză a unora dintre cele mai interesante probleme de politică internațională.*

*

A apărut „Gândul Vremii" anul II No. 3, 15 Martie 1934. Revistă de ideologie. Apare lunar.

*

A apărut „Psihologia clipei de spaimă" de Dr. M. I. Nestor.

Georges Suarez: Profils de rechange

Noua lucrare a lui Georges Suarez „Profils de rechange", conține simple profiluri — descrieri fizice, biografii, impresii.

Georges Suarez, cronicar și istoriograf al Parlamentului, profesează cel mai mare respect pentru personagiile sale, le iubește chiar, ceiace îl ajută să le cunoască mai bine. Aflăm multe despre personagiile pe care ni le prezintă, dar ele rămân individualități despărțite de mediul în care trăesc și lucrează.

Din galeria de oameni iluștri prezentată de Suarez, se pare că autorul îl exclude pe Gandhi, de vreme ce pune sub portretul lui calificativul: „un comic".

Suarez greșește; a ridica un continent prin singura virtute a spiritualității, a fi venerat ca un sfânt de milioane de oameni, nu numai că depășește comedia, dar atinge măreția. Nu trebue uitat însă amănuntul că e vorba numai de profiluri.

Suarez prezintă dintre Francezi pe d-nii: André Tardieu, Edouard Herriot, Paul Boncour, Daladier, Marcel Héraud, Pierre Laval, Albert Sarraut, etc.

Dintre străini, înfățișează între alții, pe Stresemann, pe Hitler, pe von Papen, pe MacDonald, pe Hoover, și, dominantă, marea figură a regelui-cavaler Albert I al Belgiei.

Lucrarea lui Suarez nu este un tablou complect al actualității.

Pentru aceasta ar fi prea fragmentară și lipsită de proporții și pătrundere. Ea rămâne însă un sugestiv profil, uneori ascuțit, alte ori mai amabil, al epocii.

Cronica teatrală

„Plicticoase fantome"

Cu prilejul reprezentării lui „Iuda"

Fără gândul profanării memoriei marelui istoric, dintr'o pasiune de puritate a ideii și limpezime a graiului, subtilul Paul Zarifopol s'a încumetat să denunțe în opera lui Pârvan unele atitudini pompoase, urme prea dese de retorism jenant și înlănțuiri de cuvinte nelipsite de ridicul, pe care obedienții discipoli ai maestrului gândirii ritmice nu le puteau surprinde. „Insolența" d-lui Paul Zarifopol, care, spunea unul, nu dă pace nici morților, a provocat mare stupoare în rândurile acestor idolatri învățăcei, ce nu vor fi niciodată mai mult decât învățăcei. Aceasta nu înseamnează că d. Zarifopol nu are, sau are mai puțină dreptate.

Observația și formula d-lui Zarifopol, se potrivește însă cum nu se poate mai exact unui gen de piese teatrale zise „clasice" (scrise adică după moda veche și cu subiecte din antichitate), reprezentate cu predilecție pe scena Teatrului Național.

Fantomele „clasicismului" dramatic încep să turbure simțitor izvoarele creației actuale și să devină într'adevăr plicticoase.

Incă de multă vreme, reacțiunea publicului a făcut simțită nevoia unei schimbări a stilului în care sunt creiate dramele și tragediile cu teme prăfuite. Spectatorii s'au plictisit de vaete prelungi, de tânguiri fals-patetice către zeii ocrotitori, de dueluri caraghioase și de alte asemenea neverosimile întortocheri melodramatice, căutate vizibil pentru a impresiona o lume bănuită gratuit, ca fiind lipsită de elementar simș critic și bun simț. S'au exploatat până la suprasaturație slăbiciunile sentimentale trecătoare ale publicului iubitor de teatru, fără a se observa că aceste tragedii cu jeluiri căutate sunt comedii sinistre, care produc efectul contrariu celui dorit.

Actualitatea lui Shakespeare, luat adesea model de autorii noștri dramatici atât de îndrăgostiți de antichitate, nu constă, pentru timpul nostru, în patetismul teatral ci în valoarea permanentă a analizei psihologice pătrunzătoare, în verosimilul caracterelor.

Toate scăderile și păcatele așa zisului teatru clasic, se răzbună crunt în piesa d-lor Ciprian și Luca a cărei premieră a avut loc la Național. In „Iuda", grotescă tragedie, lipsită de orice valoare, am putea spune scandalos de mediocră, cortegiul fantomelor stilului „clasic" devine profund supărător prin lipsa de gust și măsură. Rar mi-a fost dat să văd atâtea „conflicte" într'un tempo așa de rapid, să aud atâtea urlete, țipete însoțite de gesturi deplasate, tânguiri false, dueluri deun irezistibil comic, și vorbe înșirate neverosimile. Două acte consecutive nu se văd și nu se aud decât năzbâtiile acestea, enervante până la revoltă.

Autorii lui „Iuda" au avut o nefericită inspirație când au ales pentru dramatizare una dintre cele mai complicate figuri din istorie, pentru reliefarea căreia era nevoie de puteri într'adevăr shakespeariene. Iuda creat de d-nii Ciprian și Luca este o caricatură în toată puterea cuvântului. O diformare al cărei caraghios crește prin conjuncturile în care a fost așezat Iuda. Și doar începutul actului întâi arăta bune intenții!...

Ceeace a fost însă penibil cu adevărat, era să vezi talente remarcabile ca ale d-nei Sorana Țopa și Calboreanu uzate în eforturi fizice dictate de un text exagerat de „clasic" prin factura lui. Autorii au făcut radicală abstracție de evoluția gustului și priceperii publicului modern de teatru. Și din vânzarea lui Iuda care este una dintre cele mai sguduitoare tragedii ale istoriei, au făcut o tragedie grotescă.

Destinul a vrut ca d-nii Ciprian și Luca să ispășească toate greșelile teatrului „clasic" ale cărui fantome devin într'adevăr plicticoase.

Poate acest caz forte, să cureze de urâte slăbiciuni pe dramaturgii noștri.

N. TATU

Cronica literară

Polca pe furate...

Romanul d-lui M. Celarianu este o dovadă a repeziciunii cu care se pot îndeplini, dacă nu schimbările de structură mintală, cel puțin răsturnările punctelor de vedere în evoluția talentelor tinere. Nimeni n'ar fi putut închipui în poetul premiat de Societatea scriitorilor, pe autorul romanului *„Polca pe furate"*.

Efuziunea, maximum de fervoare interioară din poemele de altă dată, au făcut loc unei lucidități de observație care se leagă cu totul de obiect, umanizând tipurile numai prin făurirea interioară și expresiunea lor directă în forma cea mai grea de realizare, *scrisoarea*.

Mediul în care se petrece acțiunea romanului este mediul cel mai grosolan al descompunerii și demoralizării noastre de după războiu. El ar fi putut fi tratat pe struna pe care s'au mai executat astfel de subiecte și de alți scriitori, devenind însă numai o fidelă reprezintare a unei vieți vulgare și banale până la sațietate. Dar pe când alții n'au ajuns de cât la redarea unui document, ce este și rămâne un document colectiv, d. M. Celarianu s'a desfăcut din materia romanului, dominând-o cu pătrunderea sa intelectuală și desăvârșita stăpânire a formei. El procedează ca un psiholog reprezintând viața cu simplicitate, așa cum este în realitățile ei cotidiane, fără nici un fel de judecată. Totuși face operă de moralist și pune pecetea personalității sale creatoare pe materialul documentar.

Personagiile sunt dezghiocate cu o îndemânare plină de cruzime, și fiecare trăsătură a tipurilor, desinată cu adevărul, exagerat dar precis, al caricaturistului, ne produce o satisfacție aproape senzuală. Arta sa stă în iluminarea personagiului din lăuntru și expresiunea lui directă, în forma cea mai personală și mai greu de utilizat în literatură, scrisoarea. Fiecare scrisoare este un reactiv care face să iasă la lumină, din cursul simplu al unor amănunte, biografia sufletească a celui ce o scrie, însemnând de la o scrisoare la alta momentele din desfășurarea acțiunii: crearea personagiilor, desemnarea situațiilor, împletirea conflictului, apogeul: („Na... na... na!..." „Deluviul", „Arsene... Zexe") și în fine deznodământul în „Stejarul din Borzești", bucată neîntrecută, în care se rezumă parcă toată arta autorului de a tăia dintr'o singură lovitură, cu ascuțișul darului său de psiholog, realitatea în toate planurile sale și a reda, sub forma naivității celei mai autentice, toată complexitatea concepției ce stă la baza invențiunii sale picantă și comică.

Romanul va amuza de sigur pe cititorii săi — dar nu în scopul acesta a fost scris. Excelează de sigur d. M. Celarianu în găsirea trăsăturilor celor mai ingenioase, prin care dă la iveală turpitudinea moravurilor și ticăloșia tipurilor cu haz și cu aerul cel mai debonar. Vede just și redă precis. Râde, este evident, dar râsul nu-l dezarmează și nu dezarmează nici pe cititor. Satira amară și crudă se degajează din acest amuzament al unui om cu spirit vioi și formă fericită. Se simte ghiara judecății care sfâșie și spiritul de vigilență al omului care s'a prefăcut numai a părăsi critica pentru fantazie. Este fără îndoială una din operele de valoare ale tineretului.

Spre Orient

„Secretul de a plictisi este a spune tot", mai ales când este vorba de o călătorie în părți de lume atât de bogate în pitoresc și de încărcate de amintiri ca Orientul. Cartea d-nei Ollea Nistor e absolut fermecătoare, mai ales prin darul autoarei de a ști să aleagă cu mare finețã de gust și o perfectă măsură ce și cât să spună din toate impresiile sale de călătorie, pentru a informa pe cititorii săi și a le strecura în suflet emoția care a stăpânit-o în mod constant în dealungul călătoriei, după cum singură mărturisește.

Simplicitatea, naturalul, frăgezimea impresiilor și sensibilitatea bogată ce însoțește observațiile juste asupra locurilor și oamenilor fac lectura acestei călătorii în deosebi de plăcută.

Informația interesantă și delestată de orice erudiție greoaie, evocarea trecutului atât în cât să dea o perspectivă prezentului și să aștearnă peste toate o poezie natural izvorâtă din aparițiile, ce par că se ridică din praful de sub pașii din calea călătorilor, popasurile în viața cotidiană a popoarelor ce par a fi făcute pentru a odihni pe cititor de sublimul unor locuri ce întrec puterile de admirație ale omului, intuiția justă a trăsăturilor ce fac culoarea locală, totul face ca această călătorie în Orient să fie plină de antren și de plăcere pentru cel ce o face sau o reface, în tovărășia autoarei.

In deosebi de mișcătoare sunt paginile în care se recreiază atmosfera religioasă a Ierusalimului, retrăind sfintele amintiri cu citatele din evanghelie și lăsând să curgă limpedele izvor al unui simțimânt religios de o puritate strălucitoare, în primitiva și prețioasa sa simplicitate.

Trecerea nesilită și firească din planul istoriei, al cugetării și elanului mistic, realitatea și preocupările vieții, amestecul amintirilor vechi, cu freamătul și tumultul vieții prezente, contrazicerile oamenilor în stabilitatea neclintită a peisagiilor, tot ce prinde și redă cu atâta armonie și bună voie sufletul distinsei călătoare, dă un farmec și un colorit povestirii, de care nu poți să-ți dai seamă decât citind această carte cu adevărat frumoasă.

IZABELA SADOVEANU

Cronica gastronomică

De la anarhia plantărilor, la babilonia vinurilor

Fiinţă vie şi supusă legilor existenţii, vinul poartă pecetea naşterii şi suferă corectivele educaţiei.

Intr'o pivniţă cum se cade, diriguită de om priceput şi cu conştiinţă, înainte de a i se acorda accesul în butoi, vinul trebue să-şi prezinte actul de naştere, conţinând cartierele lui de nobleţă. Vinul snob (sine nobilitate), *nu trebue să stea la rând cu principii şi arhi-ducii podgoriilor.*

Starea de asediu şi cenzura e singurul regim care convine unei pivniţi în care dorim să domnească ordinea. Căci vinul, cât de nobil, e recalcitrant şi fantezist până la nebunie. Trebue supraveghiat de aproape şi ţinut din scurt. Altfel iese în lume mojic şi haimana. Am văzut cu ochii mei Pinot-uri de cea mai bună familie venind la recepţie murdare şi fără buchet, ca un ambasador în deplină uniformă, dar în papuci şi fără cravată.

Pinot! In halul ăsta! Te-apucă jalea să-l vezi întors la ţărănie, când ştii că în faţa străbunilor lui se închinau cardinalii şi papii, regii şi împăraţii! Te stăpâneşte acelaşi sentiment penibil pe care ţi l-ar provoca un hunter la saca sau un Montmorency lustragiu. Vina nu e a lui însă, ci numai a acelora care l-au declarat prematur apt pentru butelie, după rea pilda acelora de pomină şcoli superioare, unde puteai, mijlocind arginţi obţine în şase luni diplomă de doctor, dar cu restricţia, cel puţin mintală: bon pour l'Orient. *In butoi, vinul trebue supus unui control permanent, şi tratament special, fiind scos periodic la examene severe, dar bucurându-se în schimb de o perfectă higienă şi la nevoie de asistenţa medicală. Acolo îşi face el,* ses humanités. *In sticlă nu-i rămâne decât să mediteze asupra celor învăţate, perfecţionându-se de aci înainte prin sine însuşi, fără concurs.*

Marea şi ultima probă de maturitate o va trece în faţa expertului. Expertul este domnul care pricepe vinul şi-i ştie meremetul. A fixa anul şi determina originea e puţin lucru pentru el. El trebue să poată mai mult şi să meargă mai departe. Simţurile lui sunt mult mai sensibile decât aparatele de precizie. Nu există încă aparat care să poată înregistra ceiace simte el. O analiză chimică nu ne poate edifica decât asupra proporţiilor în care se află componenţii unui vin: atâta alcool, atâta zahăr, atâta acid tartric, atâta tanin etc. Simţul olfactic şi gustativ al expertului însă, exercitat pe nuanţă şi semi-ton, trebue să stabilească valoarea exactă a raportului sintetic al calităţilor unui vin. In faţa lui, vinul dă examen la cinci obiecte. Să dau o pildă: încredinţezi unui expert un pahar de degustare, în care ai turnat două degete de vin. Ii spui de ex.: Meurseault 1884. Presupun că nu vrai să-l păcăleşti, căci dacă încerci, te prinde. Care-i primul gest pe care îl va face? Va ridica paharul în sus şi-l va examina în zare (se înşeală aceia care îşi închipuie că culoarea nu are nici o importanţă. E o dovadă de sănătate sau boală, întocmai ca expresia omului). Aceasta e prima notă. Culoarea examinată, va imprima paharului o mişcare circulară, urmărind picătura care se prelinge, pentru a se edifica asupra densităţii lichidului. A doua notă. Operaţia terminată va apropia paharul progresiv de nas pentru a surprinde buchetul. A treia notă. Ajuns aci va suge o şuviţă de vin pe care după ce o va face să fluere câteva secunde în gură, o va mesteca *şi o va înghiţi. Aici va marca două note: prima e o senzaţie olfactică pe care o primeşte prin gură, a doua e gustul propriu zis. Aşa dar cinci note şi probele terminate toate. In momentul acesta expertul poate hotărî în ultimă instanţă (fără apel şi recurs), dacă flaconul valorează zece franci, trei sute, o mie, sau nici două parale. De aci licitaţia poate începe fără grijă şi fără risc.*

Aceste spuse, e timp să ne întrebăm: Poate exista expert pentru vinurile noastre?

— Nu!

— De ce?

— Din lipsă de obiect.

— Cauza?

— După filoxeră replantările s'au făcut în mod anarhic şi vinul a continuat să se lucreze după metode empirice, care dacă puteau da rezultate cu viţele indigene, rămân inoperante pentru noile specii introduse. Astfel s'au degradat incomparabile regiuni vinifere, compromiţându-se un produs care ar fi putut şi ar fi trebuit să figureze printre cele dintâi din lume. Haracii stau prin vii ca tot atâtea turnuri ale lui Babel în jurul cărora strugurii vorbesc sute de limbi şi nu se mai pot înţelege între ei.

Ne vom căsni în articolele viitoare să arătăm cum s'ar putea pune puţină ordine în această babilonie.

AL. O. TEODOREANU

Cronica moravurilor

Psihologia conjugală

D-na Vérine a fundat în 1928 la Paris, „l'Ecole des Parents" care-şi propune între altele să ne înveţe ce este bunul simţ. Această şcoală publică anual câte un volum tratând despre Tinereţe, Adolescenţă, Educaţie sexuală, Noviciatul mariajului, Formarea personalităţii. In 1933 sub titlul „Puţină psihologie conjugală", l'Ecole des Parents prezintă un manual al artei de-a fi fericit. Tarde, marele Tarde, zice că sunt bunuri pe care le obţii cu atât mai bine cu cât nu le urmăreşti cu prea multă ardoare, şi printre acestea citează sănătatea, virtutea, bogăţia; s'ar putea adăuga aici şi fericirea — care se află pretutindeni în jurul nostru şi mai mult încă în noi; trebue doar s'o faci să încolţească. Fericirea conjugală nu constă în căutarea unei perfecţiuni — imposibilă femeii ca şi bărbatului — ci în surâzătoarea bunăvoinţă cu care ştii să utilizezi imperfectele însuşiri ale celuilalt.

Inainte de toate ar trebui ca fiecare soţ să cunoască diferenţa dintre el şi tovarăşul său. „Hurrah, pentru mica diferenţă", cum ar zice jovialul Englez. Bărbatul e autoritar, îndrăzneţ, (puţin) brutal, egoist şi fără jenă. Femeia e sentimentală şi senzibilă, animată de dorinţa de a place, e frivolă şi mai cu seamă irascibilă. Aceste însuşiri diferite ,mai mult complimentare decât contradictorii fac ca femeii să nu-i placă să vadă propriile ei tendinţe la bărbat, şi viceversa. O femee autoritară, brutală, încăpăţânată, fără jenă, îndrăzneaţă, luptătoare, orgolioasă — nu are nici o atracţie. Tot ca şi un om care ar fi prea delicat, capricios, frivol, manierat. O singură calitate se găseşte la ambele sexe în doză egală: egoismul, *care la femee totuşi dispare vis-à-vis de copil.*

Când un menaj merge rău din motive grave, mai totdeauna e vina bărbatului: cu un soţ brutal, beţiv, cartofor, stricat, hoţ, criminal, căminul se prăbuşeşte; or, aceste defecte rareori aparţin soţiei. Când o căsnicie merge rău din motive uşoare, mai totdeauna e greşala femeii; ea este de obiceiu agresivă, prost dispusă, geloasă, susceptibilă, exasperantă... pe când bărbatul de nouă ori din zece nu cere decât un lucru: să-i dai pace!

Şi nenorocirea pentru bieţii oameni e că motivele neînsemnate de discordie sunt de o sută de ori mai numeroase decât cele grave. Pentru un soţ nescuzabil, câte neveste insuportabile? Din nefericire la femei şi vâsrta are o importanţă mult mai mare decât la bărbat. Cu bună dreptate doctorul Monsaingeon observă că dacă soacrele justifică cu drept cuvânt proasta lor reputaţie, aceasta e — simplu — pentrucă atunci când îşi mărită fetele sunt la epoca menopausei.

Nu putem exprima suficient de sugestiv, cât de necesară e buna dispoziţie la pacea menajului: adeseori fiecare dintre soţi are calităţi deosebite, cum însă sunt împreună — fac explozie.

Mai există o chestiune însemnată în căsătorie: pudicitatea. Balzac spune cu justă raţiune că soţul care intră în cabinetul de toaletă al soţiei este un imbecil sau... un filosof, iar d-na Vérine — în aceiaşi ordine de idei — se scandalizează când nevasta se spală pe dinţi în faţa lui.

Problema sexualitate-voluptate este covârşitoare pentru fericirea conjugală. Şi în acest sens amintim ca o soluţie perfectă aceia pe care Villiers de l'Isle Adam o propune în „Eve future": o femee-maşină, admirabil construită şi animată de chiar sufletul constructorului ei. In acest caz sincronismul simţimintelor ar fi perfect, soţia găsindu-se mereu în acelaş grad de ardoare sau de indiferenţă cu tovarăşul ei.

In ordinea obişnuită a lucrurilor însă, noi ne resemnăm la micile disonanţe — care poate tot n'ar avea loc dacă unul n'ar cânta pe cheia lui sol, când celălalt cântă pe cheia lui fa.

O bună măsură preventivă e ca în primii ani de mariaj soţii să stea împreună acasă şi să aibă cât mai mulţi copii!... Căci împingând cele două voluptăţi la extrem, voluptatea dionisiacă chiar de ar fi atât de tumultoasă şi frenetică ca aceia a lady-ei Chatterley, tot nu o echivalează pe aceea apoliniană a mamei Grachilor, pe care parcă o văd privindu-şi fericită copiii care cresc în admiraţia tatălui lor.

Maestrul

Şi-a păstrat silueta şi... năravul!... deşi a devenit „maestrul", unicul şi cel mai mare zugrav în viaţă, din vremea noastră. Dar... st!... am zis că şi-a păstrat năravul: nu poate suferi să vorbească profanii de opera lui... De câte ori încercam să spun câte ceva, sau scoteam vre-o exclamaţie, „maestrul" mă apuca de umăr, mă îndesa într'un jilţ şi-mi zicea:

„Şezi, te rog, aici şi te uită, fără să spui un cuvânt!"... La rândul meu de câte ori nu l'am privit însă, cu satisfacţie profundă, în prada vreunei frumoase mondene, zâmbind cu amabilitate, pe când ochii albaştri scăpărau scântei verzui de pisică înfuriată. Il auzeam clar şi limpede pronunţând, în gând, cuvintele cu care adesea ne biciuia „sois charmante et tais-toi!"

Am mania de a merge prin expoziţiile de pictură şi în totdeauna regret că nu există pe lume o instituţie, un geniu, un om de înaltă cultură estetică, pentru educarea amatorului în arta de a privi, a înţelege şi a avea apoi la îndemână expresia cu care să poată spune ceva ce a văzut, fără să jignească senzibilitatea, susceptibilitatea, fineţa de concepţie şi ştiinţa unui maestru...

Eu când dau de o expoziţie de maestru sunt ca omul care a mâncat o viaţă prin fel de restaurante proaste şi se găseşte apoi într'o bună zi la o masă boerească. Stau şi mă uit abia îndrăznind să mă înfrupt de ici de colea, ca omul plin de stupoare, care e vrăjit de cele ce vede, dar nu îndrăzneşte să se aşeze la masă de-a binelea, căci nu ştie, nu cunoaşte felul bucatelor.

La expoziţia maestrului Ştefan Popescu pândesc când nu e acolo, ca să gust de ici de colo, până ce mă aşez sănătos şi privesc, vorbesc cu mine însămi.

Plec, mă întorc, exclam şi mă uit cu spaimă să nu mă prindă.

De aceia nu voi îndrăzni să vorbesc de opera formidabilă a maestrului — nu vreau să-i stric chiar eu — vechea sa prietenă — dispoziţia. Am văzut însă o scenă despre care maestrul nu mă poate opri să vorbesc, era trăită nu pictată, *deşi petrecută în expoziţie.*

O şcoală, copii din primar, din acele ce vin adeseori la Dalles, îndemnate de dăscăliţă, s'a încumetat să ceară marelui pictor să le scrie — să le dea, cum se zice, un autograf pe caete. Atunci am văzut, dintr'un colţ unde eram pitită, un tablou care merita să stea alături cu celelalte.

Maestrul, cu înfăţişarea sa de escogrif, înconjurat de copii, schiţa pentru fiecare câte un desemn, iar eu citeam desemnul de departe pe faţa celui ce desemna, ca şi pe faţa celor pentru care desemna. Era tocmai expresia pentru care de atâta vreme caut vorbele cu care să mă pot adresa marelui maestru, să-l spun fără să-l supăr, cât şi cum îl admir...

IS. SD.

I n s e m n ă r i

S. Coldunov

In altă parte, publicăm schiţa intitulată „Moartea" — datorită scriitorului sovietic I. Coldunov.

Această schiţă a apărut cu un sub titlu: „Post-Scriptum". E, propriu zis, un rezumat al unei noui concepţii despre viaţă şi moarte. Până azi, în literatura sovietică, tema morţii n'a fost fixată mai distinct, şi nu i s'a dat un răspuns mai clar.

Interesul povestirii sporeşte prin faptul, că critica literară din Moscova, atât de capricioasă când e vorba de „probleme" mistice, spirituale, în legătură cu viaţa şi moartea, i-a acordat o atenţie de neaşteptată amploare. Tipul şi psihologia lui Borovoi sunt recunoscute la Moscova ca veridice şi, în liniile lor generale, ca o imagine autentică bolşevică.

Nu a plăcut numai avântatul „spirit de sacrificiu intelectual" din partea comisarului muribund, — ceiace, în ultimă fază, nu e decât un detaliu relativ mărunt.

Nuvela lui Coldunov e un document, care ne exemplifică, destul de luminos, cum e privită moartea în SSSR, şi care moarte e demnă a fi imitată acolo. Oricum am aprecia această concepţie, şi orice sentiment am încerca faţă de ea e util s'o cunoaştem.

Idila lui Renan

Ernest Renan trăia într'un mic apartament, o viaţă liniştită şi după inima sa, dimpreună cu sora sa Henriette în anul 1854. Clipele petrecute în această vreme au însemnat pentru amândoi fraţii o haltă fericită după un zbucium plin de mizerii şi de amărăciuni. Ernest Renan publicase deja „Histoire des Langues semitiques" *şi articole foarte remarcate în* Journal des Débats, Revue des Deux mondes. *El avea 32 de ani şi era deja membru la Institut. Imprietenindu-se cu Augustin Thérry, acesta îl conduse într'o seară în casa deschisă tuturor talentelor şi sufletelor generoase a fraţilor Scheffer.*

Cea care a devenit mai târziu D-na Renan, Cornélie Scheffer, nepoata lui Ary Scheffer, povestea până la adânci bătrâneţe impresia neuitată ce i-o făcuse tânărul savant, când veni întâia oară în casa lor, într'o Vineri seara, căci Vineri era ziua de primire la fraţii Scheffer.

Tânărul savant avea un fizic ingrat, ce numai înfăţişare de erou de roman nu putea fi. Timid, stângaciu, cu nasul gros ce-i dădea aproape în gură, avea mai ales nişte plete lungi lipite de cap, care displăceau în special Domnişoarei Cornélie, pentru că îi dădeau un aer prea trist. Pe lângă aceasta era îmbrăcat şi lipsit cu totul de eleganţa şi îndemânarea cu care o obişnuiseră bărbaţii distinşi care veneau pe la ei. Dar iată că la un moment dat Renan începe să vorbească. Ochii lui verzi cenuşii scânteiau, gura sinuoasă şi mare făcea minuni de spirit şi orice urmă de jenă şi timiditate dispăru.

Din sara aceia el deveni oaspetele nelipsit de la Vinerile lui Arry Scheffer, unde domnea o atmosferă de cordialitate şi naturaleţă în care Renan se simţea foarte bine. Dar a face curte unei fete tinere nu era de loc un lucru uşor pe vremea aceia. Totuşi Renan găsi prilejul de a scrie câteva rânduri tinerei fete cu prilejul unui articol pe care aceasta voia să-l cunoască înainte de a fi trimis la ziar.

„Domnişoară, îi scria el solemn, numai pentru a vă dovedi că dorinţele D-voastră sunt ordine pentru mine, vă transmit aceste două petece de hârtie. Nu mi-a mai rămas de cât atât din nota pe care am consacrat'o veneratului şi scumpului Thiery. Credeţi, Domnişoară, că nu pot fi sentimente de un respect mai profund şi o mai înaltă stimă de cât ale mele.

Servitorul D-voastră umil şi devotat

ERNEST RENAN

Se putea o epistolă mai potrivită cerinţelor bunei educaţii şi mai respectoasă? Dar Cornélie ştiu să citească printre rânduri.

Curtea discretă dar evidentă a tânărului savant dura de multe luni şi Cornélie se mira de întârzierea sa de a se declara. Nu bănuia drama care se desfăşurase între frate şi soră, când aceasta află de planurile matrimoniale ale fratelui său. Violenţa reproşurilor şi a recriminărilor aduse pe Renan să mărturisească logodnicii sale, cu moartea în suflet, că trebuia să renunţe la fericire. Henrieta, însă, văzându-l atât de nenorocit şi din cauza ei, îşi învinse natura geloasă şi punându-şi rochia de mătase neagră, şalul strâns pe umeri şi capela cu briduri largi în cap, alergă la casa fraţilor Scheffer şi anunţă pe tânăra fată că îi redă logodnicul şi fericirea.

Scriitorii în Rusia Sovietică

De curând au fost dizolvate în Rusia sovietică toate asociaţiile de scriitori şi toţi scriitorii au fost regrupaţi în „Liga scriitorilor sovietici" sub preşedinţia lui Maxim Gorki.

Liga îşi are clubul său, un adevărat club, într'un palat măreţ şi într'un cartier numai de palate şi edificii grandioase, în Worowskoga-Ulitza, *lângă piaţa* Arbat *din Moscova.*

Orice scriitor de valoare, fie el din partidul comunist sau dintre cei fără partide, indiferent de naţionalitate, poate să se înscrie în acest club la drepturi egale.

Scrisul produce în Rusia sovietică, căci se citeşte. Dovadă că nu există ediţie în mai puţin de 10.000 exemplare.

Tiragiile obişnuite sunt între 50 de mii şi 100.000. Romancierii consacraţi vând cu uşurinţă 300.000 exemplare, într'un timp scurt. Pentru un volum de 40.000 litere se plăteşte 450 ruble pe 5000 exemplare. Un autor de celebritate mijlocie este de 20.000 la 60.000 ruble şi peste, după valoarea sa. Acest beneficiu provine numai din vânzarea cărţilor. Numeroase romane sunt publicate în ziare şi în reviste care apar în multe mii de exemplare, unde sunt plătite cu 2 până la 5 ruble rândul.

Lucrul se explică uşor dacă ştim că există 40.000 biblioteci publice care primesc toate noutăţile. Operele scriitorilor iubiţi de public sunt comandate dinainte, aşa că un roman care apare în 500.000 de exemplare merge tot la biblioteci şi numai după acest prim tiraj este pus în comerţ.

„Liga scriitorilor sovietici" îşi are ediţia sa. Manuscrisele trec pe la un juriu compus din trei membri. Cei tineri sunt încurajaţi şi materialmente şi moralmente. Dacă manuscrisele posedă oarecare valoare, chiar dacă nu sunt publicabile, sunt discutate amical cu scriitorul. Adeseori tânărul este pus în legătură cu un scriitor de valoare care-şi ia sarcina să-l călăuzească în ce priveşte technica şi experienţa literară. lucrând cu el. Chiar casa de editură îl îndreptează acolo unde crede că ar putea să se formeze. Adeseori manuscrisul e discutat în adunare înainte de a fi trimis la editură.

Există un sindicat care procură mijloacele de existenţă scriitorilor, cu cooperative de consum de două categorii, unele pentru scriitori de înaltă calitate şi altele pentru cei mijlocii.

Acestea sunt administrate de scriitori şi înşişi. Cu toată criza de locuinţe scriitorii sunt favorizaţi pe faţă. Se construesc pentru ei locuinţe individuale şi sunt cazaţi cât se poate de iute.

Aceste amănunte sunt scoase dintr'un articol din revista „Die Welt im Wort" *Praga, 23 Noembrie 1933, unde mai sunt şi alte informaţii foarte interesante.*

Romanul de aventură

In Europa ca şi în America există în mişcarea tinerilor scriitori o tendinţă bine afirmată de a-şi lărgi orizontul, a îmbrăţişa viaţa în formele ei cele mai variate şi mai multiple, a eşi din formele romanescului de care s'a servit cu abundenţă secolul trecut.

Romane în felul acesta avem în Anglia „Good Companions" de J. B. Priestley, *în Germania* Fabien al lui H. Kaestner, *în Franţa* „Les hommes de bonne volonté" *de* Jules Romains, *în America trilogia lui* John Dos Passos, *„Manhattan-Transfer",* „42and Parallel" *şi* „1919". *Aceşti tineri scriitori au părăsit cu totul romanul de caracter, s'au depărtat de romanul psihologic pentru a evoca o societate şi prin ea întreaga noastră epocă. Individul în aceste romane reflectează actele şi gesturile a milioane de oameni care alcătuesc societatea, lumea, omenirea. Depăşesc pe Balzac în maniera lor de a trata subiectul pentru că oricare ar fi mediul social sau noţiunea pe care şi-au ales-o de cadru, ei fac să se strecoare în ea ceva din neliniştea şi înfiorarea universală care colorează şi caracterizează vremurile în care trăim.*

Personagiile nu ne interesează prin firea lor însăşi, ci prin legătura cu forţele care orientează şi duc evenimentele într'o vâltoare ameţitoare.

Concepţia aceasta nouă a romanului vine din suprimarea spaţiului, a distanţei şi a timpului prin technica şi felul nostru de viaţă după războiu.

Eric Linklatter, scriitor englez, născut în insulele Orcade din marea Nordului, a scris un roman în genul acesta care a produs mare senzaţie şi care s'a tradus de curând în limba franceză: „Juan în America". In acest roman sunt povestite aventurile comice şi burleşti ale unui tânăr englez călătorind în America.

Romanul ar fi în adevăr amuzant, aşa după cum vrea autorul şi în adevăr e plin de un haz irezistibil, dacă nu ar avea unele lungimi care îi îngreuie efectul.

Ceiace face valoarea romanului este o sensibilitate extremă gata de a reacţiona la orice lovitură, o inimă jignită de aspectul lumii, sub impertinenţa neîncetată a unei veşnice ironizări.

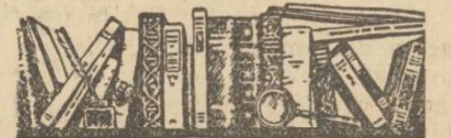
Venit în America să urmeze cursurile unei Universităţi, eroul lui Linklatter e silit de întâmplări să adopte o viaţă de aventură. In acest fel face experienţa întregii vieţi americane şi cu acest prilej autorul face caricatura democraţiei americane. O serie de „tipuri" americane defilează în cartea autorului, alcătuind o galerie dintre cele mai bogate şi mai variate.

Humorul său este încântător, iar schiţarea scurtă şi în pronunţat relief, cu o rară perfecţiune, face lectura cea mai plăcută din Juan în America. Intâlniri neaşteptate, combinaţii neprevăzute, invenţii de un comic burlesc şi necurmata frământare a unui furnicar de viaţă, sunt de un interes şi de un haz extraordinar.

O expoziţie interesantă

In sala librăriei de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7, se deschide Duminică în 25 Martie expoziţia de pictură a d-rei Erna Letoni.

D-ra Letoni, o elevă a marelui maestru francez André Lhôte cu care a lucrat în ultimii trei ani la Paris, expune o interesantă serie de picturi în uleiu precum şi acuarele, dintre cari unele au figurat în Salonul Tuileriilor. Vernisajul are loc Duminică la orele 11 dim.

Mărunte

■ A apărut „Pârvan gânditorul" de Al. Busuloceanu, note şi amintiri despre personalitatea de cugetător a lui Vasile Pârvan.

■ Vineri 23 Martie, ora 9 seara la Opera Română are loc un *Recital de dans* dat de -na *Floria Caspali şi d. Clark Nichols*, cu concursul compozitorului *C. Silvestri.*

■ Caricaturistul Neagru şi-a deschis Duminică 18 Martie în sala Mozart (vis-a-vis de Capşa) al treilea salon umoristic. Sub creionul său ascuţit defilează figuri din lumea artistică, literară, politică.

■ *Revista literară şi artistică „Zolotoi Petuşoc", („Cocoşelul de Aur") apărută la Chişinău în limba rusă şi franceză, prezintă o încercare de a reînvia arta jurnalistică şi plastică, fără senzaţiile zilei, în nouile condiţii în care este pusă intelectualitatea basarabeană.*

Redacţia a introdus din capul locului şi traducerile bune din autorii români (D. Anghel, I. Brătescu-Voineşti, Gala-Galaction, I. Minulescu, Cezar Petrescu şi alţii), însoţite de ilustraţii după text, făcute de pictori talentaţi basarabeni. O inovaţie o constitue ilustrarea articolelor despre pictorii noştri nu cu reproduceri de pe lucrările lor, ci cu motive stilizate inspirate din opera artiştilor.

■ Sub titlul *„Intimitate"* a apărut într'o nouă ediţie un volum de nuvele de Alice Gabrielescu în editura „Cultura Poporului".

Pentru tot ce priveşte redacţia — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă 6—7.

CUVINTE PE CARE LE REGREŢI .. — Da!

— Papa, e adevărat că sunt animale care îşi schimbă blana în fiecare an?

— Da! Să nu vorbeşti însă de asta de faţă cu mama ta...

— Era mai uşor să-i leg separat. Dar m'am gândit că am fost şi eu, **odată, tânăr...**